✖ serdar ateşer ✖ mısırlı ahmet ✖ embryo ✖ athena ✖ gündoğarken ✖

ROLL

300 000 TL
KDV dahil

pulp

tori amos

clash
joe strummer

sayı 19 mayıs '98

✪ kesmeşeker ✪ ahmet koç ✪ eric satie ✪ nick cave ✪ cheb mami ✪

Apple of Fire

Türkçesi: Katıkol Melih

Gölgesiyle dövüşen kadın

Sevgilimdin bir zamanlar, arkadaşımsın şimdi / Ne acı bir rol, ne sinsi bir yol bu / gönülsüzce azla yetindiğini anlatmaya! / Sevgilimdin bir zamanlar, arkadaşımsın şimdi / Ve ruhumu rahatlatıyor / bulutlar gibi aniden ortaya çıkışın / sessizce / aşkını açıyorsun sereserpe / diz çöktürüyorsun önünde. / Art niyetlisin sevgilim, / cazibenle büyülerken art niyetlisin. / Kirli bir oyun bu / tekrar kapılmaktan ölesiye korktuğum. / Gölgesiyle dövüşen bir kadın yaptın beni, sevgilim / gidip geldim kendi etrafımda / sana karşı hazır olmak için / kestiremedim hiç ne yapacağını / öylesine tehlikeli bakışların / sen doldururken bulunduğun yeri / çok yaklaşmandan korkuyorum / büyüne kapılmaktan... / Tüm oyunlarına atladım / fütursuzca / aklımı başımdan almıştın / aşkın art niyetle besleniyor sevgilim / sen, beni feda etmeye hazır olan! / Cehennemim oldu şimdi / başlangıçtaki heyecan ateşi / sevginin verdiği acıya doydum / uyurken bile gözlerim açık şimdi. / Gölgesiyle dövüşen bir kadın yaptın beni, sevgilim / gidip geldim kendi etrafımda / sana karşı hazır olmak için / kestiremedim hiç ne yapacağını.

Rüyaya yatmak

Ne hissettiğimi söylüyorum, ilgilenmiyorsun / gerçeği söyle diyorum, kendine yediremiyorsun / aşk dayanılmaz bir cehennem diyorsun / geri ver sevgimi, git kendi cehennemine / ayaklarım yere basıyor ve rüyaya yatmıyorum / başın bulutlarda, hiç de göründüğün gibi değilsin / aklımı, vücudumu, sesimi boğamayacaksın sapkın sularında / unutma dediğimi, işim olmaz seninle, / cehennemim yeter kendime / hiç bu kadar aşağılanmadım / gururundan arınmak için içebilirim tüm denizleri / etkilenmiyorum gizemli adam rollerinden / büyütme gözünde, his yapma bana / oyun oynamıyoruz artık, gerek yok hemen gardını almana / beni kendi meselene katma, hiçbir şey açıklamak zorunda değilsin / git, çıktığın taşın altına saklan yine / getirdiğin hüznü al, üzerimde hak iddia etme artık / ve ihmal etme beni suçlamayı! / ayaklarım yere basıyor ve rüyaya yatmıyorum / başın bulutlarda, hiç göründüğün gibi değilsin / aklımı, vücudumu, sesimi boğamayacaksın sapkın sularında / unutma dediğimi, işim olmaz seninle, / cehennemim yeter kendime

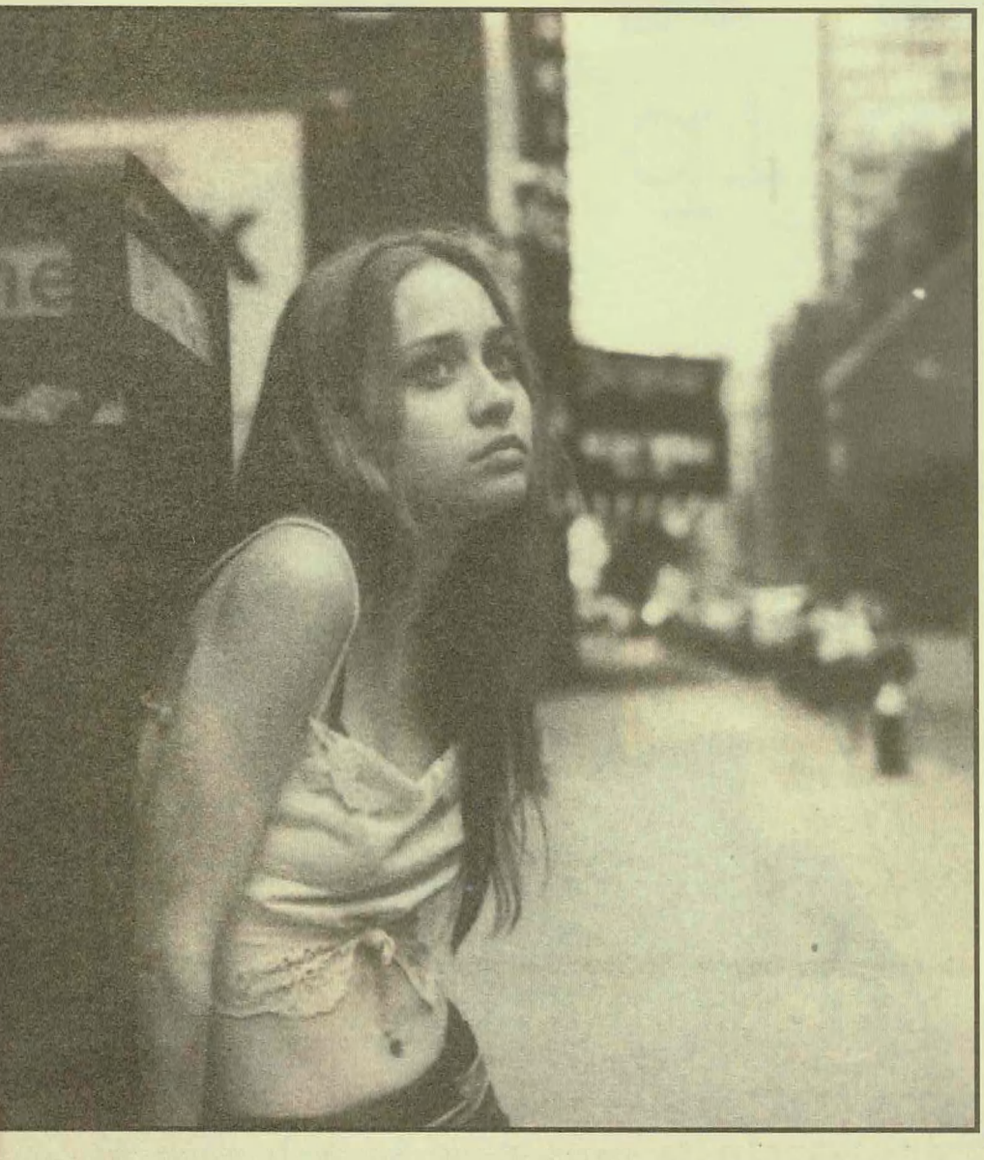

İlk tat

Yataktayım erkenden, aklımda geç vakitlere dair düşünceler / Gözlerimdeki hüzünlü mavinin karanlığa teslim olmasını bekliyorum / Kurduğun ağda çırpınmıyorum, ben istemiştim yakalanmayı / Ey beni uzaktan sevenler, / yoruldum, yaşlandım bir gün beni tüketmenizi beklemekten / bırak çıkarayım tadını ilk kez, cenneti bekleyemem ebediyen / sevgilim haydi başlayalım koşmaya, / biraz çaba göstersen kazanmanı sağlayacağım / aşkın kalbimi kasıyor / tenim kızarıyor sakin rüzgarınla / içindeki açlık sınırlarımı zorluyor / hatıralarımı henüz konuşmadıklarımız üzerine kuruyorum / dolu, boş kadar ağır değildir, / aşkım kadar bile değildir / hiçbir şey aşkım kadar ağır değildir / bırak çıkarayım tadını ilk kez, cenneti bekleyemem ebediyen / sevgilim haydi başlayalım koşmaya, / biraz çaba göstersen sağlardım kazanmanı.

Suçlu

Art niyetli bir kadındım. / Duyarlı bir adamı umursamadan yaşadım. / Hüzündür ya böyle ilişkilerin özü, / bir kadın çok kolay kırabilirmiş bir erkeği. / Hatamı inkar etmemi isteme, / izin ver günahlarımın bedelini ödememe. / Nereden başlayacağımı bilmesem de, / gerçekliğin rehberi olman için geldim sana, / kırdığım kalpleri yeniden kazanmaya, / kendimi savunmaya... / Yardım et, şeytana uymaktan alıkoy beni tanrım. / Aşk diye bir tek onu bildim / ve yapacağım çok şey var daha... / Yeni ümitlere bağlayabilsem de biten her günü / yarın hiç olmayacakmış gibi yaşayacağım bugünü. / İnkar etmemi isteme, yardım et bana. / Temizlenmeliyim yalanlarımdan ona layık oluncaya dek, / çok şeyden vazgeçmeliyim göz koyduğum yere gelinceye dek... / Son bir şans için yalvarıyorum, / yalnızca başlamam gereken yeri göster. / Aşk diye bir tek onu bildim! / Suçluluk hissiyle geliyorum sana, / kırdığım kalpleri yeniden kazanmaya, / kendimi savunmaya / Son bir şans istiyorum mahşerden önce.

Roll over

Kayınağacı ile alabalık

İdris oldukça karmaşık bir resme daldı. "İki ağaç görüyorum" dedi. "Daha doğrusu, bir ağaçla gölgesini. Bir de hayalet gibi, bu iki ağacın arkasında az önceki Sartre'ın portresini. Ancak bu kez daha güleç görünüyor."

"Evet, ama özlerimizi daha iyi bilseydiniz, bir kayınağacını tanırdınız. Onun yaprağı hiçbir yaprakla karışmaz, gölgesi de çok ayrıdır."

"Neden bir kayınağacı gerekiyordu ki?"

"Çünkü Sartre'ın en önemli kitabının adı Varlık ve Hiçlik'tir. Demek ki hiçlik ağacın taşıdığı gölgedir."

"Gene mi cinas!"

"Hayır, çünkü bir kitapla kayınağacının ortak kökleri vardır. Saint-John Perse, 'bir kitap yayınlamak bir ağacı yıkmaktır' der. Başka bir söyleyişle: kayınağacı ve hiçlik. Bu kadar da değil. Latincede 'liber' kabuk ve kitap demektir. Bir rastlantı değil bu. Başlangıçta, yazı kimi ağaçların kabuğuna yazılırdı. Yeniden kayınağacına dönmek gerekirse, Almancada kayınağacına Buche, kitaba da Buch derler, harfse Buchstable, yani kayınağacı sopasıdır."

"Anlam kaynıyor."

"Evet, ama tutarlı bir kaynaşma bu. Her şey birbirini tutuyor."

"Peki bütün bunların içinde Sartre'ın işi ne?"

"Gördünüz: gülümsüyor. Gülümsüyor, çünkü ikinci portrem, onu bir anlatıma tıkayacak yerde, anlamlarla ışıldatıyor."

"Anlamadım."

"Kimi lokantaların girişlerinde, içinde alabalıklar yüzen şu büyük, mavimsi akvaryumları hiç gördünüz mü? Suyu yeniden oksijenlendirmek için, akvaryumun dibinde bir hava kabarcığı çeşmesi çalışır. Fıskiyenin tersidir bu. Havaya fırlatılmış su damlacıkları değildir gördükleriniz, suya bırakılmış hava kabarcıklarıdır. Peki alabalıklar ne yapar? Onlar için ancak akan ve şakıyan su vardır. Cehennem uyuyan sulardır. Böylece ağızlarını ve burunlarını kabarcıklarla sulamak için salkım salkım hava fıskiyesinin başında toplanırlar. Yeni resmimde Sartre bu alabalıklardan biri. Az önce can çekiştiği düz sudan kaynaşan suya geçmiştir, burda yeniden can bulmaktadır."

Sonra sözlerini örneklendirmek istercesine, bardağını kaldırıp ışığa tuttu, bardakta, zümrüt bir sıvı içinde havanın inci tesbihleri taneleniyordu.

Michel Tournier, Ressam ve Modeli

4 Ajans

8 Holger Czukay

10 Serdar Ateşer

16 Pulp

20 Mısırlı Ahmet

24 Asiaminör

26 Kesmeşeker

27 Athena

28 Embryo

30 Ahmet Koç

32 Tori Amos

34 Grup Gündoğarken

36 Yapı Kredi Festivali

38 Pozitif

42 Erik Satie

43 Las Vegas'da Korku...

44 Ana ve Oğul

46 Açken Beethoven...

48 Gayd

50 Albümler

56 Liste

57 Joe Strummer

62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Atilla Aydoğdu, Cem Dizdar, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Çilek Ünsal, Derya Bengi, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Erol Babaoğlu, Gökhan Pamuk, Halil Turhanlı, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Miguel Angel Estrella, Nedim Yalgı, Nevzat Çalışkan, Nick Cave, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Özlem Köseoğlu, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serhat Günaydın, Serkan Seymen, Sid, Siren İdemen, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Film hazırlık:** Çağdaş Grafik **Baskı:** Serler Matbaası **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 0 212 245 29 13 **Yıl** 2 **SAYI** 18 - NİSAN '98 **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi **Web:** http://abone.turk.net/meram/homepage.html AYDA BİR YAYINLANIR

delikler açarım şapkama / yağmuru buluncaya kadar yürürüm **HAYDAR ERGÜLEN**

Gönül seni aradı / Sevda bana yaradı / Gönlüme mühürlendi / Nazlı yârimin adı

Herkesin içinde bir aynasız vardır, öldürün onu **SAMUEL BECKETT**, Molloy

Tavuklarıma ya da inancıma duyduğum kadar az bir sevgiyle, ama onlar kadar açıkgörüşlülükle bağlıydım yalnızlığıma

Benim ülkemde sorguya çekilmez yürek çırpıntısı içinde olan kişi. **RENÊ CHAR**

Patronun sana ihtiyacı var, senin ona yok

Başarılı olma yolunda senin ilk büyük düşmanın tembelliktir. Burada sana tembelliği tarif edecek değilim. Onu sen, ben, hepimiz az çok tanırız. Yalnız ben sana şunu söyleyeceğim ki, tembellik insanın karşısına çıkıp da mertçe savaşan bir düşman değildir. Bilâkis, eski peri hikayelerindeki kahramanlar gibi şekilden şekile girerek ve binbir hile kullanarak alt etmeye çalışan bir namerttir.

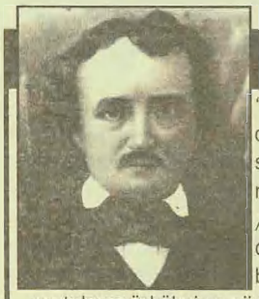

Deli olduğumu nereden çıkarıyorsunuz?

"Doğru! –sinirliydim– çok, pek çok, korkunç derecede sinirliydim, hâlâ da öyleyim; ama deli olduğumu nereden çıkarıyorsunuz?.." Bu satırları Iggy Pop'un ağzından duymak istemez misiniz? Veyahut da Jeff Buckley'den şu dizeleri: "Gökler, tatsız ve kül rengiydi gökler / Yapraklar sararıp solmuşlardı / Yapraklar kurumuş ve solmuşlardı / O çok gerilerde kalan yılın / Yapayalnız ekiminde bir gece / Weir'in orta yerinde, puslu, / Karanlık Auber gölü kıyısında, zor zamandı..." Elimizde muhteşem bir double-CD duruyor: "Closed On Account Of Rabies - Poems and Tales of Edgar Allan Poe". Amerikalı "tekinsiz" yazar Edgar Allan Poe'nun unutulmaz öyküleri ve şiirleri rock ve sinema aleminin en "sakat" adamları tarafından yorumlanarak işte bu CD'ye aktarıldı. Daha önce Jack Kerouac'a yapıldığı gibi bir nevi edebi-müzikal bir "tribute" albüm bu da. Iggy Pop, yukardaki satırlarla başlayan "Geveze Yürek"i okuyor 15 dakika boyunca. Diamanda Galas kendine yakışır biçimde "Kara Kedi" öyküsünü seçmiş: "Anlatacağım bu korkunç, bir o kadar da tiksinç öyküye inanmanızı bekleyemem..." Yarım saatlik bu Galas-solonun yanısıra albümde insanın tüylerini diken diken eden enstantaneler mevcut. Mesela yukarda alıntıladığımız "Ulalume - Bir Balad" şiirini Jeff Buckley yorumluyor. Programda ayrıca Marianne Faithfull'dan "Yalnız" ve "Anabel Lee", Deborah Harry & The Jazz Passengers'dan "Denizdeki Kent", Christopher Walken ve Abel Ferrara'dan "Kuzgun" şiirleri var. Okumaların arkasına genellikle prodüktör Hal Willner'in seçtiği klasik müzik eserleri, Willner'in kendi besteleri ve yer yer MC5'dan Wayne Kramer'in gitarı bindirilmiş... Albümdeki "beste" hüviyetinde iki parça da var, ikisi de 68'in militan grubu Fugs'dan tanıdığımız şair-rock'çu Ed Sanders'ten: "To Helen" ve "The Haunted Palace". Türkiye'ye sınırlı sayıda ithal edilen bu muhteşem albümü ihmal etmemeniz ricasıyla son bir "Roll ikramı" yapalım ve Baudelaire'e bağlanalım: "Sarhoş, yoksul, ezik, dışlanmış Edgar Allan Poe, dingin ve erdemli bir Goethe'den ya da Walter Scott'dan çok daha fazla hoşuma gidiyor. O ve onun gibi özel yapıdaki adamlar için şöyle diyeceğim: Bizler adına acı çektiler".

Sonic Youth, müzikteki yirminci yılını 13. albümleriyle kutluyor. Yeni albümlerinin adı, "A Thousand Leaves". Yani şu bildiğimiz milföy pastalarının (Fransızca mille-feuilles) İngilizcesi.

Smashing Pumpkins, yeni albümü "Adore"un kayıtlarını ünlü Sound City stüdyosunda tamamladı (Nirvana'nın "Nevermind"ının kayıtlarının yapıldığı stüdyo). Albüm bu ay sonu hayırlısıyla yayınlanacak. Bu arada Pumpkins'in beyni Billy Corgan, yıl sonlarına doğru tıpkı gitarist James Iha gibi akustik şarkılardan oluşan bir solo albüm yayınlayacakmış.

CHEB MAMI

anne babamızın yanında rai dinleyemeyiz

Dördüncü ve son albümü "Meli Meli"yi bayıla bayıla dinledik, sormak istediklerimizi kağıda döktük, tam Sinema Günleri'ndeki "% 100 Arabica" filminin arifesinde Cheb Mami'yi cepten aradık. Yetkililere sesleniyoruz: Rai'ın bu yanık sesli türkücüsünü mutlak surette İstanbul'da konserde seyretmek istiyoruz...

İsterseniz İstanbul Sinema Günleri'nde de gösterilen "% 100 Arabica" adlı filmle başlayalım. Bu filmden memnun kaldınız mı?

Cheb Mami: Film Fransa'da müzik yapmak isteyen bir grubun hikayesini anlatıyor. Ben Cezayir'den gelen ikinci şarkıcıyı oynuyorum. Grup, maalesef, müziğe karşı çıkan şeriatçılar tarafından dağıtılıyor. Benim gelişimden sonra, menejer, grubu benimle yeniden kurmayı düşünüyor. Ve film benimle Khaled'in ortak verdiği olaylı bir konserle bitiyor. Esas olarak Fransa'da doğan gençlerin hayatını anlatıyor. Ben de Cezayir'den geldim, burada müzik yapıyorum, benim hayatımdan da izler taşıyor diyebiliriz...

Sizin adınız hep Khaled'le beraber anılıyor. Bu filmde de başrolleri paylaşıyorsunuz. Fransa'daki Cezayirlilerin sözcüsü gibi mi görülüyorsunuz ikiniz?

Buradaki gençlerin ve genel olarak Cezayirlilerin iyi bir imajları olması için gayret ediyorum. Ama asıl önemlisi, rai müziğini uluslararası kılmaya çalışıyorum. Bu dönem rai'ın dönemi. Aşağı yukarı on yıldır rai'ı uluslararasılaştırmaya çabalıyoruz. Rock oldu, reggae oldu, şimdi de rai'ın dönemi... Çok farklı müzikler dinliyorum. Biraz rai ile rap'i bir araya getirmeye çalışıyorum. Başka müziklerle karıştırmanın nedeni, biraz da rai dinleyicisini genişletme çabası.

Mesela Alliance Ethnik ile ortak çalışmalarınız oldu...

Evet. Bir şarkı bestelemiştim. Sözlerde, burada doğmuş ve ırkçılığa maruz kalmış gençlerin sorunlarına değiniliyordu... Ve Alliance Ethnik'i aradım. Rai farklı türlerle kolay uyum sağlar. Biraz Türk müziğine benziyor.

Kimleri tanıyorsunuz Türk müziğinden?

İbrahim Tatlıses'i biliyorum, çok dinliyorum.

Fransa'da rai ile hip-hop'un, rap'in dinleyicileri ortak mı?

Evet, birbiriyle kesişen büyük bir kesim.

Cezayir'de de rap yapan, rap dinleyen çok genç var mı?

Evet, Cezayir'de de Arapça ve Fransızca rap yapan çok sayıda genç grup var.

Kısa bir süre önce İstanbul'a geldiğinde Faudel'le de bir söyleşi yapmıştık. "Benim us-

4→

Hüzünlendiğinde fatiha okuyan / Ya da istavroz çıkaran / Bir kadındır cadde / Memelerinin altındaki gece / Kambur ve gariptir **ADONİS**

Gece oluyor yavaş yavaş. Bağırsaklarımızın içinden yüreğimize gözlerimize doğru yükseliyor. **BİLGE KARASU**, Gece

Aklınızı pantolon düğmelerinizi açtığınız kadar sık açın

Erdir geçende telefonda anlattı. Tcherina'yla birlikte Brooklyn'de bir kulübe gitmişler, o gece Tricky de orda DJ'lik yapıyormuş. Bir ara Tricky'nin ortalarda dolaştığını gören Tceherina, "ge'bakiyim buraya, ge'bakiyim buraya" diye bağıraraktan ona el etmiş. Nitekim Tricky yanlarına gelmiş. Başlamışlar muhabbete... Erdir, "bir görsen herifi, çirkin, kara ördek yavrusu gibi sevimli bir şey" dedi...

polis her yerde adalet hiçbir yerde

Unbelievable Truth isimli yeni bir üçlü, "Almost Here" isimli ilk albümlerini yayınladı. Radiohead'den Thom Yorke'un kardeşi Andy Yorke da grupta gitar çalıp şarkı söylüyor.

The Auteurs bir yere gitmedi, duruyor. Üstelik yıl sonlarında yeni bir albüm yayınlayacaklar. En son Baader Meinhof isimli proje grubuyla bir albüm yapan Auteurs'ün lideri Luke Heines, bir diğer proje grubu Black Box Reording'in ilk albümünü önümüzdeki günlerde yayınlayacak. Adı: "England Made Me".

Yediği polis dayağıyla 91 Los Angeles ayaklanmasının itici gücü olan **Rodney King**, mahkemeden aldığı tazminatla Straight Alta-Paz isminde bir plak şirketi kurdu. Hip-hop plakları basacak şirket için kendisi de mikrofon başına geçip rap yapacak.

Gus Van Sant, yeni filminde **Hanson** grubunun hikayesini perdeye taşıyacak.

Georgia eyaletinin REM'den önceki medarı iftiharı new-wave grubu **B52's** iki yeni şarkı kaydetmek için yeniden toparlandı ve stüdyoya girdi. Bu iki şarkı bu sene içinde çıkacak best-of albümlerinde yer alacak. Albümün adı, "Time Capsule, Song For A Future Generation". Grup ayrıca new-wave yıllarının bir diğer efsanesi Pretenders'la birlikte bu yaz bir Amerika turnesine çıkacak.

Ticari hip-hop'un müthiş ismi **Puff Daddy** acayip yoğun işlerin içinde buluverdi kendini: Önce U2'nun "Do You Feel Loved" isimli şarkısını, sonra da Led Zeppelin klasiği "Kashmir"i remikseyecek. Ayrıca Puff Daddy, yakında Oliver Stone'un çevireceği bir filmde oynamaya hazırlanıyor. Daddy, filmde bir futboluyu canlandıracak. Antrenörü ise Al Pacino oynuyor.

Garbage'ın kaç zamandır beklenen albümü sonunda çıktı: "Version 2.0".

John Cale, sürpriz bir biçimde **The Jesus Lizard**'ın "Blue" ismindeki yeni albümünden bir parçada ("Needles For Teeth") boy gösterdi.

Bob Dylan, bluegrass üstadlarından Ralph Stanley'in düetlerden oluşan yeni albümünün ("Clinch Mountain Singer") misafirlerinden biri oldu. Dylan ve Stanley "The Lonesome Rider" şarkısında düet yapıyor.

talarım Khaled ve Mami" diyordu. Bir zamanlar size "rai'ın prensi" deniyordu, şimdi Faudel'e "rai'ın prensi" deniyor. Rai'de böyle bir süreklilik, bir usta-çırak ilişkisi var mı?
Bu adlandırmalar plak şirketleri ya da medya tarafından yapılıyor. Prens, kral... Ama rai bir monarşi değil. Dolayısıyla ne kral var, ne prens...
Peki sizin ustalarınız kimler, sizi en çok kimler etkiledi?
Bellemou var, Remitti var... "% 100 Arabica" filminde Remitti'nin de bir şarkısı var, dikkat ettiniz mi? Ben de onlardan etkilenen gençlerden biriyim. Cezayir'de doğdum, müziğimi orada keşfettim. Ben buraya çok daha ileri bir yaşta geldim. On yıldır burada yaşıyorum. Ama sık sık ailemi, akrabalarımı görmeye gidiyorum.
Fransa'ya yerleşmenizin bugün Cezayir'de süren olaylarla bir ilgisi var mı?
Hayır, ben 1987'de geldim. Müzikle ilgili bir seyahatti. Bu müziği hakikaten uluslararası düzeyde tanıtmayı istiyordum, ama o sıralar Cezayir'de bu sorunlar yoktu. İlk geldiğimde buraya yerleşmek gibi bir niyet taşımıyordum.
Müziğe başladığınız sıralarda bu müzik iyice oturmuş muydu, yoksa yeni yeni mi doğuyordu?
Ben geleneksel rai'dan modern rai'a geçiş döneminde başladım. Geleneksel rai, köylerde yaşayan insanlar tarafından çalınıp söylenir, elektrikli enstrümanlar kullanılmaz. Sözler yine angajedir ama, siyasi değildir, arzulardan söz edilir.
Rai'dan başka bir müzik yapma seçeneğiniz olabilir miydi?
Hayır, mesela rock'n'roll dinlemiyordum. Saida'da yaşıyordum. Sadece Bellemou'yla Remitti'yi biliyordum. Rai'ı düğünlerden biliyordum. Sonra sokakta arkadaşlarımla bu şarkıları söylemeye başladım. "Ben de Bellemou gibi olacağım" diyordum.
Cezayir'de rai şarkılarında aşktan serbestçe söz edilir mi?
Bu yasak değildir, ama tabudur.
Bugün de mi?
Biz Fransa'da bile anne babamızın yanında rai şarkıları dinleyemeyiz, anne babamızla aynı odada oturuyorken televizyonda iki kişi öpüşüyorsa, televizyona bakamayız. Bir sevişme sahnesi olduğu anda, kanal değiştirilir. Saida'da evde yedi kişiydik biz. Hiçbir zaman babamla, annemle ya da kardeşlerimle beraber rai dinlemedim. Herkesin kendi kaseti vardı, herkes kendi kendine dinlerdi. Bu öyle resmi bir yasak değil, hepimizin içine işlemiş bir şey, geleneğin içinde yaşıyoruz.
Rai'ın ana temalarından biri de aşk, değil mi?
Taşrada gençlerin hayali, kız arkadaşlarıyla plaja gidebilmektir. Şarkı söylemek yaşamaktan daha kolay! Ama tekrar söylemekte yarar var, bu yasak değil, sadece imkansız...
Fransa'ya geldiğinizde kurduğunuz grupla kabarelerde çalıp söylediğinizi okuduk. Nasıl kabareler bunlar, şehrin merkezinde mi, banliyölerde mi, daha çok Mağriplilerin gittikleri yerler mi?
Bunlar oryantal kabareler. Rai ve benzeri müzikler çalınıyordu, ben de bu kabarelerde başladım. Paris'te şehrin merkezinde olan kabareler... Ama müşteriler sadece Mağriplilerdi. O sıralar rai pek tanınmıyordu. Fransızları, Avrupalıları çekmiyordu. Sadece Cezayirliler oluyordu.
Fransa'ya gelişiniz şarkıcılığınızı, bu mesleğe bakışınızı çok etkiledi mi?
Cezayir'de böyle bir yapı, menejerler, plak şirketleri falan yok. Ben buraya gelerek Arap dünyasıyla Batı arasındaki bu duvarı yıkmak istedim. Bizde insanlar, biraz da çanak antenler sayesinde Avrupa'yı daha iyi tanıyorlar, halbuki Avrupalılar bizim hayatımızı, kültürümüzü bilmiyor. Rai, insanı çok kolay kavrayan bir müzik, bu engelleri aşmak için çok iyi bir araç.
Einsturzende Neubaten grubunun perküsyoncusu F.M., "Tribute To Cheb Mami" diye bir parça yapmıştı. Bu nasıl oldu, onlarla bir ilişkiniz var mı?
Hangi grup dediniz?
Einsturzende Neubaten.
Bilmem.
Bir Alman topluluk... Duymadınız mı?
Ha tamam, tamam, evet. Dinledim. Hiçbir ilişkim yok. Ama Almanya'da birçok konser vermiştim. Beni ordan biliyorlardır. Ama işin tuhaf yanı, onları tanımıyorum. Bu parçadan ben de hakikaten tesadüfen haberdar oldum.
Sizden bu kadar farklı yöndeki insanları etkilemiş olmak sizi şaşırttı mı?
Hakikaten çok şaşırttı. İşte o zaman, rai hakikaten dünya çapında bir müzik olabilir diye düşündüm. Ama hâlâ hedefe ulaşmış değiliz, çalışıyoruz.
"Route Manset" derlemesindeki yorumunuz çok güzel. Manset özellikle hayranı olduğunuz bir müzisyen mi, bu ilişki nasıl gelişti?
Onlar benimle temasa geçti. Bir rai şarkıcısının da Gérard Manset'nin bir şarkısını yorumlamasını istiyorlardı. Bu şarkıyı verdiler. Ben de yorumladım. Sonuç beni de, herkesi de sevindirdi.
Kısa bir süre içinde yayınlanan Khaled'in "Sahra", Faudel'in "Baida" ve sizin son albümlerinizin kapakları tıpatıp birbirine benziyor. Siz de farkettiniz mi bunu?
Evet, doğru, farkettim.
Bunun nedeni ne sizce?
Ne diyeyim, tesadüf.

Söyleşi: **Siren İdemen**

→5

Çocuk sormuş: / Ey karınca karınca / Kara renkli karınca / Seni gören olur mu / Ortalık kararınca / Karınca cevap vermiş: / Karanlık bir gecede / Simsiyah bir bacada / Kara tüylü keçede / Olsam bile ey çocuk / Beni Allahım görür.

Modern üretim koşullarının hakim olduğu toplumların tüm yaşamı devasa bir gösteri birikimi olarak görünür. Dolaysızca yaşanmış olan her şey yerini bir temsile bırakarak uzaklaşmıştır. **GUY DEBORD**, Gösteri Toplumu

Yazı yazdım kış idi / Kalemim gümüş idi / Daha da yazacaktım / Elim üşümüş idi

Sevilmek mi? / öyleyse bırakma yüreğini / şimdiki yolundan ayrılmaya. / olduğun her şeyken şimdi / olmadığın şey olma **EDGAR ALLAN POE**

Siz geniş zamanlar umuyordunuz / Çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek / Yılların telaşlarda bu kadar çabuk / Geçeceği aklınıza gelmezdi **BEHÇET NECATİGİL**

Aşk yaptıkça devrim yapasım, devrim yaptıkça aşk yapasım geliyor

Wim Wenders, arkadaşı Ry Cooder'ın Küba'ya gidip doldurduğu "Buena Vista Social Club" albümünün etkisinden aylarca kurtulamayarak soluğu Küba'da aldı. Orada ülkenin müzisyenleriyle ilgili bir belgesel çekiyor.

Courtney Love, yazın çıkacak yeni Hole albümü daha tamamlanmadan iki arada bir derede yeni filmini bitirdi. Risa Bramon Garcia'nın yönettiği "200 Cigarettes" isimli filmde Coutney Love, Ben Affleck'le birlikte başrolleri paylaşıyor.

Çoktan dağılan Replacements'ın beyni **Paul Westerberg** üçüncü solo albümünün kayıtlarını bitirmek üzere. Albümde çalanlar, Tom Petty'nin grubu The Heartbreakers'ın elemanları.

Beck, **Martin Scorsese**'in yeni filmi "Hi Lo Country"de **Willie Nelson**'la bir düet yapacak. Film, **Sam Peckinpah**'ın vaktiyle bitiremediği bir projesini hayata geçiriyor. Beck, ayrıca şu günlerde Air'in "Sexy Boy" ve Björk'ün "Alarm Call" şarkılarının remiksleriyle ve tabii ki yeni albümünün kayıtlarıyla meşgul oluyor.

Tom Waits, hayatının ilk best-of albümünü önümüzdeki ay yayınlıyor. Albümde üç adet de yeni şarkının olacağı söyleniyor. Muhtemelen bu albüm Island şirketinden çıkan son Tom Waits albümü olacak. Kontratını yenilemek istemeyen Waits, yıl sonuna doğru yayınlayacağı yeni albümü için başka bir plak şirketi arıyor. Karısı Kathleen Brennan'la beraber yazdığı parçalardan oluşan bu albüm için stüdyo çalışmaları bugünlerde başlayacak.

Tricky, birçok sanatçıyla birlikte "Hempilation 2" ismindeki bir albüme bir şarkıyla katılıyor. Maksat marijuananın serbest bırakılması. Amerika'da National Organization For The Reform Of Marijuana isimli bir kuruluş tarafından yayınlanacak albümün diğer önemli isimleri Willie Nelson, Spearhead, Spacehog, Wayne Kramer (MC5), Mike Watt. Seri haline getirilmesi düşünülen Hempilation albümlerinin ilki 1995 yılında Cypress Hill ve Ziggy Marley'in öncülüğünde yayınlanmıştı.

Two Times Intro: On the Road with Patti Smith

by Michael Stipe

Michael Stipe'ın fotoğraflarından oluşan kitap yabancı memleketlerde piyasaya çıktı. "Patti Smith'le Yollarda" adını taşıyan fotoğraf albümünde bol bol Patti Smith fotoğrafının yanısıra camianın önemli fertlerinin (Kim Gordon, Tom Verlaine, Allen Ginsberg, William Burroughs) enstantanelerine de yer var. Yolunuz oralara düşerse n'olur alın, bize de göstermemezlik etmeyin. Ayrıca internetçiler için bir de adres verelim. http:/www.littlebrown.com

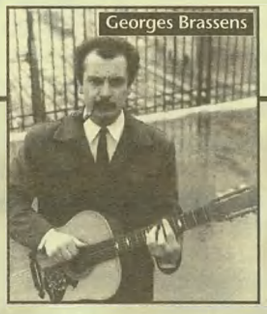

Fransızlar geldi

Yıllardan beridir bu memlekette fellik fellik aranıp da bulunamayan, meraklısının ancak ve ancak tuhaf bir biçimde oluşan "underground" bir piyasa sayesinde takip edebildiği Fransız chanson ve rock kayıtları sonunda günyüzü gördü, derli toplu bir takım toplama CD'ler ithal edildi. Geç oldu, güç oldu ama ne gam! Artık cebinize para koyup plakçınıza gidebilir ve gönül rahatlığıyla "Georges Brassens istiyorum" diyebilirsiniz. "Mid-price" etiketiyle nispeten ucuza satın alabileceğiniz "Master Serie" CD dizisinde kadro gayet zengin: Georges Brassens (3 CD), Jacques Brel (2 CD), Serge Gainsbourg (3 CD), Georges Moustaki, Jane Birkin, Barbara (2 CD), Claude François (2 CD), Claude Nougaro (2 CD), Juliette Gréco, Edith Piaf, Yves Montand, Mouloudji, Henri Salvador, Felix Leclerc, Johnny Hallyday, Serge Lama, Daniel Guichard, Alain Barriere vesaire vesaire... Ayrıca 70' ve 80'lerin chanson çıkışlı folk ve rock müzisyenlerine de bu koleksiyon sayesinde erişmeniz mümkün: Renaud, Alain Bashung, Bernard Lavilliers, Maxime Le Forestier... Bunları kaçırmayalım ki devamı gelsin...

Beastie Boys'un senelerdir beklenen albümü temmuz başında yayınlanıyor.

U2 bazı yeni şarkılarının demo kayıtları için Güney Afrika Cumhuriyeti'nde, Johannesbourg'da stüdyoya girdi. Söylentilere göre Bono stüdyoda sigara içilmesini yasaklamış.

Dave Navarro, artık **Red Hot Chili Peppers**'ı tamamen terkettiğini açıkladı. Gitarist Navarro Spread isimli grubuyla yaptığı yeni albümü "Unicorns & Rainbows: The Pelican"ı bu yaz yayınlayacak. Red Hot Chili Peppers ise gelecek sene yayınlamayı düşündükleri yeni albümleri için henüz bir gitarist arayışına girmiş değil.

Massive Attack elemanları hiç vakitleri olmadığı için Radiohead'in "OK Computer"ini baştan sona remikslememe hülyasından vazgeçti. Ama iki grup arasındaki hukuk devam ediyor. Bu yaz iki grubun elemanları Thom Yorke'un kır evinde buluşup birlikte besteler yapmayı planlıyorlarmış.

Bu sene Akbank Caz Festivali'nde Jazz Passengers'le de olsa Deborah Harry'yi seyredeceğimiz için sevineduralım, **Blondie** yeniden toparlanıyor. Klavyeci Jimmy Destri, davulcu Clem Burke ve Debbie, yanlarına iki eleman daha alıp yeni albüm kaydına girecekler.

REM'in üçlü nizamda yapacağı ilk albümünün ekim ayında yayınlanacağı söyleniyor. Gitarist Peter Buck, albümün biraz "deneysel" olacağını ve gitardan ziyade synthesizer seslerinin üstüne düşeceklerini ağzından kaçırmış.

Suede Londra'dan kaçarak Tayland'a sığındı. Grup bu aydan itibaren Bangkok'da stüdyoya girecek ve yeni albümünü sene sonuna yetiştirmeye çalışacak.

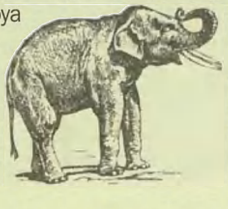

Screaming Trees'in solisti **Marc Lanegan**, üçüncü solo al-

Bir şey yok kafamın içinde koyu kırmızı zerrelerin dolaşımından başka **FURUĞ FERRUHZAD**

Yazı yazdım yaz idi / Kalemim beyaz idi / Ayıplama sevgilim / Mürekkebim az idi

Oktay der ki mor kalemim bir tane / Güzeller emrine vermiş cihana / Gayri elâ gözlüm olsun bahane / Haydi kalem nalı kalem mor kalem OKTAY RİFAT

Çevre koruma günü / En anlamlı günümüz / Doğadaki dengeyi / Bozmamalı tümümüz // Ağaç, çiçek, kuş sesi / Eksilmesin dünyadan / Biz de yardım edelim / Türleri yok olmadan // Bacalardan çıkıyor / Zehirleyici gazlar / Hava kirliliğinden / Bunumuz hemen sızlar // Çevremiz kirleniyor / Bilgisiz davranınca / Doğamız can veriyor / Onu korumayınca **SAİT KIRKGÖZLÜ**

Hayal gücü iktidara!

Sormaz ki bilsin sorsa bilecek, bilmez ki sorsun bilse soracak *(Osmanlı-Türk atasözü)*

Bir telefon toplam ne kadar meşgul olabilir ki?

Hayal gücü coplanamaz

Kutsal: İşte düşman

Gerçek gidişler uzun zaman önceden hazırlanır. Bu öyle olmamıştı. Daha çok bir kaçışı andırıyordu.
GEORGES PEREC, Şeyler

bümü için eski Guns'N'Roses elemanları Duff McKagan ve Paul Sloger'le birlikte stüdyoya girdi. Daha önce gayet depresif solo albümlere imza çakan Lanegan'ın bu ikisiyle neler yapacağı merakla bekleniyor.

Joni Mitchell. iyileşti ki, yeni albümünü bitirecek güü kendinde buldu: "Taming The Tiger" adını taşıyan albüm temmuz sonlarında yayınlanacak. Bu arada, daha da önemlisi, Mitchell, Bob Dylan'ın gayet yoğun Amerika konserlerinde Dylan'dan önce sahne alacak.

Can'in davulcusu **Jaki Liebezeit**'in yeni bir proje grubu var. Ekip bir gitar, bir klavye ve bir davuldan oluşuyor, grubun adı Club Off Chaos.

Daha evvel Beck'in "One Foot In The Grave" isimli folk albümünü yayınlayan **K Records** isimli şirket, yakında Jon Spencer Blues Explosion'ın "Blues Explasion Attack" ve Beck'in "Close To God"ının konser yorumunun da yer aldığı bir toplama albüm çıkaracak.

Portishead, **Massive Attack**, **Garbage**, **Chemical Brothers** ve **Roni Size**, "House Of Youth Zoo" isimli bir toplama albüme yayınlanmamış birer şarkılarını hibe ettiler. Albümün geliri sokak çocukları yararına kullanılacak.

10.000 Maniacs'ın solisti **Natalie Merchant** yeni solo albümünü Daniel Lanois'nın prodüktörlüğünde tamamladı ve bu ayın sonlarında yayınlayacak. Albümün adı "Ophelia".

Henry Rollins yeni albümü için Nick Cave'in eski grubu Birthday Party'nin şarkılarını elden geçirmeye karar vermiş.

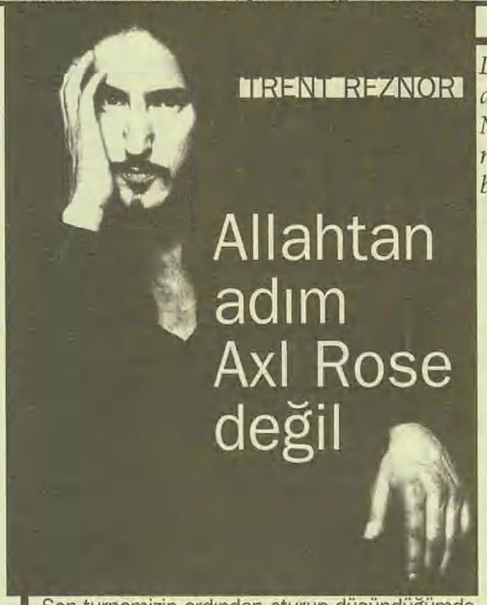

Son turnemizin ardından oturup düşündüğümde, NIN'in kendi kendinin parodisi, sıkıcı, aptalca bir şey haline geldiğini farkettim. Videokasetlerde kendi performansımızı seyrederken utanmaya başladım. Ne yaptığını bilen bir entellektüelden, turnelerde oradan oraya sürüklenen bir adam haline gelmiştim. Ben de o bunak rock'çulardan birisi olma yolundaydım. Birden, aslında son derece boktan bir adam olduğumu fark ettim. Allahtan adım Axl Rose değil. İçine düştüğüm durumdan rahatsız oluyorum. Cool bir underground grupken, birdenbire aşırı popüler olursan, insanın kendisiyle çok iyi hesaplaşması gerekir. Eski günlerdeki hayranlarınız birdenbire sizi cool bulmaz olurlar. Ben de öyleyim. Jesus and Mary Chain ünlü olduktan sonra konserlerine gitmeyi kesmiştim. Temel soru şu: Müziğimin daha çok insana ulaşmasını mı sağlamalıyım, yoksa yalnızca kendi doğru bildiğim şeyi mi yapmalıyım?

Dört yıl aradan sonra, yakında bir 45'likle müzik alemine avdet edeceğini duyduğumuz Nine Inch Nails lideri Trent Reznor CMJ New Music dergisine içini dökmüş... Kısaca bir sanatçının yaratma buhranları...

U2'nun vokalisti Bono bir gün dedi ki bana: "Yaptığın müziğin yalnızca birkaç insan tarafından anlaşılabilecek kadar elit olduğunu hiçbir zaman düşünme." Bu söz beni bir uykudan uyandırdı sanki.

Bütün bu endüstriyel metal hikayesinin sonunun geldiğini düşünüyorum. Sıkıldım artık. Şu sıralar yalnızca hip-hop dinliyorum. Geçen yıl dinlediğim en güzel albüm, Erykah Badu'nundu. Bu yeni elektronika durumları acayip çekiyor beni. İlk kez jungle dinlediğimde ayaklarımın yerden kesildiğini hissettim. Daha önce böyle müzik yapmayı hiç düşünmediğim için kızdım kendime.

Yapmak istediğim yeni albüm için prodüktör Rick Rubin ile oturup konuştuğumuzda şöyle dedi bana: "Hem dostun hem de hayranın olarak, kendi kendini köşeye sıkıştırdığını söylemeliyim sana. Drum machine denilen o cihazı bırak, otur adam gibi piyanoyla beste yap!" Bu tavsiyeyi uygulamayı denedim. Tıpkı Tom Petty gibi, oturdum piyanonun başına. Ama olmadı tabii ki, beceremedim. Billy Joel'in müziği gibi bir şeyler çıktı ortaya.

Bir gün David Bowie beste yapmak konusunda bana bir öğüt vermişti: "Baban gibi konuşmak istemiyorum ama," –ki kendisi gerçekten babamla aynı yaşta–, "üçüncü tekil kişinin gözüyle beste yapmaya çalışmalısın. Bunu yaptığında, bir zamanlar benim de düştüğüm o delikten çıktığını göreceksin..." İnsanın kendini başkasının gözüyle tanımlamaya çalışması hiç kolay değil. Şu sıralar bunu yapmaya çalışıyorum ve ne yazık ki beste yapmayı bilmediğimi acıyla fark ediyorum.

ROLL MAYIS SONU ÇIKIYOR

ÖZEL SAYI NO: 3

express sayfaları

tom waits, the who, elvis costello mazhar fuat özkan, iggy pop, léo ferré, ben harper, özdemir erdoğan, mirkelam, beck, georges moustaki, sting, björk, paul weller...

express sayfalarından gelip geçenler...

ROLL ÖZEL SAYI 3'de

→7

HOLGER CZUKAY'IN PLAKLARI

"Rock'tan sonra ne var?" diye sorarsanız, haliyle "post-rock var" diye cevap veririz. Ama o zaman da şöyle diyebilirsiniz: "İyi de zaten rock'un altın devirlerinde, 60'ların sonunda, 70'lerin başında Can diye bir grup vardı ve daha o zamanlardan post-rock yapıyorlardı..." Haklısınız. Alman rock'unun, krautrock denen sound'un ve rock devrinde rock'tan kopuşun öncü gruplarından biri Can. Geçen sene yayınlanan "Sacrilege" ismindeki "tribute-remix" albümde Sonic Youth'dan Brian Eno'ya kadar birçok grup ve müzisyen Can'e saygılarını sundular... Biz de bu müziğin altında yatan cevheri araştırdık, Can'in basçısı Holger Czukay'ın plak koleksiyonunu keşfe çıktık. Gelecek ay yayınlayacağımız post-rock dosyasına bir hazırlık mahiyetinde okursanız seviniriz...

Kahretsin! Hiçbir zaman Hendrix gibi olamayacağım

Bach (St. Matthew Passion) Bunun yüzünden klasik müzik bestecisi olmak istemiştim. Bach'ı bana ilk kez, prelüd ve füglerini çalan bir caz piyanisti dinletmişti. Şok olmuştum o an. Sonra da Bach ile rekabet etmek için, hemen daha iyi bir füg yazmak istedim. Burada Bach, onu ilk stereo efektli bir müzik parçası haline getiren iki orkestra ile çalışıyordu. Tekniği değil, içimde uyandırdığı hislerdi beni ilgilendiren. Bu adam, her sıradan insan gibi, Tanrıya ve çarmıha gerilmiş İsa'ya cidden inanıyordu. Zaten "dini duygular" beni büyülemiştir hep. İşte bu nedenle, Papa da çok ilgimi çekiyor. Hatta bir ayinden aldığım sesini –ki şarkı söylemek için çok iyi bir sesi var– "Rome Against Rome"da sample yapmıştım; bir de, Paskalya Yortusu'nda bir videosunu yapmıştım onun. Kendim de yankesici olarak görünüp cüzdanını çalıyordum!

Velvet Underground (White Light White Heat) İnsanları eline gitar almaya cesaret ettiren ve bu işi herkesten daha iyi yapacağına inandıran bir albümdü bu. Velvet Underground çok kaba ve doğaçlama çalıyordu ama, müthiş bir bütünlük içindeydiler. Müzik öğrenimi görürken, birdenbire "senin gibi insanlar bile yapabilir bunu" dedim kendime. Öğrenimini gördüğüm klasik müzik, o anda polifonikten atonale dönüşmüştü tamamen. "Yeni bir şeyler olmalı" diye düşünüyordum. İşte bu, oydu.

Spike Jones (Spooktacular) Bugünlerde müzikte çok az "humour" var. Spike Jones'un farkına vardığımda, müziğime daha fazla mizahi yön katabileceğimi düşündüm. Onun hakkında tek söyleyebileceğim, "teşekkürler Spike Jones!" olabilir... Müziğinde inek çanları, oluklu tahta, hatta geğirti bile kullanmıştı Jones. Umarım müziği de Gagaku kadar uzun süre ayakta kalır. Bugün onun canlı performans görüntülerini çok nadiren izleyebiliyoruz. O da yalnızca, 40'lar ya da 50'lerde TV şovları yaptığı Amerika'da bulunuyor. Frankenstein'ın canavarıyla konuşmalarının yer aldığı "Spooktacular"ın tek kopyasını bir kafede bulmuştum. Kafenin sahibi onu müşterilerinden koruyabilmek için kahve makinasının altında saklıyordu.

Lee 'Stratch' Perry (Revolution) Müzikte ilk kez bir "kardeşim" olduğunu düşündüren şeydi bu. O güne değin, dış dünyanın en az kendi müzikal yaratıcılığım kadar önemli olduğunu düşünen tek adam benim sanıyordum. Benim yaklaşımım, bir parçayı bitirdikten sonra onu seslendirecek birine ihtiyaç duyduğumda, kısa-dalga radyoyu açmak ve iyi bir vokalistin çıkmasını beklemek, sonra da onu teybe kaydetmekti. Böylece bir şarkıcıya sahip oluyordum. Lee 'Stratch' Perry de aynı yöntemi kullanıyor ve fantastik film müzikleri yaratıyordu. İçinde pop müzikte hiç rastlamadığım türde boşluklar oluyordu. TV'yi açıyor, "Kojak" ya da her ne varsa, mükemmel bir şekilde boşluklara uygun hale getiriyordu. Henüz insanlar "sampling" denen şeyi konuşmaya başlamamışlardı... Aynı zamanda çok dindar bir insandır Perry. Müziğin dilini kullanarak ruhunuzla konuşabilir. Yaratıcı duygu, ruhani bir duygudur zaten. Bu arada –doğal olarak– bir manyaktır da. Onunla birlikte yaşamak istemezdim herhalde.

Gagaku (The Imperial Music Of The Japanese Court) 1500 yıl öncesine dayanan ve neredeyse hiç değişmemiş bir müzik. Kesinlikle sıradışı. Bir dans "groove"u olmamasına rağmen, inanılmaz bir zamanlaması var. Fakat, aynı zamanda bir dans müziği. Şimdiye dek yapılmış en yavaş dans müziği. Bunu böyle yavaş bir tempo ile nasıl yapabilirler? 5 bpm mi? Hayır, hiç bpm!.. Aslında böyle bir şeye gülebilirdik de, fakat kimi Japonlar da ilk kez Avrupa müziğini dinlediklerinde gülüyorlar, armonisini bozuk ve aptalca buluyorlar.

Massive Attack (Unfinished Sympathy) Şarkıdan ziyade, hayatımda bugüne dek izlediğim en güzel video olduğu için... Böyle bir klibe imza atmak uğruna bütün krallığımı verirdim. Tek gördüğümüz, bir el kamerasının önünde New York sokaklarını boylu boyunca yürüyen bir kadın. Bu benim modern yaşamımı değiştirdi!..

Count Basie (Atomic Mr. Basie) Eğitimli müzisyenler her zaman müziği okuyabilmeli diye düşünmüşümdür, fakat Count Basie hiçbir zaman yapmadı bunu. Tüm zamanların en büyük swing orkestralarından biri olmasına rağmen, işaretlerini birbirlerine seslenerek verdiler hep. Şaşırıp kalmaktan çok, onlardan biri olmak isterdim.

Stockhausen (Gesang Der Junge) Böyle bir müzikal devrim, ancak bin yılda bir olur. 50'lerde, korodaki bir gencin söylediği şarkıyı kaydetmiş ve parçalara bölmüştü Stockhausen. Sonra da yeniden düzenleyip "elektronik" bir kompozisyona dönüştürmüştü. Günümüzde bunun gibi teknik ya da modernist bir şeyler söyleyemeyenler, ister istemez ruhlarını kaybediyorlar. Bu gibi insanlar, "Gesang Der Junge"u dinlemeliler. Bugün çağdaş müzikle ilgilenen herkes, Stockhausen'in önünde eğilmeli aslında. Zamanında Beatles bile yapmıştı bunu. Üzerlerindeki büyük etkisinden dolayı, Apple stüdyolarının çatısındaki konserlerine davet etmişlerdi. O da, "siz tatlı çocuklarsınız, fakat korkarım benim hiç vaktim yok" demişti.

Bob Marley&The Wailers (Catch A Fire) Bunu ilk duyduğumda, bir kriz içindeydi Can. Arkadaşlarımın teknik açıdan çok iyi müzisyenler olmak istemelerinden endişe ediyordum. Reggae'yi ilk duyduğum ana kadar, onları karşı yoldan gitmeye yöneltecek iyi bir örneğe de rastlamamıştım. Bob Marley eğitimli değildi, fakat müthiş duyarlıydı. Can'in müziği üzerinde çok etkisi oldu. Konserde Bob Marley'i ve grubu The Wailers'ı izlediğimde, tam bana göre bir grup olduğunu anlamıştım. Genelde kahramanlar vokalistlerdir ama ona ilişkin en önemli şey, grubuyla sağladığı müthiş uyumdu.

Anton Webern (Complete Works, Opus 1-31) Muhtemelen tüm zamanların en ilginç bestecilerinden biri. Yaptığı sessiz müziğe "kristallerin müziği" diyorum ben. Aynı zamanda "ağırlıksız" bir müzik de. Topu topu otuz kısa bestesi olmasına rağmen, diğerlerinin üçbin bestesine bedel. Maalesef İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, sigara almak için dışarı çıktığı bir an, yanlışlıkla bir Amerikan askeri tarafından öldürülmüş Webern. Kaza sonucu öldürülen tek besteci yani.

Jimi Hendrix (Axis: Bold As Love) Ruhundan enstrümanına akan çok direkt bir üslubu vardı. Kariyerimde bir dönemece vardığımda şöyle düşündüm: Ne olacağım ben? Ciddi bir besteci mi, yoksa bir rock müzisyeni mi? Hendrix sayesinde "Kahretsin! Ciddi besteciliğe yapışmak daha iyi olacak, çünkü hiçbir zaman onun gibi bir rock müzisyeni olamayacağım" diyebildim.

Brian Eno (Music For Airports) Brian Eno'nun müziğinde hoşuma giden şey boşluklarıydı. Ve tabii aynen John Cage'de olduğu gibi, bunun planlı yaratılmış bir müzik olmadığı fikri... Ruhuma ulaşabiliyordu Brian Eno. Her ne kadar entellektüel müzik olarak değerlendirildiyse de, parçalarının toplamından daha fazla şey ifade ediyordu. Güzel ve kendiliğindendi. Böyle "fonksiyonel" bir müzik yapmak anlamsız gelebilir ama, havaalanı gibi bir yere "tapınak" atmosferi verebilmek de gerçekten hayli anlamlı.

Çeviren: **Gökhan Pamuk**

Müzik kitaplarından, nota arşivinden, CD'lerden ve CD-Rom'lardan oluşan Müzik Kütüphanesi.

Borusan Oda Orkestrası çalışmalarını artık Borusan Kültür ve Sanat Merkezi'nde sürdürüyor.

Müzik atölyeleri, konserler, söyleşiler, video gösterileri...

Beş bilgisayarla gün boyu İnternet'te sörf olanağı.

MÜZİK"EVİ"

Tünel'den Galatasaray'a doğru yürümeye başlayın. Rus Konsolosluğu'nu geçtikten hemen sonra 421 numaranın önünde durun. Müzikevi'nize hoşgeldiniz. Burası, Borusan Kültür ve Sanat Merkezi. Müzik kitapları, nota arşivi, CD-Rom referans kaynakları ve binlerce CD'siyle Türkiye'nin ilk ve (ne yazık ki) tek müzik kütüphanesi pazar ve pazartesi hariç her gün hizmetinizde. İstediğiniz CD'yi dinleyebilir, gün boyu, İnternet'e bağlı beş bilgisayarda gönlünüzce sörf yapabilirsiniz. Etkinlik salonunda konserler veriliyor, video gösterileri ve söyleşiler yapılıyor. Her cumartesi günü ise atölye çalışmaları var, katılmak isterseniz lütfen önceden yer ayırtın.

Burası, Borusan Oda Orkestrası'nın da evi. Türkiye'de bir sanayi kuruluşu tarafından oluşturulmuş ilk ve (ne yazık ki) tek orkestra olan Borusan Oda Orkestrası çalışmalarını Borusan Kültür ve Sanat Merkezi'nde sürdürüyor. Müzikevi'nizin diğer kapısı Borusan Sanat Galerisi'ne açılıyor. Galeride yıl boyunca birçok Türk ve yabancı sanatçının sergisini gezebilirsiniz. Ve önemli bir konu; Borusan Kültür ve Sanat Merkezi'nde gerçekleşen bütün etkinlikler ücretsiz. Borusan Kültür ve Sanat Merkezi'ne, Müzikevi'nize hoşgeldiniz.

İSTİKLAL CAD.
NO.421
TÜNEL/BEYOĞLU

BORUSAN

BORUSAN Kültür ve Sanat

Serdar Ateşer Mozaik'te "cereyanlı gitar" çalıyordu, sonra koptu, kendi yoluna gitti. 1990'da ilk albümünü, "Mütareke Yılları"nı yaptı. Albüm ses getirmedi, Ateşer de sessiz sedasız yoluna devam etti. Bu arada TV dizilerine, reklamlara müzik yaptı, bir stüdyo kurdu, birçok önemli müzisyenle kayıtlar yaptı... Ve birkaç hafta önce ikinci albümünü, "Avdet Seyri"ni çıkardı. Ateşer'le dünü, bugünü, izlediği yolu, dönemeçleri, dönüşümleri konuştuk... Anlattıkları güzel, mühim, yakın geldi, geniş geniş nakledelim dedik. Fotosentez niyetine...

İNSAN N'APARSA ODUR

Hürriyet gazetesinde yayınlanan söyleşinde "Avdet Seyri" albümün için, "benim yaklaşık dört-beş sene önceki halimin resmi" demişsin. Müzik uzun müddet tasarlanıyor. Piyasaya çıktığı anda bizim için yeni olan şey, üreten için çok geçmişte kalmış oluyor... Senin durumun bunun iyice ileri bir noktası galiba...

Serdar Ateşer: Bu vahim bir soru. Aslında müzik yapıp da olayı "real-time" yaşayan çok az sayıda şanslı insan var. Müziği hissediyorlar, stüdyoya gidiyorlar, çalıyorlar, şarkılar daha yeniyken, henüz kendisi de bıkmamışken albüm piyasaya çıkıyor. Böyle çalışan büyük ölçüde sanırım popçular. Onların da zaten pek müzikal dertleri yok, daha çok piyasayla ilgili bir çalışma yaptıkları için "her şey tıkırında gidiyor" gibi hissediyorlar süreci. Özel bir müzikal tatmin aldıklarını zannetmiyorum. Bir de türkücüler ya da arabesk müzik yapan insanlar herhalde böyle yaşıyorlar. Daha "anlık" bir heyecan içerisindeler. Bizim durumumuz özel. Bir şeyler mutlaka gecikiyor, erteleniyor, araya kendinden de kaynaklanan bir sürü saçmalık giriyor. Ondan sonra iki şeyle karşı karşıya kalıyorsun. Birincisi, yaptığın kaydı bitirmek. Yani o parçaların ilk çıktığı zamanki ruh haline çok ihanet etmeden onları konserve etmek. İkincisi de, sen o gecikmiş halinde, en son hangi durumdaysan, az çok onu da işin içine katmak ve sanki yeni yapmış gibi heyecan duymak. İşin doğrusu, bir şey piyasaya çıkartıyorsan, az çok o heyecanı duyuyorsun. O ana kadar santim santim biliyorum da desen, çıktığı anda ya da radyoda çaldığı anda sen onu bir anlamda ilk defa dinliyorsun. Resmen başka bir gözle dinlemeye başlıyorsun... Sonuçta şunu baştan kabul etmişsin: Ben bu süreci doğal yaşayamayacağım, mutlaka bir şeyler gecikecek ve benim istediğim şekilde, istediğim enerjiyle, istediğim zamanlamayla çıkmayacak.

Gene de "bitti artık, oldu" noktası gibi bir şey oluyor yani? Yoksa sürekli şarkıyla oynayıp, her dakika bir şeyler katıp ilk halinden uzaklaştırıyor musun?..

Bu biraz şuna benzer. Sen adamdan bir sandalye istemişsin. Adam da başlıyor anlatmaya: "Ayaklar şöyle de olabilirdi, arkası eğik de olabilirdi, düz de olabilirdi, bir türlü karar veremedim..." Karar verseydin birader! O dizaynı sen yapıyorsun ve bir şekilde karar vereceksin. Sandalyeyi alan için bu çok ilginç bir hikaye değil. Ama merak edilecek olursa, bu albümdeki her parçanın dört-beş tane, neredeyse tanınmaz versiyonu vardı. Üstelik çok fazla parça arasından ve nispeten en az uğraştıklarım arasından seçtim bu parçaları. Baktım ki, bunları daha az ellemişim, daha canlı, heyecanlı duruyorlar... Zaten çoğu canlı çalınarak ortaya çıkmış parçalar. Sonra birkaç overdub yapmışım, o ayrı...

Bunlar tek başına şekillendirdiğin parçalar mı?

Genellikle davulcu Cem Aksel'le beraber yapılmış parçalar. Beste denen şeyler aslında benim ama Cem de fikir, üretim ve çalma aşamasına o kadar katıldı ki, her şeyi birlikte yaptık sayılır. Hatta albümün yarısı için Cem Aksel'le "ortak albümümüz" demek yanlış olmaz.

"Kendi grubum olsun" gibi bir fikir sende hiç oluşmadı mı?

Hem de çok. Grup, beraber çalmanın ötesinde ciddi bir arkadaşlık gerektiren bir şey. Çok eski ilişkiler gerekiyor. Öyle bir kimya kazara oluşmuşsa, grup devam ediyor. Ama bu çok zor, bu yüzden de Türkiye'de çok az grup var. Ama Amerika, İngiltere gibi yerlerde kesinlikle "band" kültürü var. Orada 15-16 yaşlarında şaşkın bir şekilde ortalıkta dolaşırlarken hemen bir mekanizmanın içine giriveriyorlar. Büyük bir aptallık yapmadıkları sürece çalacak yer bulabiliyorlar, ellerinde parlak malzeme varsa uzun yıllar var olabiliyorlar... Müzik esasen grupla birlikte yapılınca keyfi çıkan bir şey. Şu anda yüzlerce adam görebilirsin, stüdyoda kompüterlerinin başında öfleye pöfleye müzik yapıyorlar. İşi zorluyorlar. Birileriyle çalsalar çok daha çabuk çıkacak şeyleri omuzlarına alıp çıkarmaya çalışıyorlar.

Sen de böyle biri gibi mi hissediyorsun kendini?

Ben öyle olmamak için çok uğraştım, çok bocaladım. Bir denge tutturdum diyelim. Ama yine de kendimi fazla yük altında hissettim.

"Çalın" şarkısında galiba kendi albümün için de asıl olması gerekeni tarif etmeye çalışıyorsun... Bu şarkının ana fikrini açabilir misin?

Girişinde kompüterle bir şeyler yapmaya çalışıp kafayı yiyen, her şeyi aksi giden bir müzisyen var. Aslında o benim. Daha sonra kompüter bana "ne yapıyorsun sen böyle?" diyor. Kabaca böyle bir hikayesi var. Bir gün Ortaköy'de müzisyenlerle birlikte bir masada oturuyorduk, acayip bir alet-edevat muhabbeti yapılıyordu. "Şunu yeni aldım, şunu şuraya bağladım, çok iyi sound çıktı" gibilerinden korkunç sıkıcı bir muhabbetin ortasında kalmıştım. Aranjör ve müzisyen insanlardı ve benim teneke muhabbeti dediğim bir teknoloji muhabbeti yapılıyordu. Akşam eve gidince o sıkıntının üstüne bu parçayı bir kerede çaldım. Gitarımı çaldım, basımı çaldım, sonra sesimi process edip o sözleri söyledim: *"parçalarınızı çalın / enstrümanlarınızı çalın / kendi parçalarınızı çalın / iki üç kişi, tek başına / yedi kişi çalın / ... / üşenmeyin çalın / hatalı çalın / edit etmeyin / koşun, çekin / quantize etmeyin / onla bunla karşılaştırmayın / kompleksleşmeyin, çalın..."* Albümdeki parçaların hiçbiri sonuçta kompüterle, suni sesler kullanılarak yaratılmadı. Bir tek "Tipsiz Parlamento"da bir tür kolaj yaptım. Ayrı ayrı dönemlerde boşa çalınmış kayıtları bir araya getirdim, bayağı da birlikte çalınmış bir hava ortaya çıktı. Ama aslında yapıştırma bir parçadır. Üstüste inşa edildi. Müzik kaydetmenin böyle de bir zevki var, bu da bir çalma tarzı. O anlamda, son dönemde çıkan DJ'lerin yaptığı müzikleri de anlayabiliyorum. Aslında bir şey çalmıyorlar ama çalınmış şeyleri organize ediyorlar ve bu organizasyonu bazen emprovize bir şekilde yapıyorlar. Kolay bir şey değil. Yine de bence çok abartılıyor, tadında bırakıldığında çok hoş bir şey. Ama büyük bir yenilikmiş gibi sunulması bana biraz tuhaf geliyor... Peter Gabriel bir söyleşisinde şöyle bir şey diyordu: Elektronik aletlerin müzikle ilişkisi ve kayıt teknolojisinin evlere girmesi iki şeyi beraberinde getir-

Mozaik yürüyemedi. Problemin ne olduğunu anlayabilmiş değildim. Ondan sonra kendi başıma bir şeyler yapmaya çalıştım. Bir süre sonra esas problemin kültürel olduğuna uyandım. Benim bu toplumla bağımda bir sakatlık vardı.

di. Bir tanesi, herkes müzik yapmaya başlıyor, çok fazla müzik var ortalıkta. İkincisi, bir müzik fazlalığı olsa da değişmeyen bir şey de var: Gerçekten parlak bir şey varsa, o yine çok az... Şimdiye kadar müzikle uğraşırken bir tecrübe kazandıysam şunu farkettim: Bir müzik dinlediğimde o gerçek bir şey mi, iyi bir şey mi, bir parlaklık var mı, öyküntü mü, hemen anlıyorum. Yanıldığım çok az oluyor.

Müzisyen olmanı bir avantaj gibi sunuyorsun ama, tam tersine, müzisyen olmanın getirdiği bir takım kısıtlamalar da yok mu? Artık "dinleyici hassasiyeti"ni yitirmiş gibi olmaktan çekinmiyor musun?

Sen ne kadar kendince doğru olarak addettiğin bir noktadan baksan da, o sırada mutlaka toplumda ya da o müziklerin yayıldığı yerlerde senin hiçbir zaman kontrol edemeyeceğin bir takım gelişmeler oluyor, bir şeyler şekilleniyor. Rap müzik gibi bir şey çıktığında, onun daha sonra nelere yol açacağını, onun içinde neyin kalıcı olabileceğini tahmin edemeyebiliyorsun. O sözlerin söylenişi değildi ilginç olan. Bence ritmde bir swing anlayışı vardı, bir groove vardı. Ama ilk çıktığında çarpan şey, sözlerin konuşma hızıyla ritmin üzerine başarılı şekilde oturtularak avaz avaz söylenmesi oldu. Özgün olan tarafın melodinin olmaması olduğunu zannediyorduk. Halbuki o öylesine bir şeydi. Sonra onlar eleniyor, eleniyor ve ortaya ilk bakışta görülmeyen ama esasen değişim getirecek ve gelecek kuşakları etkileyecek bir şey kalıyor. Sonra bu, başka bir müzik türüne eklemleniyor ve alıp başını gidiyor... Birçok müzisyen az çok kapalı devre yaşar. Türkiye'deki müzisyenler, bana sorarsan, yine de çok yönlüdür. Burnunun dibindeki müzisyenleri bilmeyen çok iyi müzisyenler var dünyada. Kafasına bir şeyler koymuş gidiyor. Senin kurduğun dünyayla dışardaki dünya hiçbir şekilde örtüşmüyor. Ama bu şu da demek değil: Sen yanılmışsın, halbuki dışarda bambaşka, hoş şeyler gelişiyor. Tersine, bazen de dışarda iş boka sarıyor, sen doğru kalıyorsun... Belki müzisyen durduğu yerde dursa, neye inanıyorsa ona devam etse, bir süre sonra gerçek orijinal şey ondan çıkacak. Dışardaki gelişmeyi çok fazla ciddiye alırsan, o zaman sen de şamşınıp mainstream bir şeye kaymaya başlıyorsun ve senden çıkacak asıl gerçek şeyi de kaybetmiş oluyorsun.

Müzisyenlerde, normal dinleyicide var olan müzik dinleme zevki sanki yok gibi... Mesela bir kameraman, nasıl film seyrederken sırf kamera hareketlerine bakıp filmi ıskalar; müzisyen de sanki "ondan ne alabilirim" ya da "nasıl ona benzemeyebilirim" gibi bir şeylerin hesabını yapa yapa bazı hazları kaçırabiliyo galiba...

Bu bir dönem işi. Bu dönemki rock ve pop müzisyenleri sürekli bir hesap içerisinde. "Şurda şu var, burda böyle bir moda var, aaa bak şurda da bir boşluk var" gibi bir hesap. Müzisyenler çok düşünmese de, onlar adına endüstri bunu düşünüyor. Ama 60'larda ve 70'lerdeki rock müzikte müzisyen önde koşturuyordu, plak şirketleri onları takip etmeye çalışıyordu. O dönemde müzisyenler çok özgürce işler yapıyorlardı. Şimdiyse olay tümüyle en ince ayrıntılarına kadar analiz edilmiş, ayıklanmış durumda. Radiohead'in o yere göğe koyamadıkları albümünde sonuçta bir tür Syd Barrett etkisi, erken Pink Floyd havaları var. Yok diyemezsin. En iyileri bile kategorize etmek, sınıflandırmak basit bir iş. Endüstri, deneyler yapmak isteyen bir insana "kusura bakma, bu şimdi olacak iş değil" diyebiliyor. Bu dönem böyle bir dönem. Sanırım ve umarım yakın bir zamanda herkesin şaşkına döneceği, alıp başını gitmiş bir şey çıkacak.

Nerden çıkar sence?

Görünen o ki, yine İngiltere'den çıkacak. Ama şimdiki bir takım kulüp müzikleri içinden çıkacakmış gibi gelmiyor.

Drum'n'bass gibi şeyler, "sürekli yeni bir şey" ihtiyacının ortaya çıkardığı, biraz zorlama, arana arana bulunan şeyler.

World music de bu zorlamanın bir parçası mı?

Tabii. Orda zaten Batının kendi tıkanmışlığı çok açığa çıkıyor. Ulaştıkları sound'dan, dinleme keyfi denen şeyden çok memnunlar ama kendi sözlerinden ve seslerinden biraz sıkılmış durumdalar. Gidiyorlar, dünyanın her tarafında aslında çok bildik altyapıları, bildik tarzları olan müziklerin üstüne bir takım adamları bağırtıp çaldırıyorlar. Ben kabaca böyle görüyorum. Ortaya çok keyifli şeyler de çıkıyor. Ama ordan da yeni bir şey beklemiyorum açıkçası. Bu kadar teslim alınmış kültürlerde yepyeni bir müzik çıkması çok zor artık. Çünkü kendi bakışları da öyle. Bugün Cezayir'e de gitsen, Mısır'a da gitsen "biz de şöyle yaparsak belki Khaled gibi bir duruma gelebiliriz, birileri de bizi görür" diyen insanlar vardır. Işığı Batıda tanımlıyorlar; yani, ordan onları görecekler de olacak. Kendilerine kapanmayı biraz unutmuş durumdalar. Dolayısıyla sürekli cepten yiyorlar gibi geliyor bana... Budizmin yayılmasını örnek verebilirim. Niye Hindistan civarındaki dinler, inanışlar moda oluyor da, İngiliz kolonilerinin ulaşmadığı yerdeki inanışlardan haberimiz olmuyor. Çünkü kazara İngiliz rock'çuları oraya gittiler, onlara bayıldılar, dönüşte neler yaşadıklarını anlattılar, giyindiler, kuşandılar. Bir efsane yaratıldı. Evet, değişik bir dünya, ama İngilizlerin bir zamanlar bulunmuş olduğu bir dünya. Bu çok önemli... Ben durumu vahim görüyorum, mutlaka yeni bir dönem gelecek ama biz o dönemi görür müyüz bilmiyorum.

Benim onlar gibi rock yapmam gerekmiyor. Benim aletimi öyle üflemem, gitarımı öyle çalmam gerekmiyor. Buna uyanmak çok senemi aldı... Hayran olduğumuz birçok müzisyen, emin ol, hiçbir şeyin virtuozu değil. Mesela Joe Strummer. Adam sadece niye gitar çaldığını ve ne söz söylediğini biliyor ve bundan hiç şüphesi yok.

Ama dönemler hep birbirinin üstüne binerek devam etmiyor mu? Tam olarak yeni bir şeyin olması için bir kesilmenin, kopuşun da olması gerekiyor sanki...

Belki de toplumsal, siyasi düzeyde bir şeyler olacak, ondan sonra mecburen bir şey çıkacak. İlla da müziğin kendi içinde eşelenmesiyle bir şeyler çıkmayabilir. Duydunuz mu bilmiyorum, komik yarışmalar yapıyorlar: İngiltere'de çok zengin bir adam çıkmış, "ben iyi bir bestekar arıyorum, bunun bir yarışmasını düzenlemek istiyorum, çok da büyük para vereceğim" demiş. Sahiden bir organizasyon yapılmış. Klasik eğilimli bir yarışma, ama öyle avangard şeylere açık değil. Bir insanın dinlediğinde coşku duyacağı, bir takım renkler göreceği, "evet ulan, bu bir beste" diyebileceği ve belki bir yüzyıl sonra hâlâ dinlenebilecek bir şey istiyoruz, demişler. Adamın ortaya çıkış nedenine baksanıza: Bir tane doğru dürüst beste istiyor. Yarışmanın konsepti bu... Bugün bütün dinlediğim müzikler bana biraz zorlama geliyor. Çok ilgimi çeken, beni çok kesen bir şey maalesef olmuyor. Aslında mütevazı bir beklentim var. Günümü geçirtsin, o aylarda onu dinleyeyim, daha sonra o zamana geri döndüğümde o zamanı o müzikle hatırlayayım. En son komik bir şekilde Tracy Chapman bana bu hissi verdi. O ilk albümü, çok güzel şarkılardan oluşan, acayip düzgün laflar eden bir albümdü. Ama tek tük parçalar çıkıyor. Mesela Youssou N'Dour'la Neneh Cherry'nin "Seven Seconds" şarkısı çok iyi bir parça... Caz piyasasında da iş biraz fazlaca müzisyenlerin eline kaldı. Evet, çok güzel çalınmış oluyor ama sonuçta bakıyorsun, "bunda ne var" diyorsun ve bir cevap bulamıyorsun. Bir kopuş mu olur, yoksa şu anda başlamış bir şey mi olgunlaşır, onu bilemiyorum. Ama toplumsal değişimle birlikte bir müzik çıkacak gibi bir beklentim var.

Ama Sovyetlerin dağılmasıyla büyük bir altüst oluş yaşandı zaten. Avrupa ülkeleri tarihlerinin görmediği kadar zengin durumdalar ama, aynı anda 15 milyon işsiz var. Eşitsizlik korkunç yaygın...

II. Dünya Savaşından sonra herkes "ne büyük bir felaketti" demiştir. Ama şimdi bu yaşanan süreç için insanlar bin tane yorum yapıyorlar. Kimi "duvarlar yıkılırken, dünya değişirken" muhabbetine takılıyor, kimisi "milliyetçilik hortladı" diyor. Konsensus yok. İyi bir şey mi oluyor, kötü bir şey mi, belli değil. O şaşkınlık müziğe de yansıyor. Dalgalanma ve kararsızlık sürüyor.

Edebiyatta da, sinemada da öyle galba. Askıda gibi bir sürü şey...

Ve o yüzden, kazara doğru düzgün bir şey çıktığında da hemen hak etmediği kadar iyi bir yere oturtuluyor. Abartılıyor. Çünkü insanların böyle bir şeye ihtiyacı var. Ben de biraz abartacağım şimdi: Bir peygamber beklentisi gibi bir şey var insanlarda. Biri çıkacak, "ben bu yolda yürüyorum, başka da bir şey yoktur, inanınız ki bu böyledir" diyecek. Böyle bir şeyin peşinden gitmek istiyor insanlar. Ama artık çıta çok yüksek. Feci çaplı bir şey bekleniyor.

Peki bütün bunlar beklenirken ortaya bir albüm atmak nasıl bir duygu? Zor değil mi?

Çok zor. Ben de kendi içimde bir sürü şeyler yaşadım. Artık üretmeyeyim, bu ortama bir şeyler sunmayayım diye düşündüm. Kendimle ilgili sürekli çelişkiler yaşadım. Fakat galiba esas derdim şuydu: Ben şu anda nasıl bir müzik yapmak istiyorum? Daha da önemlisi, müzik yapmak istiyor muyum? Birikmiş hiçbir şeyim olmamış olsa, beni sıfır bir geçmişle bıraksalar ne yapmak isterim?.. Ben bunu görmek istiyorum. Bir albüm daha yapacağım. Ondan sonra bu soruları cevaplandırabileceğim. Önümü artık görebileceğim diye ümit ediyorum. Kendimin olanı yakalayabilirsem ne mutlu. Şimdilik bir tür Bezgin Bekir gibi, her şeyim rölantide, arada bir enerji patlamaları halinde bir şeyler yapıyorum. Ama kendi kapasitemin altında olduğumu hissediyorum.

Mesela bir caz gitaristi, ekibini toplayıp gitarın başrolde olduğu bir albüm yapar. "Avdet Seyri" de enstrümantal ağırlıklı bir albüm ama böyle tek bir türün ya da enstrümanın ağırlığı yok. Kendini ve albümünü nasıl tanımlıyorsun?

Ben galiba denemeler yapıyorum. Caz-rock'ta olan bazı temaları kullanıyorum. Ama esasen deneme yapıyorum. Ama deneme ismine yakışma-

yacak kadar mainstream bir çizgiye de düşüyorum. Bazılarına rock ya da fusion diyebilirsin. Kendimi daha çok müzik de yapan, ama başka bir sürü derdi olan bir insan olarak görüyorum. İki-üç sene evvel neredeyse bir sene boyunca sadece fotoğraf çektim, video çektim. Orada da kafamı taktığım şeyler oldu. Ama müzik benim sıkı sıkıya bağlı olduğum bir halat. Kulağım çocukluktan beri öyle gelişmiş. Bir eğitimim yok, ailemde de böyle bir şey yok ama aşkî bir takıntı var. Müzisyen diye gördüğüm insanlar kendi aletini kendi yapan, çok daha plansız programsız yaşayan, daha emprovize takılan tiplerdir. Ben onlardan farklıyım. Kurguya biraz meraklıyım. Sadece müzik, "pure" müzik beni o kadar heyecanlandırmıyor. Müzik bana bir şeyi çağrıştırmalı, bir şeyleri hatırlatmalı, bir duygu getirmeli, bir toplumsal olayla etkileşim içinde olmalı, bende biraz dramatik bir etki yaratmalı. Herifin teki, virtuozite gerektiren bir şey yaptığında, feci bir solo attığında ben ondan müthiş bir keyif almayabiliyorum. Hatta bazen sıkılıyorum. Klasik müziğin verdiği tad o yüzden çok hep zirvede kalıyor. Klasik müzik beyaz müziğidir. Zencilerin müzik hayatının tam zıddındaki bir şey. Ama beni en çok o açıyor. Zencilerin müzik dünyasına katkıları tartışılmaz bir şey, ama ben tuhaf bir şekilde, beyazların yaptığı müziği daha çok seviyorum. Hatta şunu da söyleyeyim: Siyahların yaptığı müziği, beyazların siyahlardan zaman zaman daha iyi yorumladığını, daha ileri noktalara götürdüklerini görüyorum. Çok ırkçı tınlayabilir belki bu söylediklerim, ama alakası yok. Müzikteki kurgunun önemini anlatmak için söylüyorum... Halk müziği de basit gibi gözükür. Ama o müzikte yüzyıllar içine oturmuş, elenmiş, elenmiş, elenmiş ve çok duru bir hale gelmiş bir şey var ya; o çok basit gibi tınlayan şey hiç de basit değil. Topu topu iki akor, bir melodi ama, her şeyi çağrıştırıyor sana; gerisini sen dolduruyorsun, orada artık karmaşık armonilere gerek yok, avangard, anlaşılmaz, uçuk kaçık şeylere gerek yok, çok duru bir şey anlatıyor. Gerisini sana bırakıyor. Sana bıraktığı o büyük boşluk da müzik aslında. Hepsini birlikte algılarsan, işte o büyük bir müzik. Onun dışında bazı müzikler bana fazla dolu geliyor. Kendi müziğim de böyle yer yer. Şimdi yeniden bu albümü kaydetmek istesem, içinden kesinlikle yüzlerce şey atarım.

Sözünü ettiğin kurguyu bu albümde nasıl uyguladın? Özellikle "Medya Tavırs" parçasını anlatabilir misin?

"Medya Tavırs", Gazi Mahallesi olayları sırasında oluştu. O günlerde stüdyoda çalıyorduk. Hakan Kurşun, ben ve Cem vardık. Kötü bir ruh hali vardı, onu hatırlıyorum. Sonra ertesi gün evde otururken kapıdan kaval çalan bir satıcı geçti. Güzel çalıyor gibime geldi. Adamı çağırdım, rica ettim, direkt stüdyoya soktum, parçayı teybe koydum ve "üzerine kafana göre çal" dedim. "Türürü mürürü" bir şeyler çaldı, üç-dört kanala onu kaydettim, sonra da process ettim. O kısmın altına elimle düşünmeden saçma sapan akorlar bastım. Armoni filan kalmadı ama yine de müzikal olarak bir şeyler tınlamaya başladı. O günlerdeki televizyondaki yayınlara, kan revan atmosfere çok denk düştü. Hiçbir şeye müdahale edemiyorsun, çaresizsin, neredeyse Körfez savaşını izler gibi izliyorsun. O parçayı bina etmeye çalışırken, Show TV'den, ATV'den falan videoya kaydettiğim Gazi Mahallesi olaylarını parçada kullanmayı düşündüm. Gülgün Feyman denen o korkunç kadının "Big Sister" sesini alıp müzik bandının orasına burasına rastgele koymaya başladım. Önceden planladığım pek bir şey yoktu. Çocuk gibi oynadım aslında...

Mesela o şarkıdan televizyondan çektiğin ses sample'larını çıkartıp atarsan o parça gene "Medya Tavırs" mı olacaktı?

Hayır canım...

Ama gene o ruh halinin yansıması olmayacak mıydı çıkan?

Evet ama, ismi başka olurdu herhalde.

Peki nasıl isim konur bir enstrümantal parçaya?

Valla bazen daha ilk başından belli olur...

Mesela "Tesis" demişsin bir parçanın adına...

İlk albümümde "Potansiyel Var Tesis Yok" diye bir parça vardı. Bunun adı "işte tesis" der gibi "Tesis" oldu.

"Potansiyel Var Tesis Yok" adı nasıl konmuştu?

O parçayı kaydettik, dinledik, dinledik, sanki olacakmış da olmamış bir havası vardı o parçanın. Gidiyor da gitmiyor, bitecek de bitmiyor, tam oturmamış, ama içinde hoş motifler olan bir parça hissi verdi. Laf ordan geldi.

İthal müzik getiren çevre, mallarından emin. Urfa'dan gelen o yanık sesli adam da kendinden emin. Aradaki her şey kocaman bir pop alanında kaynaşıp gidiyor. Bu anayola gireceksin veya girmeyeceksin. Onun dışındaki arayollara pek hayat yok.

Şöyle dersek biraz abartmış mı oluruz: Enstrümantal bir parçaya isim koyduğunda, sanki biraz, şarkı sözü yazmış kadar oluyorsun...

Doğrudur... Ama mesela "Tesis"te hiç söz yok. Dolayısıyla ismin etkisi çok daha az.

Ama o parçanın adı "tesis" olunca artık güneşin doğuşunu ya da dağın yamaçlarını göremezsin onda. Artık bir "tesis"tir o. Tesisten ne anladığımıza bakar. Bir şeyleri tesis etmek mi, entegre et tesisi mi, her neyse...

Doğru. Ama buna gelinceye kadar, mesela plak kapağının şurası siyah değil de beyaz olsa yine başka bir şekilde dinlerdin o albümü... Police'le ilgili bir yazı okumuştum. "Ghost In The Machine" albümünün kapağı simsiyahtır ve kırmızı bir takım dijital rakamlar vardır. Aslında çok başarılı olmasına rağmen, en az satan plaklarıymış. Police'in daha önceki plakları renklidir, üçlünün resmi vardır ve hakikaten içindeki müzikte var olan daha sıcak, daha basit şeyleri çağrıştırır. İnsanın eli daha çabuk gider o albümlere. "Ghost In The Machine"de ise hem isim itibariyle, hem o kapak itibariyle eline aldığın şey artık soğuk bir şeydir. İçindeki müzik aslında o kadar da soğuk değil. Ama kapak ve isim o müziği etkiliyor ve ona göre bir dinleme tutumu oluşturuyorsun... Bazen de albümün isminin, müziğin ve kapağın çok denk düştüğü şeyler var. "Dark Side Of The Moon" en iyi örnektir.

Sen de böyle bir denkliğin peşinde miydin?

Değildim, olamazdım. Sound'da bile böyle bir bütünlük yok.

Kapağı oluştururken yine de bazı kaygılar gütmüş olmalısın.

İki arkadaşımla oturduk beraber yaptık. Kafamda kabaca bir şeyler vardı açıkçası. İsmi de kendime özel bir şey seçtim. Bakınca hemen bir şey ifade etsin istemedim.

"Avdet Seyri" ne demek?

Bir dönem II. Dünya Savaşı'yla ilgili bir şeyler okuyordum, Almanların deniz harekatlarına takmıştım kafayı. Bir amiralin denizaltı muharebesini anlatan bir kitabı vardı. Eski bir çeviriydi, "Denizaltılarımız avdet seyri halindedir" gibi laflar geçiyordu kitapta. Ben avdet lafını tanıdığımı sanıyordum. İçeri biri gelince mesela "Aaa Tuğrul bey avdet ettiler" deriz ya, bu yanlışmış. Meğerse Tuğrul bey burdan çıkacak, bir yere gidecek, sonra tekrar gelecek, o zaman avdet etmiş olacak. Yani bir görevi yerine getirip çıktığın limana geri dönme hareketi avdet. Çok klişe gelebilir ama, ben de bir yolculuk yapıyorum. Bir takım müzik parçalarıyla cebelleşip, kaydedip, hale yola koyup, en sonunda tamam deyip yayınlıyorum. Yani geri dönüp yükümü limana boşaltıyorum gibi bir şey. O sırada çok rahat bir yolculuk yapmış da olabilirsin, ama anan da ağlamış olabilir...

Kapaktaki denizle, gemilerle ilgili resimler de bu anlattıklarınla örtüşüyor...

Denize karşı özel takıntım var. Kendi kendime bir şeyler düşünürken, bir takım felsefi çıkarımlar yaparken de denizle bağlantılar kurmaya alışık birisiyim. Şakası olmayan, disiplinin, sistemin kesinlikle keyfi olmadığı bir alan deniz. Benim için karadan farklı, asil bir yeri var. Karaya her şey uyar. Denizde yaptığın şey bir şekle sahip olmalıdır, yüzebilmesi için salakça bir şekilde yapmamak durumundasın. Çirkin şeyler yapmak mümkün, ama zor. Genellikle gemiler güzeldir... Deniz hayatında bir hiyerarşi vardır ama o hiyerarşi birileri birilerine eziyet etsin diye değildir, çok fonksiyoneldir. İnsanlar birbirlerinden emirler alırken bile garip bir sevgi vardır. Tarif etmesi zor. Denizle haşır neşir olan insanların diğerlerinden farkını hemen görürsün. Bir İstanbullu olarak, her an deniz ve kara diye bir çatışmam var benim. Hobi gibi değil, çok ağır bir durum olarak takılıyorum bu meseleye. Karakol filan gibi laflar bile karacılığın bir devamı gibi geliyor bana.

Bir turist otobüsü vardı, üzerine çok güzel bir gemi resmi çizmişlerdi... Vapurun üstüne otobüs resmi kimse çizmez tabii...

(Gülüyor) Kesinlikle olmaz tabii. Ama biliyorsun, otobüs şeklinde motor yapıyorlar. Üsküdar-Beşiktaş arası işleyen motorların bazıları öyle... Orda bile ilişkilerde "kara" devam ediyor. Birbirlerine korna çalıyorlar, siyah otomobil lastikleri takıyorlar. Ordaki kurallar da öyle, birbirlerini geçmeleri, yanaşmaları, yolcuların panik halinde inip binmeleri, aynı minibüslerdeki gibi...

Bir de turist gezdiren bir dilenci vapuru var Kadıköy'de. Adı Vardar Ovası...

Kara kültürü acayip hakim. Yabancı dillerde de bir sürü denizcilik terimi az çok karaya gönderme yapar ama, Türkçede bunlar iyice fazla. Mesela derya kuzusu diyoruz. Dalgalar kırılmaya başladığında köpükler olur ya, ona kuzubaşı denir. Denizde kuzu ne arıyor? Hep karadan bakışla tanımlanmış deniz. Denizin kafamda işgal ettiği yer müzik

kadar ağırlıklı diyebilirim...

Müzikle deniz arasında bir paralellik kuruyor musun?

Bir parçayla uğraşmak, o parçayı kaydetmek, özellikle de miks etmek, bence denizde savaş vermek demek... Rota diye bir şey var. Az çok yola çıkarken gittiğin noktayı tayin etmen lazım... Şu son beş-altı sene içinde aranjmanın çok önemli bir şey olduğunu öğrendim; birçok şey birbirini kapatıyor, eziyor. Bazı parçalarda bir sürü kanalı kapattım, birisi çok güzel saksofon çalmış mesela ama hiç gereği yok ki! Sürekli kararlar verdiğin ve bu kararlarla boğuştuğun bir ortam. Çok romantik bir benzetme gibi gelebilir ama, ben bunu çok fırtınalı bir denizde yol bulmaya benzetiyorum. Bir parça gözünün önünde batabiliyor: Yanlış aranjman, yanlış müzisyen seçimi, kötü kayıt, samimiyetsiz bir söyleyiş... Parça "glu glu glu" diye batıyor. Ama bu parça pekala piyasaya çıkabiliyor, batmış parçalar dolaşıyor etrafta. Ama kulak belli bir düzeye geldikten sonra da artık sadece hataları dinlemeye başlıyorsun, bu da sakat bir şey. Hataları aynen bırakmaktan korkmamak lazım. Beatles'ın kayıtlarını kanal kanal dinlediğinde sıçılmış partisyonlara rastlarsın. Ama o aranjör kaptanlığı yapmış ve aynen bırakmış işte. Sonuçta o güzelim parçalar çıkmış.

"Tipsiz Parlamento"yu nasıl yaptın? Sırf o eski seçim konuşması bantlarını tesadüfen bulmuş olduğun için mi yazdın o parçayı?

Yaşar Kemal'in konuşması bir sürü şeyler düşündürttü bana. O günlerde de bir besteyle uğraşıyordum. Yaşar Kemal o günden konuşuyor, bağırıyor, çağırıyor, çok coşkulu ve hatta biraz öfkeli bir konuşma. Benim onu dinlerkenki ruh halim ise o müzik oldu. Anlayabileceğin şekilde konuşuyor adam. Bir kahveye de girse, orda oturup kendi yaşındaki adamlarla da konuşsa, yine öyle hafif azarlar gibi bir tonla, ama sevecen bir şekilde takılacak. Bunu hissediyorsun. Çetin Altan'ın konuşması da çok güzeldi. Acayip bir ruh var o dönemde. Belki ben o dönemleri yaşamadığım için abartıyor olabilirim. Herkes ayrışmış, herkes kendi yerinde... Bir de şimdiki halimizi düşünüyorum, ne TİP kalmış, ne bir şey. TİP'çiler meclisten tekme tokat atılmasaymış ne olurmuş acaba diye merak ediyorum. Tarih çok farklı akabilirdi. 70'lerin ortalarında bir sürü siyasi hareket "oligarşi var, faşist diktatörlük var" deyip duruyordu. Biz de o doğrultuda gidiyorduk. Ama ben şimdiki kafamla, o yıllarda Türkiye'de faşizm olmadığına eminim. Ama eğer varsa böyle bir şey, bence şimdi var. Ama şu andaki muhalif söylem çok yumuşak. ÖDP, şarkılarla, türkülerle, balonlarla kuruyor söylemini.

Partiler kapatılıyor, askerlerin anayasasıyla yönetiliyorsun, sokakta memurların kafası dağıtılıyor, hükümet her ay askerlerle toplantı yapıyor ama, kaba solcu olmamak adına hiçbir şey söylenmiyor, değil mi?

Eğer sert bir muhalefet gerekiyorduysa, bence şimdi gerekiyor. 70'lerde gerekmiyormuş... Biraz suni olarak konuya bağlamaya çalışayım: "Müzisyen misin" diye sorduğunuzda benim gerimde şöyle bir hikaye gözümün önüne geliyor: Her şey bir yerlerde kesintiye uğramış, bir yerlerde bir şey olmuşsun, ondan sonra başka bir şey olmuşsun, sonra onun niye öyle olduğuna ayman için bir zaman geçmiş, çok fazla zaman kaybederek yaşıyorsun. Olanları anlamaya çalışırken bir yandan da müzik yapmaya çalışıyorsun. Korkunç bir taklit ve özenti furyası içinde savrularak gidiyorsun. "Caz dinlemem gerek, festivalde bütün konserlere gitmeliyim" diyorsun; arkasından da "Türk müziğine önem vermem lazım, bu toprakların müziği" diyorsun. İkide bir bir şey çıkıyor karşına. İnsanlar ordan oraya savruluyor. Kendilerini bulmaya çalışıyorlar ve geriye baktıklarında kimse o kadar net bir çizgide olamıyor. Kimseyi suçlamak için söylemiyorum. Mesela ben kendime haksızlık ederek bazen şöyle düşünüyorum: 12 Eylül oldu, ve ben müzik yapmaya başladım. Halbuki yoo; 75 yılında daha devrimci falan da değilken elimde gitar, bas gitar, lise orkestrasında dangır dungur Pink Floyd, Jethro Tull çalıyordum. Müziğe kafayı takmıştım. Sabah akşam, başka hiçbir şeyin muhabbetini etmeden yaşıyordum.

Acayip bir ruh var o dönemde. Bir de şimdiki halimizi düşünüyorum, ne TİP kalmış, ne bir şey. 70'lerin ortalarında bir sürü siyasi hareket "oligarşi var, faşist diktatörlük var" deyip duruyordu. Biz de o doğrultuda gidiyorduk. Eğer varsa böyle bir şey, bence şimdi var. Ama şu andaki muhalif söylem çok yumuşak. Eğer sert bir muhalefet gerekiyorduysa, bence şimdi gerekiyor.

Sen nasıl bir seyir izledin? Onu anlatsana...

12 Eylül'den iki sene sonra, 82 yılından itibaren tekrardan müzikle bir ilişkim başladı. Bu da Mozaik'le oldu. Müziği bırakmış olduğum dört-beş sene içinde profesyonel-ötesi bir şekilde siyasetle uğraşıyordum. Bütün gün kahvede oturup zaman kaybetmek de dahildi bu siyasi uğraşlara. Müzik uzaklardan bir yerlerden takip ediyordu beni. Ama fiziki olarak kopuktum. 82'de Mozaik'le başladığımız serüven benim için yeterince ağır bir deneyim oldu. O döneme baktığım zaman daha sonraki evrelerimin çekirdeklerini görüyorum. Mozaik, Boğaziçi Üniversitesi denilen fenomen bir bölgede kuruldu. Biz orda bambaşka bir dünyada yaşıyorduk. Kulüpler vardı, kültürel faaliyetler teşvik edilirdi, zaman ve yer yer para verilirdi, imkan tanınırdı ve senden ürün beklenirdi. Bu ürünü ortaya çıkarmakla kendini mükellef hissediyordun. Daha çok icraat gibiydi, özgün ürünler büyük yer tutmuyordu. Biz de işte böyle bir ortamda Mozaik diye bir grup kurduk ve aslında bence o kulüp faaliyetlerinin belli bir arkadaş çevresinde devamı gibi bir şeydi. İlk baştan ne yapmalıyız diye çok fazla tartmıyorduk. Fakat ne zaman ki iş beste yapmaya geldi, işler korkunç çetrefilleşti. Çünkü Boğaziçi'nin o korunmalı ortamı ile dışarının gerçek uyumsuzluğu yaşanmaya başladı. Artık Boğaziçi'nin "nezih" öğrencilerine çalmayacaksın, yapacağın müziği başkaları da dinleyecek. İstanbul toplumunun içinde kaynaşmış insanlara müziğini dinletmek ve sevdirmek gibi bir problemin var artık. Senin kendine kurmuş olduğun dünyanın, müzikle ilgili küçük, şirin dertlerinin belki onlar için hiçbir anlamı yok... Sorun şuydu: Kime seslenilecek? Ve bir süre sonra ortaya çıktı ki, pek bir şey tınlamıyor. Müzikal bir başarısızlığın ötesinde bir şeydi bu. Rock ve klasik müzik dinleyen insanlar olarak ortaya örnek aldığımız gruplara benzer şeyler sunduk. Ama bunların yaşadığın toplumla bir bağının olmadığı bir süre sonra anlaşıldı. Bir şey yapıyorsun, güzel olabiliyor, doğru olabiliyor, emek verilmiş bir şey çıkıyor ama, neticede hiçbir yerde tınlamıyor. Hatta kendi ufak çevrende bile tınlamamaya başlıyor. Sen artık Boğaziçi'nden çıkmışsın ve İstanbul'la kimyasal reaksiyon halindesin. Ben bu sorunu bambaşka bir şekilde, bir takım insanlarla geçinme-geçinmeme düzeyinde yaşadım. Müziğin hayatımda olup olmaması düzeyinde algıladım. Enstrümanları iyi çalmıyoruz diye düşünüyordum ama, asıl büyük ve gizli sorun o değildi. Mozaik yürüyemedi. Bir takım insanlar ayrıldı, ben ayrıldım. Hâlâ problemin ne olduğunu anlayabilmiş değildim. Ondan sonra kendi başıma bir şeyler yapmaya çalıştım. Bir süre sonra esas problemin kültürel olduğuna uyandım. Benim bu toplumla bağımda bir sakatlık vardı.

Kültürel derken neyi kastediyorsun?

Bence İbrahim Tatlıses'in ortaya çıkışı çok önemli bir süreç. Kemalist yaklaşıma acayip oturaklı bir cevap gibi görüyorum ben bunu. Adamın geldiği yere o kadar büyük bir güveni vardı ki, hepimizi şaşırtan da o oldu. Bizim var olduğunu zannettiğimiz toplum modelinde öngörülen "öğreten adam" kılıklı Batılı kemalist aydın ve onun çömezleri arasındaki ilişki ilk defa tersyüz edildi. İbrahim Tatlıses "Ne var lan, ben böyleyim, ben bunu söylüyorum, ve bu söylediğim şeyin büyük bir geleneği var" diyerek çıktı. Büyük bir tepki gördü, çok kısır tartışmalar yapıldı, lahmacundan bahsedildi, "arabesk yoz müzik" dendi... Sen de durup dururken kendini İbrahim'e karşı bir yerde buluveriyorsun. Çünkü nedense sen daha doğru bir şey yaptığına, Batı müziğinin daha doğru olduğuna inanmışsın. Niçin gitar çalıyorum da saz çalmıyorum sorusu bile gelmemiş daha aklına. Niye yanında çalışan müzisyen konservatuarda Batı müziği eğitimi almış da, Türk müziği eğitimi almamış? Bu sorular belirmeye başladığı andan itibaren, özgürce ürettiğin ve içindekileri dışarı attığın dönem bitmiş oluyor. Aslında yazık bir şey. İnsanın onu kaybetmemesi lazım, kendi ürününe eleştirmen olarak da bakmaya başladığın zaman işin zor demektir. Müzik biraz iplemeyen, takmayan insan tipi gerektirir. Kendine güvenecek, saçmalama hakkını kendinde bulacak, kendini ortaya atacak, delice giyinip kuşanacak, ne varsa içinde boşaltacak ortaya... İbrahim Tatlıses'in çıktığı dönemde bir taraftan da müthiş bir ithalat dönemi başladı. Bütün müzikler ve müzik aletleri Türkiye'ye geldi. Konserler, festivaller yapılır oldu. Dinleyici böylece müzisyenleri sollamaya başladı. Çünkü bizim yaptığımız ve tırnak içinde "birilerine beğendirdiğimiz" müziklerin babaları geldi. Ve o babalar bu müziği çok iyi biçimde icra ettiler. Şuna dikkat ediyorum: Türkiye'de ithal olan her şey çok iyi organizasyonlarla sunulur. Sonuçta seni hayran bırakır. Mesela yerli film haftası yaparsın, her şeyde sıçarsın, film gösterme aleti yanar, hoparlör bozulur, zamanında başlamaz falan... Fakat Sinema Günleri'nde en ufak bir aksaklık olmaz. Konsere gidiyorsun, çok iyi bir ses düzeniyle karşılaşıyorsun, bilet organizasyonları şıkır şıkır işliyor, sahne performansı zaten mükemmel... Bence bunun Türkiye'deki kültür ortamına çok büyük etkisi oldu. Sen aynı anda dinleyiciyle beraber Miles Davis'le, Chick Corea'yla falan tanıştın. Onun çalış stilleri aynı anda hem seni hem de dinleyici pozisyonundaki insanları etkiledi. Onları izleyeceksin, feyz alacaksın ve onlar gibi müzik yapacaksın, dinleyici alıp başını gitmiş, sen çok geri bir noktadasın. Artık o dinleyici seni dinlemez tabii. Bunlarla başa çıkman mümkün değil ve başa çıkmaya çalışman da saçma. Hiçbir zaman onlar gibi çalamazsın. Hiçbir zaman iyi bir caz yapamazsın, hiçbir zaman iyi bir rock yapa-

mazsın. Bu büyük bir problem gibi geliyor ama aslında tam da bunların gerekmediğini, bunun bir problem olmadığını anlatmaya çalışıyorum. Bunu anlamam için çok zaman geçmesi gerekti: Benim onlar gibi rock yapmam gerekmiyor. Benim aletimi öyle üflemem, gitarımı öyle çalmam gerekmiyor. Buna uyanmak çok fazla senemi aldı... Şu anda Türk müzisyen piyasası hiç fena bir yerde değil. Çünkü bütün bunları seyreden, takip eden bir kuşak ilk ürünlerini vermeye başlıyor. Kimisi popçuların arkasında çalıyor, kimisi televizyonda talk şovcuların programlarında çalıyor ve kötü çalmıyorlar. Ama bu kültürel ortamlarda yetişen müzisyenlerden o kültürel ortama tekabül eden müzik de bir türlü çıkmıyor nedense. Genç kuşağı kastediyorum... Bizim kuşakta bir bocalama oldu. Bizden bir önceki kuşak ise daha evvel oturmuş olmaktan yırttı. Mazhar, Bülent Ortaçgil gibileri henüz o kafa karışıklığının olmadığı, kapalı bir ortamda yetiştiler, güzel şarkılar yazdılar. Mozaik gibi gruplarsa tam o değişim ve açılma anına denk geldiler. Özal dönemiyle birdenbire bütün kapalı devre hayatlar açıldı. Ortaya tam bir kaos çıktı. Birileri belki şanslı bir şekilde yaşadı ama ben bir sürü çok yetenekli müzisyenin müzikten koptuklarına tanık oldum. Çünkü başka başka şeylere takıldılar, esas üzerinde gitmeleri gereken hattı unuttular. Kimi virtuozitesine daldı, orda kafayı yedi. Bizim hayran olduğumuz birçok müzisyen, emin ol, hiçbir şeyin virtuozu filan değil. Mesela Joe Strummer. Adam sadece niye gitar çaldığını ve ne söz söylediğini biliyor ve bundan hiçbir şüphesi yok... Sonuçta herkes bu kafa karışıklığından fazlasıyla payını aldı. Mozaik gibi beste yönünden pek parlaklık gösteremeyen bir grubun zaten pek şansı yoktu. Ama bu arada ortaya ne çıktı? Buraya ithal müzik ve sinema getiren çevre, mallarından emin. Bir Steve Lacy'yi davet ettiğinde "kusura bakmayın ama en kaliteli müzik budur, bilet parası da budur" diyebiliyor. Bunların yanında Urfa'dan gelen o yanık sesli adam da kendinden emin. Bu ikisi arasındaki her şey bence yüzer-gezer. Aradaki her şey kocaman bir pop alanında kaynaşıp gidiyor. Popçular yine de birbirlerini kolluyorlar, zamanında sinyal alıp yön değiştiriyorlar. Ve bu mainstream bir şey. Yani anayol. Bu anayola gireceksin veya girmeyeceksin. Onun dışındaki arayollara pek hayat yok. İzin yok. Olan gerçekten bir şeyler denemek isteyen insanlara oluyor. Benim gibi insanlar tabii ki henüz içinde hastalıklar barındıran, bir şeyleri andıran, ama içinde ufak tefek arayışlar bulunan müzikler yapıyorlar. Bizim gibilerden çok fazla olması lazım ki, epey bir zaman sonra belki içimizden bir şey çıkar. Belki biri bir gün senden feyz alacak da senin yapmak istediğin şeyin doğrusunu yapacak. Benim anlatmaya çalıştığım sürecin en önemli bölümü albüm çıkarmadığım son sekiz-dokuz yıldır. Şimdi kendi kafamda ne oluyor ne bitiyor diye ayrıştırmış durumdayım. Hiçbir şey anlamıyormuşum beş-altı sene evvel. Bu albümdeki bazı parçaları yaparken de kafam korkunç karışıkmış. Sonuçta bu da kafası karışık bir müzik. Şimdi böyle bir albüm çıkarmasam, böyle çalışmalar yaptığımdan kimsenin bir haberi olmaz.

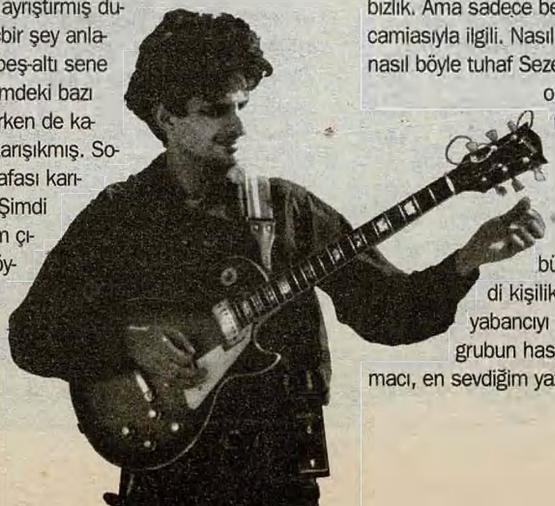

Halbuki ben bunun sinyallerini yeterince verdim bu topluma. Kimse de gelip "ya moruk, sen bir şeyler yapıyorsun, gel seni bir stüdyoya sokalım" falan demedi. Erkan Oğur bunun iyi bir örneğidir. Dünyada ikincisi olmayan türden bir gitaristtir. 15 yıl evvel Mazhar Fuat Özkan'ın "Ele Güne Karşı" albümünde gitar çaldı Erkan. Ve çok özgün bir sesti. Bu sesi normalde bu toplumda birinin farkedip "sen gel bakalım, bizimle bir albüm yap" demesi lazım. Ama bunu görecek kimseler o mekanizmaların başında değiller. Şimdi "Eşkıya" filminde kendi müziğiyle alakası olmayan bir müziği çok güzel yorumladı ve adamın yıldızı parladı. Daha evvel de biraz albümüyle duyulmuştu adı. Şimdi bundan sonra hiçbir zorluk çekmez... Ama bu hale gelince de tuhaf şeyler oluyor, elinde gitarıyla adamı ana haberlere çıkarıyorlar. Bu mu yani? Ya karalar bağlamış, her şeyden elini eteğini çekmiş bir Erkan Oğur ya da Ali Kırca sahtekarının karşısında gitarını çalan bir Erkan Oğur. İkisi arası bir durum olmuyor. Bu adamı 15 sene evvel farketmelilerdi. Aradaki zamanı ona boşa harcattılar.

Sen müzikten para kazandın mı hiç?

Sevdiğim ve istediğim müzikten hiçbir zaman kazanamadım. Çok nadiren bir-iki film müziği ve bir-iki konser durumu hariç tutulacak olursa, esasen reklam müziğinden ve bir takım televizyon dizilerine müzik yaparak para kazandım. En sevdiğim uğraşımı hiç istemediğim bir alanda yani reklam müziği yaparak paraya çeviriyordum ve bir tek şu gerekçeyle: Bütün paralarımla stüdyo aletleri aldım. Ama bir yandan müzik yapayım para kazanayım, bir yandan da kendi işlerimi yapayım deyince yürümüyor. Sen ne yapıyorsan osun. Onu fark ettiğim gün –hatta biraz geç olarak fark ettiğim gün– bunu kestim. O andan itibaren de gördüm ki, sevdiğim alanda bana para yok. Hatta evde başka plaklar için kayıtlarını yaptığım müzisyenlerden de para almadım. Bir yatırım yapmışım, stüdyo kurmuşum ama Burak Kut'un falan kayıtlarını yapacaksam bir anlamı yok.

Albümünde iki şiir ve "Çalın" dışında şarkı sözü yok... Sözün müziğini kısıtladığını mı düşünüyorsun?

Sözlü müzikten o kadar uzak birisi değilim, giderek oraya yaklaşıyorum ama, çok ağır oluyor bu. Bazı denemeler yapıyorum ama çabuk vazgeçiyorum, olmamış diyorum. Aslında bir dahaki albümde sözlü şarkılar çok daha fazla olacak. Kendime o kadar güvenmiyorum söz yazarlığı konusunda. Son dönemde genç kuşakta başarılı songwriter görmüyorum hiç. Bunun çıkmaması büyük bir kabızlık. Ama sadece benle ilgili değil, bütün müzik camiasıyla ilgili. Nasıl da yeni bir şey çıkmıyor, nasıl böyle tuhaf Sezen Aksu formüllerine teslim olunuyor, bunu anlamak mümkün değil. Çoktan birinin çıkması lazımdı... Türkiye'nin kültürel dağarcığı uzun süre Türk aydınları için "in" bir şey olmadı. Bu büyük bir sorun. İnsanlar kendi kişiliklerine mümkünse hep bir yabancıyı referans verdiler. "Ben şu grubun hastasıyım", "en sevdiğim sinemacı, en sevdiğim yazar şudur" derken bu mümkünse bir yabancı olmalıydı. Burda çıkmış olan yapıtlar, özellikle de cumhuriyet dönemindekiler haklı olarak bizi kesmiyor olabilir ama, bir kısmı da bilmediğimizden, merak etmediğimizden öyle. Benim tek bir satırını okumadığım bir sürü Türk yazarı var, ama Paul Auster'ın her kitabını okudum. Ve eminim Paul Auster, önümüzdeki yüzyıllarda bu yüzyılın en iyi yazarı seçilmeyecektir.

Halk müziği basit gibi gözükür. Ama o müzikte yüzyıllar içine oturmuş, elenmiş, elenmiş, elenmiş ve çok duru bir hale gelmiş bir şey var ya; o çok basit gibi tınlayan şey hiç de basit değil. Artık karmaşık armonilere gerek yok, avangard, anlaşılmaz şeylere gerek yok, çok duru bir şey anlatıyor. Gerisini sana bırakıyor. Sana bıraktığı o büyük boşluk da müzik aslında.

Evet, bunu sevmek hakkına sahibim, bu benim seçimimdir ama bütün bu seçimler beraberinde şöyle bir çıkmaz getiriyor: Geçen sene Açık Radyo'da Ömer Madra bir sabah İstanbul Üniversitesi'ndeki öğrenci olaylarından bahsediyordu, konuşması bitince Crosby Stills & Nash'in Chicago olaylarıyla ilgili şarkısını çaldı. Ben de düşündüm ki, adamın sahiden de elinde öğrenci olaylarından bahsedince çalabileceği bir Türkçe şarkı yok. Veya olsa da, mesela Grup Yorum'u çalmak istemez. Maalesef şu anda Türkiye'de bir tek Grup Yorum gibi bir grup çıkmış sadece. Ne yapabilirsin ki? Onu kabul etmiyorsan, müzik olarak görmüyorsan gerçeği görmemezlikten geliyorsun demektir. Ama diğer taraftan, Grup Yorum'un müziğine baktığında, iki dakika dinlediğinde kalkıp kapatacağın bir müzik maalesef. Bu ülkenin aydınları başka bir yerdeler. Garip ve çözümlenmesi çok zor bir mesafe var arada.

Senin, Anadolu'nun geleneksel müziklerine, aşıklara ilgi duyduğun bir dönemin oldu mu hiç?

Bir dönem acayip şekilde Orta Anadolu müziklerine ve Alevi türkülerine takmıştım. Bir sürü kaset alıp bunların bir kısmına kendimce düzenlemeler yaptım. Çok da iyi bir müzik kimyası tutturduğuma inanıyorum. Mümkün olduğunca türkünün basit yapısını bozmadan, acayip armonilerle illa da modernleştireceğim demeden, iyi kaydederek yapılmış şeyler... Türküyü öne çıkarıyor ve bence enerjisini çoğaltıyor. Türkülerin içinde gizli olan ve bence rock'a benzeyen bir enerji var. O enerjiyi TRT yaklaşımı ve kötü kayıtlar almış götürmüş. Geriye çok cılız, ancak sevenin dinleyebileceği bir şey kalmış. Onların enstrümanlarına ilaveten, bas, yerine göre davul ve çok az klavye çaldım. Asla bu world music gibi hip-hop, tekno ritmler filan yapmıyorum tabii...

Demin sözünü ettiğin o kafa karışıklığını gidermek için bu türküler bir temel olamaz mı?

Tabii... Hayalimdeki topluluklardan biri de öyle bir şey. Özellikle kadın şarkıcıları çok beğeniyorum. Tanınmamış bir sürü kadın ses var böyle. Genelevin sokağında bir kasetçi var, orası cennet. Habire gidip ordan kaset alıyorum. Aradan mutlaka mükemmel bir parça çıkıyor. Evde bir sürü kaset birikti. Onları iki kanala atıyorum, üzerlerine de kendi çalacaklarımı çalıyorum ve dinlediğin zaman, başından beri öyle kaydedilmiş bir hava vermeye çalışıyorum. Ama böyle bir albüme ciddi bir prodüksiyon lazım. Benim o sazcıları, o şarkıcıları bulup stüdyoya sokmam lazım. Birinin de paralarını vermesi lazım. O çalışmayı yaparken çok keyif aldım. Hayatta bir işe yarayacaksam bu işe yarayayım diye düşünmeye başladım.

Söyleşi: **Siren İdemen - Derya Bengi**

HAYAL
Kahvesi
1992
STELLA CHIWESHE AFRICAN GROUP • EARTH UNION • TANTRIC • ERKİN KORAY • VALLEY OF THE DOLLS • THE ROVER BOYS • SECRET • RAAB-Rhythm And Blues Branch • CINTA HERMO • PIIRPAUKE • MARACAIBO • BÜLENT ORTAÇGİL • CUZCO INKA • ANKE HELFRICH JAZZ QUARTET • ÖZAY FECHT • TAHSİN ÜNÜVAR QUARTET • BLUE BLUES BAND • RAMAMANI & RAMESH SHOTHAM • BLUES EXPRESS • OKAY TEMİZ • OTIS GRAND & BIG BLUES BAND • BEN OKAFOR & JAMAICAN BAND • RIDDIM POSSE • KING MASCO • JACQUELINE CASTRO RAVELO • ASIAMINOR • TEDY NAŞİT • DENI BONET • THE PRESUMPTIONS • MARLA GLEN • YILDIZ USMANOVA • THE SHOUT • İLHAN ERŞAHİN • FUNK DOCTORS • GYPSY ANDALUZ • BEN HARPER • DEAD ROMEO • WYNTON MARSALIS • DON CHERRY • CASSANDRA WILSON'S BAND • BULUTSUZLUK ÖZLEMİ • TEOMAN • TİBET AĞIRTAN & KIRIK KALPLER • MAVİ SAKAL • SOUL STUFF • DENİZKIZI • ACID TRIPPIN • ACİL SERVİS • METROPOLİS • ÖNDER FOCAN • KEREM GÖRSEV • İMER DEMİRER • CEM KARACA • TAKSİM • MOĞOLLAR • ŞEBNEM FERAH
Everest'ten daha yüksektedir...
HayalPerest
Hayal Kahvesi BEYOĞLU: (0212) 244 25 58 • 243 68 23 ÇUBUKLU: (0216) 413 68 80 • 413 68 81 ESKİŞEHİR: (0222) 320 82 20 • 335 23 93

Pulp

Blur ve Oasis'in kendilerini kıyasıya çarpışmaya verdiği bir dönemde, muharebe meydanını kenarından ağır ağır yürüyerek kateden Jarvis Cocker ve arkadaşları "Lütfen anla, bela istemiyoruz. Yalnızca farklı olma hakkı istiyoruz, hepsi bu" şeklinde bir not iliştirdikleri "Different Class" albümüyle İngiliz rock'una bomba gibi düşmüştü. "Büyümüş de küçülmüş" havalarına karşın aslında 10 küsur senelik bir gruptu Pulp. Bugün "Different Class"ın üstünden üç sene geçti. Şimdi sırada "This Is Hardcore" var. Yeni albümlerini kutlamak için, taze yapılmış iki söyleşiyi Roll arşivine katıyoruz. Cocker, önce Les Inrockuptibles'e mülakat veriyor, sonra Q aracılığıyla tek tek hayranlarından gelen soruları yanıtlıyor...

Sheffield'ın mor gülü

Jarvis Cocker: Geçenlerde, ilk konserimizi bundan neredeyse 18 yıl önce verdiğimizi fark ettim... Demek oluyor ki, Pulp'lı hayatım, Pulp'sız hayatımdan daha uzun. Bu durum beni korkuttu, bunalımlara sürükledi. Hayatımın ilk beş yılından da pek bir şey hatırlamadığımı düşünürseniz, bana tek başıma geçirdiğim çok çok az bir zaman kalıyor... Yetişkin olarak, sadece Pulp'ın bir üyesi olmuşum.

Peki hakikaten yetişkin misin?

İşte burada bir mesele var: Hâlâ ve her zaman ergenlik çağının uzatmalarındayım gibi bir hisse kapılıyorum. Eskiden, müzik gruplarına özgü bir şeydi bu, ama bugün herkese yayıldı: Kimse yetişkin olmak istemiyor. Öyle olunca da, plaklar alınıyor, silahlar kuşanılıyor, hâlâ saçlar aynı şekilde kesiliyor... Ergenlikten dosdoğru andropoza geçiliyor. Artık yetişkin diye bir şey kalmadı. "Helped the Aged" adlı single'ımızın konusu buydu: Artık durulman, yatışman gerektiği kabul edilen bir yaşta hâlâ abuk sabuk davranmaya devam etmek... Bir an farkettim ki, bugün ben babamın bizi bırakıp da evi terk ettiği zamanki yaşından daha yaşlıyım... Benim yaşımdayken o evlenmişti, bir oğlu vardı ve boşanmıştı. Ben bunların hiçbirini yapmadım.

İnsanların durulduğunun kabul edildiği bir çağdan söz ediyordun. Aşırılıklarla geçen yıllardan sonra (albümünde, "maddeler beni hasta etti" diyorsun) böyle bir şeye ihtiyaç duyuyor musun?

Ben epey duruldum. Böyle olması gerekiyordu. Beni endişelendiren sağlığımdan çok beynimin haliydi. Beynim zarara uğramadığı sürece bedenime müthiş eziyetler edebilirim. Ama kafamdan gelen komutlara güvenmez hale geldiysem, işte orada, tehlikedeyim demektir. Ve son yıllarda bu başıma sık sık gelmeye başladı. Albümde şunları da söylüyorum: "Canlı olduğunu ispatlamak için niçin yarı yarıya kendini öldürmen gereksin?" Son yıllarda İngiltere, devasa bir fiestadan başka bir şey değil. Eğlenmek tabii ki iyi bir şey, ama neyi kutladığını, neyin eğlencesini yaptığını da bilmek lazım. Ama burada, eğlence aşkına bir eğlence var sadece. Ve giderek iç karartıcı bir rutin haline geldi. Uyuşturucu meselesi şurada: Uyuşturucular benim kendi beynimi etkiliyorlar, ama dünyayı değiştirmiyorlar. Sadece, benim dünyayı algılayışımı değiştiriyorlar... Her neyse, ben Robin Williams değilim, uyuşturucu bağımlılığından kurtulmak için bir merkezde yatmak zorunda kalmadım... *(gülümsüyor)*

Artık yetişkin diye bir şey kalmadı. Ergenlikten dosdoğru andropoza geçiliyor. Bir an farkettim ki, bugün ben babamın bizi bırakıp da evi terk ettiği zamanki yaşından daha yaşlıyım... Benim yaşımdayken, o evlenmişti, bir oğlu vardı ve boşanmıştı. Ben bunların hiçbirini yapmadım.

Bütün hayatın boyunca, nihayet "Different Class"la elde ettiğiniz başarı için mücadele ettin. Peki bundan sonra elde edilecek ne kaldı geriye?

Düşman, ele geçirilmesi kolay bir düşmandı. Başarıyla birlikte, genellikle, bir korkaklık, isteksizlik, gevşeklik de gelir. Gruplar uyuşuk uyuşuk ticari başarılarının sermayesini yiyor, belli reçetelere göre çalıyorlar. Benim korkum Pulp'ın basmakalıplığa, tekrara düşmesiydi. Bu nedenle de, bu son albümün çıkması ötekilerin hepsinden daha fazla zaman aldı. İleri gitmek ve kesinlikle kendini salmamak gerekiyordu. Benim kafama musallat olan hikaye, rutin meselesi: bir albüm yapmak, turneye çıkmak... İşte bu nedenle de bu sıralar Channel Four için seyahatle ilgili bir dizi program çekmeye çalışıyorum. Ben bu grubu kurduysam, ne olursa olsun işe gitmeye mecbur olmaktan kurtulmak içindi. Pulp'ın bir işe, bir kariyere dönüşmesi beni kahreder.

Başarınızın zaman zaman senin elinden kaçıp gittiği olmuyor mu?

Magazin basını benimle ilgilenmeye başladığında

endişe duydum. Çünkü benim yazdıklarımın hepsi, onların dikkatlerini yerlerden geliyor: özel hayatımdan... Sık sık kendime şu soruyu soruyorum: Şarkılarımda malzeme olarak kendi kendimden çok fazla vermiyor muyum? Yazmak için yakınlarımın hayatından yararlanmaya, onların duygularını kullanmaya hakkım var mı? Gazetecilerden farklı olarak, benim bunu yapmak için sağlam bir gerekçem olduğunu düşünerek kendi kendimi rahatlatıyorum. Halbuki onları bütün ilgilendiren, kiminle düzüştüğümü öğrenmek. Hiçbir sanatsal motivasyonları yok... *(gülüyor)* Öyle olunca da, yeni albümün sözleri daha farklı bir şekilde çıktı ortaya: Daha az gözlem, daha fazla düşünce var bunda... Başkalarını tepeden tırnağa incelemek yerine kendi kendime baktım.

Başkalarını görebilecek halde değildin zaten: Pulp aylardır yollarda. Kendi çevrenle, içinde bulunmayı sevdiğin dünyayla temasını kaybettin mi?

Zoraki bir şekilde, dostlarımla temasımı kaybettim. Bir yıl boyunca, hiçbir şeyin kımıldamadığı kendi kabuğumda yaşadım: Her akşam aynı şarkıları, aynı sırayla çalmak yetiyordu. Bir-iki saatliğine bir takım insanlarla beraber vakit geçiriyordum, ama onlarla bir daha hayatta tekrar karşılaşmayacağımızdan da emindim. Ve tekrar yeryüzüne indiğimde, ben hiçbir şeyler yapmazken, dünyanın alıp başını gittiğini fark ettim. Bazı arkadaşlarım aile babası olmuşlar, televizyonlarda yeni yeni programlar peydah olmuş, yeni bir başbakan iş başına gelmiş... Hiç de eskisi gibi olmasa da, bu dünyaya yeniden alışmam, uyum sağlamam gerekiyordu. Artık bir bara, meyhaneye gidemiyorum, insanların parmaklarıyla beni göstermelerinden utanıyorum. Bir bardak bira içmeye gidişimin bir olay haline getirilmesinden kesinlikle hoşlanmıyorum... *(gülüyor)*

Seni şaklaban gibi yarışma programlarına, talk şovlara davet ediyorlar. Zaman zaman bu yaratılan şahsiyetin tutsağıymışsın gibi hissettiğin olmuyor mu?

Bu benim kendi kendime icat ettiğim bir kişilik... Zaman zaman hiçbir ortak yanımızın kalmadığı oluyor. Sahneye çıkan, televizyonda insanları güldüren şahsiyet ben değilim. Bu sadece, iyice irileşinceye kadar şişirip büyüttüğüm benim küçük bir parçam, onun ana hatlarını abartıyorum. Onu tanıyorum ama...

Kesinlikle rahatlıktan, konfordan uzak durmak gerekir. Sanatçılar doğa yasalarının aksi yönünde hareket ederler, psikolojik dinginlik özlemi içinde olmaları gerekirken kendilerini tehlikeye atarlar. Yazacak malzeme sağlamak için, bir felaketin ortaya çıkmasını umut ettiğim bile oluyor.

Bu, insanın kendisini ilk defa videoda görmesine benziyor biraz: Yeni yüzlerini görüyorsun, enseni görüyorsun, nasıl yürüdüğünü, ellerini nasıl hareket ettirdiğini görüyorsun, ilk defa... İlk defa dışardan kendimi görmek beni çok etkilemiş, hatta sarsmıştı. 70'li yıllarda, Roger Moore'un oynadığı "The Man Who Haunted Himself" filmini hatırlatıyor bana. Bir işadamına bir otomobil çarpıyor ve adam kendini hastanede buluyor. Kalbi duruyor; sonra onu yeniden hayata döndürüyorlar ve birdenbire, elektrokardiyogramın ekranında iki tane kalp atışı eğrisi beliriyor: Kaza adamın suretini açığa çıkarıyor. O iktidarsız, sıkıcı, gözü işinden başka bir şey görmeyen bir adam. Ama "alter-ego"su tam bir oyuncu, çenebaz, baştan çıkarıcı, bilardo şampiyonu. Herkes yeni adamı tercih ediyor. Herkes bizim iş adamına şöyle sorular soruyor: "Neyin var senin allah aşkına, dün akşam katıla katıla, gülüyor, ortalığı kasıp kavuruyordun?" İşte benim yaptığım da tastamam bu: Kendime daha eğlenceli, daha sevimli, daha rahat bir suret buldum. Ve insanlar bu mamul versiyonu Jarvis Cocker'a tercih ediyor. Kısa bir süre önce, Londra Rock Circus'da benim balmumundan bir heykelimi sergilemeye başladılar. Şimdi artık bu "alter-ego" nihai bir biçime kavuştuğuna göre, ondan kurtuldum demektir. Biraz "Dorian Gray'in Portresi" gibi... Tek fark, o genç kalıyor, bense artık nihayet yaşlanabilirim, kendi hayatımı içimden geldiği gibi sürdürebilirim. Aptalca gelebilir ama, bu heykel beni ağır bir yükten kurtardı. Eğer insanlar komik olanı görmek istiyorlarsa, Rock Circus'a gidebilirler.

Bu rolün seni utandırdığı hiç oluyor muydu?

90'lı yılların ortalarında, İngiltere'de tuhaf bir şey oldu: O zamana kadar alternatif olarak değerlendirilen müzikler olağan, normal hale geldi. Sanki yitik bir kuşağa birdenbire mecliste söz hakkı verilmiş gibi... Bu gruplarla aramızda birçok ortak nokta vardı: öğrencilikten dosdoğru işsizliğe geçmiştik, vakit öldürmek için müzik yapıyorduk. Ama toplum açısından görünmez gibiydik, yolun kenarında terk edilmiştik. İşte bu nedenle ilk albümümüze "Freaks" adını vermiştik: Bir sürü tuhaf adamla beraber depodan bozma bir yerde yaşıyordum, giderek bir "freak" olacağıma inanıyordum, bir yaratık... Toplumun parçası olmaya hakikaten niyetim yoktu, ama bu derece kenara itilmeyi, içeri girebilmenin yasak olmasını da adaletsiz buluyordum. Yıllar sonra, birdenbire bana bu mainstream'e dahil olma imkanı sunulduğunda, bunu reddetmeye hakkım olmadığını, bizim gibi insanlara kucak açılırsa toplu-

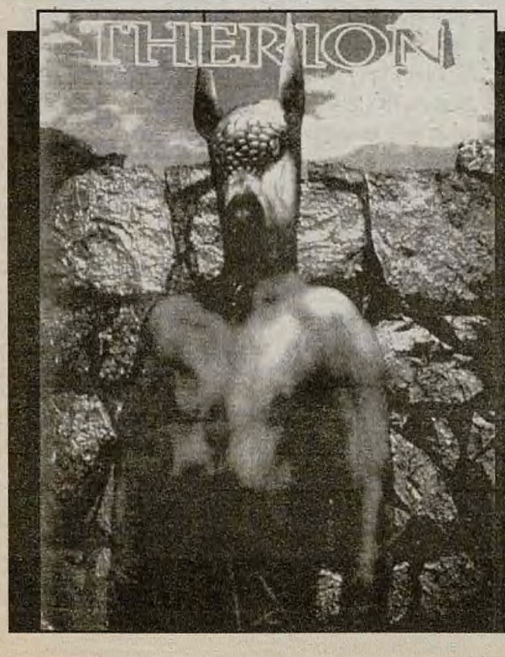

THERION "Theli"

-SENFONİK DOOM DEATH METAL KLASİĞİ-

AYRICA

THERION Vovin
COVENANT Nexus Polaris
IN FLAMES Jester Race
CILDREN OF BODOM Something Wild
DISMEMBER Death Metal
BENEDICTION Grind Leveller

ZİHNİ MÜZİK MERKEZİ

Mühürdar Caddesi, Akmar Pasajı, 70/4 81300 Kadıköy / İstanbul
Tel: 0-216-418 11 46 Fax: 0-216-349 22 68

mun çok daha ilginç olacağını düşündüm. Eğer televizyonda zırvopluk yapıyorsam, bunun nedeni, marjinal denen insanların da söyleyecek, anlatacak şeyleri olduğunu kanıtlamaktır. Ama bir kere masayı şöyle bir sarstıktan sonra, artık orada kalmamın bir anlamı kalmamıştı, haç seferim sona ermişti. Birdenbire, Oasis stadyumlarda çalmaya başlamıştı, mainstream her şeyi sulandırıyor, yontuyor, inceltiyor, cilalıyordu. Pulp'ın geri çekilmesinin zamanı gelmişti.

Kendini kullanılmış, istismar edilmiş gibi hissettin mi?

Bu yeni dünyayı keşfetmem, sinema starlarının nasıl yiyip içtiğini görmek için galalara şunlara bunlara gitmem gerek diye düşünüyordum... Ama çok kısa bir süre sonra, eski dünyama dönmem gerekti. Çünkü temel mesele şu: Ben çok zeki değilim. Bu tür yerlerde kendimi gülünç duruma düşürüyordum... Sadece seyirci olmayı tercih ederdim, ama kısa zamanda aktör olmam gerekti. Tıpkı "Kahire'nin Mor Gülü" gibi: Salonda yıllar yılı hayaller kurduktan sonra, kendimi perdede buluvermiştim. Beni gerçekliğe döndürecek eski dostlarım olmasaydı çevremde, belki de bu hayattan, elimde bir şampanya kadehi, fotoğrafçılara sırıtmaktan şikayet etmeyecektim... Yıllarca kenarda kaldıktan sonra, nihayet kabul edilmeyi başarmıştım; bunun hiç de o kadar önemli olmadığını fark etmem için böyle bir şey gerekiyordu. Grupların içinde bir sürü yaşama özürlü insan var. Hepimizin varoluşunda, bizi kendimizi ispatlamaya zorlayan eksik gedik bir şeyler var. Zaten tam da bu nedenle sahneye çıkıyorsun: "Seyredin beni, insanoğlu hakkındaki olağanüstü görüşlerimi dinleyin" demek için... Ve yıllar boyunca, büyük bir başarı elde etmemiş olsak da, bu bana yetiyordu. Grup, hayatta kalmak, hayatımı sürdürmek için benim bahanem, özürümdü. Dışardan bakıldığında sefil bir halim vardı, ama beni ayakta tutacak, tutunabileceğim bu grup vardı. Dolayısıyla, kendi kendime yalan söylüyordum, çünkü kendi hayatıma soğukkanlı, rasyonel bir şekilde baksaydım eğer, bunalıma girer, tam bir yıkım yaşardım. Oysa, başarıyla birlikte, artık kendime yalan söyleme ihtiyacı, hayal aleminde yaşama ihtiyacı da ortadan kalkmıştı. Tamamiyle insan denen türün bir üyesi haline gelmiştim, insanların bakışlarında bunu görebiliyordum. Bu nedenle de, mücadele ve reddiyeden oluşan bütün dünyam çöküp gitmişti. Geriye bana sadece sezgilerim ve arzularım kalıyordu. Beni odunların üstüne koyup yaksalar bile bu iki şey asla erimez, ilelebet kalır. İşte benim "hardcore"um, sert çekirdeğim de bu. Belki sadece bir bezelye tanesi büyüklüğünde, ama parçalanamaz.

Rahatlık senin için, şarkı yazabilmen için bir tehlike mi?

Kesinlikle rahatlıktan, konfordan uzak durmak gerekir. Sanatçılar bu noktada insanlardan farklıdır: Doğa yasalarının aksi yönünde hareket ederler, psikolojik dinginlik özlemi içinde olmaları gerekirken kendilerini tehlikeye atarlar. Hatta kendime yazacak malzeme sağlamak için, bir felaketin ortaya çıkmasını umut ettiğim bile oluyor. Bu korkunç bir zihniyet. Şarkı yazmak kolay bir şey, ama mutlu bir insan olmak, bu ezeli bir meydan okuma. Şarkı yazmak zorunda olmamayı, huzur içinde olmayı tercih ederdim.

Grup içindeki değişiklikleri nasıl yaşadın?

Russel Senior'un ayrılmasıyla grup değişim yaşadı. Bütün yolu beraber katetmiştik. Bu işi temiz bir şekilde bitirmiş olmamızdan, bugün hâlâ birbirimizle konuşabiliyor olmaktan gurur duyuyorum. Benim için bu bir kız arkadaştan ayrılmak gibi bir şeydi, tabii bunalım yaşadım, akşamları zil zurna sarhoş olup ağlaya ağlaya eve dönüyordum... "Aman allahım olamaz, hayatımın en büyük aptallığını yaptım"... Turnelerde onun arkadaşlığı çok hoşuma gidiyordu, olur olmaz şeylere büyük ilgi duyuyordu ve asıl önemlisi, sistematik bir şekilde herkesle zıtlaşıyordu. Onun ayrılmasından sonra her şeyi yeniden gözden geçirmek gerekti, çünkü daha önceden kararlaştırdığımız şekilde o sıralarda kayıt yapmak çok aptalca olurdu, bu boşluğu fazlasıyla hissederdik. Ne pahasına olursa olsun, bu boşluk gözümüze batmayıncaya kadar çalmaya devam etmemiz gerekiyordu. Bugün olay normale döndü: habire birbirimizle didişiyoruz... *(gülüyor)*

ASLINDA MAYKIL'I SEVERİM

Gerçekten orta-sınıftan nefret mi ediyorsun?

Orta-sınıfta nefret ettiğim özellikler, sevgisizlikleri ve hayattan zevk almamaları. Aristokrasi, garip adetleriyle bilinir. Adam gibi bir aristokrata rastlarsanız, eğlenebilirsiniz. Orta-sınıf eğlenmeyi bilmiyor. Konfor ve tutuculuk üzerine inşa edilmiş, daha çabuk ölmek için yaşanılan bir hayatları var sanki.

Annelerimizin seni seviyor olduğu gerçeği seni rahatsız ediyor mu?

Bu albümü dinlediklerinde pek sevmeyeceklerdir herhalde. Aslında beni seviyor olmalarını bir iltifat olarak kabul edebilirdim, ama bu da gençleri aşağılamak olurdu. Benim annem de benim sevdiğim müzikleri sevse, gider dinleyecek başka müzik bulurdum. Allahtan, benimki Focus ve Blood, Sweat And Tears hastasıydı.

Gençliğinin belli bir döneminde, farklı olmanın kötü bir şey olmadığı bir dönem yaşadın mı?

Punk rock. 13 yaşımdayken, herkese benzememek bir avantaja dönüştü.

Girl Power senin için tehditkar bir akım mı?

Girl Power ile kast edilen Spice Girls ise hayır. Onların yaptığı, "istediğimiz zaman göğüslerimizi çıkarır gösteririz" demek. Ee, erkekler de bunu ister zaten. Menejerlerini işten atmadan önce, tüm Spice Girls olayının koca bir şaka olduğunu düşünüyordum. Menejerleri erkekti, şarkıları yazanlar erkekti. Hele o şarkı sözleri yok mu! 45 yaşındaki bir adamın mastürbasyon fanzetileri gibi: "Seni yaramaz kız, seni dizime yatarıp bir döveyim de gör."

Kadın olarak doğmak ister miydin?

Gençken düşünmüştüm, çünkü kızlarla konuşamayacak kadar utangaçtım. Konuşan değil de, konuşulan kişi olmak istedim. Kadın olmak isterdim, ama cinsiyet değiştirmeyi de düşünmüyorum.

Efsane olmak ister misin?

Bir zamanlar istiyordum. Ünlü olma hayalleri kurduğunuzda, öldüğünüzü ve sokaklarda binlerce insanın cenaze töreniniz için toplandığını da hayal edersiniz. Belki de ünlü olma isteğinin altında bu yatıyor: Öldüğünüzde herkes üzülüyor. Sorun şu ki, bugünlerde efsaneler çok uzun yaşamıyor. En fazla bir-iki sene ölü kalıyorsun, sonra biri çıkıyor, geçmişinizdeki tüm pislikleri ortaya döken bir biyografi yazıyor. Özellikle bugün kendimi pek efsane hissetmiyorum.

United mı, Wednesday mi?

Wednesday. Her zaman Wednesday taraftarı oldum, çünkü maviyi kırmızıya tercih ederim.

Zengin misin?

Eskiye oranla daha zenginim. Ama insanların sandığı kadar da değil. Geçen gün bir parkta fotoğraf çekimindeydim. 12 yaşlarında iki oğlan beni takip edip, arkamdan "hey, dostum, bu kıyafet de ne? Senin Armani giyiyor olman lazım" diye seslendi.

Bunaldığın ve insanlar takıştığın oluyor mu?

Hem de lüzumundan daha fazla... Eğer havan kötüyse ve sahneye çıkacaksan, neşelenmen gerekir. Artık beş-on dakika içinde havaya giriyorum. Allahtan artık sahneden inip de "ne boktan bir konserdi" dediğim olmuyor. Kendinle yaşamak zorundasın. Bu albümü yazarken eskiden yazdığım konulara tekrar girmek istemedim. Çünkü eski hayatımı yaşamıyorum artık. Ama Otel Odasında Sızlanan Rock Star olmak da istemedim. Şöhretin ne boktan bir şey olduğundan bahseden şarkılar falan... Yollarda geçen zamanı anlatan şarkılar yazmak da istemedim, sokakta geçen şarkılar da... Çünkü artık sokakta değilim. Öyleyse neredeyim? Asma katta!

En son ne zaman dövüştün ve kazandın mı?

Üç yıl önce bir fotoğrafçıyı yumruklamıştım. Genellikle birini yumruklamam için çok iyi bir sebebim olması gerekir. Aksi halde öcümü başka yollardan alırım.

Michael Jackson olayından dolayı hiç pişmanlık duydun mu?

Bu olaydan sonraki sekiz-dokuz gün süresince yaşadığım şeyler yüzünden pişmanlık duydum. Birden bana "şöhret" muamelesi çekildi ve tüm dedikodu gazetelerine manşet oldum. İnsanlar sürekli olarak Michael Jackson'dan niye nefret ettiğimi soruyorlar. Ondan nefret etmiyorum. Hatta eski şarkılarından bazılarını da çok severim. Üstelik onun Tanrı pozlarını takınmasına da, dindar olduğum için falan tepki gösteriyor değilim. Ama olan oldu ve bunu niye yaptığımı da tam olarak bilmiyorum.

Şarkıların hikayeler anlatıyor. Hiç kitap yazmayı düşündün mü?

Şarkı yazarlığının sevdiğim yanı, az metinle çok şey anlatabilmek. 200 sayfa yazacak kadar disiplinli olabilir miyim, bilmiyorum. Bunu beceren insanları takdir ediyorum. Daha disiplinli olmak istiyorum. Bir arkadaşımla beraber bir belgesel çekiyoruz. Belgesel çekmek, müzikten daha fazla disiplin gerektiren bir iş. Belki 60 yaşıma geldiğimde kitap yazacak kadar disiplinli bir adam olurum.

Göğüsleri mi tercih edersin, kalçaları mı?

Belli bir tercihim yok. Geçen gün klip çekimindeydik. Bütün dansçı kızların arkaları bana dönük olarak dans ettikleri bir sahne vardı. Gerçekten güzel kalçaları olan bir kız vardı içlerinde. Kimi zaman bir elin biçimi bile seksi olabilir. Vücudun her parçasına açık olmalısın.

Çeviren: **Ogan Güner**

Grubun içine girdiği çıkmazdan kurtulmasının bir yoluydu herhalde bu...

"Different Class"ın elde ettiği başarıdan sonra, bu doğrultuda daha ileri gidemiyorduk. İlk defa geri dönüp Pulp'ın bütün kariyerine bakabiliyorduk. "Feeling Called Love" gibi bir parça, "My Legendary Girlfriend" kadar eskiye dayanıyordu... On yıldan beri yapmaya çalıştığımız şeyin vardığı noktaydı. Russell'ın ayrılışı bu kesin ve zaruri değişimin önünü açtı.

Yeni albümün kayıtlarına giriştiğiniz sıralarda nasıl bir ruh hali içindeydiniz?

Bir önceki albümün zaferini mutlaka unutmak gerekiyordu. Başlangıçta, geri dönüp bakmamak için, kendi kendimize bir takım yasaklar, engeller koyduk. Ama bu imkansız bir şey, prangaya vurulmuş bir halde yaratamazsın. Bir süre sonra, kayıtlar zora girdi. Kısmen şu şeytan işi bilgisayarlar yüzünden... *(gülümsüyor)* Müzisyenlerin tersine, onlara söylendiğin zaman bilgisayarlar cevap vermiyor, ortaya bir tartışma çıkmıyor. Bu şekilde yeni bir yazma tekniği kullandığın zaman, yanlış yola sapabiliyorsun. Bunun farkına vardık ve durumu topladık. İşte bu nedenle bu kadar fırtınalı, patırtılı oldu. İnsan yaşlandıkça kendi içindeki kaynakları bulması da güçleşiyor. Bunlara ulaşmak için kendi kendime şiddet uygulamam gerekiyor. Çünkü 19 ile 25 yaşları arasında düşünmem gerekmiyordu, hayatımdaki değişiklikleri toplayıp tasnif etmem yetiyordu. Halbuki, 28 ile 34 yaşları arasında hayat duruluyor, çok daha yavaş, çok daha derin kazmak gerekiyor... Artık yeni fikirlerin çoğu bisiklette aklıma geliyor. Evde masaya oturup yazamıyorum. Beynim esas olarak trafik ışıklarıyla, otomobillerle filan meşgulken, fikirler kendiliğinden geliyor. "Baş harflerimiz aynı olsa da ben Jesus-Christ (İsa) değilim" cümlesi böyle bisikletle giderken çıktı. Ama tabii, Fransa Turu için hazır değilim; benim bisikletim sadece üç vitesli ve likra şortlarla iğrenç olurum herhalde.

Yeni albümünüzde, daha ilk anda insanın ilgisini çeken, ağırbaşlılığı, ciddiyeti ve taşkınlıktan uzak oluşu...

Şarkıları yazarken kendimi öyle hissediyordum. Bunun karanlık bir albüm olduğu doğru. Girişte, "The Fear", paranoya üzerine bir yorumla ambiyansı kuruyor. Sondaysa albüm ağırlaşıyor, nevrozlarımla, değişimlerle yaşamayı öğreniyorum. Halbuki ben değişiklikten nefret ederim, kavga gürültüden hiç hoşlanmam, her şeyin olduğu gibi donmasını isterdim... Ama burada, kendi sound'umuzdan kaçmamız gerektiğini biliyorduk. Bu nedenle "This Is Hardcore" ilk single: şiddetli, eski sınırlarımıza saldıran bir parça.

"Kaçmak", "saldırmak" gibi lafları ediyorsun; bu derece bir savaş halinde miydiniz?

Bende müzik yapma arzusunu uyandıran, punk oldu; kurulu düzene karşı girişilen bu mücadele... Ve lafımızı daha etmeden, biz de "Different Class"la hatırı sayılır, mühim adamlar haline gelmiştik. Öteden beri asıl yerim dışarda olduğu halde bir şeyin içine girmiştim. Tatlı tatlı bunun içine gömülmek istemiyorum, özel sekreterler, bakkaldan bir şişe süt almaya giderken etrafımı saran koruma görevlileri falan istemiyorum. Büyük dahi olduğumu söylemeleri için insanlara maaş bağlamak istemiyorum. Hakiki hayat benim hammaddem, bununla temasımı kaybetmeme izin veremem. Bu noktada da, satılmış bir herif olduğum, bir gayret sarfetmediğim hissine kapılıyordum.

90'lı yıllarda alternatif olarak değerlendirilen müzikler olağan hale geldi. Yıllar sonra, birdenbire mainstream'e dahil olma imkanı sunulduğunda, reddetmeye hakkım olmadığını, bizim gibi insanlara kucak açılırsa toplumun çok daha ilginç olacağını düşündüm. Eğer televizyonda zırzopluk yapıyorsam, nedeni, marjinal denen insanların da söyleyecek şeyleri olduğunu kanıtlamaktır. Ama bir kere masayı şöyle bir sarstıktan sonra, artık orada kalmamın bir anlamı kalmadı, haç seferim sona erdi.

Müzikal açıdan, bu sefer bütün reçeteleri reddettiğiniz hissediliyor...

Hep insanların yazdığım sözlere fazla yoğunlaştığını düşünüyordum. Halbuki bu sözler, bana bu sözlerin fikrini veren müzikle beraber vardı sadece. Dengeyi yeniden kurmak gerekiyordu. İşte bu nedenle de, birçok parçada ağzımı hiç açmadığım pasajlar var. Bir dakika boyunca çenemi kapıyorum, insanları engin görüşlerimden mahrum bırakıyorum, olacak iş değil... *(güliyor)* Maalesef hiçbir zaman Radiohead kadar iyi çalamayız, ama gayret ediyoruz... Tıpkı sesim gibi: Ben hiçbir zaman şan dersi almadım, ama neredeyse doğru söylemeyi başarmaya başlıyorum, ama bu sefer alışkanlıklarından kurtarmak için sesimi biraz daha öteye geçmeye zorlamam gerektiğini hissediyordum.

İki albüm arasında keşfettiğin bazı seslerden etkilendin mi?

Bir kere, daha çok benim kuşağımdan insanları, özellikle de Fransa kökenli dans müziklerini çok dinledim. Her ne kadar, bu müziğin hafifliğine hiç tekabül etmeyen bir şekilde, piyasasının genişliği beni feci şaşırttıysa da Air'i –özellikle de "Premiers Symptomes"u– çok seviyorum. Hiç durmadan "Respect Is Burning" derlemesini, özellikle Catalan FC'yi dinliyorum... Benim bir teorim var, eğer ilginizi çekerse şöyle: Yüzyılın sonuna geldiğimizden, birdenbire olmuş bitmiş her şeyi içine alan bir 20. yüzyıl müziği çıktı ortaya. Deneysel müziklerin, özellikle dans mevzuunda, etkileyiciliğini bu durum açıklıyor. Halbuki ben yıllarca sadece 60'lı yılların sonlarına, 70'lerin başlarına ait müzikleri dinlerdim. 80'li yıllarda kendimi evimde hissetmiyordum. Scott Walker bütün çağdaşlarımdan daha fazla derinliğe sahipti. Bugün artık onu dinleme "ihtiyacı" duymuyorum, etrafımda riski göze alan başka insanlar var.

34 yaşında olmaktan memnun musun, yoksa geçmişe özlem duyuyor musun?

Nostaljik olmadığımı umuyorum, bugün yaşıyor olmaktan memnunum, nihayet sorumluluk taşıyabilecek, baba olabilecek hale geliyorum... *(uzun bir sessizlik)* Çocukluk hallerimi hep sevecenlikle hatırlıyorum. Saftım, kötü bir yerde doğmuştum –benim gibi hep gökyüzü, uzay, füze hayalleri kuran birinin Sheffield gibi ruh daraltıcı bir sanayi şehrinde yapacak hiçbir şeyi olamazdı. Daha en baştan itibaren, hayatta hiç şansım yoktu. Yolda bu veletle karşılaşsam "vah hayalperest!" diye düşünürdüm: "Vah zavallım, hayallerinin gerçekleşmesi için hiç şansın yok." Böyle olunca da, bazen dünyadan kopuk bir hayal ve yanılsama aleminde yaşıyorsun. O dönemde, hep başka bir devirde yaşamayı, 60'lı yıllarda yetişkin olmayı, bu devrime aktif bir şekilde katılmayı hayal ederdim. Gevşek bir devrim ha: Ortalığı ateşe vereceksen, Fransızların üstüne yok!

Çeviren: ***Siren İdemen***

THERION "Vovin"

-YILIN ALBÜMÜ-

AYRICA

THERION Theli

COVENANT Nexus Polaris

IN FLAMES Jester Race

CILDREN OF BADEM Something Wild

DISMEMBER Death Metal

BENEDICTION Grind Leveller

ZİHNİ MÜZİK MERKEZİ

Mühürdar Caddesi, Akmar Pasajı, 70/4 81300 Kadıköy / İstanbul

Tel: 0-216-418 11 46 Fax: 0-216-349 22 68

Mısırlı Ahmet

16. sayımızdaki söyleşide Gürol Ağırbaş'ın yeni albümü için Mısırlı Ahmet'le bir parça kaydettiğini duyunca, çok esrarengiz bir olayla karşılaşmışız gibi, safça "Mısırlı Ahmet kim?" diye soruvermiştik. Şöyle anlatmıştı Ağırbaş: *"Dünya çapında bir darbukacı. Bizim darbukacılara da sorsan 'en iyi kim çalar' diye, onun adını söylerler. Zannediyorum şimdi Nana Vasconcelos'la birlikte çalışacaklar. Genellikle Mısır'da yaşıyor, ama bir ayağı Türkiye'de. Ankara'da yaşıyor. 'Ne yapıyorsun Ankara'da' diye sordum. 'Ben Ankara'da yaşamıyorum, evde yaşıyorum' diye cevap verdi..."* Birkaç hafta sonra Türkiye'de ilk Mısırlı Ahmet albümü yayınlandı: "Oriental Dance & Percussion". 1993'te Mısır'da yaptığı kayıtlardan oluşan albümün içindeki kısa biyografisinde, 1963'de Ankara'da doğduğu, Fransa'da caz ve Arap müziği üstüne eğildiği, sonra Kahire'ye gidip Ortadoğu'nun önemli müzisyenleriyle konserler verdiği, Sharkiat grubuyla çalıştığı, Brezilya'da bir ritm festivaline katıldığı yazılıydı... Biz de hikayesinin ayrıntılarını merak ettik, Ahmet Yıldırım'ı, namı diğer Mısırlı Ahmet'i "yaşadığı yer"de, "ev"de yakaladık, sorduk. "Alt tarafı darbuka" diyenlerden değilseniz, buyrun, dinleyin...

Bu hayal ülkesine nasıl gideriz?

Mısırlı Ahmet ismini duyunca, çevrenizdekiler nasıl tepkiler veriyorlar?

Ahmet Yıldırım: Stüdyoya girdiğimizde tanımayanlar, "aa, siz Türkçeyi bayağı anlıyorsunuz, değil mi" diyorlar. Ben de gırgır geçiyorum: "Aa, anlıyorum tabii biraz" falan... Mısırlı sanıyorlar gerçekten. Tanıyanlar, bilenler geriden gülüyorlar. Böyle espriler oluyor. Sonunda diyorum ki, "Türküz, Ankara'dayız ama, bunların hiçbir önemi yok!.." Önemli olan ben kimim, n'apıyorum... O isimleri yaratan o koşullar, o yürekler, o kararlar, o samimiyetler önemli.

Darbukayla nasıl tanıştınız?

Ben de bunu düşünüyorum aslında, biliyor musun!.. Bu işe nasıl başladım, neden girdim diye ben de düşünüyorum. Buna bir cevap bulmam lazım. Bu yolda yürümem için, onu anlamam gerek gerçekten. Aşık mı oldum, bir tepki miydi yoksa? Neydi acaba? Ne oldu da çıktım ben bu yola? Şu ana kadar baskın çıkan sonuç şu: Bu işe aşık olduğum ve başka türlü varolamayacağım gerçeği nedeniyle bu işe başladım... İnsanlar bir şeylerde kendilerini ifade eder, belli nesnelerde, işlerde ve güçlerde... Kendi resimlerini orada görmeye başlarlar yavaş yavaş. Ben de darbukada bunu somutlaştırdım. Artık dönemem, okyanusun ortasına girdim. Böyle olacağını bilmiyordum. Bir de baktım ki, okyanusun ortasındayım, bayağı açılmışım... Artık bu saatten sonra geri dönmek... *(duraksıyor)* olabilir, her şey olabilir. Yüreğin, cesaretin, soluğun biter, geri de dönebilirsin. Veya hayır dersin, ben bu işi ya yapacağım ya yapacağım; eğer boğulacaksam da bu işin uğrunda boğulayım, bitsin dersin. Bu, bence daha şerefli gibi gözüküyor. Üç tane yol var: Ölmek var, geri dönmek var; ikisi de benim için aynı şey. Geriye bir tek yol kalıyor: devam etmek... Devam edeceğiz ve bu işi yapacağız.

Bu "okyanus" nasıl bir şey, biraz açabilir misiniz?

Terim olarak pek önemli değil aslında. Ben onu duygu olarak yaşıyorum. Hayatın kendisi diyebiliriz. İç dünyamda yaşadığım serüvenler diyebiliriz. Nasıl denizin kıyısında gezen, denizin içinde olup biteni bilemez... Anca o denizin içine gireceksin ki, su soğuk mu, sıcak mı, ne kadar derin, piranha balıkları mı var, köpekbalıkları mı var anlayasın. Yani denizin içindeki yaşar, çünkü o mücadele eder, hareket eder, boğuşur, soluğu yettiği yere kadar gider. Kıyıdaki "bilir" bu olup bitenleri, ama asıl denizin içindeki "kavrar", "yaşar". Ben hep kavramaktan yanayım. Bir şeyi bilmek istemiyorum. Bilmek istediğim şeyin bizzat içinde yaşamak istiyorum. Ve kendimi bu yaşamın, okyanusun içine soktum, başladı bu serüven. Beraberinde bir sürü dar kapılar açıldı. Daha yeni sorular, daha yeni meraklar, daha yeni ufuklar... Daha geniş olduğunu kavradıkça daha hakim olduğunu görüyorsun. Bir o kadar da küçüldüğünü hissediyorsun. Kalıcı bir hakimiyet, kalıcı bir ustalık yok.

Müziğe ilginiz nasıl başladı?

Çocuk yaşlarda bir yerlerden darbuka sesi duydum herhalde. Öyle zannediyorum... Ondan sonra, düğün salonlarına, akrabaların düğünlerine koşa koşa gidiyordum. Çünkü orada çalan darbukacıları seyredeceğim. Biliyorsun düğün salonlarını, işte iki saz, bir darbuka, bir de tefçi... O darbukanın düme teke tokatına vurdukça, içimde garip bir şey hissediyordum, hâlâ da hissediyorum. "Allah Allah yaa" diyordum, "bu nasıl dehşet bir ses, böyle bir şey olamaz"... Orada bağlama da, keman da var ama hepsini bırakıyorum. Gözüm hep darbukada... Sesi beni deli etti. Bu enstrümanla bir aşk başladı. Lise yıllarında sıralarda çalmaya başladık. Ders olmadı mı, sıralara tıkırdatırdık. Bayağı da güzel tonlar çıkıyordu. Ondan sonra anneme yalvara yakara bir darbuka aldırdık. Benim için sahip olunabilecek en büyük şeydi. Başladık evde vurmaya. Hiçbir şey bilmiyorum, nasıl vurulur, nasıl edilir... Bir düm, bir tek çıkıyordu, "hadi" diyordum, "senin de elin kolun var"... Arap radyolarını, Türkiye'deki darbukacıları dinlemeye başladık. Araplardan etkilendik, onları daha yakın bulduk. Tonları, duyguları, tınıları daha samimi geldi belki de. 70 dönemindeki darbukacılar memur statüsünde insanlardı. İsim vermeye gerek yok, TRT'de çalan tipler işte... Elini iki metre havaya kaldırıp bir düm vuracak; beklersin bir şey olacak diye heyecanla, ama sonuçta hiçbir şey yok. Bunlardan feyz almadık. Bunlar sadece görevlerini yaptılar, oranın kurallarına göre memur olarak yaşadılar ve yaşıyorlar hâlâ. Ben daha özgür ruhlardan etkilendim. Hep sohbet ederdik Mısır üzerine. Gazinodan, pavyondan çıkardık beşte altıda, kahvede otururduk. Elimize bir takım kasetler geçerdi, onları dinlerdik, hayal kurardık. Sanki dünyada bir yer değildi de, soyut bir ülke, başka bir dünya gibiydi Mısır, ulaşılabilecek bir yer gibi görünmüyordu. Bu arada İstanbul'a dahi gitmiş değildim, Ankara'daydım... 85'lerde Said Artist diye bir darbukacının kaseti geçti elimize. Bu adam içimizdeki ateşi alevlendirdi diyebilirim. Bugüne kadar çalınan tekniğin dışında, soloları çok değişik bir anlayışla çalan bir insan... Kaseti dinleye dinleye bozduk tabii. Bu adam ne yapıyor, çıldırmış mı, bu ne güzellik, böyle bir şey olur mu, bu ne cesaret gibi bir sürü soru sorduk kendimize. Heyecanlandırdı bizi. Eski Araplar da hep primitif, tek parmak çalarlardı. Ama Artist, farklı tınılar, stiller getirdi...

"Allah Allah yaa" diyordum, "bu nasıl dehşet bir ses, böyle bir şey olamaz"... Orada bağlama da, keman da var ama hepsini bırakıyorum. Gözüm hep darbukada... Sesi beni deli etti. Lise yıllarında ders olmadı mı, sıralara tıkırdatırdık. Bayağı da güzel tonlar çıkıyordu.

Pavyonlarda çaldığınız dönemlerden biraz bahseder misiniz?

Ankara pavyonlarında çalıyorduk işte. İki tane bağlama, üç keman, üç ritm... Konsomatrislere çalıyorduk. Ondan önce de düğün salonlarında çalıyordum. Ama bu benim için büyük bir olaydı o zaman.

Profesyonel olarak çalışmaya başlamanız nasıl oldu?

Dayıoğlu, "hadi, bir düğün var, gidelim" dedi. Tabii, misafir olarak gidiyoruz. Ölüyorum zevkten, çünkü gidip darbukacı falan göreceğim. Gittik, oturduk. Bir grup çıktı ama darbukacısı yok. Dayıoğlu dedi ki: "Gidip diyecem bunlara, darbukaları varsa sen çık, çal." Harbiden çağırdılar beni ama inanamıyorum. Aldım darbukayı, çıktım, çaldım. Hemen dediler ki, "Not al. Haftaya şurda, şu saatte düğün var..." Bir anda kendimi işin içinde buldum. Film öyle başladı yani. Benim için çok heyecan vericiydi tabii. Darbuka çalıyorum yaa... Kaza kaza, tırnaklarımız kanaya kanaya yürüyorduk... Askere gittim, sonra tekrar pavyon camiasına döndüm. Bir süre müziği bıraktım, sonra tekrar başladım. Baktım ki, hayatımın bir görüntüsü ortaya çıkmaya başladı. Bir örnekle anlatayım: Hani banyo yaparken suyun buharı aynaya, cama buğu yapar. Eğer banyoyu havalandırırsan, buğu gittikçe kaybolmaya başlar ve yavaş yavaş görüntün ortaya çıkar. Düşüncelerimden, etkilendiğim şeylerden dolayı, kendi farklı görüntüm ortaya çıkmaya başladı. Ve bulunduğum konumla kor-

20→

kunç bir antagonizma yaşadığımı farkettim. Artık sen buralara ait değilsin, farklı ufuklara gitmen gerekiyor, bir karar vermen gerekiyor dedim. Ve ritm üstadı biraderimle beraber aletlerimizi aldık, atladık Fransa'ya gittik. Takıldık orada.

Sokaklarda falan çaldınız mı?

Levent'le beraber Eyfel'in önünde çaldık birkaç kere. İnsanlar para için çaldığımızı sanıyorlardı. Bayağı doluyorlardı etrafımıza, seyrediyorlardı. Getirip para atıyorlardı, para için çalmadığımızı söyleyip geri iade ediyorduk. Orada öyle yaşayan insanlar var. Bir kültür o. Ben öyle bir şey yapmadım. Üzülürüm, darbukaya ihanet gibi olur.

Oradayken hiç para kazanmadınız mı?

Gruplarla çalışıyorduk. Bir takım birikimlerimiz vardı, ona göre hesabımızı yaptık. Paris'teyken karar verdik: Bu iş nerede yapılıyor? Mısır'da. Dikkatini çekerim, İstanbul'a dahi gitmedik henüz. Bir taraftan "bu hayal ülkesine nasıl gideriz, uçar mıyız, kaçar mıyız" gibi şeyler de geçiyor kafamızdan. Tanıdığımız kimse yok, gideceğimiz bir yer yok, dil bilmiyoruz. Sıfır yani, tam bir macera. Neyse, atladık, gittik. Havaalanından çıktık, Nasır Ledime diye eski bir Mısır semti var, mezarlıklar, çok garip manzaralar... Hayalimizin dışında korkutucu bir mekanla karşılaştık. Kafanda tabulaştırdığın, simgeleştirdiğin o Kahire çıkmıyor karşına. Şoke olduk, acaba yanlış yere mi geldik dedik. Suratımız asık, sahte gülücükler atıyoruz ara sıra. Bir yerde indirdiler bizi, sonradan öğrendim ki, adı Ramses'miş. Orada bir otel bulduk, girdik, çantalarımızı bıraktık. Kahire radyosunu açıp dinlemeye başladık. Çıktık, dolaştık. Bir gece kulübüne rastladık, içerden ritm sesleri geliyordu. Oh dedik, ülkede bir hareket var diye rahatladık. Girdik o kulübe, oturduk. Çıktım sahneye, çaldım. Şaşırdılar. Yavaş yavaş ilişkiler başladı. Uzun hikaye yani. Beş-altı ay boyunca kursa gitmeden sokaklarda dil öğrenmeye çalıştık. Ev tuttuk. Parasız pulsuz kaldık. Başımıza bayağı işler geldi yani. Bir gün birileri evden aldı, stüdyoya, kayda götürdü. Bırakın kaset yapmayı, ben Mısıra'a giderken stüdyo bile hayal etmedim. Neyse, taktık kulaklığı, çaldık bitirdik. Yine bir gün birileri geldi, bindirdiler arabaya, götürüyorlar. Dedim, "nereye gidiyoruz ya?" "Muhammed Fuat'a çalacaksın" dediler.

Muhammed Fuat kim?

Mısır'da çok popüler, meşhur bir insan. Bende de kaseti vardı. Prova yapmadan direkt sahneye çıkardılar beni. Ama tüm parçalarını biliyorum. Ama onlar bunu biliyor mu, bilmiyorum. Stüdyodan referans almışlar. Çıktım sahneye, bir sürü darbukacıları, kalıp atan hollocuları var. Yani altı yedi tane ritmci var bir kere; davul, bas gitar, org, ney, vokallerle kocaman bir orkestra... Solo yerleri geliyor, solo atıyorum. Şaşkınlıkla bana bakıyor gruptakiler, "hello" falan diyorlar. Uzun saç, sakal olduğu için İngiliz, Fransız tipli bir turist diye düşünüyorlar herhalde. Ben de içimden gülüyorum onlara. Böyle bir başlangıç oldu. Burda hep dinlediğimiz o insanlarla çok yakın dost olduk sonradan. Ayar sonra Said'le stüdyoda görüştüm. Çaldığı gibi tatlı bir insanmış. Çeşitli gruplarda çalıştım. Sonra Sharkiat adlı bir etno-caz grubuyla birlikte yurtdışı konserlerine gittik. Avrupa'yı, Kuzey'i gezip bayağı güzel konserler verdik. Bir gün şirket sahibi ve müdürü gelip kaset teklif ettiler bana. Anlaşmayı imzaladık ve kaseti yaptık. 1993'te yapmıştım o kaseti ama burada yeni yayınlandı.

Ben özgür ruhlardan etkilendim. Hep sohbet ederdik Mısır üzerine. Sanki dünyada bir yer değildi de, soyut bir ülke, başka bir dünya gibiydi Mısır, ulaşılabilecek bir yer gibi görünmüyordu.

Ne kadar kaldınız Mısır'da?

Toplam beş-altı sene kaldım. Ama gidip gelmeler oldu. Mısırlı Ahmet lakabı da buradan geliyor zaten. Türkiye'ye geldim, insanlar "Hangi Ahmet" diye sorduklarında "Mısırlı Ahmet" deniyordu. Mısır'da da "Ahmet-i Türkî - Türk Ahmet" diyorlar. Bu isim işi ne kadar basit, görüyorsunuz yani. Yaşanılanlar çok önemli.

Mısır'daki müzik ortamını anlatır mısınız biraz...

Buradaki müzisyenlerden daha samimiler. Müzik ritme dayalı, ritmi çok seviyorlar. 60 yaşında bir kadın, darbukada felaket bir tempoyla kalıp atabiliyor. Sokakta yedi-sekiz yaşında bir çocuk görüyorsun, boynuna kemerle asmış darbukayı, solo geçiyor... Türkiye'deki dansözler de Mısır'da çıkmış kasetlerle oynarlar. Orada sadece bir dansözün, mesela Fifi Abdu adında bir dansözün 54 kişilik bir orkestrası var. Bu sadece bir örnek. Çellolar, kontrbaslar, brass'lar, yaylı grubu, solistler, 10-15 tane ritm... İnanamazsınız gözlerinize. Türkiye'de bırakın bir dansözü, star solistlerin bile böyle bir grubu yoktur.

Yabancı müziklerin Mısır müziğine etkisi ne derecede?

Batı müziğini dinliyorlar ama, oturup 30'larda çıkan Ümmü Gülsüm'ün, Abdül Vahab'ın, Abdül Halim Hafız'ın şarkılarını hep beraber söyleyerek dinliyorlar. Burada kim biliyor böyle şeyleri? Bu ay Abdül Halim Hafız'ın 21. ölüm yıldönümü... Bir ay boyunca hayatı, filmleri, röportajları, hatıraları, sevenleriyle söyleşiler, her gün televizyonda gösterilecek. Bir sanatçı ölüyor, askeri tören düzenliyorlar. Gazinolarda çalıştığım sıra Abdül Vahab öldü ve bütün ulusta üç gün yas ilan edildi. Bir ay boyunca her gün ondan bahsedildi televizyonlarda, hâlâ da devam ediyor. Sanatçısına, sanata korkunç derecede önem veren insanlar. Ve bunlar da gerçek anlamda yaratıcı sanatçılar. Dikkat edin, solist demiyorum.

Araplar hakkında ülkemizde var olan olumsuz önyargılar sizi etkiledi mi?

Beni Mısır'a götüren müziktir ve Araplar benim için müziktir. Bunun dışındaki olaylara at gözlüğüyle baktım. Yaşamın içinde dönen dinamiklerin hiçbiri aklıma bile gelmedi. Altı-yedi sene kaldım orada ve başıma bir tane bile kötü olay gelmedi. Sonuçta, benim için önemli olan insandır. Önce insan olmak diyorum, ondan sonra Türk olmak, darbukacı olmak, doktor olmak...

Mısır'da yerleşik bir hayatınız var mı?

Hiçbir yerde yok yerleşik hayatım. Hayatta hiçbir şeyim yok benim. Olmasını istemedim. Özgürlük benim için en büyük servet. Hiçbir şey beni bağ-

lamaya değecek saygınlıkta değil. Hep darbukanın peşinden gidiyorum. Darbuka derken, darbuka benim. Kendi peşimde gidiyorum, kendimi arıyorum. Onun için bir yere bağlanmak, bir şeylerin sahibi olmak bana komik geliyor. Çünkü evrende hayat olan tek yer dünya ve tesadüfen bir araya gelmişiz burada. Dünyanın kalacağı da meçhul. Dünyanın da bir ömrü var. Ev alsam, arsa alsam n'olacak? Dünyanın evi bura, dünyanın arsası... Nasıl, neye sahip olacağım? Kendine sahip olmak, en büyük değer...

Mısır'da kaç albümde yer aldınız?

Yüzlerce... Hatırlamıyorum sayısını. Stüdyoya ilk defa Mısır'da girdim. Onun için, dünyaya ikinci gelişim Mısır'da oldu benim. Yepyeni bir Ahmet'i kurmaya başladığım dönemin başlangıcı...

Gerek darbukada, gerekse diğer vurmalı enstrümanlarda Arap ekolü, Hint ekolü gibi ekoller var mı? Siz bunlardan ne kadar etkileniyorsunuz?

Her coğrafya kendine yakın kültürler, insanlar, anlayışlar ve aletler üretir. Hepsinin doğası ayrı. Hintlilerin anlayışı dünyayı bayağı etkisi altına aldı. Çok değerli, çok köklü sanatçıları var. Mesela tablanın tarihi çok eskilere dayanıyor. Ve bu insanlar ne yaptıklarını biliyorlar. Yaptıklarını artık bir sisteme oturtmuşlar, önce şu parmağı, sonra bu parmağı vuracaksın gibi... Ritmlerin bir adı bile var. Kendilerine göre bir zaman sayış şekilleri var. Darbukada böyle bir şey yok. Tumbanın da, bongonun da bir metodu var, okulu var, hocası var. Bizde tam tersi... Darbukanın bildiğim en eski tarihi, Mısır'da Mahmoud Hammuda adlı değerli bir şahsa kadar gidebiliyor. Darbuka zaten bize ait değil, Araplara ait bir enstrüman. Ama ben tekniği değiştirdim. İnsanlar normalde tek parmakla çalar. Ben üç parmak tekniğini geliştirdim. Sonsuzluğu şimdilik bunda yakaladım. Çok farklı tınılar çıkıyor, imkaniyet daha zengin. Her şeyden önemlisi, bana ait olması. Diğer taraftan, Araplar da ritmlere çeşitli isimler vermişler. Herkes beledi, fellahi, saidi ritmlerini aynı teknik ve şekille atar. Oturmuş yani. Ama bizde bu işin tarihi yok. Memurların elindeydi bu işler. Darbukayı bir para kazanma aracı gibi görüyorlar. Hiçbir sanatçı memur statüsüne giremez. Memur olan da sanatçı olamaz, derinleşemez...

Şu an Türkiye'de darbuka adına yapılan işler hakkında pek iyi şeyler düşünmüyor musunuz?

Başka insanların ne yaptığını izlemek, benim için o kadar lüks ki! Kimin ne yaptığını bilmiyorum. Herkes kendi bacağından asılır, ne ekersen onu biçersin. Söylenmedik sözleri söyleyen, çalınmadık melodileri çalan, vurulmadık ritmleri vuran herkese saygım var. Bu tür şeyler benim için çok lüks, çünkü vaktim yok. Ne medyayla ilişkim var, ne gazete okurum... Hiç haberim yok.

Hiçbir zengin çocuğu darbuka çalmaz. Hor görülmüş, ezilmiş, geleneklerin içinde boğulmuş insanların çaldığı bir enstrüman... Ama bütün enstrümanlar çok masumdur. Sen nasıl bir kişilikteysen, alet de o kişiliğe bürünür. Biz bunu farklılaştıracağız, farklı yönlere götüreceğiz.

Genel bir tutum mu bu?

Farklı bir şey yapmak istiyorsan, farklı yaşamak, farklı düşünmek durumundasın. O duruma düşüyorsun ister istemez. Dış dünya benim için çok lüks. Dış dünyaya açılıp yolculuk yapmak bana ne bir yarar sağlar, ne de bende bir kalıcılığı vardır. Bugüne kadar olmadı. Ben asıl faydayı iç dünyadaki yolculuklarda görüyorum. Bir tavır değil bu. Ben hiçbir şeye karşı değilim. Armoni olsun, çokseslilik olsun, iyi de, kötü de, uçuk da, yamuk da olsun. Televizyon da olsun, milyonlarca kanal da olsun. Benim gözüm bunlarda değil. "Ben" önemliyim kendim için. Bunları takip etmeyi hak etmiyorum. Kendi tarihime ve enstrümanıma haksızlık ederim yoksa. Kendimi parçalara ayıracak kadar lüksüm yok. Bir şeylerin izini sürerken kafanız başka şeylere giderse, o zaman yolunuzu şaşırırsınız. Eskiden işin bu kadar ciddiyetinde değildim ama öğrendim. Hayat bir oyun, ama çok ciddi bir oyun. Faturası hep kişinin kendisine kesiliyor.

Brezilya'da katıldığınız festivalden bahseder misiniz biraz?

Ben Türkiye'deydim, Levent de Almanya'daydı o sıra. Nana Vasconcelos aradı beni. Festival komitesinin başkanıymış. Dünyanın en büyük ritm festivali bu. Trilok Gurtu'dan, Glem Vallez'den, Zakir Hussain'den tutun da, tüm ritm devlerinin geldiği bir festival... Oturduk, düşündük, taşındık ne yaparız diye. Çünkü Türkiye'de de böyle bir ritm kültürü yok. Orhan Topçuoğlu, Murat ve melodik enstrüman olarak Levent Altındağ'dan oluşan bir grup kurduk. Az bir prova ve materyalle gittik. Çok büyük bir sahne hazırlanmış. Dünyanın sahnesi diyebilirim. Dalında virtüoz olmuş bir sürü insan inip çıkıyor sahneye, seyirci muhteşem... Çaldık, bir şeyler yaptık. Sahne arkasına, otele gelip tebrik ettiler. Bir sürü soru sordular. Komite başkanı Nana bizi beğenmiş, bir yemekte oturup konuştuk. "Telefonlarınızı verin, bir şeyler yapalım beraber, ayrıca bir takım şirketlerle görüşeceğim sizin için" dedi. Türkiye'ye geldikten 15 gün sonra şirket sahibi beni aradı, demo göndermemizi istedi. Hazırlayıp gönderdik. Beğenmişler, fakslaşıyoruz şu ara. Mayısın sonuna kadar Mısır'da projelerim olduğu için mayıstan sonra başlayabiliriz. Bayağı kaliteli işler yapan bir şirket. Adı Music Of The World... Bir de Nana Vasconcelos'la olan proje var, o ayrı... İşte yeni bir deniz daha, girip girip çıkıyoruz. Oturduk, ne yapabiliriz diye düşündük. Bilgi alacak bir yer yok, çünkü darbuka tarihinde böyle bir şey yok. Kemiklerim sızlıyor, çünkü bir tabuyu, bir duvarı yıkıyorsun. Hani Einstein'ın bir sözü vardır: "Bir önyargıyı ortadan kaldırmak, bir atomu parçalamaktan daha güçtür..."

Darbuka bir enstrüman olarak da hor görülüyor, değil mi?

Tabii. Enstrümana anlam kazandıracak olan insanoğlu değil mi? Bu insanın niteliği de çok önemli. Hangi sınıftan insanlar çalar darbukayı? Bir kere hiçbir zengin çocuğu darbuka çalmaz. Bunu çalan, gecekondu kesiminden insanlar. Ben de gecekondu kesiminden geliyorum. Ayrıca ucuz bir enstrüman, her yerde bulabilirsin. Hor görülmüş, ezilmiş, dışlanmış, dünyadan kopuk, geleneklerin içinde boğulmuş insanların çaldığı bir enstrüman... Darbukacı dedin mi, klarinetçiyle bahşişe çıkan, beline bir şey bağlayıp dansözlük yapan insanlar akla geliyor. Böyle yaparlarsa, böyle denir. Darbukacılık bu değil ki... Her insan farklı bir anlam kazandırır enstrümana. Bütün enstrümanlar çok masumdur. Sen nasıl bir kişilikteysen, alet de o kişiliğe bürünür. Ama biz bunu farklılaştıracağız, farklı yönlere götüreceğiz. Bu serüven başladı zaten. Bunun dönüşü yok.

Bir savaş verdiğinizi hissediyorsunuz yani...

Koskoca bir tabuyu ortadan kaldırmaya çalışıyoruz. Aslında benim işim değil tabii. Ben kendi içimdeki tabularla uğraşıyorum. Otomatikman dışarıyla da uğraşmış oluyorsun. Kimseye bir şey kanıtlama derdinde değilim. Bütün uğraşım kendimle.

Mısır'da sürdürdüğünüz projeleriniz neler?

Orada çıkacak ve benim de eşlik edeceğim birkaç albüm var. Onların dışında, Levent'le beraber ritm ağırlıklı bir albüm hazırlıyoruz. Bu albüm gibi değil, daha farklı bir şey olacak. Bir de Said Artist, Levent ve ben üçlü bir albüm hazırlamayı düşünüyoruz. Said'le oturup konuşacağız ne yapacağımızı. Aslında şu an bir durulma döneminde-yiz. Bu da rahatsız ediyor. Hep kaşınıyoruz, hep hareket, hep risk, hep tehlike... Çünkü felsefe olarak her şeyin harekette yattığına inanıyorum. Hareket olan yerde yaşam, üretim, heyecan vardır. Sürekli dalmak, değiştirmek lazım. Solukla, samimiyetle, aşkla ilişkili bir şey. İstediğim gibi yaşamadığımı hissettiğim an kendimi sorgularım, şüphe ederim. Hemen derim ki: "Ben bu işe neden başladım? Ben bu işe gerçekten aşık mı oldum, yoksa maddi bir araç olarak mı kullandım? Neden şüpheye düşüyorum, n'oluyor" diye kendimi bir imtihan ederim, bir özeleştiri yaparım. Ondan sonra yeni bir yolculuğa çıkarım.

Hep darbukanın peşinden gidiyorum. Darbuka derken, darbuka benim. Kendi peşimde gidiyorum, kendimi arıyorum. Onun için bir yere bağlanmak, bir şeylerin sahibi olmak bana komik geliyor. Dünyanın da bir ömrü var. Ev alsam, arsa alsam n'olacak? Dünyanın evi bura, dünyanın arsası... Nasıl, neye sahip olacağım? Kendine sahip olmak, en büyük değer...

Bu "durulma" dönemi de yeni bir şeylerin habercisi galiba...

Bilinmeyen tabii ki her zaman heyecan verir. Bu da güzeldir. Yarınımızı bilsek yaşamanın ne anlamı kalırdı? Veya, ben üstadım, her şeyi biliyorum desem, yaşamın ne anlamı kalır? Bilakis, talebeyim diyorum ve çalıştıkça üzerimde önlüğü, yakayı iyice hissediyorum. Yedi yaşında bir çocuğun heyecanını hissediyorum. Bu da bana büyük bir hırs veriyor.

Gün içinde çok fazla egzersiz yapar mısınız?

Zaman tutmuyorum ama, beş-altı saat herhalde. Önemli olan benim tatmin olmam, denizden kaç balıkla çıktığım... O balıkları vurduran da benim, balıklar da benim, deniz benim denizim. İstiyorsam balığı tutarım, istemiyorsam, moralim yoksa, balık yok derim. Ama balık her zaman vardır. Deniz varsa, balık da vardır. Yeter ki tutmak iste...

Söyleşi: **Kerem Demir**

YAPI KREDİ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK

YAPI KREDİ SANAT FESTİVALİ 1998

1

MAYIS PROGRAMI

Grup Gündoğarken

17 Mayıs 1998 Pazar
Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosu
(Saat: 21:15)

La Bouche

18 Mayıs 1998 Pazartesi
Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosu
(Saat: 21:15)

Yngwie Malmsteen

19 Mayıs 1998 Salı
Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosu
(Saat: 21:15)

Rachid Taha

20 Mayıs 1998 Çarşamba
Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosu
(Saat: 21:15)

Emer Kenny

21 Mayıs 1998 Perşembe
Cemil Topuzlu Açıkhava Tiyatrosu
(Saat: 21:15)

Ünlü Müzikallerden ve Film Müziklerinden Seçmeler

23 Mayıs 1998 Cumartesi
Atatürk Kültür Merkezi
(Saat: 18:30)

Bilet Satış Noktaları:

- Yapı Kredi Yayınları Galatasaray Kitabevi (0212) 252 47 00 - 322
- Atatürk Kültür Merkezi Gişeleri (hergün 10.00-19.00 saatleri arasında) (0212) 292 08 48 - 292 08 49
- Yapı Kredi Akmerkez (0212) 282 08 65, Kadıköy (0216) 336 35 56, Bakırköy (0212) 571 59 96 Şubeleri
- Suadiye Vakkorama (0216) 360 90 90
- Gösteri günlerinde, gösteri mekânlarındaki gişeler saat 17.00'den gösterinin başlama saatine dek açık olacaktır.

Rezervasyon:

- Telefonla rezervasyon yaptırmak için aşağıdaki numaraları arayabilirsiniz: (0212) 293 30 80 - 243 62 24 - 249 18 29 - 252 67 45
- Rezervasyonunu yaptırdığınız biletleri, 24 saat içinde, İstiklal Caddesi No: 285 adresindeki Yapı Kredi Yayınları Galatasaray Kitabevi gişesinden almalısınız.

İnternet Aracılığıyla Bilet Satışı:

- İnternet aracılığıyla bilet alabilirsiniz: http://www.superonline.com/ykykultur

YAPI KREDİ

Asiaminor

1991'de yayınladıkları "Sokak Boyunca" adlı albümleriyle caz müziğinde yeni bir soluk olmuştu Asiaminor. Pek çok şehirdeki ve uluslararası festivallerdeki konserleri epey ses getirdi. 1996'da yayınlanan "Longa Nova"dan sonra üçüncü albümleri "Kedi Rüyası"nı geçtiğimiz günlerde yayınlayan Asiaminor'den Kamil Erdem'le Ankara'da görüştük...

Misyon değil, zevk..!

Zafer Gerdanlı (davul), Yahya Dai (üflemeliler), Tahir Aydoğdu (kanun), Kamil Erdem (bas), Turay Dinleyen (keman)

Asiaminor nasıl doğdu, bugüne nasıl geldi?

Kamil Erdem: Üniversitede öğrenciyken Okay Temiz'le çalmaya başlamıştım. İlgim caz değil de, bas merakı olarak başladı. Klasik gitarla başladım, oradan tenor seslere olan ilgimden ya da yatkınlığımdan ötürü bas gitara geçtim. Sonra gördüm ki, bu saz kendini daha çok cazda buluyor. 80'lerin sonunda Okay Temiz'le İsviçre'ye bir turneye gitmiştim. Orada bir prodüktörle tanıştım. Onun önerisi üzerine kendi müziklerimden oluşan bir turne yapma fırsatı çıktı. Daha önceden tek tek tanıdığım müzisyenleri bir araya getirip grubu kurdum.

İlk kadro şimdikiyle aynı mıydı?

Zafer Gerdanlı ve Turay Dinleyen yoktu o zaman. Cem Aksel vardı. Bir sene çalıştı bizimle.

Tolga Çandar'ın "Kar Yangını" adlı albümünde de yer aldınız. Stüdyo müzisyenliği mi yapıyordunuz?

Stüdyo müzisyenliği benim hiçbir dönemimde olmadı. Stüdyo müzisyenliğinden kastımşu: Herhangi birinin albümü var, git çal... O şekilde hiç olmadı. Tolga Çandar'ın sadece bir albümünün düzenlemelerini yaptım. Kendi prodüksiyonlarım dışında Mısır'da Sharkiat adlı bir topluluğa çaldım. Sharkiat'la aynı prodüktör ve plak şirketiyle çalışıyorduk. İkinci albümlerinde benimle çalışmak istemişler. Gittim, bir albümlerinin tümünde çaldım. Bir de konser verdik Kahire'de.

Her ne kadar Ankara'da yaşasanız da, gerek müziklerde gerekse parça isimlerinde levanten öğeler göze çarpıyor. İstanbul ve Akdeniz'in özel bir yeri var mı sizde?

Geçenlerde bir arkadaşla konuşuyorduk. "Bu yaptığınız müziğin türü nedir?" dedi ve Anadolu'ya bir atıf yaptı. Ben de "Anadolu'yla olduğu kadar Ortadoğu da, Balkanlar da, Batı müziği de var" dedim. O zaman şöyle cevap aldım: "Bu senin dediğin Osmanlı İmparatorluğu'nun en geniş olduğu zamanki sınırları." Böyle olduğu için değil, ama bir zamanlar bizim kültürümüzü etkileyen başka kültürler de olduğu için ve bunun da uzantısı bugünlere sürdüğü için... Türkiye'de Türk müziği olarak yapılan müzik de dahil olmak üzere, yapılan tüm müziklerde zaten bu etki var. Yani hem Balkan, hem Ortadoğu, Kafkas müziği Türkiye'deki müzik potasında eriyor. Birden fazla müzik türünden, hatta birbiriyle alakasız görünen müzik türlerinden zevk almak gibi bir şansım var benim. Ama özel bir levanten havası düşünmemiştim.

İstanbul'da yaşadınız mı hiç?

Yaşamadım. Yaşamadım derken hep Ankara'daydım ama senede on kere gidiyorum belki. O şekilde dolaylı izleri oluyorsa... Şimdi ben parça yaparken hiçbir zaman farkında olarak somut bir şeyden etkilenmedim. Bir şehir, bir tabiat parçası, bir kişi, bir aşk, bilmem ne... Varsa da ben farkında değilim. Parçaların isimlerini bir-ikisi dışında dağıtabilirsin. Parça isimlerinin öyle çok fazla bir manası yok. Ama bölgesel etkiler dersen, vardır. O inkar edilemez.

Cazla ilgilenirken Türk müziğine ilginiz nereden doğdu?

Daha önceden vardı. Gitar çalarken Türk müziğini seviyordum. Çalabildiğim tek enstrüman da gitar olduğu için, onu da tek gitarla yapılabilecek şekilde çoksesli icra etmeye çalıştım. İlgim neden ya da nasıl oluştu bilemiyorum. Aileden de değil. Benim ailemde müzisyen yok. Ama Türk müziğine her ne kadar akademik manada bir ilgi duymadıysam da, sonuçta radyoda, televizyonda şurda burda sürekli duyuyorsun.

Özellikle dinlediğiniz besteciler var mı?

Eskileri daha çok seviyorum. Yeni hiçbir şey yapılmadığını düşünüyorum. Yani 1980'lerden bu yana bu müziğin tıkanmış olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla, herhalde artık yapılması gereken, eskiyi yaşatmak olsa gerek. 1960'ların sonuna kadar yapılan besteleri yaşatmak... Parantez içinde söylüyorum, Türk müziği gibi bir tanımlama bence yanlış. "Türk müziği" denmesi yanlış. "Osmanlı müziği" ya da "İstanbul müziği" olarak nitelense daha doğru olurdu. Benim bildiğim, böyle bir müzik İstanbul'un fethinden önce yok. Ya da varsa bile bu formda değil. Ne zaman ki Batıya açılan kapı, yani İstanbul'da yerleşip de Bizans kültürü, zaten varolan Arap kültürü, İran kültürü ve doğal olarak Türk ve Balkan kültürü bizim kültürümüze direkt etki etmeye başlıyor, o zaman böyle bir müzik oluşuyor. Türk müziğinde bu çok unsurluluk var zaten. Ama artık herhalde Türkiye'deki genel kültürel çapsızlık ya da sığlık sonucu olsa gerek, kendi yarattığımız müziğin özelliklerini unutmuş, algılayamaz olmuşuz.

Bu yönde bir misyon yüklendiğinizi düşünüyor musunuz?

Benim hayatta hiçbir misyonum yok, olmadı da, olmayacak da. Ben kendi zevkim doğrultusunda müzik yapıyorum. O müzik içinde Türk müziği de benim istediğim, zevk aldığım oranda yer alıyor, o kadar. Misyon edinmek için görevli olmak gerekir. Ben devlet görevlisi değilim. Ama en azından bir takım çok büyük çarpıklıkları ülkeye ve müziğe yararlı hale getirmek için bazı modifikasyonlar yapabilirsin belki.

80'lerden bu yana Türk müziği tıkandı. Artık yapılması gereken 60'ların sonuna kadar yapılan besteleri yaşatmak... "Türk müziği" denmesi de yanlış. "Osmanlı müziği" ya da "İstanbul müziği" olarak nitelense daha doğru olurdu. Böyle bir müzik İstanbul'un fethinden önce yok. Varsa bile bu formda değil.

Türk müziği formlarının Batı müziği enstrümanlarıyla icra edildiği başka girişimler de oldu. Sizi diğer girişimlerden ayırt eden ne?

Bir şeyi yapalım demekle olmaz. Türk müziğini Batıda tanıtmak gibi buram buram aşağılık kompleksi kokan bir takım saiklerle müzik yapılırsa olmaz. Zaten baştan zorlama var demektir. Eğer müzisyenin birikiminde bu tür unsurlar varsa, bunu bestelerinde dışa yansıtabilecek bir takım yatkınlıklar varsa işin içinde, en azından bir doğallık vardır. Sonrası artık ilgiye bakar, beğenilir ya da beğenilmez. Ama aslolan, severek ve samimi olarak müzik yapmak, o doğrultuda hareket etmek. Örneğin Tuna Ötenel çok iyi bir müzisyen. Kendi çizgisini belirlemiş. "Ben" diyor, "standart caz çalarım, kendi bestelerim de o havadadır, onun dışına da çıkmıyorum..." Bu saygı duyulabilecek bir şey. O kapasitede bir müzisyen, "hadi ben bir şey yapayım da, içinde bir de makamsal bir şey olsun, böylece de Türk müziğini dışarıda tanıtmış olurum" derse, ilginç olayım diye yola çıkarsa, ki bu şekilde yola çıkan olmuştur, o zaman yanlış olur. İyi müzisyenlikle de alakası yok bunun. Yaptığın şeyde bir çizgidışılık varsa, onu önce müzisyenin kendisinin hazmetmesi lazım. Yoksa yüzeysel ve kısa ömürlü olmaya mahkumsun.

24→

Yaptığınız müziği nasıl tanımlıyorsunuz?
Etno-caz, fusion denebilir. Farklı müzik türlerinin etkilerine açık olması bakımından... Sonuçta –hele ki son albümden söz edersek– Türk müziğinden, Arap ve Balkan müziğinden etkiler var. İcra tarzı caz gibi, yani emprovizasyonlar var. Armoni var, yani Batı müziğine açık. Dolayısıyla çeşitli unsurlar bir araya geldiği için fusion denebilir. Etno-caz denebilir çünkü etnik bir özelliği var. "Bu caz değil" diyene de bir itirazım olmaz. Tartışmam da zaten... O kadar önemsemiyorum böyle bir şeyi. Türü ne olursa olsun, sonuçta kulağa hitap eden bir şey.

Bir de 3 adlı bir grubunuz var. Bu grupla neler yapıyorsunuz?
Bu bir üçlü. Direkt Hint müziği çaldığımız parçalar var. Subramaniam adlı kemancıdan üç-dört parça çalıyoruz. Birkaç Jamaika parçası çalıyoruz. Reggae, halk şarkıları gibi... Asiaminor'de olmayan birkaç bestemi çalıyoruz. Şayet ciddi bir konser projesi çıkarsa, ki girişimler var, o zaman yeni bir takım bestelerle bu üçlüyü daha da geliştirmeyi düşünüyorum. Çünkü Asiaminor'ün aynısı değil, özeti hiç değil.

Geçiminizi müzikten mi sağlıyorsunuz?
Son üç senedir müzikten sağlıyorum.

Bu koşullarda zor olmuyor mu?
Zor oluyor. *(gülüyor)* Ama mühendisliğe devam etseydim –ODTÜ elektronik mezunuyum– daha zengin ama daha mutsuz olacaktım. Bir tercihte bulundum ve daha mütevazı ama daha mutlu yaşayayım dedim.

Avrupa'ya yerleşmeyi düşünmediniz mi hiç?
Grup olarak hiçbir yere gidilmez, bireysel olarak olursa olur. Zaman zaman aklıma geliyor ama, somut bir şey yapmış değilim şu ana kadar.

Sizi burada tutan ne?
Gerideki 39 yıl... *(gülüyor)*

"Kedi Rüyası" albümünüzde öncekilere nazaran Afrika, Latin Amerika ritmleri ve Hint müziği etkileri göze çarpıyor...
Afrika ritmleri için pek bir şey diyemeyeceğim ama, Latin ritmlerini konserlerde kullanıyoruz. Konserlerde mümkün mertebe zengin ve insanları şaşırtacak, çalarken bize keyif verecek zengin bir palet sunmak istiyoruz. Bir parçanın düzenlemesi sürekli olarak değişebiliyor. Nitekim albümde balad olarak çaldığım "Zaviye"yi konserde Latin ritmleriyle bossa gibi çalıyoruz. Hint etkisine gelince, Turay'ın Hintli kemancılardan belli bir etkilenmişliği var. Konserlerde herhangi bir parçanın herhangi bir bölümünde bunu ima edebiliyor.

Türk müziğini Batıda tanıtmak gibi buram buram aşağılık kompleksi kokan bir takım saiklerle müzik yapılırsa olmaz. Zaten baştan zorlama var demektir. Eğer müzisyenin birikiminde bu tür unsurlar varsa, bunu bestelerinde dışa yansıtabilecek bir takım yatkınlıklar varsa işin içinde, en azından bir doğallık vardır.

Diğer üyelerin bestelere katkıları oluyor mu?
Şimdiye kadar olmadı. Besteleri yapıyorum, partisyonları yazıyorum ama, sololar onlara ait tabii. İlerde böyle bir şeyin olması onlara bağlı.

Grup üyelerinin asıl işleri nedir?
Turay ve Tahir TRT'deler. Yahya'nın statüsü benimki gibi. Herhangi bir bağlantısı yok. Zafer ise Belediye Kent Orkestrası'nda...

"Longa Nova"da konuk müzisyen olarak yer alan Turay Dinleyen gruba daimi olarak katıldı. Asiaminor için yeni bir açılım mı bu?
Müziğimizin çizgisinin ne olduğu belli. Bu çizgiye katkısı olabilecek ve grubun çabuk hazmedilebileceği, grubun müziğini çabuk hazmedebilecek müzisyenlere her zaman açığız. Turay'la son iki senedir zaten sürekli çalışıyoruz. Dolayısıyla tam benim istediğim tarzda Türk müziğine de, Arap, Balkan müziklerine de, caza da yatkın bir müzisyen. Tabii ki gruba yeni bir açılım kattı.

Mısırlı Ahmet yine iki parçada konuk olmuş...
Aslen bir parça ama, bir parçada da kısa bir bölüm var. Mısırlı Ahmet, 1996'da Ankara Müzik Festivali'nde çaldığımız Ankara Ensemble adlı grubumda yer almıştı. İki proje yürümedi o zamanın koşullarında. Dolayısıyla iki projeyi birleştirmek ve o grup için yapmış olduğum repertuarı Asiaminor'e devşirmek gibi bir yola gittim. İşte o projenin kazanımı da Turay oldu. Albümde de iki parçada Mısırlı'dan yararlandık, sağolsun.

Asiaminor'ün dinleyicisi daha çok caz dinleyicisi mi?
Bilemiyorum. Ama son Gölge Bar konserimiz iyi bir deneyim oldu bu açıdan. 200, belki de daha fazla insan vardı. Sıkça izleyebilecekleri bir grup için bilet alıp geldiler. Bu, bir kitle olduğunu gösterir. Ama ne ölçüde mevcut caz kitlesinin bir uzantısıdır, bilemiyorum. Bana pek klasik caz izleyicisi gibi gelmiyor. Öyle onbinlerle ifade edilmese de, küçük ve sağlıklı bir kitlemiz oluştu. O da hoşuma gidiyor yani...

Albümünüzün tanıtım ve promosyonu pek yapılmadı galiba...
Yapıldı, yapıldı. Bu kadarı yeter. Tişört bastıracak halim yok ya! Ciklet değil ki, televizyona reklam vereyim.

Türkiye'de cazın durumunu nasıl görüyorsunuz?
Caz özelini Türkiye genelinden soyutlayamazsın. Yetersiz ve niteliksiz eğitimden muzdarip olduğumuz ortada. Böyle olunca, bunun kültüre ve sanata da yansımayacağı ortada. O zaman caz neden Türkiye'de popüler bir müzik olsun ki? Olamaz. Ve değil de zaten. Olan nedir? Az sayıda da olsa, İstanbul Caz Festivali başta olmak üzere bir takım festivaller oluyor. Buna da büyük bir katılım var. Katılanlar ne derece böyle bir ihtiyaç içinde katılıyorlar, kuşkuluyum. Bir takım insanlar, sırf hacim teşkil etmek için konsere gidiyorlar. Bundan hiç kuşkum yok. Aynı insanların bir caz kulübünü müesseseleştirecek kadar ilgi göstermeleri de gerekiyor. Ama caz kulüpleri yaşayamıyor. İlgi göstermiyor insanlar. Festival bir altyapı değil, üstyapıdır. Müzisyen ve izleyici altyapısı yok Türkiye'de. Bunlar olmayınca da, sorunun cevabı kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Ama caz albümlerinin sayısında bir artış var...
Çok fazla şey ifade etmez. Caz uluslararası bir sanat. Bunun bir takım verileri de var. Türkiye menşeli kaç grup, dünyada kaç kez turneye çıkabiliyor? Yabancı menşeli albümlerin Türkiye'deki satış oranı nedir? Kaç ilde satılabiliyorlar? Bugün bırak Amerika, İngiltere gibi müzik üretip ihraç eden ülkeleri, Arap ülkelerinin de gerisinde olduğumuz muhakkak. Yani Cezayir, bugün ciddi bir pop müzik üreticisi durumuna geldi. Ama kendi ürettiğimizi kendimiz tüketiyoruz. Maalesef şu an yapılanlar, zamana ve mekana dayanıklı değil. Sadece bu zaman ve bu mekanda geçerli.

Söyleşi: **K. D.**

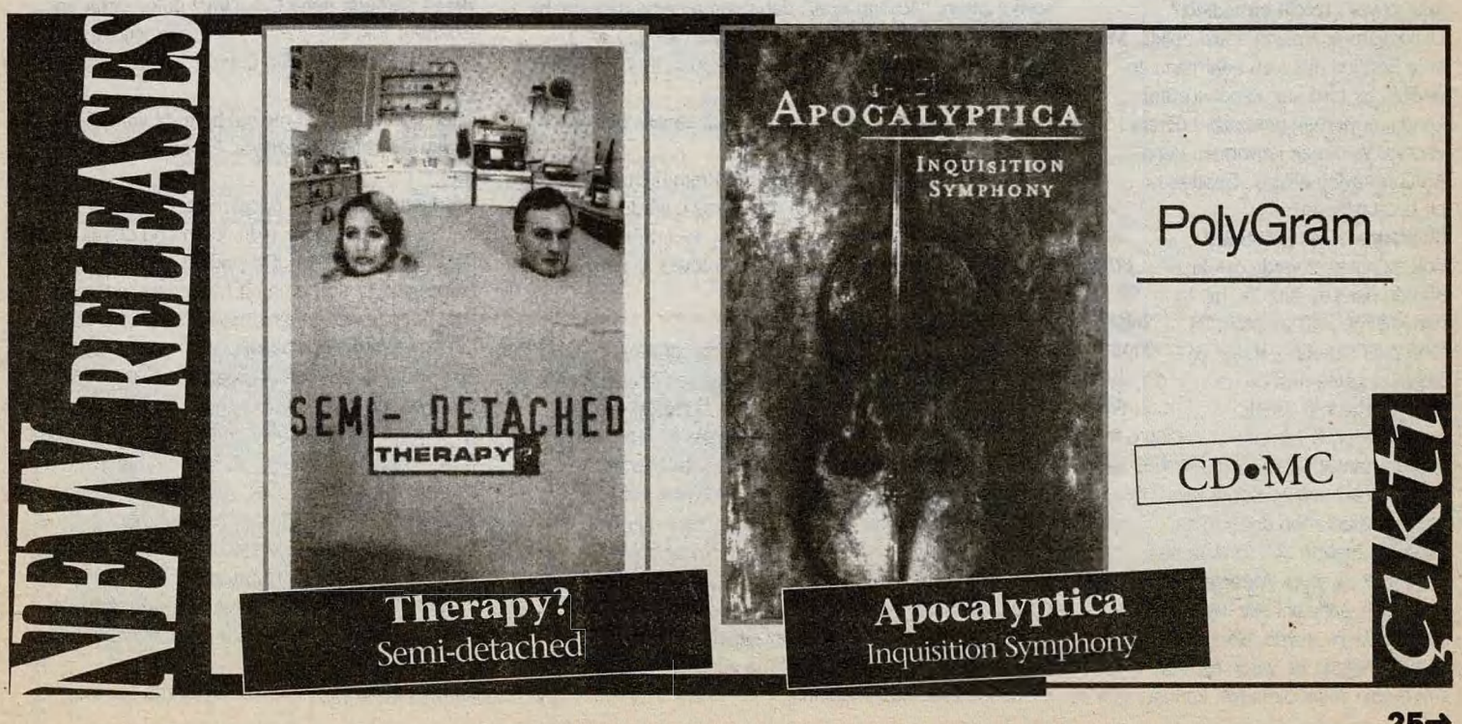

Kesmeşeker

Kesmeşeker, 80'lerin sonunda beri "dipten ve derinden" varlığını sürdürüyor. Ne televizyonlara çıkıyor, ne radyolarda en çok istek alan parça onların oluyor. Ama Kesmeşeker, yine de albüm yapmayı, "varolmayı" elden bırakmıyor. Dördüncü albümleri "İnsülin"i yayınlayan grubun şarkıcısı, söz yazarı ve bestecisi Cenk Taner'le Kesmeşeker üzerine konuştuk...

Beste çalarsak gelirim abi

Kesmeşeker macerası nasıl başladı?

Cenk Taner: Ben ortaokuldayken İzmit'te oturuyordum. Kimsenin bir enstrüman çaldığı yoktu ama, çeşitli arkadaşlarla bir grup oluşturduk. İstanbul'a geldikten sonra arkadaşlarım Gölcük'ten aradılar. Bir arkadaşımız vardı, hiçbir şey çalmazdı ama, bütün aletlere sahipti. "Beste çalarsak gelirim" dedim, kabul ettiler. Uzun yıllar prova yaptık.

Kimleri dinliyordun o zamanlar?

Dışarıyla tek bağlantı TRT 3'tü. Takip etmeye, etkilenmeye başladığım ilk grup Beatles'dı. Elime ne geçerse topladım. 10 CC'yi sevdim, Türklerden Erkin Koray'ı, MFÖ'yü, Bülent Ortaçgil'i seviyordum, Barış Manço'yu çok dinliyordum, "Yeni Bir Gün" dönemlerini... Ama özellikle Beatles'dan ve Paul McCartney'den etkilendim, onu daha kuvvetli, daha armonik bir besteci olarak görüyordum. Satıcı bir herif ama, iyi bir besteci...

İlk albümden önce çeşitli yerlerde çaldınız mı?

Kadıköy'de, Ambiance Bar'da çalıyorduk, yine beste çalıyorduk ama. İstanbul'dan bir tek ben vardım, diğerleri gecenin bir vakti İzmit'e dönüyorlardı, sabah 7'de kalkıp işe gidiyorlardı.

O zamanlardan bir tek sen kaldın galiba...

Grubun öyle bir havası oldu, bir tek ben kaldım, sürekli ayrılmalar oldu.

Niye beste çalmaya yöneldiniz de, mesela cover'ı tercih etmediniz?

Dinlediğim adamların etkisi belki... Mesela Beatles dinleyen adamların genellikle bir tarzı var, kendi sözünü kendin söylemen gerektiğini öğreniyorsun. Varolmak istiyorsan, kendi sözünü söylemelisin... Beatles iyi bir hoca aslında...

İlk albüme nasıl giriştiniz?

Çok az paramız vardı, çok kısa sürede her şeyi bitirdik, hiç tanımadığımız İMÇ'ye gittik. İki tane plak şirketine, Kalan ve Güneş'e gittik, ikisi de kabul etti. Kalan'a verdik hasbelkader. O albümle grubu tutanlar, bir daha grubu hiç bırakmadılar. Sonra konserler başladı, hep doluydu salonlar. O kasette çok farklı denemelerimiz de vardı. Mesela herkes "İstanbul" şarkısını bilir, aslında piyasa şarkısı gibi bir şeydir. Her şey vardı o albümde, reggae de vardı, rock da. Rock gruplarının alışık olmadığı, konuşur gibi bir vokalim vardı, sözlere abanıyordum.

Sonraki albümler?..

92'de gene gruptan kopmalar oldu. Bilsak'ta çalıyorduk o sene. İşler yolunda gidiyordu, ikinci albümün zamanının geldiğini düşünüyorduk, parçalar hazırdı ama para yoktu. Şans işte, Almanya'dan bir radyo geldi, İstanbul'daki rock gruplarıyla ilgili bir program yapıyorlardı. Röportaj yapıldı, bin mark telif verdiler. Tam kayda girecekken ilaç gibi geldi. Pek ahım şahım kayıtlar olmadı, hatta biraz güme gitti... Üçüncü albümde davulcumuz yoktu ve drum machine kullanmak zorunda kaldık. Bu da her şeyi mahvetti tabii. Bu son albümde sound problemlerini de çözdük, hoş bir iş çıktı. Sözlerden de memnunum, bet zamanlarda yazıldılar ama, Kesmeşeker'in söz açısından en iyi albümü... Bazıları aşırı gerçekçi ama, slogan atan, provokatör bir grup olmadığımız için, bireysel bir yerden yola çıkılarak yazılmış şarkılar. Belki de provoke edilmesi gerekiyor insanların, o kadar da emin değilim. Kesmeşeker'in varoluşçu bir tarafı da var, bireysel olanın bütün insanlığı bağladığı mantığıyla gidiyoruz.

Demir Özlü'ye teşekkür etmişsiniz...

Sevdiğim bir yazar. Sürrealist ve varoluşçu bir tarafı var. Bütün kitaplarını okudum onun. Bazı şarkılarımızda geçer Demir Özlü'nün romanlarından parçalar. "Hususi Cinayetler Çağı" da Albert Camus'den, "Başkaldıran İnsan" kitabından yola çıkan bir şarkı...

"Feridun Bey" şarkısı, hikayeci bir geleneğin izini sürüyor gibi...

Evet. İnsanlar bunu daha kolay benimsiyorlar. O şarkı da sevildi zaten. "Acıların Kralı" daha parça parça mesela, bir hikaye yok ortada. Genelde şarkıları öyle yazmam ama, onu yazarken ayık değildim, şarap içiyordum. Emin değildim, ayılınca sevdim.

İlk dönemlerde Beatles etkisi vardı, şimdi kimleri dinliyorsun?

Yeni dalga İngiliz gruplarını çok seviyorum. Keith Richards'ın solo albümlerini çok severim, dünyada rock'n'roll'u sürdüren tek adam... Jeff Buckley'i ve Radiohead'i sevdim. Yeni müzikleri takip etmeye çalışıyorum. Türkiye'yi de hep takip etmeye çalıştım, eski 45'likleri de, yeni grupları da...

Diğer elemanlar beste yapmıyor mu?

Bugüne kadar hep ben yaptım, ama bundan sonra da böyle olacak diye bir şey yok. Sözlerde daha hassasım, başkasının sözlerini okumak daha zor. İyi-kötü bir tarz oturttuk, bu tarzın dışında besteler de olsun, bu iyi midir, kötü müdür, tam karar vermiş değilim. Bir albümde beş tane "normal" Kesmeşeker şarkısı, beş tane "anormal" Kesmeşeker şarkısı... Türkiye'de fazla tepki alamıyorsun, bir kere çok kemik bir rock dinleyicisi var, kafanının estiği gibi davranamıyorsun. Yaptığın bir işi o dinleyiciye anlatmak, sound'u değiştirmek çok zor. Grup otobüs gibi, manevra yapmak kolay değil...

Solo da çalışabilirdin, neden grubu tercih ediyorsun?

Çete mantığı gibi bir şey... Daha güçlü bir yapıda hissediyor insan kendini.

Söyleşi: **Merve Erol**

Athena

İstanbul gecelerinde alternatif müziğin izini sürenlere hiç de yabancı olmayan bir isim Athena. 1990 yılında, 14-15 yaşlarındayken müziğe giriş yaptıkları thrash metal, zamanla yerini punk-ska'ya bıraktı. Bir demo, elden ele dolaşan konser bootleg'leri ve 94 yılında sessiz sedasız raflarda yerini alan ve pek de varlık gösteremeyen bir albümü saymazsak, "çıkış" albümleriyle piyasadalar. Hem de ne çıkış! Gayet eğlenceli, belki onların eski albümlerine alışık olanları pek kesmeyecek, ama her zevkten kulağı yakalayabilecek bir albüm. Athena'nın kapısını tıklattık, nedir ne değildir sorduk...

"Nah"ın vurgusu güzel oldu

Albümün yarısı sizin parçalarınız, yarısı ise anonim ya da başkalarının parçalarının yorumu...

Ozan: O şarkıları kendi bestemiz olarak görüyoruz. Çünkü tamamıyla bizim tarzımızda oldu, tam içimizden geldiği gibi...

Gökhan: Melodileri alıp parçaları yeni baştan oluşturduk. Albümün yarısı bizim, yarısı onların gibi değil yani.

Peki neden "Perhaps Perhaps Perhaps"i birebire yakın Cake yorumuyla çaldınız?

Hakan: Çok sevdik, fazla değiştirmek istemedik ama tamamıyla aynı değil. Bir-iki melodi ekleyip özellikle vokal altlarına ska gitarını yerleştirmek biraz daha tat verdi...

Bir-iki parçada daha Cake'imsi dokunuşlar var...

Gökhan: Yok, etki yok, hiç, sıfır etki, çünkü biz daha Cake'i yeni dinledik. Cake'le ilişkimiz sadece o parçada oldu.

"Hep Aynı"da, hem melodi hem de vokalde biraz Green Day havası seziliyor. Favori gruplardan mı?

Gökhan: "Hep Aynı", önceleri sert bir punk parçasıydı, sonra ska punk oldu ve en son olarak da biraz Brit pop'vari oldu. Bir şekilde, dinlediğiniz müzikler etkiliyor sizi, ama biz hiçbir zaman Green Day gibi olsun diye uğraşmadık, sadece o parçanın ruhunu böyle verebildik.

Türk müziğine ne kadar yakınsınız? Dinler, bilir ve sever misiniz?

Hakan: Geniş bir müzikal beğenimiz var, bu arada Türk müziğini de inceliyoruz. Mesela "Tarlaya Ektim Soğan"da klasik Türk halk müziği tarzında bir solo var. "Skalonga"da da "Nihavend Longa" kullandık, ska'ya çok uygun olduğunu düşündük.

Turgay: Zaten çocukluğumuzdan beri onlarla büyüdük, kulak dolgunluğu ister istemez oluyor. Yapalım da satsın diye zorlama olmadı hiçbiri, eğlenirken çıktı.

Bundan önce çıkarttığınız kayıtlarda tarzınız

thrash metal'di. Nedir bu yön değişikliği?

Gökhan: Biz 90'da başladık, iki-üç sene metal çaldık. Sonra sıkılmaya başladık, yavaş yavaş arayış içine girdik. Değişik müzik türlerini zaten dinliyorduk, punk da dinliyorduk, daha eğlenceli geldi, oraya kayalım dedik. Sonra Türk müziğiyle karışımından nasıl bir şey çıkacağına baktık, denedik, iki müzik sevişiyor mu sevişmiyor mu diye...

Bir önceki albümde "Thrash Till The End" diye bir parçanız vardı, ama öyle olmadı...

Gökhan: O parçada "punk till the end" de var, o tamamen şaka bir şarkı.

Yeni albümde bazı parçalar Athena için biraz hafif, sanki genel beğeniye hitap etmek için yapılmış gibi. Bu bilinçli bir yumuşama mıydı, tamamen içinizden gelen müziği mi yaptınız, yoksa plak şirketi mi böyle istedi?

Turgay: Parçalar yapılırken bizim böyle büyük bir projeye atılma gibi bir niyetimiz bile yoktu.

Gökhan: Sadece albümün genelini belli bir şekilde modernize ettik, biraz poplaştırdık. Bizim prodüksiyona girme aşamasında şöyle bir ihtiyacımız vardı: Müziği insanların daha kolay anlayabileceği bir şekilde, rahatsız etmeden vermekti amacımız. Bunu da piyasada olan Kargo grubu ve belli bir birikimi olan Murat Akad'la birlikte yaptık. Eğer bunu bir şekilde yapmazsanız, müzik yine underground kalır. Biz herkesin dinlemesini istiyoruz, sadece punk, ska dinleyen alsın gibi bir ayrım yapmadık. Çok fazla satmak belli bir kesim için ruhunu kaybetmek anlamına gelebilir, ama bu gibi şeylere pek de fazla kulak verilmemesi gerektiğini düşünüyoruz, çünkü ne kadar daha fazla kitleye yayılabilirsek, alternatif müzikle uğraşanlar o kadar söz sahibi olabilecek. Ama hiçbir zaman kafa olarak çizgimizi değiştirmeyeceğiz.

Bu albümle insanlar müziğinizi anlarsa, ileride daha cesur bir çıkış yapacak mısınız?

Gökhan: Şu anda da cesuruz, tam yapmak istediğimiz işi yapıyoruz.

Peki sert yorumunuza alışık olan takipçileriniz bu yumuşamayı nasıl karşılayacak sizce?

Gökhan: "Abi, niye böyle yaptınız? Vokaller niye öyle oldu?" diyenler var. Türkçemi düzelttim, artık vokaller daha anlaşılır geliyor. Aslında bunların hepsi artı puan, bundan sonraki albümlerde daha farklı yapacağız diye bir şey yok. Doğrusunu yapma taraftarıyız. Hem biz öğreniyoruz, hem de insanlara tanıtmaya çalışıyoruz.

Athena'nın albümünde, N1 firmasının beyin takımından Murat Akad'ın da emeği var. Athena'nın eski, kemik hayranları merak ederler diye, prodüksiyon aşaması hakkında Akad'ın görüşlerini aldık:

Athena'nın inanılmaz bir dinamizmi, korkunç bir enerjisi ve çok iyi bir kontağı var. İlk hedeflediğimiz olay, bunu olduğu gibi dinleyiciye aktarmaktı. Çocukları bozacak her türlü şeyden kaçındık, ama müziği herkesin dinlemesini de istedik. Eğer "Tarlaya Ektim Soğan" underground bir punk prodüksiyonu olsaydı, davul daha ön planda, gitarlar, vokaller daha geride olacaktı ve radyonun çalması çok güçleşecekti, ama bu şarkıyı bence herkesin duyması lazım. Bu tip rötuşlar yapıldı prodüksiyon aşamasında. Veya "Skalonga"yı biraz daha hızlı, daha sert çalıyorlardı, onu biraz yumuşattık ama parçaların orijinalini bozacak şekilde olmadı. Düzgün, basit, her şeyi yerli yerinde, abartmadan, hedefe varacak şekilde bir prodüksiyon yaptık.

Bu aralar kimleri dinliyorsunuz?

Ozan: Legendary Pink Dots sevdiğimiz gruplardan.

Gökhan: Morrissey'i çok seviyorum. Bu aralar devamlı club music dinliyorum. Ska olarak Judge Dread ve punk gruplarını dinliyorum. Verve güzel, Cardigans'ın sound'unu çok seviyorum.

Hakan: Hepimiz aynı şeyleri dinliyoruz genelde. Ama gitarcılardan Paco de Lucia ve Malmsteen'i seviyorum. Klasikçilerden Tarrega, Andrés Segovia'yı seviyorum.

Turgay: Omar Hakim, Dave Weckl gibi davulcuları dinliyorum.

"Skalonga"da geçen "nah çok beklersin" lafı kaset kapağında "vah çok beklersin" olarak yazılmış. Bu basit bir tapaj hatası mı, yoksa öyle yazılması mı uygun görüldü?

Murat Akad: Aslında ilk başta "vah" olsun diye düşünmüştüm, çünkü o çocukların da seveceği bir parça ve hani çocuklara da kötü örnek olmayalım durumu vardı. Şarkıda da değiştirelim mi diye düşündük ama, "nah"ın vurgusu çok güzel oldu. Ama bu arada da kapak baskıya gitmişti...

Koyu Fenerbahçeliymişsiniz. Peki "Holigan"ın sözleri ne kadar alaycı, ne kadar gerçek?

Gökhan: Tamamen gerçek. Bizi dinleyip seven kitle aslında futboldan biraz uzak ve bize "bu parçayı stadlarda çalıp para kazanmak için mi yaptınız?" gibi sorular geliyor. Böyle bir niyetimiz yok çünkü biz zaten taraftarız ve barlardaki programlarımızı hep Fenerbahçe marşıyla kapatırız. Bizim yaptığımız müzik biraz marş punk tarzı. Futbol punk'ı bizim çaldığımız, daha eğlenceli, daha bira müziği, singalonga yani. Onun için "Holigan" gibi bir parça koymakta sakınca görmedik. İnsan tabii futbol seyrederken sinirlenebiliyor, kaptırıyorsunuz kendinizi, elinde olan bir şey değil insanın. Tabii ki desteklemiyoruz orada çıkan kavgaları, olayları filan. Ama bir takım yerlerde gerekli olduğunu düşünüyorum, bazı tepkilerin verilmesi gerek, bir şey yapıyorlarsa vardır illa ki bir sebebi.

Söyleşi: **Özlem Köseoğlu**

on a mission from satan...

NON SERVIAM

-2 ayda bir çıkan erotik heavy metal lifestyle dergisi-

E Ş İ B E N Z E R İ Y O K !

3. SAYI 15 MAYIS'TA...

JUDAS PRIEST, MORBID ANGEL, COVENANT, CHILDREN OF BODOM, THE GATHERING, LACUNA COIL, GOREFEST, BENEDICTION, ALBÜM ELEŞTİRİLERİ, FİLM KRİTİKLERİ, CİNSEL MÜNASEBETHLER, MODA, SEX, DRUGS, ROCK'N ROLL VE

SATANİST ŞİRİNLER POSTERİ

500.000 TL.+posta karşılığı ••• P.K. 23 ERENKÖY/İSTANBUL

Embryo

Haziran başında İstanbul ve Ankara Embryo'yu ağırlayacak. Alman caz rock ekolünün önemli temsilcilerinden biri olan Embryo, progressive ve cazla başlayan müzikal kariyerine etnik caz formlarında devam ediyor. Gittikleri ülke müzisyenleriyle ortak sahne alan topluluk, emprovize sound'un en başarılı uygulayıcılarından biri olarak anılıyor. 30 yıldır grubu sürükleyen Christian Buchard ve altı arkadaşı 2, 3, 4 Haziran geceleri Roxy'de sahne alacak... Grubun zengin tarihinde kısa bir gezintiye çıkalım ve Buchard'ın anlattıklarına kulak verelim...

o kaotik sound'u müzisyen olmayanlarla yakalamak

68 rüzgarının Almanya'daki yansımalarından biri, Münihli topluluk Embryo'ydu. Grup, Christian Buchard (vibrafon), Edgar Hoffman (saksofon, keman) ve Lotha Meid'dan (bas) oluşuyordu. Buchard, grubun çıkış noktasını yıllar sonra şöyle tanımlayacaktı: *"O zamanlar politik hareket vardı: komünist düşünceler içeren, ancak tamamen komünist olmayan, daha çok herkesin eşit olması ilkesine dayanan bir şey. Biz hiç 'Marx okuyalım, fikirlerimizi, felsefemizi de satalım' düşüncesinde olmadık. Belki sadece şarkı sözlerimizde değindik bunlara. Kimileri bu hareketi kendi çıkarları için kullandı... Münih'te çaldığımız bir kulüp vardı. Pek çok farklı müzisyenin yanısıra, farklı müzik türleriyle uğraşan dostlarımızla da çaldık. Soul'dan, cazdan dadaist müziğe kadar... Mesela Julies Schttenhelm, dadaist sözler yazıp şarkı söylerdi. New York'ta Andy Warhol'un olduğu gibiydi. Guru Guru'nun, Amon Düül'ün pek çok albümünü yayınlattı. Bizim yapmaya çalıştığımız, o kaotik sound'u 'müzisyen olmayanlarla' yakalamaktı. Değişik kültürlere, birikimlere sahip müzisyenlerle çalışmak istiyorduk, ki bu çok zordur. Her hafta başka bir kadroyla çalışıyorduk."*

Aynı zamanda virtüozlarla da çalıştılar. O yıllarda zirvede olan, daha önce Billie Holiday, John Coltrane gibi isimlerle çalan caz piyanisti Mal Waldron ile sahne aldılar. Daha sonra gruba, Ten Years After öncesi Alvin Lee ile çalışan John Kelly katıldı. İlk üçlüden Lotha Meid ayrılınca yerine Ralph Fischer geldi, böylece Embryo sağlam bir kuartete dönüştü. Bu kadronun yaptığı "Opal" albümü, caz, rock, blues, soul ve psychedelia'nın çok iyi sentezlendiği albümlerden biriydi.

1971'de yayınlanan "Embryo's Rache" albümünde, Embryo'nun rafine ritmlere olan tutkusu açığa çıktı ve uzun süre etkisini sürdürdü. Bu albümde çalan Jimmy Jackson'ın adı, albümde "Tabarin Man" diye geçiyordu: *"Bir takım anlaşmalar yüzünden istediğimiz her şeyi yapamıyorduk"* diyor Christian Buchard. *"Bir keresinde aynı festivalde çalarken Charlie Marino'nin bizimle takılmasını istedik. Menejerinin telefonuyla yasak olduğunu öğrendik. Buna rağmen Charlie de, Jimmy Jackson da bizimle çaldı. İşin ticari kısmında her şey para için yapılır. Bizse bu işe 'sanat' yapalım diye girişmiştik."*

Embryo sık sık kadro değişiklikleriyle yoluna devam etti. Caz müzisyenleri bir grup bünyesinde kalmaktan çekiniyorlar, mümkün olduğunca bağımsız kalmak istiyorlardı. Aslında bu durum, her Embryo albümünün farklı bir karakter almasını sağlamıştı. Değişiklikler sadece kadroda değildi; Embryo müzikal yelpazesini her zaman geniş tuttu, pek çok milletten müzisyenlerle deneysel çalışmalar yaptı. Gruba katılan ve daha sonraları birçok başarılı çalışmaya imza atacak olan gitarist Roman Bunka'nın ve gitarın yanısıra pek çok aleti de çalabilen Schwab'ın varlığıyla etnik yansımalar, kendini iyiden iyiye göstermeye başladı. Dünyanın pek çok yerini karavanlarıyla dolaştılar, bulundukları her coğrafyanın müzisyenleriyle takılarak kültürler arası tınılar yakaladılar. Farklı kültürlere ait enstrümanlar, free cazın limitsiz potasında eritildiğinde ortaya olağanüstü ve keşfedilmemiş havalar çıktı.

Bu seyahatlerinin birinde, Roman Bunka, Bombay'da bir Hintli perküsyoncuyla tanıştı ve Embryo'yla çalmasını teklif etti. Daha sonraları dünyanın en iyilerinden biri diye anılacak olan bu müzisyen Trilok Gurtu'dan başkası değildi. Buchard anlatıyor: *"Trilok Gurtu geldi. Ama Hint müziğinden ziyade caz-rock yapmaktan yanaydı. Bizse Hint müziğini öğrenmek istiyorduk."*

Daha sonra kalabalık bir kadroyla Türkiye (78'deki Ankara konserleri bomba ihbarı nedeniyle aksadı. Konserin bir gün öncesinde ülkücüler şehirde altı kişiyi katletmişlerdi), Afganistan, Pakistan ve Hindistan'ın bulunduğu Asya turuna yine karavanla çıktılar 35 kişi gittikleri turneden 36 kişi döndüler: Müzisyenlerden birinin eşi, Hindistan'da çocuğunu dünyaya getirmişti: *"Bu turnede çok eğlendik, çok şey öğrendik. Pek çok insanla tanıştık, bütün o muhteşem müzisyenlerle... Müzikte yeni biçimler bulduk, yeni düşünme biçimleri... Burada Hindistan'da kaydedilen şeyleri dinlerken hissettiklerinle orada onları çalarken hissettiklerin çok farklı. Dokuz ay uzun bir yolculuktu, kimse ölmedi, üstelik çocuk doğdu."*

O turnede yapılan kayıtlar, "Embryo's Reise" adı altında ikili albüm olarak yayınlandı. Dönem içerisinde gruba genç müzisyenler de katılmıştı: *"Bu dönem Embryo için 'yeni'ydi. Bu zaman dilimi içerisinde 'öğretmen' olduk. Günlerce çalışmak zorundaydık. Öyle çok insan olmuştu ki grupta, okula döndük. Bu bir yandan iyiydi aslında, şimdi faydasını görüyoruz."*

77-84 yılları arasında caz formlarında etnik doğaçlamalardan oluşan albümler yayınladılar. Bazen festivallerde binlerce kişiye, bazen de sokaktaki kalabalığa müzik yaptılar. Müzikleri, metropolden taşraya, teknolojiden ilkele uzandı.

80'li yılların ortalarında grup, tamamıyla etnik enstrümanlarla gelişimini sürdürdü. Embryo gibi Doğu enstrümanlarını kullanan Amon Düül'ün beyni Chris Carrer (ud ve keman) ekibe katıldı. Bu, Christian için güç kaynağı oluşturdu: *"Chris'le yıllardır karşılaşmamıştık. Bazen Amon Düül'le aynı festivalde sahne alırdık. Roman'la otobüste otururken çaldığını duyar, 'bu Chris!' derdik. Ona hep özenirdik."*

Christian Buchard, bazı dönemlerde müzisyen dostlarına eşlik etti. Bunların birinde Rabih Abou Khalil'le stüdyo çalışması yaptı. Bunun yanında bir proje grubu oluşturmuşlardı: Ethno Leaders. Bu grupta Okay Temiz de yer alıyordu: *"Ethno Leaders, Ramesh Shattam'ın ortaya attığı bir projeydi. Bir gün bana Okay Temiz'le çaldığını söyledi. Ben de 'Ne diyorsun? Ben onun hayranıyım!' dedim, o da Okay'ın müziğimizi dinleyip beğendiğini ve beraber çalmamızı istediğini ekledi. Ethno Leaders olarak İtalya'dan Stockholm'e uzanan bir turne yaptık. Harika bir gruptu..."*

Embryo, kuruluşlarının yirminci yılında, dostlarının eşliğiyle "Turn Peace" albümünü yayınladı. 91-93 yılları arasında, Arap ülkelerine seyahatleri esnasında, İslam kültürü, felsefesi ve müziği üzerinde yoğunlaştılar, 1300'lü yıllarda yaşamış büyük İslam düşünürü ve gezgininin adını verdikleri "İbn Batuta"yı yayınladılar. Albümde Arap müzisyenler de yer alıyordu ve şarkılar sufi temalarla bezenmişti.

1996 yılında Embryo ailesine Uzakdoğulu müzisyen Xizhi Nie katıldı. Aynı yıl yayınlanan "Ni Hau", Çinli müzisyenin etkisini hissettiriyordu. Hiç de kendilerine yabancı olmayan Uzakdoğu ritmlerini bu albümde yansıttılar...

Embryo, hâlâ yeniliklere gebe. Keşif ve yaratı için, "Kaptan" Christian'ın önderliğinde, enstrümanlarıyla birlikte seyahatlerini sürdürüyorlar. Maddi kaygılardan uzak, manevi tatminin paha biçilmez zenginliğiyle...

Derleyen: **Aslıhay**

BLUE'S
Cafe & Bar
İSTİKLAL CADDESİ
BALO SOKAK No: 1/5
BEYOĞLU / İSTANBUL
TEL: 0212. 292 40 57

Pek çok albümde ve konserde bağlamasıyla dinlemiştik Ahmet Koç'u. Piyasada kendine özel bir yeri vardı. Bağlamasına çok yumuşak dokunuyordu. Daha sonra aranjör olarak karşımıza çıktı, bu arada kendi albümü "Yediveren / Anadolu"yu yayınladı. Son olarak da Edip Akbayram'ın "Dün ve Bugün" adlı "best of"unun düzenlemelerinde imzasına rastladık. Günlerce albümü elimizden düşürmedik ve Koç'la söyleşi yapmaya karar verdik. Telefonunu çevirdiğimizde Chris Rea konseri izlemek için yurtdışında olduğunu öğrendik. Merakımız daha da arttı. Türkiye'ye döner dönmez teybimizi önüne tuttuk...

Chris Rea dinler misiniz?

En son Edip Akbayram'ın "Dün ve Bugün"ündeki düzenlemelerde yine sizin imzanıza rastladık. Uzun süredir berabersiniz, değil mi?

Ahmet Koç: Profesyonel sanatçılarla çalışmaya başladığım zaman, çeşitli yerlerde Edip abiyle bir araya gelmiştik. Bu karşılaşmalarda bir şeyler doğdu. Sanırım 1985 yılıydı, Moda'daki evine gittim, kendimi tanıttım, konservatuarda okuduğumu, bağlama çaldığımı anlattım. Kendisini çok sevdiğini söyledim. Böyle bir dostluk oluştu. O zamanlar aranje olayı falan yok bende. Daha sonra Zülfü Livaneli'yle çalışırken bir yerde karşılaştık. Benimle çalışmak istediğini söyledi, ben de onunla çalışmak istiyordum, bir araya geldik. Daha ilk konserde güzel bir birliktelik olacağı ortaya çıktı. Çünkü çok iyi bir şarkıcı. Çok iyi bir sanatçı. İşini iyi yapıyor. Çok disiplinli. Zaten müzikte önemli olan şeyler disiplin, duygu ve tekniktir. Edip abinin sesinde duygu da var. O aralar Ferhat Tunç, Sadık Gürbüz, Rahmi Saltuk gibi sanatçıların albümlerini, bir de Ahmet Kaya'nın "Sevgi Duvarı" albümünü yapmıştım. Ahmet Kaya'nın arabeskten uzak bir albümüdür. O dönemi düşünürseniz davul canlı çalınmıştır yine. Edip abiyle beraber yaptığımız ilk albüm "Türküler Yanmaz"dı. Zaten o da büyük bir patlama yaptı. Ardından "Dün ve Bugün"e kadar iki albüm daha yaptık.

"Dün ve Bugün" müzikal olarak öncekilerden biraz daha önde sanki...

Aslında bu "best of" albümlerini düzenlemek bir aranjör olarak hem çok kolay, hem de çok zor. Mesela bazı "best of"ları dinliyorum ama eskileri daha güzeldi diyorum. Edip abinin parçalarını ezebere bildiğim için düzenlemek pek zor olmadı. O şarkıları yıllardır aranje olarak kafama yerleştirmiştim. Ayrıca albüme çalan ekip yine çok iyi.

Yıllardır stüdyo müzisyenliği yapıyorsunuz. Aranjörlüğe nasıl başladınız?

Aslında bu işler garip, çünkü tesadüfen aranjör olmuş arkadaşlar var. Ama ben öyle tesadüfen aranjör olmadım. Böyle olacağımı biliyordum. Bundan yirmi yıl önce de iyi bir aranjör, müzik direktörü olacağımı biliyordum. Zaten onun için vardım, onun için konservatuar okudum. Onun için yıllarca pek çok albüme çaldım. Onun için Edip Akbayramlarla, Zülfü Livanelilerle evlerine gidip tanıştım. Ben bir cevherdim. Derler ya, keşfedilmem gerekiyordu, ve keşfedildim. Disiplinli çalıştığıma inanıyorum. Bu ukalalık değil, çok hazırlıklı bir düzenlemeciyim. Örneğin yarın bas gitar çalınacaksa, onun notası bugünden dosyada hazırdır. Davulcunun ne çalacağı, notası bellidir. Başkalarının yaptığı gibi, "abi şurda bir şeyler çal, davulla eşlik et" demem. Ben Amerikan sistemiyle çalışıyorum. Müzisyenler otururlar, herkesin önünde notası vardır.

Canlı çalmaya neden çok önem veriyorsunuz?

Makineden bir şey dinlediğim zaman hayret ediyorum. Makine bana çok garip geliyor ve rahatsız ediyor. Canlı çalarken en ufak koşmalar, çekmeler bile keyif verir. Mesela ben 12 mezur davul ritmi yazmışsam, Volkan (Öktem) bunun 12'sinde de aynısını yapmaz. Her birinde sizi şaşırtacak, hoşunuza gidecek bir şey kesin yapar. Ekip iyi olunca, siz de işinizi iyi yapınca, makineye gerek yok.

Nazan Öncel'in "Sokak Kızı" albümünde elektro saz çalmıştınız. Aslında 70'lerde de kullanılmıştı, ama son yıllarda iyice unutulmuş bir sazdı. Nereden akılınıza geldi?

Elektro saz güzel kullanılınca çok iyi bir saz. Aslında tekrar gündeme gelmesinde Nazan'ın çok büyük bir etkisi var. Nazan gerçekten çok araştırmacı, çok deneyen bir sanatçı. Ne aradığını biliyor. Beni pek çok albüme çalmak için arıyorlar, sormuyorum bile hangi sazımı getireyim diye. Ama Nazan "özellikle elektro istiyorum" dedi. Çaldık ve parçalara çok yakıştı. Ondan sonra çok fazla talep geldi.

Geçenlerde bir albüm kapağında okudum, Türkiye'nin en iyi müzisyeni bilmem kime teşekkür ederim diyor. Çok saçma bir laf. Türkiye'de daha iyi gitar çalan, bağlama çalan birisi olmadığını nereden biliyorsunuz? Belki adam Adana'da oturuyor, evinde çalıyor, ama çok daha iyi çalıyor olabilir.

Daha çok rock sound'lu albümlerde çaldınız. Rock'la aranız nasıl?

Ben bir bağlama sanatçısıyım, ama dünyadaki gelişmeleri de takip ediyorum. Geçen hafta Chris Rea konserindeydim mesela. Gerçekten çok sıkı takip eden, ama ortaya çok kötü şeyler yapan müzisyenler de görüyorum. Af grubu bunlardan biri mesela. Bana göre sıfırlar, hiçbir şey değiller. Ortada bir sürü "rock'çı" insan var. Mesela Akın "rock dinliyorum" diye geziyor. Bana enteresan geliyor. Çünkü yaptıklarının rock'la alakası yok. Bir insan yaptıklarıyla vardır. Rock bir yaşam biçimi, bir felsefe. Ama benim yaşam biçimim öyle değil. Günlük yaşantım düzenlidir, takım elbise giyerim, eğlence zamanım, iş zamanım bellidir. Rock yaşamı daha rahattır, daha cool'dur. Sonuç olarak Af'ın dinlediği kadar rock dinlemiyorum, ama yaptıklarım onlardan çok daha rock. Aslında benim birlikte çalıştığım Edip Akbayram ve Murat Göğebakan'ın albümleri Anadolu-rock. Şu anda rock'a en yakın sound onlarınki.

Bir albüme çalmak için herhangi bir kıstasınız var mı?

Bir kere herkese gidip çalmıyorum. Demokrat, sosyal demokrat bir kişiliğe sahibim. Benim dünya görüşüme ters gelen insanlara çalmıyorum. Onun dışında, pek çok insanın Ahmet Koç'la çalışmaya hakkı var, eğer bir müzisyensem. Sevdiğim tarzlarda çalmaya çalışıyorum. İşin manevi tarafı bu. Maddi olarak da bir rakamımız var, onu ödeyenlerle çalışıyorum. Tanımadığım bir sürü sanatçıya da çalıyorum. Pop, arabesk, halk müziği sanatçısı da olabilir bunlar.

Peki önünüze konulan partisyona etkiniz oluyor mu? Yoksa birebir mi çalıyorsunuz?

Stüdyo müzisyeni olarak önünüze konuları çalmazsınız. Onu aynen çalarsanız çok komik notlar çıkar ortaya. Siz onu kendi enstrümanınıza göre geliştirirsiniz. Mesela piyaniste şifre yazarsınız ama o, araya bir sürü melodik notlar, arpejler sıkıştırır. Yani aynısını çalmazsınız. Çünkü aranjör sazınızı sizin kadar tanıyamaz. Ben piyanoyu Ali (Koç) kadar iyi tanıyamam. Dolayısıyla onları yapmak zorundasınız. Dünyanın her yerinde böyle.

Türkiye'de stüdyo müzisyenliği yapan pek az müzisyenin solo albümü var. Ama çoğu yetersiz. Solo albümünüz "Yediveren/Anadolu" biraz bunu yıkmaya mı çalışıyor?

Övünmek için söylemiyorum, ama albümüm bunu kırdı. Zaten kendimi başka bir yerde görüyorum, tarz olarak öyleyim. Ben halk müziği sanatçısı değilim, sadece halk müziği enstrümanı çalıyorum. Kendimi bir Belkıs Akkale'yle, Songül Karlı'yla bir görmüyorum. Daha geniş düşünen bir insanım. Günlük yaşantım bile farklıdır onlardan. O albümdeki repertuarı yıllardır düşünüyordum. Sevdiğim türküleri yorumladım. Bir de "Çöpçüler Kralı" filmindeki Özdemir Erdoğan'ın "Gurbet" parçasıyla Cahit Berkay'ın "Devlerin Aşkı"nı yorumladım. İkisinden de izin istedim. Onlar da çok büyüklük yaptılar, istediğin gibi kullan dediler. Türkülerin aranjmanını ise daha önce Devlet Modern Folk Müziği Topluluğu'nda yapmıştım.

Devlet Modern Folk Müziği Topluluğu'nda hâlâ çalışıyor musunuz?

Evet. Orada da hemen hemen albümlere beraber çaldığımız müzisyenlerleyiz. Enstrümanlarını en iyi çalan insanlardan oluşan bir grup. Ama en iyi insanlar sadece onlardır demek istemiyorum. Çünkü yanlış. Biz hep isim insanlar çok iyi çalıyor sanıyoruz. Evet çok iyi çalıyorlar, bir insan boş yere Ahmet Koç, Çetin Akdeniz, İsmail Soyberk olmuyor, ama ismi bilinmeyen, çok iyi çalan insanlar var. Böyle insanları tanıdım. Geçenlerde bir albüm kapağında okudum, "Türkiye'nin en iyi müzisyeni bilmem kime teşekkür ederim" diyor. Çok saçma bir laf. Türkiye'de daha iyi gitar çalan, bağlama çalan birisi olmadığını nereden biliyorsunuz? Belki adam Adana'da oturuyor, evinde çalıyor, ama çok daha iyi çalıyor olabilir.

Albümünüzde sizinle birlikte Çetin Akdeniz, Güray Hafiftaş, Mustafa Karaçeper gibi bağlama sanatçıları da çalıyor.

O arkadaşlar bana albümlerinde çaldırmadılar.

Gerekiyor muydu, gerekmiyor muydu bilmiyorum. O üç arkadaşım da enstrümanlarında çok iyiler. Ben istedim ki, bu iyi müzisyenler bir araya gelsin. Yoksa ben onların çaldıklarını çalardım, ki çok çaldım. Üç kere çalardım, duble yapardım. Ama olmazdı. Onlar bu işi iyi yapıyorlar, hepsinin ayrı bir tadı var... Chris Rea, konserde gitar teknisyenini sahneye çağırdı, ona gitar çaldırdı. Büyük bir sürprizdi. Ben de bunları hazmettiğim için, bu da o doğal hazmın bir sonucu.

Bağlama çalmaya nasıl başladınız?

Bir ozanın oğluyum. Babam eski bir aşık, Aşık İsa Koç. Ozanlar devrinde 45'likleri çok iyi satan bir ozandı. 76'daki Konya aşıklar bayramında Yunus Emre ödülünü kazanmıştı. Doğrunu, iyinin, güzelin yanındaydı. İdeolojik değildi. Zaten bir Aşık Veysel'i ne tarafa koyabilirsiniz ki? Babam aynı zamanda enstrüman yapımcısıydı, Türkiye'de ilk kez tar yapımcılığına başlamıştı. O zamanlar onların ekmeğini yiyorduk. Bağlama çalışımda onun çok büyük bir etkisi oldu. Daha sonra konservatuara girdim. Ama konservatuarda bağlama bölümünde değildim, tar çalıyordum. Piyasada bağlama çalıyordum. Tara bir türlü ısınamadım. Bağlama çalmadığım sanatçı kalmadı piyasada. Gazinolarda, konserlerde pek çok sanatçıya eşlik ettim. Buradan bir giderdik turneye, 60 gün dönmezdik İstanbul'a...

Bağlama çalışınızda yöresel tavırları kullanmıyorsuz, değil mi?

Aslında yöresel tavırları pek bilmem ben. Daha çok her şeyi çalan bir bağlamacıyım. Bir kere dinleyeyim, yöresel tavrı da çalarım, ama ilgimi çekmiyor. Orkestra içinde tavırlı çalmak bazen çok iyi olmayabiliyor. Daha çok modern bir bağlamacıyım. Halk müziği çalıyorum. Arabeskte de başarılıyım. Son zamanlarda bunu daha da ortaya çıkarmaya başladım. Çıktığım televizyon programlarında Ferdi Tayfur ya da Orhan Gencebay'dan parçalar yorumluyorum.

Etkilendiğiniz bağlamacılar var mı?

Mustafa Karaçeper, Çetin Akdeniz, Güray Hafiftaş, İsmail Derker'i seviyorum. Onların isimlerini zaten albümlerden biliyorsunuz. Aşık Veysel'i, Talip Özkan'ı beğenirim. Arif Sağ, Yavuz Top beni hiç etkilememiştir. Farklı değil çünkü. Etkileyebilmeniz için farklı olmanız gerek. Zülfü'nün yaptığı tarz, araştırmacı yönü beni yıllarca etkilemiştir. Aşıkların taksimleri de etkilemiştir.

Canlı çalarken en ufak koşmalar, çekmeler bile keyif verir. Ekip iyi olunca, siz de işinizi iyi yapınca makineye gerek yok. Ben öyle tesadüfen aranjör olmadım. Böyle olacağımı biliyordum. Zaten onun için vardım, onun için konservatuar okudum.

Stüdyo müzisyenlerinin duygudan uzak oldukları, sadece hızlı oldukları söyleniyor. Bilhassa da Çetin Akdeniz'in...

Bence çok yanlış, haksız bir eleştiri. Bir kere öyle süratli çalmak kolay bir iş değil. Uzun çalışmalar gerektiriyor. Her babayiğidin harcı değildir. Ayrıca duygusuz diyenler için duygu nedir? Duygu her anlayışa göre değişir. Ben son derece iyi buluyorum Çetin'in, Güray'ın tarzını. Herkesin bir tarzı var. Çetin'le Güray'ın da tarzı o. Çok da temiz çalıyorlar. Malmsteen ve Satriani'yi bir yana koyun, Chris Rea'yla Eric Clapton'ı da öbür yana koyun. Konserde Chris Rea çok ağır notlar çaldı. Bir ara clean gitarda sürat denedi, olmadı. Demek ki bu adam süratli bir gitarist değil. Ama tarzı o. Eric Clapton da öyle. Oysa Malmsteen ve Satriani çaldığı zaman kan gövdeyi götürüyor, ama Allahına kadar da çalıyorlar. Dünya bunların dördünü de kabul etmiş. İki tarafa da saygı duyuyor... Mesela benim albümümde Mustafa Karaçeper'in bir açışı var, o da bambaşka bir yere götürüyor insanı. Acaba ben çalsam ya da Çetin çalsa aynı lezzette olur muydu? Ben de "Ah Bir Ataş Ver" türküsünde nihavent bir açış yapıyorum. O da başka bir tarz. Aslında insanların bu farkları, tadları görmeleri için böyle bir yola başvurdum

Kardeşiniz Ali Koç da albümlerde sizinle beraber çalıyor...

Aranjmanları da beraber yapıyoruz. Farkındaysanız son bir-iki albümde artık asistan aranjör olarak adı geçiyor. Ali önemli bir müzisyen, iyi bir flüt sanatçısı. Kardeşim olmasının ötesinde birlikte çalışmaktan zevk aldığım bir insan. Eurovision'dan hatırlarsınız, orada da bizim ekipte perküsyon çalıyordu.

Geçen yıl sizin de içinde bulunduğunuz ekibin Eurovision'da derece almasını önemli bir başarı olarak kabul ediyor musunuz?

Evet. Bazı hazmedemeyen insanların "Eurovision çok önemli değil" demesinin aksine önemlidir. Bu insanların en başında Arif Sağ gelir. Kendisi Eurovision'un önemli olmadığını söyler, ama daha önce bu yarışmaya katıldı. Daha Türkiye'deyken sorunlar çıkartıp gitmemiş sanatçılardan biridir. Eurovision'a kendi sazımızla gittik. Ekibimiz çok iyiydi. Çok iyi hazırlandık. Her şey dört dörtlüktü. Saza, neye, Şebnem'in (Paker) parmak zillerine çok büyük ilgileri vardı oradakilerin.

Chris Rea'nın konserine gittim dediniz. Chris Rea'ya sevginiz nereden?

Chris Rea benim hayatım! Onu dinlemeye 91 yılında başladım. Müzik tarzı, kişiliği, çaldığı gitarlar tam benim müzikal anlayışıma uygun. Hatta Murat Göğebakan ve Edip Akbayram'da Chris Rea'nın havası, ekolü vardır.

Chris Rea'nın nesi bu kadar sizi etkiledi?

Bir kere adamın sesi çok etkileyici. Siz dinler misiniz Chris Rea?

Sizin kadar değil pek...

Şarkıları, sesi çok güzel. İnanılmaz duygulu bir adam. İlk defa konserde izledim. Sırf onu izlemek için gittim. Konseri izledim ve döndüm. Sahnede de çok iyi. Konserde seyrettikten sonra saygım iki kat arttı. Melodileri çok güzel, çok yumuşak. Slide gitar çalıyor, o çok önemli. Chris Rea'dan önce bir grup çıktı mesela, etnik caz yaptılar. Biz böyle bir takım yapsaydık, bu takımın Chris Rea'dan önce çıkması hiç de zor bir olay değil. Aslında ben, Ercan Irmak, Erdinç Şenyaylar, Deniz Selman, Erdem Sökmen, ritmciler bir araya gelsek, biz de dünyayı sallarız. En güzel yerlerde de konserler verirriz, adım gibi eminim. Çünkü dünya doğuya gidiyor.

Madem bu kadar olsun istiyorsunuz, sizce neden olmuyor?

Bu iş Türkiye'de hâlâ oturmamış olan menejerlik sisteminden geçiyor. Ben Ahmet Koç olarak her yere koşturuyorum. Halbuki menejerimin benim işlerimi ayarlaması gerekiyor. Ama benim de menejerime para kazandırmam gerekiyor. Yurtdışında menejer, adamın her şeyi, kolu kanadı. Her şeyi o ayarlıyor. Dolayısıyla Chris'in, Sting'in işi şu: Evde oturup beste yapmak, altı ayda plağını hazırlamak, altı ayda dünya turnesine hazırlanmak ve kafasının rahat olması...

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

İblislerini keşfetmeye başladığında büyüyorsun

Joni Mitchell'la Kate Bush'un, piyano sonatlarıyla rock'un tam ortasında Tori Amos duruyor. "Metalik" tonlarda başlayan müzik hayatı, piyano tuşlarının siyah ve beyazında devam ediyor yıllardır. Fiona Apple başta olmak üzere birçok genç kadının ilham kaynağı olan

Tori Amos

90'lı yılların en başarılı kadın şarkı yazarlarından Tori Amos'u, yeni albümü "From The Choirgirl Hotel"in yayınlandığı şu günlerde, Les Inrockuptibles ve Q dergilerinden alıntıladığımız söyleşilerle huzurlarınıza getiriyoruz.

Küçüklüğünde, gençliğinde dinlediğin hangi müzikler seni bugünlere kadar getirdi?

Tori Amos: Ben müziği kilisede keşfettim. Çok katı bir ailede yetiştim, her allahın günü hep beraber ayine giderdik, üstelik pazarları iki kez... Üç yaşımdan itibaren kilise korolarında şarkı söylemeye zorlandım, herkes bu işi çok sevdiğimi zannediyordu. Oysa, tersine: Bu tempodan, swing'den, tutkudan yoksun müziğe karşı en başından beri toptan bir soğukluk hissettim. Yine de bu cehennem azabının bitmesini bekleyerek, orada öylece, bitkin vaziyette duruyordum. Yıllarım, ihtiyar yobazlar için yapılan bu müziğe lanetler yağdırarak geçti; bu mahrumiyet dönemine göğüs germem bile yeterince mucizevi bir şey oldu. Sonuçta, beni bu tiksintiden kurtaran, uzaklara gidip kendi müziğimi keşfetmemi sağlayan şey işte bu tepkiydi. Rehberim, benden on yaş büyük abimdi. Altı yaşındayken Beatles gibi bazı temel şeylerin varlığını bana o farkettirdi, birlikte saatlerce müzik dinlerdik. Babam ortadan yok olduğunda annemin gizlice dinlediği bazı plaklar devreye giriyordu: Nat King Cole, Fats Waller gibi caz ve blues havalarından beslenen bazı şeyler. O dönemlerde "West Side Story"nin müziğinin de benim için önemli olduğunu hatırlıyorum. 60'ların sonunda, altı-yedi yaşındayken bu taraklardaki kafama uyan bezleri bir araya getirerek müzikte iyi-kötü bir yol tutturma şansım oldu: Nat King Cole'un hüznü, Beatles'in armonileri, müzikal komedilerin şaşaası... O dönemki favori plağım, bütün bu unsurları barındırıp içine bir tutam da çılgınlık ilave eden "Sgt Pepper Lonely Hearts Club Band"di.

Bir de klasik piyano eğitimin var. Hangi kompozitörlerin etkisi altında hissediyordun kendini?

Bela Bartok, Debussy, Eric Satie. Dün de böyleydi, bugün de böyle. Bu insanların hiç de altı-yedi yaşındakilere uygun olmayan karanlık şeyler yazdıklarının bilincindeydim ama onların dünyalarının, güzelliklerinin esiriydim. Bu müzikler doğrudan kulağıma hitap ediyordu. Üstelik Joni Mitchell'ı beğenmeme ya da diğer bütün arkadaşlarım gibi Jim Morrison'a aşık olmama engel değildiler. Sonra, sekiz yaşındayken çok büyük bir başka şok yaşadım: Led Zeppelin hayatımı değiştirdi. Böyle bir zenginlikle, böyle bir ses yoğunluğuyla daha önce asla karşılaşmamıştım. Robert Plant'in sesi inanılmazdı. Bu ses sayesinde hayatıma cinsellik girdi. Ev içinde bu tip duygular ve fiziki aşk tabu konulardı –en iyi ihtimalle bir şefkat ifadesi olarak yanağınıza küçük bir tokat yerdiniz. Ama korkunç derecede duyarlı ve şehvetli bu ses hayatımda hep yer etti. Bu anlamda Portishead'in ilk albümü de –ki bence bütün zamanların en iyi albümleri arasındadır– bende aynı etkiyi yaptı. Tıpkı Radiohead'in ilk albümü gibi.

Filmlerden ya da kitaplardan da aynı ölçüde etkilendiğin oluyor muydu?

Orda da aynı keşif yolunu takip ettim: Evde okumama müsaade edilen yazarlar vardı, yani Amerikalı veletler için üretilmiş koca bir gerizekalı edebiyat... Ve izlememe müsaade edilen filmler vardı. Bütün geri kalanlar, yasaklılar, yüz kızartıcı şeylerdi. Herhalde ikinci kategorinin beni cezbettiğini söylemem büyük bir itiraf sayılmaz. İçinde tahrik edici pek bir şey bulunmamasına rağmen "Maymunlar Cehennemi"nin hayatımı allak bullak ettiğini hatırlıyorum, ama insan bu filme kız arkadaşlarıyla gidince yine de bir tuhaf oluyor. *(gülüyor)* Sonra, uzun bir süre favori filmim, herhalde yüzlerce kere gördüğüm "Love Story" oldu. Aşk diye bildiklerimle karşılaştırırsan tamamen yakıcı, kavurucu bir hikayeydi. 12-13 yaşlarımda arkadaşlarımla suratlarımızı makyaja boğup bize yasak olan filmlere girmek için gişeciden sıyırtmaya çalışırdık. Hafif erotik melodramlara gidiyorduk ki, oğlanların nasıl öpüleceğini öğrenelim. Birkaç sene sonra "Paris'te Son Tango"ya karşı bir takıntı başladı bizde, ama hiçbirimiz o filmi daha görmemiştik... Kitaplara gelince, bu gizli saklılık onlar için de geçerliydi. Geceleri yorgan altında tonlarca kitap okudum, Alice Walker'lar, Joseph Campbell'lar... Bir hazine gibi sakladığım kitaplara, bu kutsal objelere karşı duyduğum iştahı ilerleyen yıllarda da muhafaza ettim. Gizli bir bahçem var artık: Her gittiğim yerden onlarca kitap satın alıyorum, yaşlanınca hepsini okuyacağım.

İnternet'te seninle ilgili bir sürü Web sayfası var. Hayat hikayenin detaylarından tut, şarkılarında geçen yiyecek isimlerinin açıklamalarına kadar, seninle ilgili hemen her bilgiyi edinmek mümkün.

Benim bilgisayarım yok, ama bu Web sayfalarından ve içeriklerinden az çok haberim var. Üstelik, ister inan, ister inanma, bütün bunlardan bağımsız yaşıyorum.

Bu bilgilerden öğrendiğimiz kadarıyla ilk defa 13 yaşındayken, Genç Yetenekler Yarışması'nda profesyonel olmuşsun ve piyanonun başında çekilmiş bir fotoğrafın gazetede yayınlanmış. Çocukluğun tam bir 'dahi piyanist' hikayesi olarak başlamış ama 11 yaşında Led Zeppelin'le tanıştıktan sonra klasik müzik dünyası seni dışlamış. Buraya kadar her şey doğru mu?

Gördüğün gibi, müzik teorisi konusunda dahi sayılmam. Bence müzik içgüdüsel, içten gelen bir şeydir. Çaldığım parçanın matematik bir düzeni olup olmadığını siklemem. Dürüst söylemek gerekirse, geçmişe dönüp baktığımda, babamın benimle gurur duymasını istiyordum. *(Tori'nin babası bir rahip!)* Ama bunu onun çizdiği yolla başaramazdım. Büyük bir konser piyanisti olmak için ruhunuzda bir istek taşımalısınız... Ama o zamanlarda asıl nefretim tamamen büyükanneme yönelmişti. Büyükannesini öldürdüğü için hapiste çürüyen en küçük kız olabilirdim. Beş yaşımdayken tek dileğim, bir ekmek bıçağı alıp o orospunun gırtlağını kesmekti. Ama diğer yandan,

büyükanneme iki dünya arasında bir yerde rastlayacak olursam, onunla bir kadeh margarita içmek isterim. Muhabbete başlamazdan önce, margaritayı onun damarlarına şırınga etme şartıyla... Büyükannemin ve diğer birçok hıristiyan kadının sorunu temelde aynı: Kadınların kendileriyle ilgili utanç duymaları gereken pek çok özelliği olduğuna inanırlar. Kadın cinsiyetinin karanlık tarafını kabullenmek onlar için neredeyse imkansız. Asla kendilerine şunu soramazlar: "Tanrım, bir yandan kutsal bir varlık, diğer yandansa azgın bir karı olmayı nasıl başarabilirim?"

O yaşlarda cinsel fantezilerini Robert Plant süslüyordu. Yıllar sonra onunla bir düet yaptın, aranızda bir şey oldu mu?

Bana evlenme teklif etti, ben de "çook geç kaldın" dedim.

Daha sonra otellerde yemek müziği çalmaya, diğer yandan da evde kendi bestelerini kaydetmeye başladın...

Evet. İşler öyle bir noktaya geldi ki, çalıştığım otelde bir gecede yedi defa Feelings çalmaktan baygınlık geçirmeye başladım. Bana, "Cats'ten 'Memories'i çalsana" diyecek bir sonraki insanı öldürmeye kararlıydım.

Sonra 17 yaşındayken adını değiştirdin.

Adımdan nefret ediyordum. Beni uzaktan kesen heriflerin, adımın Myra Ellen olduğunu öğrendikleri anda sikleri kalkıyordu. Buna katlanamıyordum. Tori'yi buluncaya kadar o kadar çok isim denedim ki, inanamazsın.

Büyükannemin ve birçok diğer hıristiyan kadının sorunu temelde aynı: Kadınların kendileriyle ilgili utanç duymaları gereken pek çok özelliği olduğuna inanırlar. Kadın cinsiyetinin karanlık tarafını kabullenmek onlar için neredeyse imkansız. Asla kendilerine şunu soramazlar: "Tanrım, bir yandan kutsal bir varlık, diğer yandansa azgın bir karı olmayı nasıl başarabilirim?"

Tori'de nasıl karar kıldın?

Bir arkadaşım çıktığı herifi bir gece benim çaldığım kulübe getirdi. Adam bana baktı ve "sen bir Tori'sin" dedi. Hoşuma gitti. O geceden sonra Tori adını kullanmaya başladım. Neden sonra öğrendim ki Tori, Japoncada "küçük piliç" demekmiş.

Ardından hayli başarısız bir Y Kant Tori Read adlı bir grup ve hayli başarısız bir albüm var. Bu albümün ardından "Little Earthquakes"teki şarkıları yazmaya başladın. Şimdi rahatsız olduğun bir konudan söz açacağım ve "Me And A Gun" şarkısı diyeceğim. Bu şarkı, bir gece konserden sonra arabana aldığın bir herifin kafana bir tabanca dayayıp sana tecavüz etmesiyle ilgili...

Hâlâ korkunç kabuslar görüyorum. Kabuslarım korku filmlerini andırıyor. Bay Sarışın kafamda yaşıyor. O bastırılmış öfke orada duruyor, ruhunuzda başka bir form halinde nefes almaya devam ediyor. İblislerini keşfetmeye başladığında büyüyorsun.

Los Angeles ve New Mexico Castenada türü mistik deneylere girişmişliğin de var...

'80'lerin sonunda değişik şamanlarla takıldım. Iowaska (sıvı değil, dondurulmuş hap halinde) ve magic mushroom takılıyorduk. Triplerin bazıları 18 saat falan sürüyordu. Bir keresinde kendimi, bir çiçeğin başına çökmüş, "beni niye sevmiyorsunuz?" diye sorarken bulmuştum. 20'li yaşlarımdaydım ve neredeyse kafayı yiyordum.

İlk albümünle ilgili tüm eleştiriler seninle Kate Bush arasındaki benzerlikten bahsediyordu.

Kate'in adını ilk duyduğum zamanı hiç unutmuyorum. 18-19 yaşımdaydım, bir kulüpte çalıyordum. Biri geldi ve beni işaret ederek "Kate Bush" dedi. "O da kim?" dedim. Kate'in adını hiç duymamıştım, çünkü onun Amerika'da tanınması "Hounds of Love" albümüyle olmuştu. Daha önce pek tanıyan yoktu. Afalladım, çünkü en rahatsız edici şey, bir başkasına benzetilmektir. Gittim, plaklarını aldım. Çok uzaktan da olsa bizi birbirimize bağlayan bir rezonans vardı sesinde. İlk dinlediğimde aklım başımdan gitti, ama bilerek ondan uzak durdum. Plaklarını erkek arkadaşımın evinde bıraktım. Sürekli dinleyip etkilenmemek için...

Senin adın da Alanis Morissette ortaya çıktığında anılmıştı.

Alanis'i severim. İnsan olarak çok iyidir.

Demek albümünü sevmiyorsun?

Besteleri ve sesini seviyorum. Bir köpeğin kulaklarını sağır edebilecek bir albüm. Çok fazla yükseltisi olan ve hiç ovası olmayan müzikleri sevmiyorum.

"Boys For Pele" albümündeki "Professional Widow" parçasının muhatabının Courtney Love olduğu da çok söylendi...

Kısaca şöyle diyelim: Courtney ve ben bu konuyu hiç konuşmadık. En iyisi de hiç konuşmamak. Ortak arkadaşlarımız var ve onları zor durumda bırakmak istemem.

Her albümünün tematik bir bütünlüğü olduğu söylenebilir. Son albümündeki parçalar da, "Boys For Pele" turnesi sırasında yaşadığın trajediden kaynaklanıyor sanki.

Turne sırasında hamile kaldım. Tam bir sürprizdi. Üç aylıkken düşük yaptım. Çok zor bir dönemdi. Acısı çok derin oldu. Aynı şeyi yaşayıp daha kolay ayağa kalkan birçok kadın tanıdım, ama herkesin tepkisi farklı oluyor.

Kız mıydı, erkek mi?

Kız. Bu yüzden "Playboy Mommy"de "N'olur, çok sert yargılama beni, küçük kız" diyorum. Şu anda hissettiklerimi hissetmeden önce birçok tepki yaşadım. Mağazalarda çocuklarını çekiştiren insanlara rastlıyorsun ve hangi yargı gücünün bu küçük hayatları bu insanların eline teslim ettiğini düşünüyorsun. Biliyorum, burası özgür iradenin olduğu bir gezegen, ama kötü şeylerin iyi insanların başına gelmediği inancı koca bir yalan. Bunun anladığında çok derinden yaralanıyorsun. Ama her şeyde bir hayır olduğu lafına da inanmıyorum.

İnsanları öldürmek, işkence etmek, kendimi yaralamak, Tanrı'yla yatmak... Bunlar gerçekten benim düşüncelerimdi. Bunları eyleme dökmüş olmasam da, bunlar benim hislerimdi ve bunu sonuna kadar söylerim.

Bu olay her şeyi gölgeledi mi?

Bir kere bedeninde bir canlı taşıdıktan sonra, taşımazdan önceki kadın olamıyorsun. Ayrıca senin içindeki bir canlının ölmesi ve senin hayatta kalman... Ve hiçbir şey yapamıyorsun... Teslim oluyorsun... Sonra sıfırdan başlıyorsun.

O zaman daha neşeli bir konuya geçelim. Düğün törenine...

N'olur o konuyu açmayalım.

Kendinize bir ortaçağ düğünü düzenlediniz...

Aslında öyle abartılı bir şey değildi. Magazin dergisine yansıyınca öyle göründü. Sadece mahrem bir yanı olsun istedik. Bir yanımla büyüye inanırım. Temel maddelere inanırım. Eğer bazı güçleri çağırırsanız ve onlara saygınız varsa, gelirler. Buna inanırım. Eğer evlendiğim yerde su ve ağaçlar olursa, periler ortaya çıkabilir diye düşündüm.

Sen provokatif bir şarkı yazarı olarak tanımlanabilirsin. İfade özgürlüğü senin için ne anlama geliyor?

Mesela Prodigy'nin "Smack My Bitch Up" parçası... Bence bu parçanın o kadar olay koparacak bir tarafı yok. Beni sinirlendiren şu: Eğer şarkında bir şey söylüyorsan, söylediğin şeyin arkasında durmalısın. Sevgilimi dövüyorum, tamam mı, beni ister sev, ister sevme diyebiliyorsun, eyvallah. Her tür duygunun yaşanması mümkün, ama yazar olarak söylediğini savunabilmen gerekir. İnsanları ayaklandırıp sonra da söylediklerini inkar etmek olmaz. Benim şarkılarımda geçen düşüncelere bir baksana: İnsanları öldürmek, işkence etmek, kendimi yaralamak, Tanrı'yla yatmak... Ama bunlar gerçekten benim düşüncelerimdi. Bunları eyleme dökmüş olmasam da, bunlar benim hislerimdi ve bunu sonuna kadar söylerim. Bilinçaltımda sakat düşünceler olduğunu kabul ediyorum, ama bunlar benden kaynaklandığına göre, oturup seninle bunları tartışabilirim. Eğer şarkımda bir şeyden bahsediyorsam, sonra da senin karşına geçip asla böyle bir his yaşamadığımı söylüyorsam, yalancıyımdır. Bu patlamış mısır yemek için porno filmde oynamaya benziyor.

Gündoğarken

Amca İlhan ile yeğenleri Burhan ve Gökhan 1983'de biraraya geldiler, önce tiyatro sahnelerinde, sonra ekranda arz-ı endam ettiler. 80'li yılların ortalarına gelindiğinde şarkıları sayfiyelerde "in" oldu. Hep iyimser, romantik, iyi niyetli müzik yaptılar. Türkçeyi güzel kullandılar, "Ankara'dan Abim Gelmiş" örneğinde olduğu gibi, pek farkedilmeyen şiir damarlarından birini keşfettiler. Gectiğimiz günlerde yayınladıkları "Mest Of"la dikkatleri bir kez daha üzerlerine çektiler, kalıcı olduklarının işaretini verdiler. 17 Mayıs'ta Açıkhava'da sahne alacak olan Grup Gündoğarken'in "amca"sı İlhan Şeşen'le Heybeli'de vakt-i kerahatta buluştuk, çeyrek asrı aşan bir zaman diliminde gezindik...

RÜZGARA SERENAD DENİZE SERENAD

Sene 1971 ve bir 45'lik plağınız var...

İlhan Şeşen: 1968 yılından itibaren dans müziği orkestralarında şarkıcılık yaptım. O orkestralarda aleti olan, grubun şefiydi. Şef bir anlaşmazlık sonucu beni kovdu orkestradan. Ben de "bir daha dans müziği orkestralarında şarkıcılık yapmayacağım, benim zaten bestelerim var" gibilerinden karakter yaparak ayrıldım. "Plak yapacağım, kendi bestelerimi çalacağım" diyordum ve o 45'liği yaptım. Şarkılar "Kavga" ve "Dua"ydı. Biri o günkü sevgilime, şimdiki karıma yazdığım bir şarkı, öbürü de öğrenci hareketiyle ilgili. Ben solcuydum. Hâlâ solcuyum. O dönem ne Dev-Genç'e katıldım, ne herhangi bir örgüt içinde yer aldım, belki biraz korkaktık o dönem. Hâlâ aynı korkaklık içindeyim, hâlâ devrime değil de evrime inanan bir insanım. O dönemde yaptığım "Kavga" şarkısına bakıyorum; aslında şarkı şoven! Diyor ki mesela bir satırında, "Kalkmamalı Türkün kendine kolu". Yani Türkün kendisine kolu kalkmayıp, başkasına kalkmalı mı? Ama ona rağmen, solcu şarkı olarak nitelendirildiğinden, bu şarkı TRT denetiminden geçmedi. Bin adet sattı. Ben de küstüm. Çünkü bu plak tutmayınca, plak firması bana "yavrum şöyle oynak bir şarkı ver" demeye başladı. Avukatlığa başladım. Ben küstüm ama, insanın içine bir zehir, bir sapık duygu düşüyor. Sapık bir duygu diyorum ben buna. Sapık bir duygudur sanat. İçinde sivrilmek isteği yatar, herkesle bütün sırlarını paylaşmak gibi bir sapıklık yatar... Dolayısıyla ben sapıklık derim sanata. Sanatla uğraşanlara da sapık derim. Neyse ki ben değilim sapık *(gülüyor)*...

Bir şarkıda argo laf geçiremiyorum, yani yapamıyorum, yakışıyor belki oraya ama, yapamıyorum. Çünkü şarkı başka bir şey gibi geliyor bana, şarkı budur anlamında söylemiyorum. Ama benim için şarkı yumuşaklık.

Müziğe ilginiz ilk nasıl başladı?

Vardır ya o muhabbet: "annem ud çalardı" falan filan... Annem hakikaten ud çalardı, kötü çalardı. Sesi güzeldi, mutfakta şarkı söylerdi. Babamın hiçbir alakası yoktu. Yalnız çok sanatçı ruhlu bir adamdı. Annem çalgıcıydı ama, babam sanatçıydı *(gülüyor)*... Babam bir memurdu. Sanatçı olduğunu şurdan söyleyeyim size: o dönemlerdeki aile terbiyesini düşünün, bana ne bir el kaldırmıştır, ne kötü bir söz söylemiştir. Ben onun ağzından eşşek lafı dahi duymadım. Ki Mardinlidir...

Anneniz nereli?

İstanbul, mistanbul... Onda bir Egelilik, hafif bir Yunan kırmalığı sezerdim.

Soyadınızdan ötürü insanın aklına geliyor, Çeçen kökeni var mı sizde?

Hiç alakası yok. Soyadı kanunu çıktığı dönemde, babam nüfus memurluğuna gitmiş, orada nüfus memurları aralarında müracaat için gelen insanlara önermek için soyadlar yazıyorlarmış. Babam bakmış "Şeşen"i görmüş. Ne demek, diye sormuş. Demişler ki, "doğru söz söyleyen, iyi söz söyleyen anlamına gelir". Babam da "ben bunu alayım o zaman" demiş. Ben kökümü hiç araştırmam; nerden geldiğim, nasıl birisi olduğum, ismimin ne olduğu falan hiç önemli değildir.

71'den 83'e çok uzun bir süre... O 12 yıl boyunca kendi kendinize yine müzik yapıyor muydunuz, besteler, kayıtlar...

O dönemde ben hep şarkı yapıyordum. Hiçbir zaman vazgeçmedim. Hayatımın, garip, sinir bozucu bir parçası. Bir şeyi şarkı olarak görmekten vazgeçmeyi beceremiyorum. Garip bir şey, yani illa şarkı yapacağım. Mersin'de avukatlık yaparken de şarkı yapmaya devam ettim. Sahilde kendi şarkılarımı söylüyordum.

Sahil sizde çok hakim bir tema...

Sahil, deniz! Belki de en çok acıdığım şey deniz. Çok acıyorum denize. Çok acıyorum. Aaa, bugün başıma çok güzel bir şey geldi, çocuklar, hem çok kötü, hem çok güzel bir şey geldi. Bostancı iskelesinden vapura binerken, iskelede, tam insanların geçtiği yerde bir istavrit! Ve canlı! Kaldırımda!! İstavrit! Kaldırımda! Herhalde balıkçıdan mı, birinin naylon torbasından mı ne düşmüş. Önce şaşırdım, geçtim. Kaldırımda bir istavrit oynuyor! "Geri dönmen lazım İlhan" dedim. Hemen geri döndüm, istavriti aldım, denize attım, baktım yaşadı, deniz çok kirli, ama önce biraz yandan yandan, sonra düzeltti kendini. Gitti!.

Şimdi istavrit yiyeceğiz ama...

Yiyeceğiz tabii, abi, yiyeceğiz tabii.

Bodrum tutkusu nasıl başladı?

1973'te Bodrum'a gitmiştik. 17 arkadaş, kızlı erkekli, şu anda bir tanesi karım, bir macera turuna çıktık. Ormanlarda kalarak, taşların üzerinde falan yatarak, 15 gün geçirdik. Bu 15 günün sonunda, ben biraz galiba aristokrat bir yapıya da sahibim, sıkıldım, daraldım. Sevgilimle yalnız kalma isteği de var. 17 kişi birden yatıyorsun abicim, ormanda... Şu andaki karıma "Bodrum meşhurmuş lan, gel," dedim, "Bodrum'a gidelim". Gidiş o gidiş. Tabii ki herkes gibi aşık oldum. Abim 60'lı yılların Bodrum'unu anlatırdı. O zaman gittiğimde bile anlattığı gibi değildi; yine de, hâlâ aşık olunacak kadar güzeldir.

Bu abi "Ankara'dan abim gelmiş"teki abi mi?

Abi durumu çok enteresan. Abim pilot. Asker! Ailenin dışına ilk çıkan. Küçükten beri hatırladığınız ve geriye bir gün üniformayla, çakı gibi dönen bir abi. Çakı gibi! Ve Samsun'a ilk geldiğinde, size ilk zamparalıkları yaptıran, size kızlar hakkında ilk şeyleri öğreten abi... O geldiği zaman baba sözü geçmez. Abinin peşine takılırsınız. Artık ayrıcalıklısınızdır, üniformasıyla dolaşır yanınızda. Diğer arkadaşlarınızın yanında havanız olur. Acayip karizmatik bir adamdı. O eve geldiği zaman, başka bir hava esiyor. Evde bayram havası yanlış değil. Yemekler hazırlanıyor, sofralar kuruluyor... Herkes çok memnun oluyordu abimin gelmesinden. Ben onun asker olması nedeniyle az kalsın belki de hayatımın en büyük yanlışını yapıyordum, çok istedim pilot olmayı. Ama üç ay büyük geldim. Hava lisesine üç ay büyüğüm diye almadılar. Bir hafta ağladığımı hatırlıyorum.

Bir ara haber-aktüalite türü bir televizyon programı yaptınız...

Ben o programı kendi bildiğim gibi yapsaydım, ya şimdi devam ediyordu, ya da ilk programda kalkmıştı. Onlara taviz verdim diye sadece 26 program çektim. Tavizler verdim ama, herkesin verebileceği bir taviz vardır. Taviz vermem dersek, büyük yalan olur. Hayatımda tabii ki tavizler verdim, belki hâlâ veriyorumdur. Ama bir sınır var bunun, önemli olan bu. Mesela kimse bana orada kan, şiddet göstertemedi. Hep insancıldı. Bu ülkede neyin medyatik olup, neyin medyatik olmadığı da çok tuhaf.

Şarkılarınızda da genellikle bir iyimserlik, neşe, doğa sevgisi var... Çekmecenizde duran başka şarkılar da var mı, kızgınlıklarınızı, kırgınlıklarınızı dışa vurduğunuz şarkılar...

Yooo, hayır, hayır. Daha ironik, daha ironik. Kırgınlıkları kusan şarkılar zaten yapmıyorum, beceremiyorum. Bir şarkıda argo laf geçiremiyorum, yani yapamıyorum, yakışıyor belki oraya ama, yapamıyorum. Argoyu, o amiyane deyişleri kullanamıyorum. Çünkü şarkı başka bir şey gibi geliyor bana, benim için öyle, başkası için öyle olmayabilir; şarkı budur anlamında söylemiyorum. Ama benim için şarkı yumuşaklık. Onun için sert söylemler içeren, küskünlükler kusan falan bir şey yapamıyorum. Ama gizlidir, bir aşk şarkısında benim başbakanı eleştirdiğim bile vakidir. Hangi şarkı diye sormayın, biliyorsam adiyim. Tabii biraz karışık bir durum gibi gözüküyor. Belki de o şarkıyı yaparken,

34→

şunu düşünüyorsunuz: ulan bu aşk şarkısını yapıyorum şimdi, baksana zaten millet açlıktan kırılıyor. Belki onun etkisi de var. Açlıktan artık dünya kırılıyor. Acıma duygusu var ya; öyle gösteriyorlar televizyonlarda, Amerikalılar pat pat yiyecek atıyorlar Afrikalılara mesela, bu ne bu? Ne yani bu? Bu neyi sağlamak? Bu tür aldatmacalara da kesinlikle karşıyım.

Ama şarkılarınızda bu ton yok...

Evet, evet. Yaşamımda duygu anlamında daha katıyımdır. Şarkılarımı hep gönül rızasına soranım, şarkı mıdır! Şarkı! Çok önemli o! Bu kadar çok şey var, bunları söyleyebilmek mümkün değil. Onları söyleyebilme sınırına getirmek lazım şarkıyı... Şarkılarım konuşmalarım gibi olamıyor. Bunu izah edemiyorum, açıklayamadığım şeyler var. Yani öyle bir bütünleşme ki, şarkıya yapacağın kötülük, kendine yapacağın kötülük gibiymiş gibi geliyor. Şarkı yumuşak olmalı.

Levent Kırca'yla ocakbaşına gidilir, çok güzel rakı içilir, ama tiyatro biraz zor olur. Ferhan Şensoy'la ocak başına gidip rakı falan içilmez, ama tiyatro bir harikadır. Ferhan Şensoy'la Levent Kırca tiyatro yapsalar beraber, Ferhan Şensoy sıkılır, Ferhan Şensoy'la Levent Kırca beraber ocakbaşına gitseler yine Ferhan Şensoy sıkılır. Böyle bir fark vardır aralarında.

83'te müziğe dönüşünüz bir bakıma Levent Kırca'yla oldu galiba...

Doğru... Biz Hodri Meydan Kültür Merkezi'nde bir konser verdik. Levent Kırca orayı işletiyormuş, bizi görmüş, beğenmiş. Teklif etti, ben o zaman Bursa'da avukatlık yapıyorum. "Kadıncıklar" isminde bir oyun sahneye koyacakmış, bize geldi, bu oyunun şarkılarını yapar mısınız diye. O oyunla tiyatro sahnesinde müzik başladı. Oyuna yazılmış gibi görünen birkaç şarkı benim zaten varolan şarkımdı. Oyuna adapte edildi... Ama bu arada 78 yılında bizim bir albüm denememiz var. Yine çocuklarla, Burhan, Gökhan ben... Şanar Yurdatapan, Atilla Özdemiroğlu'nun plak şirketi vardı, ama firma dağıldı, o iş de kaldı. O dönemden 12 şarkıyı biz Eurovision'a gönderdik. "12 şarkıyla aday" diye haber olduk. 12 şarkıyla katıldık yarışmaya.

Levent Kırca'dan sonra bir de Ferhan Şensoy döneminiz var...

Ferhan'a ben gittim. Bana yakın olan kesinlikle Ferhan'ın tiyatrosuydu. Ferhan Şensoy bence Türkiye'nin en önemli tiyatro adamıdır. Gelmiş geçmişler içinde belki en önemlisidir, benim için öyledir. Levent Kırca'dan da çok şey öğrendim, Ferhan'dan da öğreneceğim şeyler olduğuna inanıyordum.

Bu iki tiyatro anlayışı arasındaki fark ne sizce?

Benim buna veciz bir cevabım vardır ama, yazılırsa acaba çok alınırlar mı dostlar diye düşünüyorum. Ama söyleyeyim, yazın. Levent Kırca'yla ocakbaşına gidilir çok güzel rakı içilir, ama Levent Kırca'yla tiyatro biraz zor olur. Ferhan Şensoy'la ocak başına gidip rakı falan içilmez, ama tiyatro bir harikadır. Ferhan Şensoy'la Levent Kırca beraber tiyatro yapsalar, Ferhan Şensoy sıkılır, Ferhan Şensoy'la Levent Kırca beraber ocakbaşına gitseler yine Ferhan Şensoy sıkılır. Böyle bir fark vardır aralarında. Ama ikisinden de çok şey öğrendim; ben ona bakarım. Ferhan Şensoy'a benim hayranlığım, "Bizim Sınıf" diye bir şey yapıyordu; oradaki metinlerde başladı. Nasıl metinlerdi onlar öyle, ilk defa rastlıyordum. Adnan Pazarlama falan... Ferhan'dan vazgeçmem. Bazıları vardır, zirveyi yakalamıştır. Onlar ne yapsa yeridir. Ona o gözle bakmak lazımdır, bir tek zirve vardır, onun için o zirveyle kıyaslarlar insanları.

Zirve nasıl bir şey?

Onu insan kendisi hisseder. Kendi de bilir onu. Somut olarak söylemek gerekirse, benim zirvem henüz yok.

Peki "Mest of"?..

"Mest of" zirve değil. "Mest of" benim en çok içime sinen albüm. Demek ki ben yapabiliyorum, ilk defa bu aşamaya geldim. Varlığımı hissettim, bu albümde. Ama zirve bu değildir. Bunu biliyorum. Zirve olduğu zaman söylerim. Arkadaşlar artık düşüş başlıyor, herkese hayırlı işler, derim. Zirve değil, Gündoğarken'in zirvesi değil, İlhan Şeşen'in zirvesi değil. Belgelerim var, son dönemin moda deyişiyle, çok hoş şarkılarım var. Çok değişik şarkılarım var. Onları çaldığım zaman insanlar bu yayınlanmış şarkılardan daha başka tepkiler gösteriyor, garip oluyorlar.

Bu albümde en çok hangi şarkıya reaksiyon aldınız?

"Rüzgar" galiba... Ben o şarkıyı burada, Heybeliada'da yaptım. Bir arkadaşım burada bana bir virane vermişti, zengin bir arkadaşım, o viraneye bana bir masa koydu, sandalye koydu, gitar koydu... Öyle bir kıyak yaptı bana. İlk gelişimde, ev rutubetli kalmış, aşağıdan yukarı açılan pencerelerden var, açtım pencereyi, tüller var. Oturdum, tüller rüzgarla üzerime geldi. Çok esintili hava değil ama, şööyle bir kalktı, burnuma kadar geldi tüller. Ayyy, falan derken, masaya geçtim, "penceremin perdesini havalandıran rüzgar..." diye başladım; hatta ilk hali "tüller"di...

Gündoğarken tiyatro sahnesinde

Gitarı aldım, bir şey çaldım, ben zor nota yazarım, notaya aldım, katlayıp arka cebime koydum. Atladım vapura geri döndüm, Şarkının nasıl bir şey olduğunu bilmiyorum. Ertesi gün çaldım. Ulan fena değilmiş. Bayağı güzel şarkıymış. Genellikle yazdıktan sonra unuturum. Çünkü çok rahatsız ediyor. Yazma dönemine kadar unutma tehlikesi yok mu ya; o çıldırtıcı bir şey. Eliniz beyninize yetişemediği zaman o çıldırtıcı bir şey. Ben şarkılarımı biraz da hatırlanamayan bölümlerden ibaret görürüm. Çünkü el yetişemiyor...

Şarkılarınızda önce var olan melodi, müzik mi, yoksa sözler mi, ya da eş zamanlı mı gelişiyor genellikle?

Bende bunların her türü oluşuyor. Örneğin bir şiir yazıyorum, bakıyorum, besteleniyor. Bakıyorsun, aklına bir melodi oturuyor, onun üzerine bir laf geliyor sonra... Bir oran vermek gerekirse, benim şarkılarımın yüzde 80'i, bir tek cümleden çıkmıştır. Cümle geliyor aklıma, cümle melodiyle geliyor. İlk defa ben duyuyorum onu. Yaratmak falan, bunları tanrısal şeyler olarak görüyorum. Aslında mistisizme hiç inanmadığım için, çok gerçekçiyimdir... Bu şarkı yoktu, bu sözler yoktu, bunlar nereden geldi diye düşünerek bunu kendinin yarattığına inanırsan, kendini tanrısallştırmaya gidiyorsun. Ben şöyle buldum bunun formülünü: bunlar bir yerde var ve ben buldum, bana rastladı, ilk defa ben dinliyorum. Nasip oldu anlamında değil.

Keşif gibi yani...

Evet, keşif evet... Önce sen gitmişsin. Amerika yok muydu, vardı. Hadise bu. Bir yere önce gitmek. Türkçem var, hafif bir müzik bilgim var ve ruhum tamam, bu işe uygun. Bunları birleştirip güzel bir hamur haline getirmek...

Sizden şarkı isteyen çok oluyor mu?

Çook, çook. Gençler geliyor. Bende size göre şarkı yok, tutmaz diyorum. Orada çok ilginç bir psikoloji ortaya çıkıyor. Abi biz zaten tutsun istemiyoruz, kaliteli bir şey olsun istiyoruz diyorlar. Bakalım diyoruz. Bakıyoruz falan tabii, olmuyor. Bir ikisi seviyor. Benim zaman zaman ruhumla değil, bedenimle yaptığım, satayım diye yaptığım şarkılar oluyor. Paraşız kaldığım dönemde... Yapamıyorum... Bir iki tane tutuyor, onları da alıyorlar...

Kimlerin müziğini kendinize daha yakın hissediyorsunuz, zevkle dinliyorsunuz?

Çok şey var. Beni besleyen müzikler olarak, Elvis Presley, Leonard Cohen geliyor bir çırpıda. Pink Floyd falan ama... Tabii bunların etkileri bir harman, onlarla büyüdük, onları çaldık. Hatta bunların içinde Zeki Müren'i sayabilirim. Böyle bir mozaik. Şudur diyemiyorum. Alanları çok farklı olan insanlar da var: örneğin Bülent Ortaçgil, örneğin Özdemir Erdoğan... Bakın Barış Manço falan demiyorum, Cem Karaca demiyorum, Üç Hürel hiç demiyorum. Fikrek Kızılok'u severim. Bunlar işte... Ve Kayahan! Seviyorum anlamında söylemiyorum ama, baktığımız zaman o Kayahan! Ben bunu seviyorum, kendini söyleyen adamlar hoşuma gidiyor. Sezen! Sezen Aksu sanatçı, hakikaten.

Bir sonraki albüm için başladınız mı çalışmaya?

Başlamak gibi değil. Çok şarkı var. Bu albümün her anlamda ekmeğini yemek lazım. Bize yapımcımız da söyledi bunu: Keyfini çıkarın oğlum, dedi. Ben de biraz şımarıyorum bu aralar, keyfini çıkarıyorum. Başarı hoş bir şey, ömrümde ilk defa tattım. Başarıyı ilk defa "Mest of"la tattım. Bizim albümlerimiz içinde en çok satan haline de geldi.

Bodrum duyarlılığı denilebilecek bir şey var, belki serenad duyarlılığı da denebilir. Sizin şarkılarınızda da bir serenad duyarlılığı var galiba..

Güzeel, var. Tek kelimeyle serenad. Doğru, rüzgara serenad, denize serenad...

Dört mevsim festival

Vakit geldi: Yapı Kredi Festivali Günleri başladı başlayacak. Bu sefer festivali kısa bir zaman aralığına sıkıştırmak istememişler, bütün yıla yaymışlar. 17 Mayıs'ta Gündoğarken'le start alıp 24 Temmuz'da Cassandra Wilson'la noktalanan festivalin birinci ayağında müzik piyasasının revaçta isimleri icra-ı sanat eyleyecek. Festivalin ikinci ayağında ise iki ağır top sırada: Iron Maiden ve Soul II Soul...

Gündoğarken
17 Mayıs, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

La Bouche
Poğaça misali. Kolay, rahat, hızlı, sıcak. Ve de "gevrek". Yedi ayrı ülkede bir numaraya yükselen, şarkıları Avrupa ve ABD radyolarında sık sık çalınan, ilk CD'leri "Sweet Dreams", "esir alıcı" diye tanımlanan La Bouche, iki siyahi Amerikalıdan, Lane ve Melanie'den mürekkep. Poğaça gibi dedik, "neli" olduğunu söylemeyi unuttuk: pop, disko ve az biraz rhythm and blues. Ama dikkat: İyi pişmemiş poğaça şişkinlik yaratır.
18 Mayıs, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

Yngwie J. Malmsteen
80'lerin tuzu kuru, derdi yok gitar kahramanlarının en nam salmış ismi, derdini üç akorla ifade edebilen Kurt Cobain sonrasında ayakta kalmaya çalışıyor, soluğu İstanbul'da alıyor. Bach, Vivaldi ve Paganini'den mülhem rock'a ilgi duyanları, virtüozluk gösterisine ve sürate meraklı olanları hayal kırıklığına uğratması düşük ihtimal.
19 Mayıs, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

Rachid Taha
Kendisinden bir güzellik müsabakası performansı bekliyoruz. Bu saatten sonra biz de Ricky Martin'i tercih ederiz.
20 Mayıs, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

Emer Kenny
"Başlangıçta mavi gökyüzü ve ezgiler vardı elimizde"... Emer Kenny'nin "Mavi gökyüzü" Dublin semaları, ezgileri ise İrlanda'nın asırlık çınarları: "Yazdıklarımızın birçoğunun kökleri tarihte, İrlanda'daki haksızlığın tarihinde. Çevreyi, birbirimizi, dünyayı nasıl yok ettiğimizden söz ediyor. Geleneksel İrlanda müziğindeki hüzün, mistisizm bu yüzden bizim şarkılarımıza da yansıyor." World Music dergisinin "zarafeti ve gücüyle sizi esir alacak bir ses" diye tanımladığı Emer Kenny, Dublin Konservatuarı'nda arp çalmaya başlamış, Londra'daki Trinity College of Music'e devam etmiş... Derken "yanlış yerde" olduğunu farketmiş, klasik müziğin kusursuzluk peşindeki virtüozite mentalitesinden sıtkı sıyrılmış, Dublin'e dönmüş, "kendi müziği"ni yapmaya başlamış: "Mükemmelliğe takılıp kalmak iletişimi öldürüyor. Ben müzikte duygusal, düşünsel iletişimi arıyorum. Bazen mükemmel tekniği olan sanatçıları dinliyorum, hayran oluyorum. Ama görüyorum ki, bana söyleyecek fazla bir şeyleri yok. İletişim yok çünkü"... 1992'den bu yana, eşi gitarist-prodüktör John Murphy'le birlikte, sözünü ettiği "duygusal, düşünsel iletişim"i bulmaya, kurmaya adamış kendisini. "Evimizi müziğin 24 saat yaşadığı bir ortama dönüştürdük. Bu albüm için, John'la yaklaşık üç yıl evdeki stüdyomuzda çalıştık"... Ekim'de ABD'de, geçenlerde Avrupa ve Türkiye'de yayınlanan albümün en çarpıcı parçası "Amhran Na Leabbar" adını taşıyan bir ağıt. Emer Kenny ile Aktüel dergisi adına bir tele-söyleşi yapan –Kenny'den yaptığımız alıntılar bu söyleşiden– müzik yazarı Serhan Yedig, İrlanda'nın Britanya işgali altındayken çocuklara ülkenin anadili Gaelic'i öğretmek için kurulan "yeraltı" okullarına illegal biçimde kitap taşırken batan bir gemiye ve mürettebatına adanan bu ağıtı ve albümü şöyle değerlendiriyor: "Şarkı, dinleyicisini hemen teslim alacak kadar güçlü. Öylesine büyüleyici ki, daha sonraki şarkılarda ne rap'çileri çağrıştıran plak cızırtıları, ne de elektronik oyunları batıyor kulağa. 'Is Fada'daki vokalin içtenliği, 'The Voices'daki ses oyunları dinleyicinin hafızasına kazınıyor. (...)

Emer Kenny hip-hop, trip-hop gibi yeni akımlara açık müziğiyle 'cennetin sesi' arpı dans pistlerine sokmayı deniyor..."
Emer Kenny ise şu yorumu yapıyor: "Arpı kendi müziğimde klasikçi gibi kullanmadım hiç. Hep farklı bir üslubum oldu. Çalgılar duyguların aracıdır çünkü. Müziğimizin içinde enerji ve tutku var. Bu açıdan dünyevi, hümanist, kimi zaman politik"...
Beethoven, Chieftains, James Brown, Barry White ve Stevie Wonder dinleyerek büyüyen Kenny'nin bugünkü gözdeleri Fugees, Morcheeba, Dread Zone ve En Vogue. "Çünkü" diyor Kenny, "müziklerinde swing duygusu var, ruh var; şarkı denen şeyin içinde ritm olmalı, beni dansa teşvik etmeli. Yoksa dinlemenin ne anlamı var?"
Ekleyelim: Kenny, albümünde Stranglers'ın "punk chanson klasiği" "Golden Brown"ı da maharetle yorumlamış...
21 Mayıs, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

Vanessa Mae
O da bir nevi Malmsteen türevi ama, devir onun devri. James Last Orkestrası gibi, klasikleri popüler alana taşıyor. Hızlı keman çalabilen seksi bir kız...
10 Haziran, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

Randy Weston
Kırk yıllık cazcı. Cazın en iyi piyanocularından. Siyah-beyaz tuşlarla Afrikan ritmleri buluşturması, Açıkhava Tiyatrosu'nun melteminde hoş gelecektir.
11 Haziran, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

Moğollar
Yeni albümlerinden, eski 45'liklerinden güzel şarkılar çalacaklar.
12 Haziran, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

The Blood Sweat & Tears feat. David-Clayton Thomas
Ne yazık ki, onların da devri geçmiş vaziyette. Woodstock'da da çalmışlıkları var, İstanbul'da da... Dönüp dolaşıp eski şarkılarını çalmaları sorun değil, mesele iyi çalıp çalmamalarında. Biz umutluyuz, inşallah açık hava iyi gelir.
13 Haziran, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

Gheorghe Zamfir
Tanımayanlar için şöyle söyleyelim: Kendisi "Bir Zamanlar Amerika"nın soundtrack'indeki pan flüt üstadıdır. Her zaman iyi...
14 Haziran, 21:15, Açıkhava Tiyatrosu

Temmuz'da devam

The Temptations Review feat. Dennis Edwards *1 Temmuz*
Gilberto Gil *2 Temmuz*
George Benson *3 Temmuz*
Gary Burton & The Astor Piazzolla Reunion Band *4 Temmuz*
Yeni Türkü *23 Temmuz*
Cassandra Wilson *24 Temmuz*

Ayrıyeten

Ünlü Müzikallerden ve Film Müziklerinden Seçmeler Mimar Sinan Üniversitesi sanatçıları, bir filmden bir filme, bir şarkıdan bir şarkıya dolaşıyorlar. *23 Mayıs, 18:30, AKM Konser Salonu* • **İlhan Usmanbaş ve Şairleri Gecesi** *6 Haziran, 18:30, AKM Konser Salonu* • **Necil Kâzım Akses'e Saygı Gecesi** *13 Haziran, 18:30, AKM Konser Salonu* • **Jules Laurens'in Türkiye Yolculuğu** Resim sergisi... *16 Mayıs-4 Temmuz, Kâzım Taşkent Sanat Galerisi* • **Nuh'un Gemisi Beyoğlu'nda** Anadolu'da yaşayan hayvanlar sergisi... *1 Mayıs-30 Haziran, Vedat Nedim Tör Müzesi*

36→

THE BEST OF
NICK CAVE & THE BAD SEEDS

MUTE / KOD MÜZİK

EFSANE ÖZETLENDİ

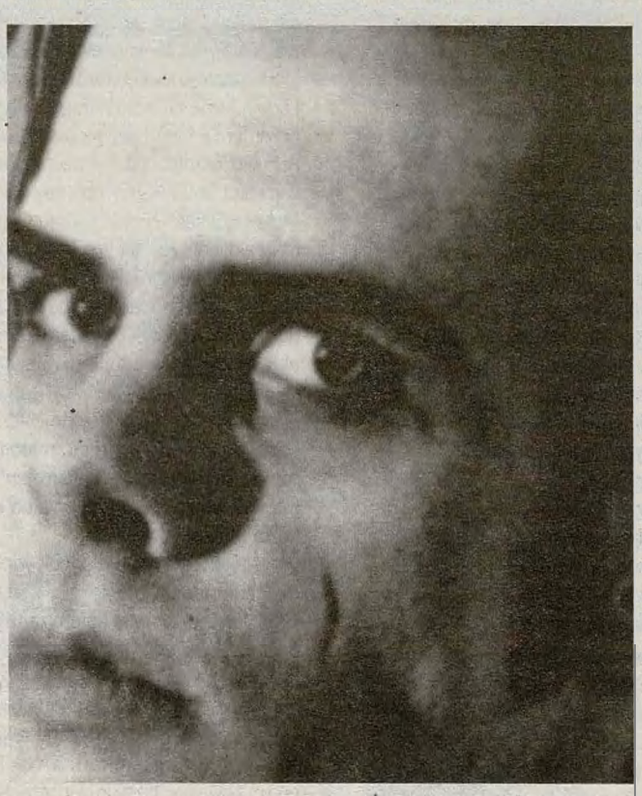

AYRICA

FROM HER TO ETERNITY
FIRST BORN IS DEAD
KICKING AGAINST THE PRICKS
YOUR FUNERAL MY TRIAL
TENDER PREY
THE GOOD SON
HENRY'S DREAM
LIVE SEEDS
LET LOVE IN
MURDER BALLADS
THE BOATMAN'S CALL

25/05/1998

CD VE KASET TÜM MÜZİK MARKETLERDE

HOME WORK

İstiklal Cad. Atlas Pasajı, No:16 Beyoğlu/İstanbul Tel: 0 212 293 2065 - 0 212 292 0465 Faks: 0 212 292 0473

POZİTİF

Mehmet Uluğ

DOUBLEMOON

Sun Ra'dan Khaled'e, John Lurie'den Lynton Kwesi Johnson'a kadar saymakla bitmez isimleri İstanbul'da seyredebildiysek eğer, bunu üç tövbekar mühendise, Mehmet-Ahmet Uluğ kardeşler ve Cem Yegül'e borçluyuz. Pozitif üçlüsü, 88'de küçük bir büroda başlayan faaliyetlerini, bugün Cihangir'deki üç katlı mütevazı bir binada sürdürüyorlar. Üstelik 10. yıllarında artık bir plak şirketleri de var: Doublemoon. Mehmet Uluğ, konserleri, festivalleri, plakları, planları, projeleri, olurları, olmazları, Pozitif'in nerden gelip nereye gittiğini Roll'a anlattı...

bari bu işleri biz yapalım dedik

"Giriş"ten başlayalım... Kapı zillerinde neden Sun Ra'nın ve Bob Marley'in isimleri yazıyor?

Mehmet Uluğ: Bir katımızda Sun Ra, bir katımızda Bob Marley oturuyor gibi değil mi? Bazen postacılar da şaşırıyor. Tabii ki bir espri olarak koyduk ama, esprinin ötesinde bir şey bizim için. İkisi de bu şirketi kurmamızda gerçek anlamda etkili olmuş kimseler. Bu binanın da, bu şirketin de manevi sahipleridir onlar. Yaptığımız işi onlara borçluyuz.

Nasıl bir borç, nasıl bir etkilenme bu?

Üçümüze de öyle garip bir hayat enerjisi ve hayata bakış açısı ve ilham verdi ki, artık bir şeyler yapmalıydık. Bu iki insan olmasaydı belki sadece herhangi biri gibi iyi bir müziksever olurduk, hobi olarak plak toplardık filan... Sun Ra da, Bob Marley de artık yaşamıyor biliyorsunuz. Bob Marley'in "Positif Vibrations" diye şarkısı bile var, şirketimizin ismini ordan aldık. Onun müziklerini dinledik, ama tanışamadık. Ama Sun Ra'ya birebir tanık olduk. Hatta onu İstanbul Festivali'ne getirebilmek için girişimlerde bulunduk ama iş olsun diye değil, çok sevdiğimiz için. "Sun Ra'yı n'olur getirin" dedik. Ama getiremediler... O sıralar, mühendislikten bıkmış, hayatımıza başka bir yön vermek için çabalayan tiplerdik... Sun Ra'yı İstanbul'a getirtme arzumuzdan dolayı "bari bu işleri biz yapalım" dedik. Babamın Baro Han'da bir ofisi vardı, o küçücük odaya taşındık, 88'in sonlarıydı. Bir faks aldık, sağa sola yazmaya başladık.

İlk kimi getirdiniz, nasıl üstesinden geldiniz?

Herkes sponsor bulmak lazım diyordu. O zamanlar Silk Cut sigarası Türkiye piyasasına girmeye çalışıyordu. Onlarla bir şekilde temasa geçtik, Gayrettepe'deki Discorium'da bir reggae konseri yaptık. Zoanet diye Paris'te yaşayan Afrikalı bir reggae'ci getirdik Silk Cut sigaraları için. Baktık ki sponsor bulmak zor oluyor, kitapçık basıp içine reklam toplamaya karar verdik. Reklamlardan aldığımız parayla da konserleri gerçekleştirecektik. "Pozitif Vibrations" adı altında seri konserler düşündük: İlk olarak Steve Lacy geldi, AKM'nin 500 kişilik küçük salonunda iki gece konser yapıp full çaktık, biz de şaşırdık. Halbuki kimse tanımazdı Türkiye'de Steve Lacy'yi. Ama bir açlık olduğu belliydi. O zamanlar hiçbir şey yoktu, Bilsak Festivali bitmişti, yazın İstanbul Festivali vardı ama, kışın hiçbir şey yoktu. Mesela Bilsak'a veya Sinema Günleri'ne gittiğiniz zaman görüyordunuz insanların, gençliğin eğilimlerini. Demek ki bizim gibi yaşayan bir kitle var diye düşündük, konserlere devam kararı aldık. Gene reklam toplayıp bir kitapçık yaptık. Böylece Sun Ra'yı getirdik. İki gece Cemal Reşit Rey'de çaldı.

Sun Ra Arkestra'nın Beyoğlu geçit resmi, Nisan 1990

Bir tür işadamlığı yapmak, reklam toplamak, şirketlerle bağlantıları kurmak zor geliyor muydu ya da ağrınıza gidiyor muydu?

Valla o konserleri o kadar çok yapmak istiyorduk ki, hiç ipimizde bile değildi. İşin o kısmını kafamıza takmıyorduk. Zorluğunu daha sonra farkettik. Böyle sekiz tane konser yaptık, sonra farkettik ki her seferinde bir konseri yapmak için otuz tane reklam alıyoruz. Otuz tane reklam almak için en az 150 yere başvuruyoruz, o 150 yere başvurup takip etmek için her birine üç telefondan en az 500 telefon ediyoruz. Neymiş, bir tane bin dolarlık reklam alacağız! Her konser için bu reklamları topla, kitapçığı hazırla, kitapçığın yazılarını kendin yaz, edit et, baskısıyla, matbaasıyla ilgilen... Dergi çıkarmak gibi bir şey, delilik yani! Dedik ki bu böyle olmuyor, bir kuruş para kazandığımız da yok!

Hiç mi kazanmıyordunuz?

Yok canım! Hep cebimizden harcıyorduk. Bu şekilde gidersek batacağız dedik. Cebine biraz para girmesi lazım ki devam etsin bu iş... Derken festival yapmaya karar verdik. Her konser için bu eforu harcayacağımıza bari on grup getirip bir festival yapalım, gene aynı eforu harcarız... Hem de festivale sponsor bulmak daha kolay gibiydi. Bir tane konsere kimse sponsor olmak istemiyordu. Bir caz festivali, bir de blues festivali yapmaya karar verdik. Şansımız yaver gitti, Akbank ve Efes Pilsen bizim festivalleri sponse etmek istediler. 90'da Efes Pilsen Blues Festivali başladı, 91'de de Akbank Caz Festivali... Sonra Parliament'i ikna ettik. Pamukbank'a da dans festivali gibi bir şey hazırladık... Fuji'nin ve Radio Oxygene'in sahibi olan Mehmet Galan'la birlikte dünya müzikleriyle ilgili bir festival tasarladık, Fuji World Music Days'i başlattık. Açık Radyo'da önce müzikal direktörlükle başladık, ortak olduk, programcı olarak da devam ediyoruz. Geçen sene de Açık Radyo'yla beraber bir şey yapmaya karar verdik. Bize yakışır dedik. Müzik Şenliği fikri böyle doğdu. Epey zamandır, yurtdışından sürekli birilerini getirmek tatmin etmiyordu. İç piyasadaki müzik dinamiğini ortaya çıkarmak, Türkiye'deki müziğinin canlılığına odaklanmak lazım diye düşündük... İlk şenliği yaptık ve çok iyi tepkiler aldık. Bu seneki çok daha iyi olur herhalde. Aslında zordu ve bayağı da zarar ettik, epey içeri girdik. Zaten baştan sıfırı hedeflemiştik.

Hedef hep sıfır mı oluyor yoksa?

Çok yapmak istediğin bazı yeni projelerde başka çaren yok.

Bunca yılın en kârlı işi hangisiydi?

En kârlı diye bir şey yok. Fetivallerde belirli bir yüzdeyle çalışıyoruz. Sponsorlu olanlarda, her hizmet sektörü şirketi gibi belirli bir "servis ücreti"miz var. Onlarda kazanıyoruz. Pozitif'in adını koyduğu sponsorsuz konserlerde para kazanılmıyor.

Bu işlere girişmenizin sebebinin Sun Ra olduğunu söylediniz. Peki onu getirmeyi başardığınızda, o Sun Ra sizin hayalinizde canlandırdığınız Sun Ra mıydı? Her şey yolunda gitti mi?

Zaten tanıyorduk. Ahmet (Uluğ) Philedelphia'da oturuyordu, Sun Ra da öyle. O yüzden evine kadar gidip konuşmuştuk, ilişki kurmuştuk.

Nasıl biri?

Uzaylı yaa! Gerçekten uzaylı, bu dünyadan değil. Herkesin günlük kaygıları var; sabah kalkayım, kahvaltı edeyim, arkadaşlarımı arayayım, bugün para nerden gelecek?.. Sun Ra böyle şeyleri düşünmez. Müzikten başka bir şey düşünmüyor, başka bir boyutta yaşıyor. Öyle Mustafa Topaloğlu gibi uzaylıyım deyip de, günlük işlerle uğraşmıyor. Zaten ailesi filan da yok, bütün grup bir evde yaşıyor. Amaçları da zaten hiçbir zaman para kazanmak olmamış. 35 sene bir büyük orkestrayı beslemek çok zor. Bir kere Sun Ra hiçbir plak şirketiyle anlaşma imzalamamış. Saturn isimli kendi şirketiyle kendi plaklarını basmış yıllarca, para kazanmamak için. Hayata bakışı çok soyut.

Konuşmak zor değil mi bu adamla?
Monolog.
Nasıl yani monolog?
Bayağı monolog. O konuşuyor, sen dinliyorsun. Felsefesini anlatıyor, yarısını anlıyorsun, yarısını anlamıyorsun. Ama aralarda yakalıyorsun bazı şeyler... Ama insanlardan kaçmıyor, ilgiyi çok seviyor, egosu acayip kuvvetli. O kıyafetlerini, şapkalarını filan düşünsene...
Nasıl geçti Sun Ra konserleri?
İki konser yaptık, asıl önemlisi, bir de Beyoğlu'nda geçit yaptık. Uçaktan indiler, apar topar getirdik, otele eşyalarını bıraktık. O sıralarda Beyoğlu trafiğe yeni kapatılmıştı. Tır gibi bir şey ayarladık... Galatasaray'dan bindiler, yavaş yavaş Taksim'e gittiler ve Galatasaray'a geri döndüler. İnsanların şaşkınlığını görecektiniz. Büyük bir kalabalık vardı, takıldılar peşlerine. Sun Ra da, tırdaki müzisyenler de çok beğendi olayı. Taksim'in orda Beşiktaş maçı dağılmıştı, onlar da ordu gibi takıldılar peşlerine... Sun Ra, böyle şeyleri Amerika'da zaten yapıyordu. Her Halloween'de New York'ta gezen tek grup onlardı... Burası için de benzeri bir şey önerdik ve hiç düşünmeden kabul etti. Ama konserler o kadar iyi olmadı. Aynı günde iki konser yaptık. Sun Ra bayağı hastaydı, zaten tekerlekli sandalyeyle gelmişti. Onun müziği konser salonundan çok, zaman kısıtlaması olmayan yerlerde iyidir. O başladı mı durmaz, üç saat, beş saat çalar. Kulüpleri sever, insanlar dans etsin ister. Böyle steril bir ortamda iyi olmadı. Saat üçte bir konser, saat yedide ikinci konser...
Kulüp ortamında daha önce seyretmiş miydiniz?
Tabii. Kaç kere kulüp sahipleri tarafından konserin kesildiğini gördüm. Sabaha karşı üçbuçuk-dörtte, kulüp sahibi "valla biz de devam etmek isteriz, ama kapatmak zorundayız" falan diyor, ama 70 yaşındaki Sun Ra ve yanındaki 15 adam hâlâ çalıyorlar. Akşam 10'da başlamışlar, bıraksalar sabaha kadar çalacaklar. 27 yaşındayım, izlemekten, ayakta durmaktan yorulmuşum, onlar yorulmamışlar. Çaldıkları zaman başka bir boyuta geçiyorlar. İnsan bunları görünce zaten kendi hayatını da sorgulamaya başlıyor. İnsanların böyle şeyler için yaşadığını gördüğün zaman, sen de hayatın anlamını kendine sormaya başlıyorsun. Bu adamlar ne yapıyor? Ben ne yapıyorum? Bu adamlar böyle yaşıyorsa demek ki hayatta bu kadar değerli şeyler de varmış...
Sizin galiba bir dönem Uzakdoğu'da bulunmuşluğunuz var. O dönem de bu kendini sorgulama sürecinin bir parçası mıydı?

İnsan nereye giderse gitsin, bir taraftan oraları keşfetse de, önce kendini keşfediyor. Tek başınasın, sırtında bir çantayla kendi kendine dolaşıyorsun. Rahatsın, hürsün, mutlusun... Buraya döndüğümde artık her şeyi yapabilecek ruh haline sahiptim. Türkiye'de kulüp yok, konser yok, bok yok, püsür yok diye şikayet edecek halim yoktu. Eğer yoksa ve olmasını istiyorsan, sen yap o zaman! Öyle değil mi?

Bağlantılı tabii. Ben Amerika'da sekiz sene kaldım, son üç senesinde mühendis olarak çalıştım Baltimore'da. Bu üç sene içinde hayata bakışım şekillendi. Mühendislik dışında ya plak dükkanlarında dolaşıyorduk, ya radyo dinliyorduk ya da reggae kulüplerine, caz kulüplerine gidiyorduk... Ama sonuçta mühendislik yapmaktan sıkıldım ve Türkiye'ye dönmek istedim. Ama öyle birdenbire uçağa binip ertesi gün Türkiye'ye inerek, ben şimdi burada ne yapacağım diye kalakalmak istemedim. Türkiye beni ürkütür diye düşündüm. Fırsat bu fırsattı. Vaktim de, param da vardı, atlayayım bari Uzakdoğu'ya gideyim, dolaşa dolaşa Türkiye'ye geleyim istedim. Endonezya'ya gittim, sonra Hindistan üzerinden buraya geldim. İnsan nereye giderse gitsin, bir taraftan oraları keşfetse de, önce kendini keşfediyor. Tek başınasın, sırtında bir çantayla kendi kendine dolaşıyorsun. Rahatsın, hürsün, mutlusun, gençsin. Ne olacak ki işte, en güzel zamanların... Buraya döndüğüm zaman artık her şeyi yapabilecek ruh haline sahiptim. İkna olmuştum: Ben hayatta istediğim şeyi yapacağım. Uzakdoğu dönüşünde bu manevi güce sahiptim. O kadar rahattım ki, Türkiye'deki en olumsuz şeyler bile beni negatif etkilemiyordu. Burada yaşıyorsan, etrafından bir şey beklemeyeceksin. Türkiye'de kulüp yok, konser yok, bok yok, püsür yok diye şikayet edecek halim yoktu. Eğer yoksa ve olmasını istiyorsan, sen yap o zaman! Öyle değil mi?
Sun Ra kitapçığında "Nepal'e gidiyoruz" diye bir ilan ve sizin telefon numaralarınız var. Uzakdoğu macerası daha da devam etti anlaşılan...
Komik o. O zamanlar biraz turizm işlerini de düşünüyorduk. "Nepal'e gider misiniz" diye bir ilan verdik, bir allahın kulu telefon etmedi. Şimdi annemin arkadaşları bile turla Nepal'e gidiyorlar. O ilanı da öyle ciddi ciddi koymadık. Kitapta sayfa boş kalmıştı, bakalım insanlar ilgi gösterecekler mi diye merakımızdan koyduk. On kişi çıksaydı götürürdük. Ama kimse çıkmadı, gidemedik.
Siz ilk gençliğinizde falan neler dinliyordunuz? Hangi müzikler sizi Sun Ra'ya kadar getirdi?
Valla düşünüyorum da, müzik dinleme geleneğim daima marjinale kaçmış anlaşılan. Ortaokulda bile Yes ve Genesis dinliyordum. O zamanlar bunlar daha marjinal, daha progresif gruplardı. Millet rock dinlerken, ben Frank Zappa dinlemeye başladım, Zappa diğer rock gruplarına oranla çok uçtaydı... Sonra reggae dinlemeye başladım. Ama caz dinlemem Baltimore'a taşındıktan sonradır. Bir caz dükkanına gittim, plak raflarında yüzlerce isim. Belki Miles Davis, John Coltrane, Duke Ellington filan hariç bir tanesini bile tanımıyordum, kendimden korktum. Bende bir hobi haline dönüştü... Doğal olarak alıyorsun üç-beş tane CD, hepsini dinliyorsun ve mesela Wynton Marsalis'i sevmiyorsun da, Muhal Richard Abrams'ı seviyorsun. Benim yatkın olduğum tarzlar hep böyle uçuk, abstrakt, geleneğin dışında şeyler oldu. Ama dünya müzikleri de hep ilgimi çekiyordu. Bence dünya müzikleriyle cazın bağlantısı ağır bir şekilde var. Caz da bir dünya müziği sonuçta.
Mesela rock dünya müziği değil mi?
O anlamda bakılırsa, her şey dünya müziği tabii. Rock, bence etnik bir müzik değil. Blues'dan türemiş bir müzik.
Blues etnik bir müzik değil mi?
Evet, sayılabilir. Hatta kesinlikle; özellikle eski dönem akustik blues, etnik bir müzik.
Rock'a karşı bir tavrınız var gibi gözüküyor Pozitif olarak...
Yok ya, yok öyle bir tavır. Sadece, artık ilgi alanımız içine girmiyor denilebilir. Ben yıllarca rock dinledim. Hâlâ da dinlerim. Frank Zappa en sevdiğim sanatçılardan biridir hâlâ. Santana'nın bazı albümlerini çok severim, mesela "Caravanserai"ı hâlâ en sevdiğim üç-beş albüm arasında sayarım; o zamanlar farketmediğim, şimdi farkettiğim çok etnik havalar da vardır o albümde. Rock'a karşı bir tavrımız yok ama, ne bileyim, artık bu yola girdik bir şekilde...
Plak şirketiniz Doublemoon'a gelelim...
İhtiyaçtan doğdu bir bakıma. Adamlar buraya konser vermeye geldikçe, bunları en iptidai şekilde kasetlere kaydetmeye başladık. Butch Morris'in Süleyman Ergüner'le 92 yılında yaptığı konserin kaydı Butch Morris tarafından yayınlandı. 96'da Antony Braxton konser yaptı, kendi konserini kaydetti ve kendi label'ında plak olarak çıkarttı... Baktık ki, burada yapılan konserler yurtdışı piyasasında plak oluyor, biz de bu konser kayıtlarını yayınlamak amacıyla bir plak şirketi kurmak istedik. Senelerce bunu hayal ettik. Buraya gelen herkes Türk müzisyenlerini görmek istiyor, Çingeneleri seyrediyorlar, neyzenleri inceliyorlar, çok beğeniyorlar. Jack De Johnette'den Craig Harris'e kadar herkes ilgi gösteriyor. Bazıları birlikte çalmak istemese bile, en azından duymak istiyor... Burhan Öçal'la Cemaleddin Tacuma'nın konserlerini kaydetmeye karar verdik. İmaj stüdyolarına gittik, Cemal Noyan'a "kayıt yapmak istiyoruz" dedik. Parası neyse verecektik. "Para vermeyin, gelin sizle beraber bir iş kuralım" dedi Noyan. Teknik donanımı

richard brautigan
kürtaj

james joyce
epiphanies/anıklıklar

kurt cobain ve
seattle olayı

roland barthes
camera lucida

altıkırkbeş
kitapları
sadece
kelepir'lerde

KELEPİR

harika bir stüdyoları var. Teklif çok cazip geldi, iki şirket bir araya gelmeye karar verdik. Pozitif-İmaj şirketinin label'ı da Doublemoon oldu.

Neler yayınlandı şimdiye kadar?

Craig Harris ve Barbaros Erköse'nin "İstanbul" albümünü yaptık. İlhan Erşahin'in Wax Poetic projesini yayınladık. İlhan zaten yıllardır yakın temasta olduğumuz biri. Altı-yedi sene evvel genç bir çocuktu, ilk olarak üçlüsüyle beraber burda, Marmara Etap'ın kafesinde çaldı. Her gece 20 kişi izliyordu, tanınmıyordu o kadar. Sonra Roxy, Yeşil, Akbank Festivali derken İlhan müziğini geliştirdi. Sonra New York'ta çalmaya başladı. En sonunda daha groovy, daha hip-hop'vari, daha funky bir projesi olduğundan bahsetti, Wax Poetic'in kayıtlarını New York'ta yaptı. Biz de albümü yayınladık. İki sene evvel Fuji için Brooklyn Funk Essentials'ı getirmiştik, onlar bir şekilde "Üsküdar'a Gider İken"i duymuşlar Amerika'da, onu konserde çalmışlardı, bizim için de sürpriz olmuştu. Parçanın o yorumunu duyunca çok beğendik ve dedik ki, "Siz bizim Türk parçaları funky bir şekilde çalın da bir plak yapalım". Onlara bir sürü kasetler, hit folk parçaları yolladık. Geçen aylarda stüdyoya girdiler, üç haftada bitirdiler kayıtları, haziran ayında onu da çıkaracağız. Ayrıca Burhan ve Cemaleddin haziranda tekrar stüdyoya girecekler, kayıtları bitirecekler. Herhalde ekimde o plak da çıkacak. Doublemoon, böylece rayına oturacak.

Doublemoon ismi nereden geliyor?

Sürreel bir kavram. İki tane ay olmaz, ay bir tanedir. İki ay deyince abstrakt bir boyut getirmiş oluyorsun. Bu şirketin de hep böyle soyut şeylere eğilimi olan ürünleri var. Aynı zamanda iki farklı kültürü bir araya getiriyor. Ama illa Türklerle Amerikalılar bir araya gelecek diye bir şart yok. Çeşitli müziklerin bir araya gelişi yeni bir yön yaratıyor. Biz de bu yönde gidiyoruz.

Basın bülteninizde hedeflerinizin açıklandığı bölümde epey Türklük vurgusu var: "Türk müzisyen, beste ve makamlarını dünyaya tanıtmak; Türk müziğini dünyada söz sahibi yapacak çağdaş ürünler ortaya koymak..." filan... Böyle ifadelere neden gerek duydunuz?

Doublemoon'u Türkiye piyasasında plak satmak için kurmadık, dünyada dağıtım ağını kurmayı hedefliyoruz. Doublemoon'un Türklüğü Türkiye'deki iki şirketin girişimiyle kurulmuş bir şirket olmasından geliyor. Bu şirket gücünü Türkiye'de olmaktan alıyor. Avantajımız şu: Buraya konsere gelen Amerikalı bir cazcının Türk makamları ve sanatçılarıyla hiç alakası olmasa dahi, Türkiye'de vereceği bir konserin burda olmaktan dolayı yarattığı bir artı enerji var. Bu da label'ımıza girebilmesi için kâfi. Elimizde Cecil Taylor'un bir tane kaydı var, 92'de yapılmış. Solo piyano, son derece abstrakt bir kayıt. Live In İstanbul. Bu bize uyar mesela. Neden? Çünkü Türkiye'de yapılmış, tek bir konser, "unique" bir konser. Türkiye'deki bir haftalık tecrübesinin üstüne verdiği bir konser. Makamlarla filan pek alakası yok. Doublemoon şirketinin vurgusu Türk değil, daha ziyade Türkiye.

Barbaros Erköse, Laço Tayfa gibileri sonuçta Türkiye topraklarıyla da sınırlanamayacak bir etnisitenin müzisyenleri. Çingene müziğine nasıl bakıyorsunuz?

Cazın buralardaki karşılığının Çingene müziği olduğu şeklindeki fikre katılıyorum. Çingeneler de doğma büyüme müzisyen insanlar. Müzikle içiçe büyüyen etnik bir grup. Adam enstrümanını eline aldığı zaman konuşturabiliyor.

Rock'u fazla beyaz bulduğunuz için mi ilgi alanınızın dışında bırakıyorsunuz? Eğiliminiz hep siyah müziğe yönelik sanki...

Caz, reggae ve ardından Afrika müziklerini keşfettik. Hepsi siyah müzikler... Ama siyah diye kısıtlayamam. Çünkü ardından Pakistanlı Nusret Fateh'lere ilgi duyduk, sonra Faslılar, Mısırlılar, Hintliler vesaire... Bunlar siyah müzik değil ki...

Beyaz da değil...

Doğal seslerin ön planda olduğu müzikler diyelim istersen kısaca. Rock benim ruhuma öyle gelmiyor. Rock belki daha sosyal içerikli bir müzik. Mesajı ve enerjisi böyle. Ötekiler daha doğal geliyor.

World music tabiri kulağınıza nasıl geliyor? Uygun buluyor musunuz?

Yanlış bir tabir. Amerika ve Avrupa kıtasının dışında da müzik olduğunu keşfediyor insanlar. Pakistan'da veya Hindistan'da da çok iyi müzikler ve müzisyenler olduğunu, bunların da pekala iyi müzik olduğunu, bu müziklerin yüzyıllardır yapıldığını, eskiden primitif diye algılanan müziklerin aslında primitif değil, çok ilerici müzikler olduğunu, çok büyük ustalıklar gerektirdiğini insanlar yeni keşfediyor. Keşfettikçe beğeniyor, bir de isim takıyor. Sadece world music değil, müzikte her türlü klasifikasyon yanlış. Müziğe sınır koyup tarif etmek çok zor. Ama sonuçta biz de konser yaptığımız için bunu kullanmak zorunda kalıyoruz.

Türkiye topraklarındaki etnik müzik hakkında neler söylersiniz?

Valla, Türkiye'nin etnik müziğini hâlâ keşfetmedik aslında. Diğer müzikler hakkında çok daha fazla bilgimiz var. Bu tip projelere girdiğimizde mutlaka ve mutlaka bir bilenle çalışıyoruz. Ben şahsen klasik Türk müziğinden hoşlanmıyorum, ruhuma hitap etmiyor. Ama Türk halk müziğinden hoşlanıyorum. Bağlamayı seviyorum. Hatta tasavvuf müziğinden de hoşlanıyorum, meditatif bir müzik. Klasik Türk müziğindeki tasavvuf unsurlarını da bazen seviyorum. Ama temelde polifonik müzikler, poliritmler beni heyecanlandırıyor.

"Pozitif Üçlüsü": Mehmet Uluğ, Cem Yegül, Ahmet Uluğ

Doublemoon'un yeni projeleri neler olacak?

İki eski kayıt: Cecil Taylor'un demin bahsettiğim kayıtları ve Don Cherry-Okay Temiz kayıtları... Akbank Festivali sırasında Pharoah Sanders geliyor, dünya müziğine çok yakın bir adam. John Coltrane'in en son dönemide birlikte çaldığı bir saksofoncu. Onun için özel bir proje yapıyoruz, Okay Temiz'le birlikte çalacaklar, bir de zurna olacak. Bunu da kaydetmeyi istiyoruz...

Akbank Festivali'nde kimler var bu sene?

Blondie'den tanıdığımız Deborah Harry, Jazz Passengers'la birlikte gelecek. Ondan sonra Art Ensemble Of Chicago'nun saksofoncusu Roscoe Mitchell, son projesi Note Factory'le birlikte gelecek. Çift piyano, çift bas, bir davul, üç tane de nefesli saz. Çok ilerici bir müzisyen. Sonra 60'larda 70'lerde çağdaş cazın önemli isimlerinden biri olan Sam Rivers geliyor. Aydın Esen var. Ve tespit edeceğimiz birkaç grup.

İlerleyen yıllarda getirmeyi hayal ettiğiniz insanlar var mı? Mesela Sun Ra kadar üstünde durduğunuz birileri?

İki tane vardı, ikisi de geçen yıl öldü. Çok üzgünüz. Biri Nusrat Fateh, diğeri de Fela Kuti. Mutlaka istediğimiz biri daha var: Brezilyalı Caulinhos Brown. Bence bu adam Fela Kuti'nin veya Sun Ra'nın Brezilya müziğindeki eşdeğer grubu.

Fela Kuti'yle bağlantı kurmuş muydunuz?

Fela çok zor bir insan ve zor bir projeydi. Onu getirebilir miydik, cesaret eder miydik bilmiyorum. Geldiler mi bir ülkeye, "dağıtıyorlar". 35 kişiler. Zaten Fela anarşist bir karakter. Gerek politik söylem olarak anarşist, gerekse hayatıyla.

Hiç seyrettiniz mi?

Bir kere seyrettim. Muhteşemdi. Her parça bir saat, dört parça dört saat. James Brown'dan etkilenmiş, Afro-pop yapıyor. Alıyor parçayı ve müthiş yerlere götürüyor. Tam bir ayin. Zaten bizi çok etkileyen adamların ortak unsuru bu: Bu adamlar konser vermiyorlar, ayin yapıyorlar. Olay ne biliyor musun? "Sanatçı-mekan-izleyici"nin bir bütünü. En büyük sanatçıyı getir, kötü bir mekana koy, olay biter. Türkiye'de çok güzel mekanlar var. Hiç kullanmadığımız antik tiyatrolar var, meydanlar var. Şimdi buraları kullanmayı düşünüyoruz. Rock da getiririz aslında. Yeter ki iyi rock olsun. Bize daha yakın olan ve iyi müzik yapan rock grupları var. Talking Heads'i, David Byrne'ün projelerini her zaman beğendim. Onları getirmek isteriz. Büyük konser yapacak olsak, Rolling Stones'u getirmek isteriz. Rock deyince ne geliyor aklına, bütün bunları konuşmamız lazım. Kim var aktif ve iyi müzik yapan gruplardan?

Amerika ve Avrupa kıtasının dışında da müzik olduğunu keşfediyorlar. Pakistan'da veya Hindistan'da da çok iyi müzikler ve müzisyenler olduğunu, bunların da pekala iyi müzik olduğunu, bu müziklerin yüzyıllardır yapıldığını, eskiden primitif diye algılanan müziklerin aslında primitif değil çok ilerici müzikler olduğunu, çok büyük ustalıklar gerektirdiğini insanlar yeni keşfediyor.

Gruptan ziyade, şarkı yazarları geliyor akla... Onlar teker teker gelseler fena mı olur? Lou Reed mesela...

Lou Reed'i getirmek isteriz sahiden. Bunlar çok önemli müzisyenler.

Nedense Türkiye'deki festivallerde şarkı yazarlarının yüzüne bakılmıyor. Suzanne Vega bile olabilir, eskilerden Donovan olabilir, ya da Elvis Costello filan... Bu gibi insanlar çok fazla para da istemezler herhalde...

Doğru. Bir de şu var. Bence başkaları çıkıp bunu yapmalı. Biz belli bir alana spesyalize olmuş bir konumdayız. Türkiye'de çok fazla yapan olmadığı için gelip biz sorgulanıyoruz. Bize bu sorular sorulmamalı. Piyasanın boşluğu var. Ne kadar çok bu işle uğraşan insan olursa, o kadar çok müzik olur Türkiye'de. Ve ne kadar çok müzik dinleyen insan olursa, o kadar çok kafası açık insan olur...

Söyleşi: **D.B.**

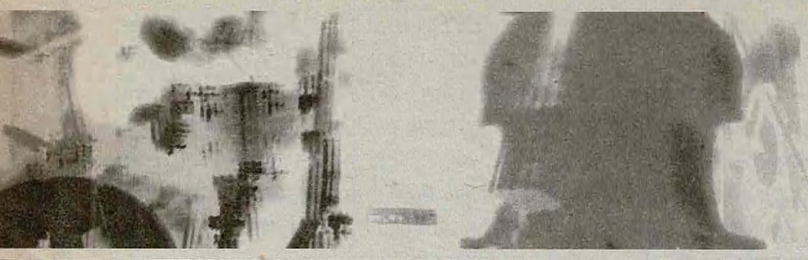

05/25/1998

yeni albüm

ZEN

tanbul

KOD MÜZİK

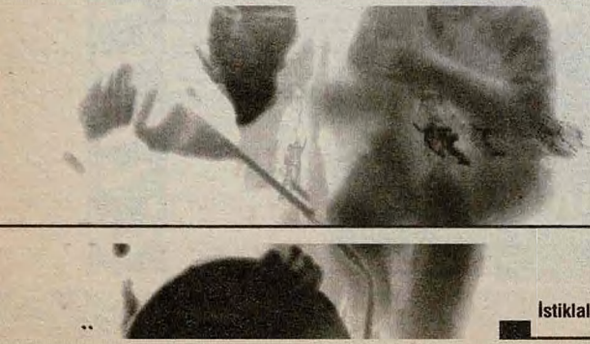

İstiklal Cad. Atlas Pasajı, No:16 Beyoğlu/İstanbul Tel: 0 212 293 2065 - 0 212 292 0465 Faks: 0 212 292 0473

Müsaade edin, geçen ayki Robert Wyatt söyleşisine geri dönelim, yer darlığından çıkarmak zorunda kaldığımız bir soru-cevabı huzurlarınıza getirelim. Çünkü yeri geldi... Hatırlarsınız, Ray Gun dergisinin muhabiri, "Shleep" albümünün, imge ve ses açısından bir rüya gibi olduğunu söylüyor ve Alfred Jarry'nin rüyalar üzerine bir yorumunu aktarıyordu. Orijinal metinde Wyatt'ın cevabının ardından, aslında şu soru geliyor: *"Jarry'nin üzerinizde büyük etkisi oldu mu?"* Wyatt bu soruya karşılık şunları söylüyor: *"Jarry'den çeviriler yapan bir arkadaşımız vardı. Ayrıca Edinburgh'deki bir tiyatroda 'Zincire Vurulmuş Übü' adlı oyun için müzik yapmıştık. 20. yüzyılın başlarında böylesine etkileyici, ikonoklastik sanatların varolması çok şaşırtıcıydı. Mesela Erik Satie gibi adamların... Çoğu zaman insanlar bunların savaş-sonrası eserleri olduğunu sanıyor. Tüm olup bitenleri anlayan biri ortaya çıkıncaya kadar, insanların her şeyi bir anda anlamaları mümkün değil. Bu durumda tek meşru yanıt histerik bir kahkaha atmak olabilir..."* Evet, Robert Wyatt'ın 20. yüzyıl başlarına tuttuğu bu fener ışığını fırsat bilip harekete geçtik ve klasik müziğin putkırıcılarından birini, Erik Satie'yi sayfalarımıza buyur ettik...

Erik Satie

Kalıcı olan düşüncelerdir...

Dünyaya çok yaşlı bir zamanında çok genç geldim.
Erik Satie (1866-1925)

1870-71 Fransa-Prusya Savaşı, ardında siyasal, ekonomik ve kültürel kargaşa içinde yenik bir Fransa bırakmıştı. Bir yanda aşılanmaya çalışılan Avusturya-Alman kültürü ve diğer yanda, yeniden canlandırılmaya çalışılan Fransız milliyetçiliği, müzik ortamını da bir çıkmaza itiyordu. 1880'lerin en önemli Fransız bestecileri Chabrier, Chausson, Delibes ve Massenet, ya Wagner'in müzikal dilini Fransız kültürüne uyarlamaya çalışıyor, ya da Rossini, Bellini ve Donizetti etkisi altında lirik operalar besteliyorlardı.[1]

1880'ler, aynı zamanda, Fransa'da bütün sanat dallarında yeni formlar ve kavramlar, kısacası yeni bir estetik arayışının dönemi de olmuştu. Bu arayış, edebiyatta Baudelaire ve Mallarmé'nin yazılarında, görsel sanatlarda akademik ve izlenimci yapıtlarda açıkça görülüyordu. Bu "fin de siècle" estetiğinin etkilerini müzikte de görmek mümkündü. Özellikle Wagner etkisinin zirveye ulaştığı 1880'lerin sonunda, Fransız müziğinde de öncü eğilimler kendini göstermeye başladı. 1871'de Romain Bussine ve Camille Saint-Saens'in öncülüğünü yaptığı, daha sonra César Franck ve Gabriel Fauré'nin de katıldıkları Ars Gallica kuruldu. Bu kuruluşun amacı, varolan İtalyan operası ve Wagner müziği etkisine karşı özgün bir Fransız müziğinin konserler verilerek yaygın hale getirilmesiydi.[2]

Satie, ilk çalışmalarına, işte böyle bir özgünlük arayışının içinde, geçmişle bağların koparılmaya çalışıldığı bir dönemde başladı. Wagner karşıtı bir tavırla bestelediği ilk çalışmaları "Ogives" (1886), "Sarabandes" (1887) ve "Gymnopédies" (1888), birer öncü nihilizm ve 1920'lerde başlayacak neo-klasik akımın ilk yapı taşı örneği olarak görülebilir. Bu çalışmaların yanısıra, "Le fils des étoiles" (1891) ve "Messe des pauvres" (1893-95) gibi çalışmaların armoni ve model melodileri de bir bakıma Debussy ve Ravel'in müzikal dilinin habercileri sayılabilir.[3]

Bütün bunların dışında, Satie'nin müzikal diline özgünlüğünü kazandıran asıl özellik, sıradan, eğlendirici ve aynı zamanda da ironik buluşlarıyla yakaladığı edebi-müzikal nüktedir. Örneğin Satie, ilk defa kopuk, durağan ve maddeselleştirilmiş sesi, tonal biçim ve gelişimin düzenli ve yapısal ilkelerinden uzaklaştırarak soyut bir şekilde kullanmıştır. Fazlalıklara yer vermeyen, geleneksel olmaktan uzak, çoğu zaman nükteli bu tarzıyla, özellikle Fransa'da 20. yüzyıl müziğinin gelişimini önemli ölçüde etkilemiştir.

Chat Noir kahvesinin açılış yılı olan 1881, aynı zamanda, modern kabare tarihinin de başlangıç yılı olmuştur. Bu dönemde kabare, içki içilen, dans edilen ve eğlenilen bir yerden çok, deneysel ve öncü düşüncelerin ortaya atıldığı, sanatçı ve edebiyatçıların toplandığı kültür ortamları haline gelmiştir. Satie, 1878'de Paris Konservatuarı'nı bıraktıktan sonra, yaklaşık on yıl süreyle, önce Chat Noir, daha sonra da Auberge du Clou gibi kahvelerde piyano çalmıştır. Satie'nin ünlü "Trois morceaux en forme de poir"ı (1890-1903), bir kahve konseri şeklinde tasarlanmış yedi bölümlük bir çalışmadır. Şekilsizliği ve düzensizliği, bir bakıma, müzikhol eğlencesinin hızla değişen, farklı havasını yansıtmaktadır.[4]

Satie'nin müzikten gösterişi ve duygusallığı uzaklaştırarak süssüz ve yalın bir öz arayışı, 1913 yılında üç bölümden oluşan, piyano için bestelediği ve metnini de yazdığı "Enfantines"

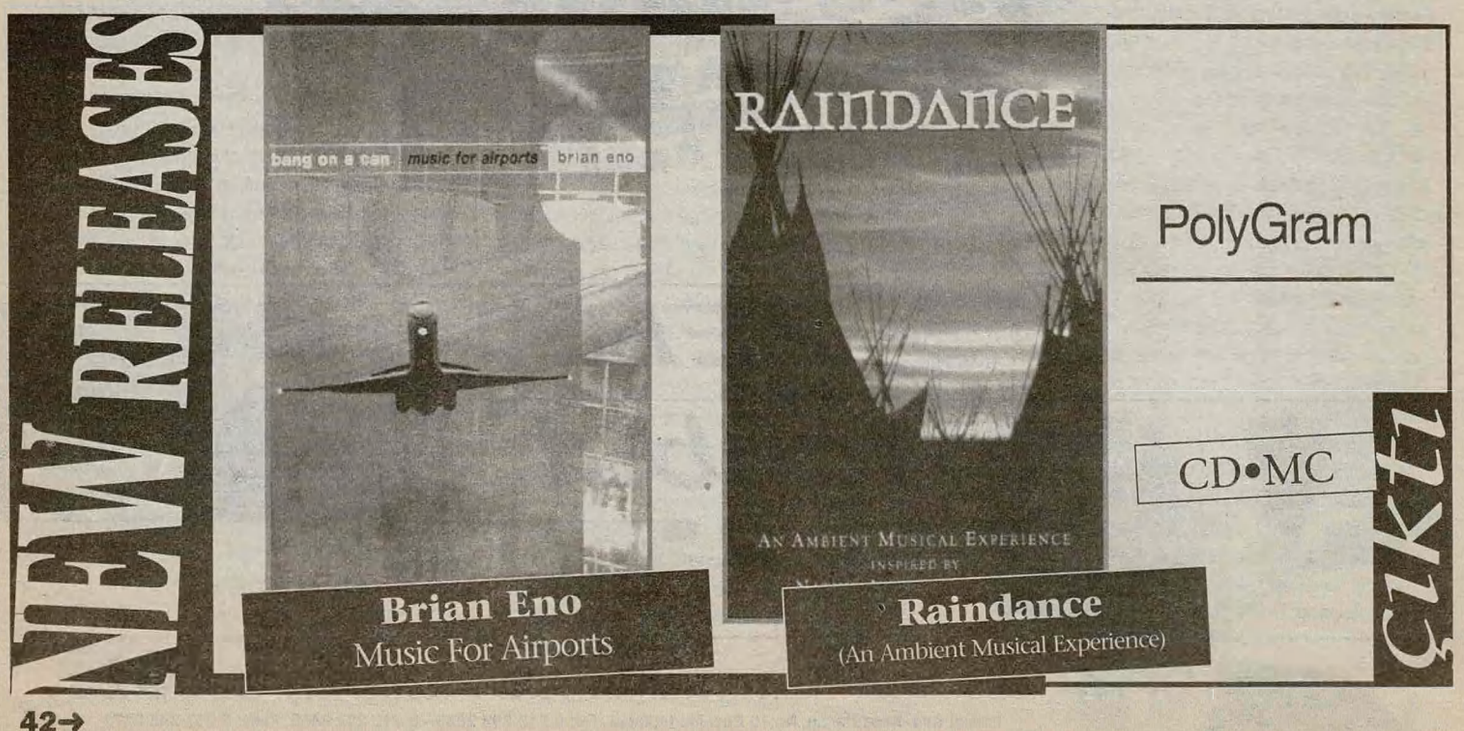

Erik Satie'nin eserlerine memleketimizde de CD olarak ulaşabilirsiniz. Bunlardan üç tanesini kısaca gözden geçirelim. "The Early Piano Works" adı altında 2 CD olarak yayınlanan,140 dakika süren ve Reinbert de Leeuw yorumlarında Satie'nin 20'li yaşlarda ürettiği kompozisyonlara yer verilmiş; bunlara "3 Gymnopédies" (Üç Jimnopedi) de dahil... Pascal Rogé'nin yorumladığı "Sports et Divertissements" (Sporlar ve Divertimentolar), piyasada bulabileceğiniz bir diğer Satie albümü. Altılılar grubunun üyesi Darius Milhaud'la birlikte ortak orkestral eserlerinin –mesela "La Belle excentrique" (alışılmadık Güzel)- yer aldığı bir diğer CD'de ise Bernard Herrmann yönetimindeki Londra Festival Yorumcuları'nı dinleyebilirsiniz...

adlı çalışmasında da açıkça görülmektedir. Gerek kullandığı müziksel materyelin kısıtlılığı, gerekse muzipçe kullanılan yanlış notalar, bir bakıma çağdaşı Stravinsky'nin "Easy Pieces" (1914-17) ve "Five Fingers" (1920-21) adlı çalışmalarını anımsatmaktadır.

Satie, 1916'da Jean Cocteau'yla tanışır ve 1917 yılında, Jean Cocteau'nun senaryosunu yazdığı, Leonide Massine'in koreografisini, Pablo Picasso'nun kostüm ve sahne tasarımını ve Erik Satie'nin müziğini yaptığı ilk "gerçekçi bale" olarak nitelendirilebilecek "Parade" sahnelenir. Bir sirkte geçit törenini canlandıran "Parade", bir bakıma Marinetti'nin varyete tiyatrosunun (hız, sürpriz, pratiklik ve şehir yaşamının diğer yönleri), Stravinsky'nin "Petrushka"sının (karnaval, gösteri içinde gösteri) ve Apollinaire'in "esprit nouveau"sunun bir araya getirilmiş halidir.

1917, aynı zamanda, Wagner hayranlığına, izlenimcilere ve müzikte karmaşık yöntemlerin tümüne karşı altı bestecinin "Les six" (Fransız altıları) adı altında toplandığı yıldır. Amaçları, daha yalın, içten, melodik, çocuksu bir müzik yapmak olan topluluk, geniş çaplı orkestra yapıtları yerine, küçük müzikhollerde, basit müzik toplulukları için yapıtlar yazmaya başlar. Poulenc, Milhaud, Honegger, Durey, Auric, Tailleferre'den oluşan topluluğun öncüsü Erik Satie olmuş, sözcülüğü de Jean Cocteau yapmıştır.[5]

Satie, "Parade" çalışmasından sonra, 1918 yılında dört soprano ve oda müziği topluluğu için, Platon'un diyalogları üzerine senfonik bir dram olan "Socrate"ı ve 1924 yılında Picabia ile birlikte hazırladığı "Relâche" balesini bestelemiştir. René Clair, balenin perde arasında gösterilmek üzere "Entr'acte" adlı gerçeküstücü bir film yapmıştır.

Satie'nin alaycı tavrı birçok müzisyen tarafından ciddiye alınmamış, yine de Darius Milhaud, Maurice Ravel ve özellikle Debussy gibi müzisyenler ona hayranlık duymuş ve ondan etkilenmişlerdir. Fakat Satie'nin yeniden müzik dünyasında tanınması, özellikle 1942'lerde John Cage'in onun üzerine yapacağı araştırmalarla olacaktır.

John Cage'in Satie'yi keşfi, II. Dünya Savaşı sonrasına rastlar. Bu dönemlerde Cage, Black Mountain College'de Satie konserleri vermeye başlar. Satie, Dada hareketinin anarşist tavrına sahip tek besteci olmasının yanında, popüler temaları müzikle başarıyla birleştirebilmesi, gelişimden kaçınarak daha çok tekrar üzerinde durması ve çevrenin gürültüsünü de müziğinin bir parçası olarak kabul etmesi nedeniyle, John Cage için araştırılması kaçınılmaz bir bestecidir. Cage, ilk olarak 1945'de, Satie üzerine yaptığı araştırmalarının bir sonucu olan, Merce Cunningham'ın "Idyllic Song" balesi için "Portrait de Socrate"ı besteler. Satie'den etkilenerek yaptığı diğer çalışmaların arasında, "Socrate" (1969), solo piyano için "Cheap Imitation" (1970) ve "Diary: How To Improve The World (You Will Only Make Matters Worse)" (1969) sayılabilir. Bu çalışmalardan da anlaşılabileceği gibi, John Cage, Erik Satie'nin müzikte yaptığı devrimleri yeni araştırmalar ve buluşlar için kullanmıştır.

Satie, 19. yüzyıl Fransız romantizminden ilk kesin kopuşu temsil eder. Dadacı ve gerçeküstü akımlara yakındır, yüce duygulara ve aşkın anlamalara karşı çıkmış, geleneksel formlara ve tonal yapılara önem vermemiş, mükemmelliği basitlikte aramıştır.

Satie'nin getirdiği yeniliklerin, yeni araştırma ve oluşumlar için temel oluşturduğu diğer besteciler arasında, minimalist müziğin önemli temsilcilerinden Terry Riley ve Steve Reich da sayılabilir. Örneğin, Reich'ın 1970 çalışması "Four Organs", Satie'nin "Fete donnée par des Chevaliers Normands"ın (1892) ana temasının tekrarı üzerine kuruludur. Öte yandan, Satie'nin etkisi sadece müzikle sınırlı kalmamış, Georges Malkine, René Magritte, Man Ray ve Joan Miro gibi ressam ve heykeltraşlar da çalışmalarında Satie'nin müzikal dilinin etkisi altında kalmışlardır.[6]

Satie, müziğiyle 19. yüzyıl Fransız romantizminden ilk kesin kopuşu temsil eder. Sanattaki Dadacı ve gerçeküstü akımlara yakındır, yüce duygulara ve aşkın anlamalara karşı çıkmış, geleneksel formlara ve tonal yapılara önem vermemiştir. Satie, mükemmelliği basitlikte aramış, bağımsız düşüncelerini özenle yapılandırılmış bestelerinde ortaya koymuştur. Besteci Satie'yi ve amaçlarını anlamanın ipucunu bir konuşmasında kendisi şöyle açıklar: "Büyük Ustalar, parlak düşünceleriyle varolurlar. Yetenekleri sonuç olarak basit bir araçtan öte bir şey değildir. Asıl kalıcı olan, düşüncelerdir... Düşünce, sanatsız da yapabilir."[7]

Serhat Günaydın

1. Gillmor, Alan. "Eric Satie" Boston: Twayne Publishers, 1988. 2. Salzman, Eric. "20th Century Music: An Introduction." 3rd Edition. New Jersey: Prentice Hall Englewood Cliffs, 1988. 3. Watkins, Glenn. "Soundings: Music In The Twentieth Century" New York: Schirmer Books, 1988. 4. Perloff, Nancy. "Art and the Everyday: Popular Entertainment and the Circle of Eric Satie." Oxford: Clarendon Press, 1991. 5. Watkins, Glenn. 6. Orledge, Robert. "Satie The Composer" Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 7. Orledge, Robert.

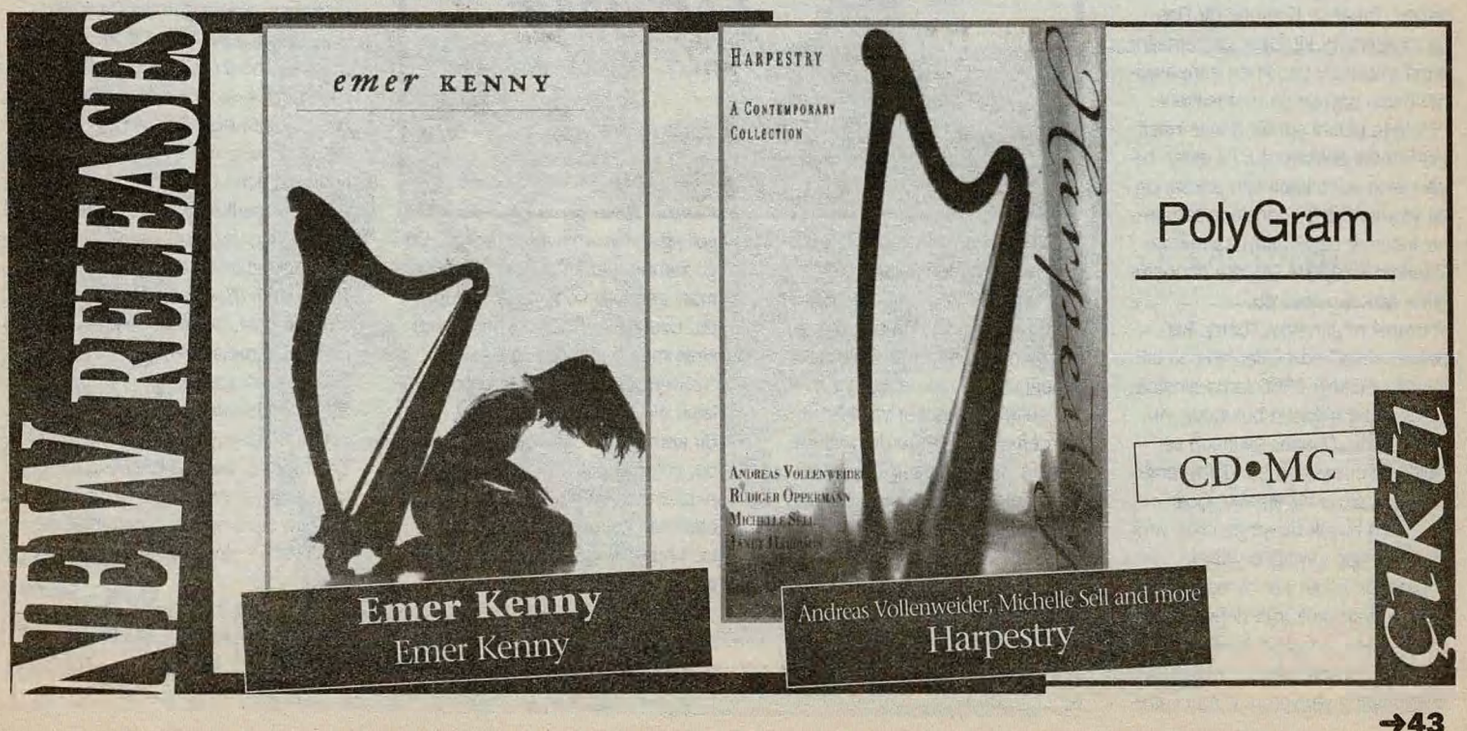

Las Vegas'ta Korku ve Nefret

Önümüzdeki aylarda vizyonda... Terry Gilliam yönetiyor, Johnny Depp oynuyor. "Olay" ise Hunter S. Thompson adlı bir "gonzo" gazetecinin Las Vegas "trip"i... Şimdiden "kaçmasın" sinyalini verip Halil Turhanlı'nın "gonzo gazeticilik"e ve Hunter S. Thompson'a dair yazısına bağlanıyoruz...

"Gonzo"nun laneti

1960'larda geleneksel gazeteciliğin belli başlı kurallarını by-pass yapan, belgesel anlatımı kurmacayla kaynaştıran Hunter S. Thompson, "gonzo gazetecilik" olarak adlandırılan yeni bir tarzın yaratıcısı olmuştu. Bilinç akışı tekniği, alkol ve uyuşturucuların etkisiyle uzayan diyaloglar, farklı ve karşıt bakış açılarının paralel sunumu, gerçek olayların içine kurmaca karakterlerin katılması... Bütün bunlar, gonzo gazeteciliğin başlıca özellikleri...

Gonzo gazetecilik, Bob Dylan'ın bir şarkısındaki "yasanın dışında yaşayabilmek için dürüst olmalısın" dizesini düstur edinmiş bir nihilistin Amerikan mediokrasisine meydan okuyuşu. Hunter S. Thompson, Amerika'nın en içten gazetecisi. Hiç yalan söylemiyor, yalnızca gerçekleri abartıyor. Böylelikle onları gerçekliği aşan gerçekler olarak okurunun önüne koyuyor. İçten ve ciddi. Başkan Johnson'a bir mektup yazarak Samoa valiliğinin kendisine verilmesini istediğinde kesinlikle şaka yapmamıştı. Hunter S. Thompson, Amerikan Düşü'nü parodileştiren bir ayyaş, Amerika'nın kirli çamaşırlarını açığa çıkaran bir küfürbaz ve aradan geçen onca yıla karşın hâlâ çılgın mı çılgın.

Thompson, adını 1965 yılında Nation dergisinde yayınlanan motosikletli çeteler hakkındaki yazısıyla duyurdu. "Hell's Angels: A Strange and Terrible Saga" (Cehennem Melekleri: Tuhaf ve Korkunç Bir Destan) başlıklı ilk kitabının da temelini oluşturacak bu yazısında sansasyonel basın sayesinde motosikletli çetelerin ulusal şöhret haline nasıl geldiklerini anlatıyordu. İlk elden bilgiler elde edebilmek için aralarında bir yıl yaşadığı bu gençlerin tatminsiz insanlar olduklarına, tatminsizliklerinin kolaylıkla şiddete dönüştüğüne dikkat çekiyordu.

Thompson, genelde, "barış, kardeşlik, sevgi" sözcüklerinin çok sık telaffuz edildiği 1960'larda sinsice gizlenen bir şiddetin bulunduğunu belirtiyordu. Charles Manson ve "aile"nin cinayetleri bu iddiayı doğrulayan çarpıcı bir örnekti. Çoğu kimsenin büyük bir iyimserlikle yeni bir başlangıç saydığı o yıllara, Thompson karamsar bir açıdan bakıyor ve karşı-kültürün derininde şiddetin kök salışının Amerikan liberal ideallerinin çökmesinin sonucu olduğunu yazıyordu. ("Yeni Gazetecilik" akımının bir başka sözcüsü Joan Didion da, "Beyaz Albüm"ünde, dönemin atmosferini iyi bilenler için Manson cinayetlerinin sürpriz olmadığını yazmıştı.)

Gonzo gazetecilik, Thompson'ın gönlünce eğlenmeyi gazetecilik yapmaya tercih etmesi sonucu doğdu: Scanlan Monthly dergisi için Kentucky - Louisville'e gitti; orada, yazıyı teslim tarihine çok az bir süre kalmasına dek bol bol alkol, marihuana tüketti. Sonra birden orada bulunmasının asıl nedenini anımsadı. Bu geleneksel yarışla ilgili izlenim ve gözlemlerini yazacaktı, ama yarışı çok az izlemişti, izlediği kadarını da sarhoş ve dumanlı olduğu için anımsayamıyordu. Pek fazla seçeneği yoktu. Yarışla ilgili ya da ilgisiz, gelişigüzel notlar yazdığı sayfaları defterinden kopardı, bunlara (yarışla yine çok az ilgili) bazı bölümler ekledi ve Scanlan Monthly editörü Bill Cardoso'ya postaladı. O da postadan çıkanları hiç edit etmeden, olduğu gibi yayınladı. Rivayete göre, "gonzo" nitelemesini de ilk kez Cardoso kullandı.

Thompson, gonzo tarzıyla giderek yeni bir gazetecilik türü yarattı. Çok yalın bir formülü vardı bu gazeteciliğin. Otomobil yarışı ya da başkanlık seçimi kampanyası, herhangi bir konuyu izlemek üzere bir dergiyle anlaşıyor, sonra olayı izleyeceği şehre gidiyor, iyi bir otele yerleşiyor, lüks bir araba kiralıyor, bol bol alkol ve marihuana içip güzel kadınlarla gönül eğlendiriyor, kısacası hayatın tadını çıkarıyordu. Bu arada, anlaştığı dergi için de kabarık bir fatura çıkarıyordu. Ve nihayet teslim tarihine beş kala amfetamin alıyor, müziğin sesini sonuna kadar açıyor ve gelişigüzel yazmaya başlıyordu. Çoğu zaman, yazdıklarının pek azı yazması gereken konuyla ilgili oluyordu. Uzun yıllar Rolling Stone dergisinin muhabiri olarak çalışan bu "maverick" gazeteci, bugün de yaklaşık olarak aynı yolu izliyor.

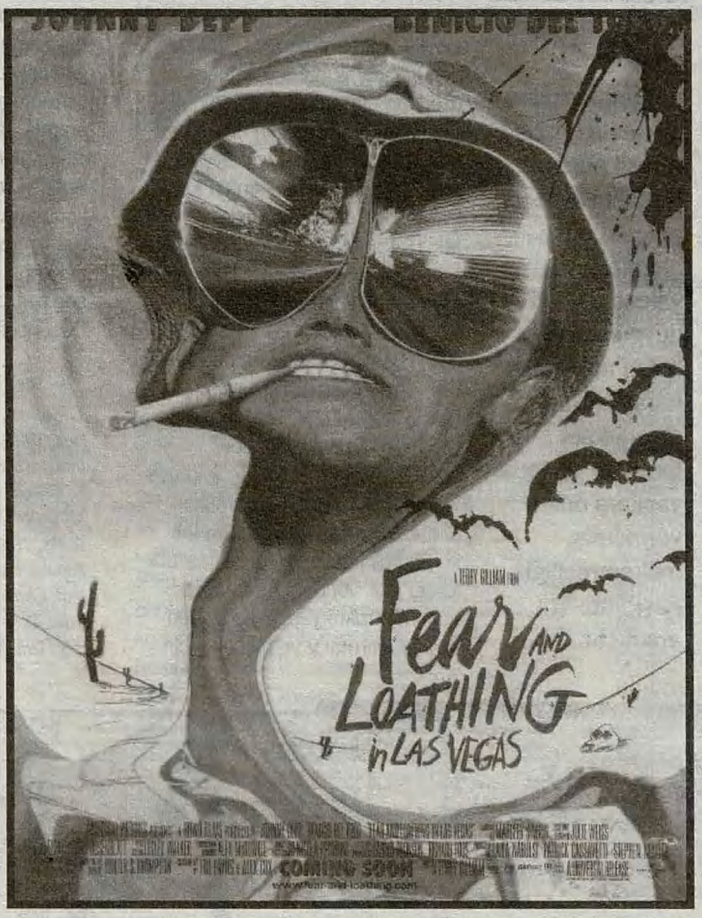

Bir keresinde, Las Vegas yakınlarında, çölde yapılacak otomobil yarışını izlemesi istendiğinde, yine pahalı otellerde kalmış, kiraladığı Cadillac'ı hurdaya çevirmiş, kendinden geçinceye değin içmiş ve sonra yüksek hız ve enerjiyle biraz yarışı, ama ağırlıklı olarak Las Vegas izlenimlerini anlatan bir yazı yazmıştı. Onu bir karşı-kültür ikonu yapacak olan "Fear and Loathing In Las Vegas" (Las Vegas'da Korku ve Nefret) kitabının nüvesini oluşturan söz konusu yazıda, bu şehirde sanrı yaratıcı drug almaya hiç gerek olmadığını, çünkü buradaki bayağılık kertesindeki süs ve gösterişin gerçeği LSD etkisinin yol açabileceğinden çok daha fazla çarpıttığını ileri sürüyordu. Gerçekten, çölün ortasına dikilmiş bir kitsch anıtıdır Las Vegas. Liberace'nin kostümleri ve bu şehrin göz kamaştırıcılığı aynı berbat beğeni kataloğunun içindedirler. Kuşkusuz, Thompson'ın Las Vegas'a bakışı, orayı her türden tüketicinin fantazilerini doyurabileceği bir "haz bölgesi mimarisi" ve "yol kenarı eklektizmi" olarak kültleştiren Robert Venturi'nin yaklaşımından çok farklıdır.

Her koşul altında gösteriyi çalmak ve hemen spot ışığına yerleşivermek, bu ağzı bozuk, ayyaş gonzo gazetecinin en büyük hüneridir. O daima kendini anlatır, her olayda baş aktördür. Onun çılgın dünyasında (ABD başkan adayları da dahil) diğer herkes sadece birer figürandır. Fakat bu baş aktör kendini fena halde karikatürleştirir, personası Raoul Duke aracılığıyla zaaflarını nihai sonuçlarına taşıyarak kendini parodileştirir. (Bu, onun 1960'ların yeraltı çizgi romancılarıyla, örneğin Robert Crumb ile ortak bir özelliğidir.) Personası Raoul Duke, alkol ve uyuşturucuların alt üst ettiği karmakarışık aklıyla gerçekliğin yüzeyinde tahrifat yapar, ama aynı zamanda Amerika'nın tarihiyle ilgili yorumlarda, geleceğine ilişkin kehanetlerde bulunur. Ona göre Amerika, iyi ve kötünün sürekli savaş halinde oldukları bir alandır. Her iki güç de Amerika'nın geleceğini ellerine almak, yazgısını belirlemek isterler. Sıradan Amerikalının, Mr. Taxpayer'ın (Bay Vergi Mükellefi'nin) tercihi, bu mücadelenin sonucunu kuşkusuz etkiler. 1972'deki başkanlık seçimlerinde Rolling Stone muhabiri olarak her iki adayın da kampanyalarını izleyen Thompson, Nixon'ın ezici çoğunlukla kazanmasını Amerikalıların kötülüğe ne denli eğilimli, barbarlığa ne denli yatkın olduklarının kanıtı saymıştı.

Thompson, 1983 yılında, Ralph Steadman'ın fantazmagorik çizgileriyle görsellik de kazanmış olarak yayınlanan "The Curse Of Lono"da

(Lono'nun Laneti) yine Amerika'nın bir lunapark çadırındaki kahkaha aynalarına yansıyan suretini tasvir ediyordu. Bu defaki serüveninde Honolulu maratonunu izleyen gonzo gazeteci, kendini Hawaililerin bereket ve eğlence tanrısı Lono'nun reenkarnasyonu olarak düşlüyordu.

Geçtiğimiz yıl, New Orleans Üniversitesi profesörlerinden Douglas Brinkley, Thompson'ın mektuplarından bir kısmını derleyerek "Proud Highway: The Fear and Loathing Letters" (Gururlu Anayol: Korku ve Nefret Mektupları) başlığı altında yayınlanmalarını sağladı. Thompson'ın annesine, karısına, sevgililerine, ABD başkanlarına, politikacılara, editörlerine, dost ve düşmanlarına yazdığı yüzlerce mektuptan yapılmış bu derleme, onun kitaplaşarak yayınlanacak mektuplarının sadece birinci cildi. "Las Vegas'da Korku ve Nefret", 1996 yılında bir söz-müzik albümü olarak yayınlandı. Aslında bu albüm, söz konusu kitabın mikrofona uyarlanması. Örneğin, Raoul Duke'un monologlarını bağımsız Amerikan sinemasının usta yönetmeni, Thompson'ın hayranı ve dostu Jim Jarmusch seslendiriyor. Thompson'ın diğer bazı dostları da kitaptan bölümler okuyor. Arada gonzo gazetecinin çok sevdiği bazı Jefferson Airplane, Rolling Stones ve Bob Dylan parçalarına yer veriliyor.

"Las Vegas'da Korku ve Nefret"in çok kısa bir süre önce Terry Gilliam tarafından filme uyarlanmış olması da, bir Hunter S. Thompson canlanmasından söz edebileceğimizi gösteriyor.

İtiraz edebilirsiniz elbette, ama ben, Scanlan Monthly'nin editörü Bill Cardoso'nun "gonzo" sözcüğünü kullanmasından önce de bu ülkenin okunmaya değer çok az sayıdaki spor yazılarından biri olan üstat İslam Çupi'nin gonzo gazetecilik yaptığını söyleyeceğim. Üstadın içki şişesinde balık olmadan daktilosunun tek tuşuna dahi basmamadaki kararlılığına şapka çıkarmamak büyük haksızlık olur. Üstad, o güzelim yazılarını kağıda dökerken gramofonda da "Exile On Main Street"i döndürüyormuş gibi geliyor bana. Ola ki yanılıyorum!..

Bu ülkenin bir gonzo gazetecisi daha var: Barbaros Devecioğlu. Şık ve güzel insanların dünyasında kendine yer bulamayan, hep dışlanmış hisseden, hiçbir partide eğlenemeyen "çirkin adam". Onun anlattıklarında yaşanmışlık ve dolayısıyla da sahicilik var. Ha, bir de gonzo olmaya pek özenen, ama anlattıklarının lavukça sıkılmış palavralar olduğu hemen anlaşılan "bullshit" köşe yazarları var tabii.

Halil Turhanlı

Ana ve Oğul

"Vatandaş" haklı olarak soruyor: Delikanlı Nick Cave, nerdesin haney..? Öyle ya, İstanbul Caz Festivali'ne gelecekti, her şey tamamdı, son anda yan çizdi. Peki neden? Resmi neden: "Önemli bir aile toplantısı". Rivayet: Annesi çağırmış. Gitmese olmazmış. Peki, hakikat ne? Üfürme bir mazaret mi, yoksa "muhallebi çocukluğu" mu? Ne o, ne öbürü. Ve işte Roll asıl nedeni ifşa ediyor. Az sonra, aşağıdaki satırlarda... Ama önce, sinema yazarlarına bir sitem: İstanbul Film Festivali öncesinde ve süresince, sağolsunlar, yazdılar, çizdiler fakat bizi "Ana ve Oğul"a uyandırmadılar. Alacakları olsun. Independent On Sunday'de Nick Cave'in yazısı kazara elimize geçmeseydi, toslamasaydık, nasıl bir şaheseri kaçırdığımızdan haberimiz bile olmayacaktı...

Ağladım, baştan sona ağladım...

Bir arkadaşım, Soho'da öngösterimi yapılan bir Rus filmine davet etmişti beni. "Nasıl bir film" diye sorduğumda şöyle demişti: "Valla, pek bir şey olmuyor, sonra birisi ölüyor. Gel gör, bayılacaksın..."

Bu arkadaşım, o filmin İngiltere'deki dağıtımını yapıyordu, dolayısıyla gidip görmemek olmazdı. Zaten oturup bir Rus filmini baştan sona seyretmek, ancak arkadaş hatrına yapılacak bir şeydir.

Geciktim, salona girip ön sıraya oturduğumda jenerik sona eriyordu. On dakika sonra sessiz sessiz ağlamaya başladım ve film boyunca gözyaşlarım dinmedi.

Sinemada ağlamışlığım var, ama böylesini hiç hatırlamıyorum. Baştan sona, hiç ara vermeden. Film sona erip ışıklar yandığında, iki sıra arkamda oturan ağlamaktan gözleri kızarmış kadın bana bir kağıt mendil uzattı ve gazetelerden birine bu film hakkında bir yazı yazmamı rica etti.

Filmin adı "Ana ve Oğul", yönetmen Aleksandr Sokurov. Ölmek üzere olan bir annenin (Gudrun Geyer) son gününü ve oğlunu (Aleksei Anaishov) konu ediniyor.

Sabah. Anne, oğlundan onu "yürüyüş"e götürmesini istiyor. Bir dizi düşsel doğa görüntülerinin içinden geçerek ıssızlığın ortasındaki çıplak evlerine dönüyorlar; oğul, anneye yemeğini yediriyor, yatağına yatırıyor. Sonra da tek başına yürüyüşe çıkıyor. Eve döndüğünde annesini ölmüş buluyor. Bütün bunlar 76 dakika sürüyor. Fakat bu süre içinde öyle bir güzelliğe, öyle bir kedere tanık oluyoruz ki, verilebilecek en uygun tepki, ağlamak bence.

Ana ve oğul, ölüm ve sevgi ve merhamet üzerine bir film. Anne ve oğul arasındaki sevgi aşkınlaşıyor, ölümün tehdidi ile arıtılıyor. Ölüm, ikisini de mutlak bir kesinlikle bekliyor: Anne, ölecek olan. Oğul, yalnız kalacak olan. Zaman, saygılı davranarak öylesine yavaşlıyor ki, sanki sevginin dikkatli hareketlerine yer açıyor gibi: Hiçbir hareket hızlı yapılmıyor, çünkü bu, ölümü çabuklaştırmak demek. Kahramanlar, duygusal ve ruhsal bir zarafete ulaşıyorlar. Sanki kendi tarihlerinden kopuyorlar, çevrelerine yabancılaşıyorlar ve kendi dışlarındaki dünyadan etkilenmez hale geliyorlar. Varolan tek şey jestler: Rahatlatıcı, itinalı, yumuşak jestler. Oğul annenin saçlarını fırçalıyor, battaniyesini örtüyor, emzikli bir şişeyle yemeğini veriyor. Anne dokunuşlarla, okşamalarla karşılık veriyor, gitgide azalan gücünün yettiği kadarıyla.

Öyle bir ilişki ki, bir bakıma, başkaları tarafından görülmeyi amaçlamıyor. 20. yüzyıla ait analizlerin diliyle söylersek, kutsal, dini ve sade. Gerçekten aşkınlaşmış bir insanlığın bakış açısı söz konusu. Ancak, Sokurov, ölümün trajik tabiatı hakkında hiç kıvırma yapmıyor. Ölüm her şeyin üzerine gölgesini düşürüyor, her jesti mahzunlaştırıyor, her harekette ağırlığını hissettiriyor. Doğa bile annenin yaklaşan yokoluşuna ağıt yakıyor gibi. Arada bir, İsa'nın öyküsünü yankılayan tablolarda resmedilen ıstırabı görüyoruz. Hasta annenin değil oğulun, ölenin değil geride kalanın ıstırabını.

Diyaloglar da tuhaf bir biçimde tesirsiz; kahramanların sevgisi dili gereksiz kılmış gibi. Anne ve oğul konuştuklarında, kelimeleri herhangi bir gerçek amaçtan yoksun sanki. Kelimelerin içinde psikoloji var; komplikasyon ve acı. Son konuşmalarında, ölmenin ve yaşamanın sebeplerine dair konuşmalarında, bu iyice belirginleşiyor. Diyalog anlamsız ve acımasız. Elem duygusu uyandırmaktan başka bir şeye yaramıyor.

Anne, "Çok üzüntü verici. Her neyse, sen daha benim çektiklerimi çekmek zorundasın" diyor. Oğul da, "biraz uyu istersen anne" diyor, "bir uyku çek, ben biraz sonra gelirim."

Oğul evden çıkar, evi çevreleyen enfes peyzajda yürümeye başlar. Film, işte bu uzun, havada asılı duran, neredeyse hareketsiz sahnelerde, nefes kesen bir güzelliğin doruklarına yükseliyor. Sokurov'un doğa manzaraları hiçbir realizm isteğinin yükünü taşımıyor. Sahneler sinematik tuallere dönüşüyor, filmden ziyade resme yaklaşıyor, renk renk yansılanan ışıkla yıkanıyor. Bu rüya mahsülü manzaralar 19. yüzyılın başlarındaki romantik Alman ressamlarının eserlerini anımsatıyor, özellikle Caspar David Friedrich'in her şeyin uysal bir parlaklıkla yumuşatıldığı tablolarını. Bu yücelen doğanın uçsuz bucaklığı ve esrarı, geleneksel hıristiyanlığın hiçbir formülüyle bağlantılı olmayan bir maneviyat doğuruyor. Ve Sokurov'un bu müşkülpesentçe kotarılan sahnelere gösterdiği ihtimam, kahramanlarının birbirlerine gösterdiği ihtimamı yankılıyor: ayrıntıya sadakat, acelesi olmayan şefkat, sevgi.

Bütün bu güzellik, gizlice yaklaşan ölümün dikte ettiği bir bir hız, bir zaman ölçeği içinde sunuluyor. Her hareket, her jest -yavaş, mühim, kutsal- seyirciye zaman veriyor: büyülenmek ve bu güçlü ve çok ciddi saikler tarafından baştan çıkarılmak için. Bu filmi seyrederken kendi ölümlülüğümüzün ve başkalarının ölümlülüğünün kaçınılmazlığıyla yüzyüze kalıyoruz. Sinemanın çok uzun bir zamandır ilgilenmediği duygular uyanıyor içimizde. Benim bu filme ilk reaksiyonum, olup bitenlerin elemine gözyaşı dökmek oldu. O gündür bugündür, içimde o özgün titreşim yankılanıyor.

Nick Cave

Çeviren: Yücel Göktürk

Geçen sayıda Yehudi Menuhin'le birlikte konuk olmuştu. Çarçabuk hafıza tazeleyelim: Adı Miguel-Angel Estrella, Arjantin doğumlu, dünyaca ünlü piyanist. Bir müzik "enternasyonel"i olan Musique Esperance'ın kurucularından. Gecekondu mahallelerinde, yoksul semtlerde, kırsal bölgelerde müzik yapması nedeniyle 1976 yılında cunta tarafından ülkesinden kovuldu. 1997'de Uruguay'da "kayıplar"la aynı kaderi paylaştı, açılan uluslararası kampanya sayesinde bir "faili meçhul cinayet" kurbanı olmaktan kurtuldu. Mayıs ayının mana ve ehemmiyeti sebebiyle, Estrella'nın 1989'da Le Monde Diplomatique'de yayınlanan yazısına bağlanıyoruz.

İNSANLARIN KARNI AÇKEN BEETHOVEN ÇALMAK NEYE YARAR?

Geçmiş deneyimlerimden edindiğime göre, müzik bir ifşaattır. Ergenlik çağından beri ve hâlâ, yeni müzik yapıtları keşfettiğimde sınırsız bir içsel zevk duyuyorum. **Müziğin** çok büyük bir **iletişim gücü**ne sahip olduğu ve bizim müzik yaparken bilinçsizce dahi olsa bir şeyler anlattığımız doğrultusundaki inancım buradan geliyor. Örneğin, hayatında hiç piyano ya da klarinet görmemiş bir seyirci karşısında, müzikte ilk temasın bir ifşaat olduğunu ve o anda bu insanlarla müzik arasında neredeyse dini bir tür bütünleşmenin yaratıldığını fark ediyorum. Çok uzun bir süredir, özellikle de son otuz yıldır sanatımızın yolundan saptırıldığını düşünüyorum; müzik sadece ün ya da servet edinme amacıyla bir **rekabet nesnesi** haline geldi. Müzik, temel rolü olan iletişimden saptırıldı. Müzikten başka kim, insanlar onun kodlarını tanımadığı halde, herkese hitap edebilir, herkesle konuşabilir? Bundan yirmi yıl kadar önce, New York'da ya da Londra'da bir konser organizatörü bana şöyle demişti: "Büyük metropoller hariç, **çalarken tamamen kendini vermen** gereksizdir." Bana yılda 250 konser vermemi teklif ediyordu; ben de bunun benim için kesinlikle imkansız olduğunu anlatıyordum: Her konser çok büyük bir ruhsal ve sinirsel tecrübedir; bir konserden sonra, kendi kendime ve piyanomla geçireceğim üç sıradan güne ihtiyacım vardır. Bana şu cevabı verdi: "Hiç dert değil canım. Büyük şehirlerde kendini verirsin, öteki yerlerde değmez, **sen makinayı çalıştır yeter...**"

Çalarken öylesine bir aşırı hassasiyet içinde oluruz ki, seyircinin varlığından ilham alan yüzlerce yeni fikir zihnimize gelir. Heyecan, teessür uyandıran bazı parçalarda, romantik repertuarda, örneğin Beethoven'in dramatik sonatlarında, ancak yirmi kere seyirci karşısında çaldıktan sonra müzikal ifadenin duru ve coşkulu biçimini bulmaya başlarsınız. **Hapishanelerde ya da köylülerin karşısında** peşpeşe aynı parçayı defalarca çalarsınız –böyle bir şey konserlerde olmaz. O zaman müziğe tekabül eden imgeyi, görüntüyü aramak gerekir, yaratıcılık anı, çok güçlü bir suç ortaklığı anıdır. Marsilya'da, Beaumette hapishanesinde, Johann Sebastien Bach'ın bir parçasını çalıyordum ve bir tutuklu kendini bambaşka yerlerde hissettiğini, bu müzikle beraber bir yolculuğa çıktığını ve hiç alakası olmadığı halde kendisini İsviçre'de buluverdiğini anlattı; onun arkasındaki, yine kendisiyle hiç alakası olmayan göl kıyısında bir şato görmüştü. Suyun renginden ötürü bu göl çok önemliymiş, bu renkte bir suyu hayatında görmemiş. Bir başkası şöyle dedi: "Ben de başka yerlere gittim, bir nehrin kıyısında oturuyordum, su sakin sakin akıyordu." Bir diğeriyse çok kısa yorumladı: "Yağmur yağıyor". Halbuki ben kendi izlenimlerimden hiç söz etmemiştim, sadece aynı parçayı üç kez art arda çalmıştım. Sonra, bu yapıta çalışırken ilk izlenimlerimi kenarına kaydettiğim partisyonu çıkardım: "Sakin sakin akan su." Böylece hepimiz su hakkında sahip olduğumuz fikirleri paylaşmıştık.

Bir hapishanede, Bach'ın bir parçasını çalıyordum. Bir tutuklu şöyle dedi: "Başka yerlere gittim. Bir nehrin kıyısında oturuyordum, su sakin sakin a kıyordu." Bir diğeriyse çok kısa yorumladı: "Yağmur yağıyor". Kendi izlenimlerimden hiç söz etmemiştim. Sonra, bu yapıta çalışırken ilk izlenimlerimi kenarına kaydettiğim partisyonu çıkardım: "Sakin sakin akan su."

Bir gün, bir tutuklu bana, muhtemelen ticari bir müzikten söz etti. Ona bu müziğin neden söz ettiğini sordum. "Adı, '**Anneme Mektup**'" dedi. Ona sordum: "Annene bir mektup çalmamı ister misin?" "Tabii." "Annen nasıl bir insan?" "Çok iyi ve delicesine sevgi dolu bir kadın." Ona Gabriel Fauré'nin bir noktürnünü çaldım. Tutuklular **mutlak bir sessizlik içinde** dinlediler ve parçayı bana defalarca çaldırdılar. Aynı bu noktürnü, daha sonra **Nikaragua'da,** piyanoya hiç alışık olmayan **bir grup köylünün** karşısında çaldım. Hiçbir şey söylemeden çaldım. Parça bittikten sonra bir köylü ayağa kalktı: "**Bak sen şu işe**, sanki bütün dertlerimiz hallolmuş da, hayatta sevgiden, aşktan başka bir şey kalmamış gibi. **Gökyüzüne bakıp birbirimizi sevebiliriz.**" Arjantin'de, Beethoven'in bir adagio'sundan sonra bir köylü önümde ayağa fırladı ve bağırdı: "Dua etmeye devam et, birader!" Ben bunun bir dua olduğunu biliyordum.

Konservatuarlardaki hocalar, müziğin bu doğrudan iletişim boyutunun üzerinde yeterince durmazlar. Özellikle teknik mükemmellik ve metronomik çalışmayla uğraşılır ve **işin esası** olan, her **duygu**yu, **heyecan**ı aktarmak için vücudunda bulman gereken enerji, coşku, bağla seslerin soluğu unutulur. Müzik bizde bir şeyleri açığa çıkarır ve bu açınlanma kollektif hale gelebilir. Zaman zaman olağanüstü bir bütünleşme içinde **dinleyicilere dokunuyormuşum gibi** hissettiğim çok yoğun anlar yaşadım. Kimi insanlar bana **seslerin** kendilerini **okşadığını** söylediler.

Antib'de, kısa bir süre önce, çok fazla genç vardı. Onlara dedim ki: "Size isterseniz klasik bir konser veririm, isterseniz 'a la carte' bir konser." Hep bir ağızdan bağırdılar: "A la carte istiyoruz!" İçlerinden birkaç tane çekingen olmayan, rahat delikanlı bana sordular: "Senin için **aşk nedir**, müzikte?" **Schumann** ve **Brahms** çaldım. Sonra: "Sence **sıkıntı, çalkantı** nedir?" ve **Chopin**'in dokuzuncu etüdünü çaldım. "Ölüm nedir, şehvet nedir?.." Çok güzeldi, insanoğlunun duyguları, heyecanları arasında bir seyre çıkmıştık. Ben bırakıp gitmek istemiyordum, onlar da gitmek istemiyordu, tamamen olağandışı bir an yaşadığımızı hissediyorduk.

Biz müzisyenlerin, sanatçıların, entellektüellerin prensipte çok cömert olduğumuzu düşünüyorum: İnsani temasa ihtiyacımız var ve vermeye ihtiyacımız var. Ancak, mesleğimizde ilerlerken, çevremiz giderek bize, özellikle maddi düzeyde, acımasız baskılar yaratıyor. Bu durumda da, bu hassasiyetle **kariyer dertleri**ni bağdaştırmak bizim için çok güç oluyor. **İnsan hakları** için müzik yapmak, konser vermek neredeyse bir **moda** haline geldi; büyük bir **tanıtıma, reklam**a yer verilmesi koşuluyla tabii. Ya da sığınmacılar için konser vermek; ama dünyanın bütün **televizyon kanallarının** karşısında olmak koşuluyla. Bu cömert, **iyi niyetli** bir **fikrin** ticari bir şekilde **ele geçirilmesi** demektir.

Bir müzisyen için, bir şeyi yerinde görmenin yerini hiçbir şey tutamaz. Örneğin, **Filistin** kampları hakkında çok şey okumuştum, ama oraya gittiğimde hiçbir zaman unutmadığım ve unutamayacağım **yüzler ve bakışlar** nedeniyle bütün dramı çok daha çabuk anladım. Bütün bu deneyimleri yaşayabiliyorum, çünkü Musique Esperance var. Öyle olmasaydı, tamamen farklı bir şekilde, kendi kabuğumda yaşardım. Ben kendi adıma konuşuyorum, ama Musique Esperance için çalışan bütün müzisyenler için aynı şey geçerli. Şili'ye gittiğimizde, **Santiago'nun yoksul mahallelerinde** ya da kırsal bölgelerde, oraya bir şeyler götürdüğümüzü hissettik, çünkü bunu Musique Esperance çerçevesinde yapıyorduk. İnsan haklarından bahsetmiyorduk, çünkü kovulmaya niyetimiz yoktu; ama Fransız devrimiyle ilgili hayallerini yansıttığı bazı parçaları çalarken, bir yandan da **Beethoven**'dan, onun hayatından söz ediyorduk. Chopin çaldım ve bu Polonyalı bestecinin sürgün hayatını anlattım. Her şey Şili'deki hayatla öylesine birbirine bağlıydı ki, dinleyiciler bağıra çağıra kendilerini ifade ediyorlar, dertlerini anlatıyordu. Ve konserden çıkarken herkes, **"Yeniden Demokrasi!"** diyordu.

Çok uzun bir süreden beri, müziğin görünüşte imkansız gelen şeyleri mümkün kılma gücüne sahip olduğunu düşünüyorum. Uruguay'da hapishaneden çıktığım zaman, anladım ki, eğer müzisyen olmasaydım, o anda hayatta olamazdım. Ama müzisyen meslektaşlarımın beni içinde bulunduğum o dramatik şartlardan çekip kurtarmayı başarmış olması beni şöyle düşünmeye sevk etti: "Uruguay'da uluslararası dayanışmanın zoruyla serbest bırakılan ilk mahkum benim." **Uruguay'daki siyasi tutuklular** için binlerce eylem yapılmıştı, ama bir tek mahkumun bile serbest bırakılması sağlanamamıştı. Müzik bunu mümkün kıldı. O zaman kendi kendime şöyle dedim: "Eğer bir müzik eyleminin zoruyla Uruguay'da bir tutuklunun serbest bırakılması bir kere mümkün olduysa, niçin müziğin sadece bir kişi için olmadan ve sürekli bir rol oynayabileceğini niçin tahayyül etmeyelim?"

46→

Eşim Martha ve ben gecekondularda, en yoksul mahallelerde, uzak kırsal bölgelerde müzik yapmaya başladığımızda, müziğin insanları daha iyi kıldığını fark ediyorduk. Bütün bunlar Güney Amerika'daki subaylar tarafından kötü karşılandı. Aşağıdan, temelden gelen bu harekete geçişi hissediyorlardı. Onlar için bu tehlikeliydi. Yoksul topluluklar arasındaki bu çalışma aynı zamanda çağdaşlara bir sadakat biçimi anlamına da geliyor.

Johann Sebastian **Bach'ın hayatı** hakkındaki düşüncelerini anlatan bir **Latin Amerikalı köylü**yle karşılaşmıştım, daha önce hiç duymadığı bu müziğe aşık olmuştu. Bach'ın kim olduğunu bilmiyordu ve onu Arjantin'in kuzeyinden çağdaş birisi sanıyordu. Bu adam, bir şeker kamışı rafinerisinde binlerce insana Bach'ın müziğini nasıl keşfettiğini, onun artık günümüzde yaşamadığını sonunda öğrendiğini, ama harika bir müzisyen olduğunu anlatıyordu. Bizim konservatuarda gördüklerimizden, okuduklarımızdan tamamen farklı bir konuşma yapmıştı. Onun için Bach **bir kardeş**, dünyanın meselelerine meydan okuyan etten kemikten bir adamdı; ama her şeyden önce, ailesiyle, müzisyenlerin köle olduğu bu devirde kilisenin gözüne girmek için değil, kendisi sonuna kadar yaşamaya çalıştığı dini doktriniyle angaje bir adamdı. Popüler müziğin Bach'ın müziğinde tuttuğu önemli yerden bahsetti. Hayatımın üç yılını Bach incelemekle geçirdiğim halde ben bunu daha önce hiç düşünmemiştim.

Musique Esperance girişimi, müzisyenleri, tabii ki kariyerlerine dikkat etmeye teşvik etmek, ama aynı zamanda onlara bunun tek yaşama biçimi olmadığını söylemek için var. Toplumsal faaliyet ve dayanışma, onların sanatını çok zenginleştiriyor. Bu, tüketim toplumunun sunduğundan çok daha farklı bir iletişim biçimi. Müziğe **toplumsal güzellik** iletişimcisi rolünü yeniden kazandırma olgusu, insan haklarını ve önlerinin açılması gereken yetenekli genç müzisyenlerin haklarını da ilgilendiren bir girişim aynı zamanda. Eğer sanatla ilgili bütün diğer kesimler gibi çok bireyci olan müzik kesimini harekete geçirmeyi başarırsak, **paternalizm** yerini daha **eşitlikçi** bir **tutum**a bırakır. Her ne kadar eşitlik her zaman o kadar kolay bir şey değilse de... Çünkü , mesela Bern'deki bir konservatuarla Güney Amerika'daki bir köyü kardeş ilan edeceğiz, bu köyün sakinlerinin İsviçreli müzisyenlerle eşit bir şekilde konuşabilmeleri gerekiyor. Bu hiç de kolay değil. Bernli genç konservatuarlıların paternalizme düşmemesi kolay değil; Güney Amerikalı köylülerin de parazitizme düşmemeleri kolay değil. Ve bütün bunlar, öğrenilmesi gereken şeyler. Ve bu sadece pratik içinde öğrenilebilir. Ve bize her şeye muktedir olmadığımızı, alçakgönüllü olmamız gerektiğini ve bir çırpıda değiştiremeyeceğimiz, dönüştüremeyeceğimiz şeyler olduğunu pratik öğretir. Sadece büyük merkez ülkelerinin büyük metropollerinde her ülkenin gerçekliğinin anlaşılabileceğini düşünen paternalist zihniyet, diyalog için çok zararlıdır. Bu ülkelerin siyasi kimlikleri çok hor görülüyor, çünkü Kuzey'de insanlar her şeyi bildiklerini sanıyorlar. Ben de bunu paternel bir şekilde söylüyorum. Savaştan sonra gerçekleştirildiği şekliyle kardeş şehir, kardeş köy vb. uygulamalar pek bir anlam ifade etmiyor, çünkü yurttaşlar bunlara katılmıyorlar. Musique Esperance girişimi, hiçbir siyasi, dini, ticari ya da başka bir iktidar arayışında olmayan toplumsal ve insani bir girişim.

Bern konservatuarıyla kardeş köy olan Arjantin'in kuzeyindeki köyde, köylülere Musique Esperance'ın kendileri olduğunu anlatmak çok zor oldu. Bu dağ köyünden 100 km uzaktaki şehirden bir dolu insan geliyordu. Halbuki şehirden gelen insanlar **yönetici orta sınıf**tı. Musique Esperance'ın büyük itibarı olduğu ve UNESCO ya da Avrupa Konseyi gibi çok tanınmış kurumlarla bağlantısı olduğu için, her şeyden çok **iktidar düşkünü** olan **şehirliler**in gözünde Musique Esperance, kendilerine saygınlık kazandıracak bir araçtı. Bunun üzerine küçücük köyü istila ettiler, birbuçuk yıl boyunca komisyonda hep şehirliler buyruklar verip duruyordu. Köylüler hiç katılmıyordu. Ve ne zaman çalmak için oraya gitsem, çok öfkeleniyordum, çünkü karşımda karışık bir kalabalık buluyordum, ama konuşanlar sadece ben oraya müzik yapmaya gittiğimde köye gelen şehirliler oluyordu. Bir an geldi, ben **"Basta!"** dedim, "Yeter! Bu Musique Esperance değil. İnsan hakları ve kendi kültürünüze sahip çıkma konusunda kendi yorumunuz etrafında kendi kendinize örgütlenmenin inisiyatifini ele alamıyorsanız, iyi dostlar olarak kalsak daha iyi olacak herhalde. Ben senede bir kere piyano çalmak için buraya gelirim. Nokta. Ama Musique Esperance bu demek değil." Bu küçük köyde aynı zamanda politikleşen çok ağır bir gerilim oldu, çünkü bu atölyeyi siyasi olarak ele geçirmek isteyenler de vardı. Ve sonunda köylüler olaya el koydular, her şeyi temizlediler ve tek başlarına kaldılar. O günden beri her şey harika gidiyor. Bu yıl, UNESCO bu atölyenin nasıl çalıştığını, köylülerin nasıl kendi müziklerini, kültürlerini sahiplendiklerini ve nasıl başka kültürel etkilere açıldıklarını öğrendi. Bu köylüler kültürel bir özerklik yarattılar. UNESCO, benden, o güne kadar gördükleri en mükemmel kültürel özerklik örneği olan bu köylülerin kendi hayatlarını neredeyse bütünüyle değiştiren deneyimlerini uluslararası bir toplantıda anlatmamı istedi. Bugün bu köylü sanatçılar başka bir yerde davetliler.

Geçtiğimiz günlerde yirmi kadar yerli çocukla birlikte Arjantin'i temsil etmek üzere Bolivya'ya gittiler. Bunlar hayatlarında ilk defa bir şehir gören **8 ila 10 yaşlarında çocuklar**dı. Hayatları tamamen değişti. Şarkı söylüyorlar, bundan iki sene önce böyle bir şey söz konusu değildi, ve bir kompleks duymuyorlar. Allahtan ülkemde Adalet Bakanlığının iki görevlisi bu girişimin önemli olduğunu kavradılar da, Tilcaralı bu 25 veletle Arjantin'i temsil etmek üzere Bolivya'ya gitmeme izin verildi. Konserde Brahms, Chopin, Stravinsky çaldım ve ikinci bölümde bu halk müzisyenleriyle, bu çocuklarla çaldım. Çok uzaktan gelen, çok güçlü kökleri olan bir kültürü ifade eden bu halkın eşliğinde o gün ülkemi temsil ettiğim zamanki kadar hiçbir zaman gurur duymadım. İşte bir durumun bu şekilde değiştirilebileceğinin çok somut bir örneği. Bizler müzisyeniz ve sanatımız aracılığıyla yaşam düzeyini düzeltmek için bir yol bulmaya çabalıyoruz. Ben bunu çok uzun bir süre önce anladım ve beni şöyle eleştiren Latin Amerikalı entellektüellerle mücadele ettim: "**İnsanların karnı açken** Beethoven çalmak neye yarar?" Onlara şu cevabı veriyordum: "Ama **Beethoven** dinlerken, hayatları değişiyor. Biz de değişiyoruz." Beraber yaşadıklarımız çok güzel. Ve bu insanların bütün güzelliklerini algıladıkları kendi kültürlerinin savunucusu oldukları günler de gelecek. Ve bu da bütün gezegeni istila eden bu tüketim müziğine karşı durmanın bir yolu olacak.

Miguel-Angel Estrella

Çeviren: Siren İdemen

Aksanat'ta bu ay

16 Mayıs, 14:00
Tina Turner "Rio '88 Concert"
20 Mayıs, 12:30 - 18:00
Arzunun O Belirsiz Nesnesi
Y: Luis Bunuel
O: Fernando Rey, Carole Bouquet
22 Mayıs, 12:30
Woody Herman
23 Mayıs, 14:00
Solaris
Y: A. Tarkovsky
O: N. Bondarchuk, Y. Jarvet
27 Mayıs, 12:30 - 17:30
Lola
Y: R.W. Fassbinder
O: B. Sukowa, A. Mueller-Stahl

Borusan'da bu ay

14 Mayıs, 19:00 - 21:00
Filiz Ali "Bülent Arel ve Elektronik Müzik" (söyleşi)
16-23-30 Mayıs, 15:00 - 17:00
Bora Ayanoğlu "Ritm Stüdyosu" (atölye)
19 Mayıs, 19:00
Sarp Maden (bas), **Çağlayan Yıldız** (bas), **Volkan Öktem** (davul) (caz konseri)
21 Mayıs, 19:00 - 21:00
Cem Erözü "Müzik ve Mimari Arasındaki Oransal Bağlantılar" (söyleşi)
26 Mayıs, 19:00
Ece İdil (şan), **Önder Arık** (gitar) (klasik müzik konseri)
30 Mayıs, 11:00 - 15:00
Sema "Ses Enstalasyonu Çalışması" (atölye)

Atatürk Kitaplığı'nda bu ay

27 Mayıs, 19:00
The Wall - Pink Floyd
26 Mayıs, 15:00
Ah Güzel İstanbul
Y: Atıf Yılmaz
O: Sadri Alışık, Ayla Algan

Tarık Zafer Tunaya'da bu ay

17 Mayıs, 15:30-19:00
Dışardakiler
Y: Francis Ford Coppola
O: Matt Dillon, Ralph Macchio
18-24 Mayıs, 15:30-19:00
Eşrefpaşalı
Y: Erdoğan Tokatlı
O: Yılmaz Güney, Kadir Savun
25-31 Mayıs, 15:30-19:00
Yaralı Yüz
Y: Brian de Palma
O: Al Pacino, Michelle Pfeiffer
26 Mayıs, 19:00
Belkıs Akkale ve Cihangir Terzi Topluluğu

[mekan] ↓

Müzikafe

Adı üzerinde; kahvenizi içerken size rastgele asansör müzikleri değil, seçilmiş, beğenilmiş müzikler eşlik edecek. Adres şöyle: Yıldırım Oğuz Göker Cad., 2. Söltaş Evleri, k. 13, 5. Gazeteciler Sitesi, Levent. BJK Çilekli Tesisleri'nden ilerliyorsunuz... Tel: 279 18 91.

KONSER KONSER KONSER KONSER KONSER KONSER

Embryo

Yirmi yıl evvel de gelmişlerdi. Bu sefer de Okay Temiz başta olmak üzere Türkiyeli müzisyenleri sahneye çağırıp huşu içinde jam-session'a kaptıracaklarına kesin gözüyle bakabiliriz. Buraya gelmelerinde Winfried Schlogel'in ve Karga Müzik'in emekleri var...
2, 3 ve 4 Haziran, Roxy'de...

Nekropsi

Genç kabiliyetler Andromeda'da çalacaklar. (Andromeda'nın adı artık Andromeda Concert Hall olmuş). 16 Mayıs cumartesi günü, saat 19:00'da gerçekleşecek konserin ederi 1 milyon TL...

Apocalyptica

Çello ekibi bu sefer CRR'de değil, rock barlarda sahne alıyor. İstanbul'da verecekleri iki konserin ikisi de Kemancı'da, 13 ve 14 Mayıs günleri, 22:00'de, Ankara konseri Saklıkent'te, 15 Mayıs günü aynı saatte...

Transglobal Underground

Natacha Atlas ve arkadaşlarının Şehr-i Stanbul'u ikinci ziyaretleri... Fuji World Music Days'de Khaled'in ardından çıkmışlardı, sona kalmışlardı, sanki işi uzatmışlardı. Ama şahaneydiler ve yine öyle olacaklar. Natacha, değme dansözlere taş çıkarttığını Afrikan ritmlerle ispatlayacak. 10 ve 11 Haziran'da, Roxy'de...

Deep Purple

"Efsaneleri geç de olsa görmek hayatımızın en mesut dakikaları olacaktır" da diyebilirsiniz, "Ahları gitti vahları kaldı, böyle müzik yapacaklarsa hiç yapmasınlar" da... Ritchie Blackmore dışında ideal kadro tamam, Lord'u, Gillan'ı, Paice'i, Glover'ı görmemek için hiçbir sebep yok. Yeni gitaristleri eski Kansas'çı Steve Morse. Yeni albümleri "Abandon"un turnesi bu ama, eskilerden de patlatırlar.
1 ve 2 Haziran'da, Açıkhava Tiyatrosu'nda...

Hardcore & Punk '98

Taksim -The Doors'da sahne alacak isimler şunlar: Radical Noise, Crunch, Suspect, Something Wrong... 16 Mayıs cumartesi günü, 15:00'de...

Hardcore & Punk '98

Taksim -The Doors'da sahne alacak isimler şunlar: Radical Noise, Crunch, Suspect, Something Wrong... 16 Mayıs cumartesi günü, 15:00'de...

Bulutsuzluk Özlemi

"Yine Düştük Yollara"
30 Mayıs, 20:30
Açıkhava Tiyatrosu

Yavuz Bingöl & Şükriye Tutkun

29 Mayıs, 20:30
Açıkhava Tiyatrosu

3. ROXY Müzik Günleri

Memleketimizde gençlere önayak olan çok fazla yarışma yok, yıllardır. İnsanın aklı hemen Altın Mikrofon'a gidiyor, 60'lı yılların sonundaki haline.

O müsabaka da azımsanmayacak müzisyenler kazandırdı müzik tarihimize. Sonradan Altın Mikrofon da bozuldu, öylesi de bir daha gelmedi. Roxy Müzik Günleri'nin en güzel tarafı bu olabilir: Genç grupların, Türk popu heyulasından başlarını kaldıramayanların önünde açılan bir kapı... Gençlerin ne dinlediklerinin, Kral TV dışında nelerin geliştiğinin bir göstergesi olması açısından da hayli ilginçbir "etkinlik"... Dolayısıyla, Roxy Müzik Günleri'nin yeni bir Altın Mikrofon olamamasının tek sebebi, 90'ların gruplarının 60'ların gruplarından daha nefessiz ve isteksiz olmaları olabilir. Biz umutluyuz, Roxy'den daha neler neler çıkacak diye azimle bekliyoruz. Üçüncü Roxy Müzik Günleri finalleri, 11 Mayıs'ta başlıyor, 12, 13, 14 ve 17 Mayıs geceleri devam ediyor. 18 Mayıs gecesi, Bulgar grup Ostava'nın konseriyle beraber ödüller de açıklanıyor. Finalistlerin canlı performanslarını izlemek ve ardından geceye Roxy Party'yle devam etmek istiyorsanız, 500 bin TL ödemeniz yeterli. Belirtelim, bu senenin canlı performanslarının yer alacağı bir CD, finallerden sonra yayınlanacak.

[bar] ↓

Guitar Cafe Bar 251 98 32 Ayhan Işık Sok., no:21 Beyoğlu •**Kaktüs** 249 59 79 İmam Adnan Sok., no:4. Beyoğlu •**Gramofon** 293 07 86 Tünel Meydanı, no:3 Beyoğlu •**Club So** 491 12 50 Turan Güneş Bulvarı, 274, Oran Yolu Ankara •**Pandora** 309 32 80 Gözcü Sok., no: 3 Anadolu Medeniyetleri Yanı Kale Ankara •**Meis 1** 293 99 73 Büyükparmakkapı Sok., no: 7/2 Beyoğlu •**Meis 2** 293 05 98 Mis sok. No:20 Beyoğlu •**Andon** 244 40 90 Sıraselviler Cad., no:89 Taksim •**Caravan Rock Bar** 243 42 47 Balık Pazarı, Sahne Sok., no: 19. •**Bilsak** 293 37 74 Sıraselviler Cad. Soğancı Sok. No. 7 Kat. 5 Cihangir •**Mavi** 463 01 94 Cumhuriyet Bulvarı No: 206 Alsancak İzmir •**Hayal Kahvesi** 244 25 58 Büyükparmakkapı sok. No:19 Beyoğlu •**Mojo** 243 29 27 İstiklal Cad. Büyükparmakkapı Sok. No:26 Beyoğlu •**Vivache** 293 04 15 Meşelik Sok. No:26 Taksim •**Eylül** 257 11 09 1. Cadde No: 23 Arnavutköy •**North Shield** 466 12 66 Güvenlik Cad., no: 11 Aşağı Ayrancı Ankara •**Dulcinea** 245 10 71 Meşelik Sok. Taksim •**Roxy** 249 48 39 Sıraselviler Cad. Aslanyatağı Sok. Taksim

[radyo]

—"Açık Radyo." 94.9

Açık Radyo yeni yayın dönemine girmiş bulunuyor. Gelin görün ki, programlar ve program tarihleri henüz tam netlik kazanmış değil. Ancak, aşağıda belirtilen vakitlerde radyonuzun frekansını yukarıda belirtilen rakamlara ayarlarsanız, şu programlara rastlayacaksınız:

Fotosentez
Roll
Salı, 22:00 - 23:00

Jeff Buckley
özel programı
26 Mayıs Salı
22.00'da
Fotosentez'de

Doğaçlama Hayatlar
Sevin Okyay
Salı, 23:00 - 24:00
Beton
Tolga Yalkın - Mete Sohtaoğlu
Cumartesi, 24:00 - 02:00
Erkekler, Kadınlar ve Rock'n'Roll
Cüneyt Cebenoyan, Cem Sorguç, İştar Gözaydın
Pazartesi, 20:00 - 21:00
Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
Pazartesi, 20:00 - 21:00

Yapı Radyo 102.1
Karantina
Burak Törün
60'lardan 70'lerden bilinmeyenler
Cuma, 22:00 - 23:00
Cumartesi-pazar, 18:00 - 20:00

RADYO Cumhuriyet 107.4

En eski basın kuruluşunun yeni radyosu... Gazetenin aynısı olacağından hiç kuşkunuz olmasın. Yayın saatlerini henüz bilmiyoruz ama, kimi programları şimdilik şöyle sıralayalım:
Müzik Cumhuriyeti - *Cumhur Canbazoğlu*, Dünya Müziği Atlası - *Feza Tansuğ*, Tangonun Öyküsü - *Fehmi Akgün*, Attilâ İlhan'la Söyleşiler - *Attilâ İlhan*, Aydınlanma - *İlhan Selçuk*, Nereden Nereye - *Selmi Andak*, Engin Evin'le Bir Saat - *Engin Evin*, 20. yy'a Bakışlar - *Server Tanilli*, Odak Noktası - *Ahmet Cemal*, Kırk Ambar - *Selim İleri*, Sak Üstünde - *Müjdat Gezen*, Kent ve Yaşam Saati - *Oktay Ekinci*

[tiyatro]

10. İstanbul Tiyatro Festivali
(19 Mayıs - 4 Haziran)

İstanbul Tiyatro Festivali, sadece tiyatro meraklılarına yönelikmiş gibi görünse de, (ve mesela, Sinema Günleri kadar popüler olamasa da) her yıl güçlenerek varlığını sürdürüyor. Bu yıl, Bertolt Brecht ve tiyatrosu için özel bir bölüm ayrılmış. Festival, İtalyan sanatçı Milva'nın "Milva Yeni Bir Brecht Söylüyor - Ay her Zaman Parlamaz" isimli Brecht şarkılarıyla açılıyor. En büyük Brecht yorumcularından sayılan Gisela May de "Brecht'ten Brel'e" başlığıyla bir konser verecek, Kurt Weil imzalı Brecht şarkılarından Jacques Brel'e uzanacak, işin içine şanson biberi katacak. Genco Erkal'ın yönettiği, Zeliha Berksoy'un hakkıyla oynadığı "Yosma" da bir nevi Brecht konseri zaten, o da festival kapsamında. "Kentlerin Ormanında" isimli Brecht oyununu Fransa'dan Centre Dramatique National d'Orléans oynuyor; "Kafkas Tebeşir Dairesi"ni İstanbul Şehir Tiyatroları. Susan Sontag'ın yazdığı, Robert Wilson'ın yönettiği "Denizden Gelen Kadın", kuşkusuz festivalin en güçlü oyunlarından biri olacak. Festival kapsamında izleyebileceğiniz bazı oyunlar şöyle: "Gülünç Kibarlar" (Molière - Deschamps et Deschamps), "Dionisos" (Tadashi Suzuki - Suzuki Company Of Toga), "Alacaklılar" (A. Strindberg - Akbanat Prodüksiyon Tiyatrosu), "Balkon" (Jean Genet - Tiyatro Stüdyosu), "Akrep" (E. Yağmurdereli - AST)...

Parliament Caz Festivali

David Murray Big Band

Neo-klasik cazcıların en namlı isimlerinden saksofoncu David Murray'e İzmir Devlet Senfoni Orkestrası eşlik edecek. Hep beraber Duke Ellington besteleri icra edecekler.
4 Haziran, 21:30, İzmir Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

Roberta Flack

Grammy abonesi bayan "diva", 1969'dan bu yana şarkı söylüyor. İzleyenler biliyor, performansı her geçen yıl artıyor.
5 Haziran, 21:30, İzmir Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

Craig Harris - Barbaros Erköse Jamaaladeen Tacuma - Burhan Öçal

Bir gecede iki dev buluşma... Sadece cazcıların değil, cümle müzikseverin alakasını cezbedeceği kesin. Böyle iki konsere, böyle arka arkaya, aynı gece kolay kolay rastlanmaz...
6 Haziran, 21:30, İzmir Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

Ray Charles

Kendisini anlatmak gereksiz, tanımayanımız, bilmeyenimiz yok. Son dönem konserleri, son dönem albümlerinden daha iyi olsa gerek. Güzel bir yaz gecesinde onu izlemek, az şey değil...
7 Haziran, 21:30, İzmir Kültürpark Açıkhava Tiyatrosu

[mecmua]

Nisyan

Bir grup genç bir araya gelmiş, eli yüzü düzgün bir dergi çıkarmışlar. Bağımsızlar ve anarşistler. Dergilerinin adı, Nisyan. Birinci sayılarını nisan-mayıs aylarında çıkarmışlar ve iki dosya hazırlamışlar: Bir anarşist ve 'yetişkin' tavır olarak "Oyun" ve "Bir Sivil İtaatsizlik Örneği Olarak Vicdanî Ret"... Her iki dosya da güzel hazırlanmış. Ayrıca, J.R.R. Tolkien ve Noam Chomsky yazıları da enteresan. Fakat biz, Nisyan'ın son sayfalarına bağlanalım ve Chomsky'den bir "okuma parçası" alalım. Zira Nisyan'cıların internetten "aparttıkları" bir radyo söyleşisinde Rage Against The Machine gitaristi Tom Morello soruyor, Chomsky "ABD'nin öbür yüzü"nü anlatıyor:

Tom Morello: Toplumun %82'sinin ekonomik sistemi adaletsiz bulduğunu söylüyorsun. Zengin ile fakir arasındaki uçurum gittikçe büyüyor mu?

Noam Chomsky: Gittikçe büyüyor, şüphesiz. Eşitsizlik durmadan fazlalaştı. II. Dünya Savaşı'yla 70'ler arasında biraz yavaşlamıştı. O zamandan bu zamana yine hızlandı ve bugün Büyük Bunalım'dan önceki düzeye eriştı. Yirmi yıldır büyük bir gelişme olmadı, ama fakir kesimde yoğun biçimde hissedilmeyecek kadar değil. Kaynaklar, üstü örtülü, tavana akıyor. Sermaye basını işlerin ne kadar iyi gittiğini anlatmak için sıfat bulamıyor. "Harikulade" ya da "göz kamaştırıcı"dan geçtiler artık. Nüfusun geneli için her şey durgun ya da düşüşte. 1980'lerde ABD, sanayi devletleri içinde, eşitsizliğin en fazla olduğu ülkelerden biriydi, ama spektrumdan kopmamıştı. Günümüzde, diğer sanayileşmiş ülkelerden çok uzakta. Mesela, New York gibi bir şehirde uçurum, Guatemala gibi eşitlik açısından dünyanın en kötü ülkelerinden biriyle neredeyse aynı...

[konser]

5. İstanbul Türk Müziği Günleri

16 Mayıs, 20:30
Erkan Oğur - İsmail Hakkı Demircioğlu
Kadıköy Halk Eğitimi Merkezi Konser Salonu

17 Mayıs, 16:00
Şükriye Tutkun - Muammer Ketencioğlu - Tolga Sağ
Kadıköy Halk Eğitimi Merkezi Konser Salonu

22 Mayıs, 20:30
Belkıs Akkale - Arif Sağ
Cemal Reşit Rey Konser Salonu

23 Mayıs, 16:00
Sümer Ezgü - Melda Duygulu
Cemal Reşit Rey Konser Salonu

22 Mayıs, 20:30
Belkıs Akkale - Arif Sağ
Cemal Reşit Rey Konser Salonu

22 Mayıs, 20:30
Belkıs Akkale - Arif Sağ
(Cemal Reşit Rey Konser Salonu)

25 Mayıs, 21:00
Musa Eroğlu - Özlem Özdil
Cemal Reşit Rey Konser Salonu

Deve Allahın çöllere hediyesidir. Neden mi? Dinle bak. Bir kere kum fırtınasında burun deliklerini kapayabilir. Göz kirpikleri iki sıradır, kum fırtınasından etkilenmez. Ayrıca yediklerinden sağladığı suyla hiç su içmeden altı ay yaşayabilir. Ve at kadar hızlı koşar.

Çan çiçekleri göğsünde kuru kalbi / Serilince bahçeye rakı sofrası / Kucağında mandolin, mandolin ve parmakları **ERGİN GÜNÇE**

Bir yere çıkmayayım, dönüp yine eve geliyorum. Sıkılıyorum. **İLHAN BERK**

Sıkıntıdan ölme riskine karşılık, açlıktan ölmeme garantisinin verildiği bir dünya istemiyoruz

Gençler, gençliğin can sıkıntısı ve düzensizlik çağından başka bir şey olmadığını iyi bilirler; yirmi yaşında, yitirilmiş fırsatların sersemliğinin yarattığı belirsiz öfkeyle uykuya dalınmamış tek bir akşam yoktur.
PAUL NIZAN, Fesat

Mezzanine
MASSIVE ATTACK
(Virgin / Kent)

Yıllar önce, The Wild Bunch hareketinin küllerinden doğmuştu Massive Attack. Önce Underground Massive Attack adlı bir garajdan esinlenip Massive Attack adını almışlardı. Sonra malum nedenlerle Massive oldular, ardından yeniden Massive Attack... Ve bugüne dek her biri kendi döneminin kırılma noktasına dönüşmüş topu topu yalnızca üç albümle müzik dünyasını içerden kuşatmayı başardılar. Bu akınların şiddetinden olacak, on yılı aşkın bir süre önce açıldıkları Bristol semalarında, artık bir azizler ordusu gibi yükseliyor Massive Attack.

Şimdi günümüze bağlanmadan önce, takvimleri biraz geri çevirelim ve ajandamıza bir göz atalım: Daha çoğumuzun "Nevermind"la bağlarını yeni yeni pekiştirmeye başladığı günlerdi. Takriben 91 sonları. Massive Attack'in ilk albümü "Blue Lines"a da o günlerde rastlamıştık. Her rock-dışı albümde olduğu gibi belli bir mesafeyle yaklaştığımız albümün, neyse ki, etrafına tılsımlar saçan bir mücevher olduğunu farketmekte pek gecikmedik. Bugün geçmişe doğru kuşuçuşu bir bakışla tahlil edecek olursak, onlarla özdeşleşmiş ve camianın "trip hop" tabir ettiği türün temel elementlerinin belirlendiği bir albüme imza atmıştı Massive Attack. Öyle ki, albümün açılışındaki "Safe From Harm"ın, 90'ları ikibinlere taşıyan son on yılın en iyi şarkısı olduğundan şüphemiz olmasa da, artık ne bununla, ne "One Love", ne de "Unfinished Sympathy" ile sınırlanabilecek bir konumdaydı "Blue Lines". Üstelik üzerinden geçen onca zamana rağmen, hâlâ ışık yılı ötede mertebelere yükseltilmeye devam ediyordu.

Massive Attack, "Blue Lines" ile 90'ların müzik tayfına ilk cemrelerden birini düşürmeyi başarmıştı. Sonucunda, gözden ırak durdukları birkaç yılın ardından yeni albümleri "Protection" çıktığında, ortalık zahmetsizce hareketleniverdi. Ancak bu kez "Blue Lines"ın berraklığını bir kenara bırakmışlar ve aynı elementlerden yola çıksalar da, ipuçları kendi diplerinde gizli, daha koyu renklere açılan bir albüm yapmışlardı. Geçmişe göre daha karamsar bir görünüm içindeydiler. Bu arada Bristol kavmi de, Tricky ve Portishead gibi diğer uçbeyleriyle dalga dalga yayılıyordu.

Aynı orjinden beslenip, apayrı yönlere akan bu iki "çağ" tutanağını, son albümün dub remixlerinden oluşan "No Protection" izledi. Mad Professor rehberliğinde yeniden inşa edilen albümde, "Protection"ın sınırları bir kenara konmuş ve her bir beste açık uçlu birer dub-remix deneyine dönüşmüştü. Bugün bu albümü "Protection"ın uzantısı ya da ara albüm şeklinde tasavvur etmek, pek mümkün görünmüyor bize. Ajanda aralarındaki turumuza devam ederken, geçen yıl çıkardıkları "Rising Son" single'ı ve dilden dile nakledilecek "minder-atak"lı Açık Hava maceramıza birer göz kırptıktan sonra, şimdi

de merceğimizi hafifçe bugüne getirelim. Bu kez Massive Attack'ı selamlama nedenimiz, yıllardır yolunu gözlediğimiz yeni albümleri "Mezzanine"... Anlamı, "ara durum" ya da "ne bir önceki, ne de sonraki duruma ait olma hali" gibi mecazlarla zenginleşen bir kelime bu. Ortalama lugatlarda karşılığı pek yok. Bu noktada sözü 3D'ye bırakmak en iyisi: "Günün 'geçtiğimiz akşam' duygusunun 'ertesi sabah' duygusuna dönüştüğü anı ya da ertesi güne katlanamadığın, fakat geri dönüp geceye de dalamadığın anı..." diyor 3D, "Mezzanine" için.

İşbu kelimenin bir de "ara kat" anlamına geldiği söyleniyor muhtelif yerlerde. Fakat "ara" falan değil, Massive Attack katının en görkemli salonlarından birine açılıyor "Mezzanine". Daha açılışta, albüme adım atar atmaz içine alan "Angel"ın ilk saniyelerinde, kan basıncımız kontrolden çıkmaya başlıyor. Bir saati geçkin "Mezzanine" ayininin sonuna vardığımızda, tıpkı albümün deniz feneri "Rising Son" gibi içinden güçlükle çıkılan ritmler sarıyor ortalığı. İlk dinlemenin tortusu, katran gibi kalın fakat su gibi tutulmaz beat'ler içimizde birikiyor. Kabuklarını kırıp içini keşfe çıktığımızda da, ortaya yine kılı kırk yaran bir özenlilik yayılıyor. Üstelik kendileri dışında grubun tüm değişen müzisyenleri ve her defasında yeniden kurdukları "ses" denklemleriyle oluyor bu. Örneğin "Blue Lines" albümünde, Shara Nelson, Tricky ya da Horace Andy albümün hangi değişkenlerine tekabül ediyorsa, "Protection"da da S.Nelson yerine, Nicolette ve Tracey Thorn ekleniyor yeni formüllere. Bu arada, her yeni vokalist, yalnızca "ses"ini değil, kendi müzikal katma değerini de getiriyor gruba. "Mezzanine" için hazırlanan formüle gelince, bu kez grubun saflarına katılan isimler, Lis Fraser ve kendi keşifleri Sara Jay'dan ibaret. L.Fraser, zaten kendi grubu Cocteau Twins'de büyük payelere mazhar olmuş, ideal bir 4AD vokalisti. S.Jay ise, albümün "S.Nelson rolündeki Nicolette" rolünü üstlenen yine son derece mahir bir ses. Tabii ilk albümden bu yana yanlarından ayırmadıkları vefalı reggae'ci H.Andy'i de unutmayalım.

"Mezzanine" Massive Attack üçlüsünün Bristol karargahlarında tasarladığı şimdilik son manevra. Gizliden gizliye planladıkları atakları da, kuşatma değil, ilhak etme üzerine. L.Fraser'ın vokaliyle koyulaşan "Black Milk"den "Inertia Creeps"in oriental izlerine, Sara Jay'in söylediği kışkırtıcı "Dissolved Girl"den 3D'nin tilki uykusu kıvamındaki esrik rap'lerine, kısaca bir uçtan diğerine, kare kare izlenmesi icap eden bir plan. Evet, "Mezzanine", sonuç itibariyle yine "karanlık" bir albüm. Fakat en azından nihai bir umutsuzluk haritasına açılmıyor. Aynı zamanda içinde kontrollü bir enerjiyi de gizliyor.

Massive Attack, doksanlara ilk ayak bastıkları günlerde trip hop açıklarında bir adayken, bugün giderek bir "anakaraya" dönüşüyor artık. Çağımızın binbir kanallı müzik evreninde hangi ölçü birimiyle hareket ettiklerini pek kestiremesek de, usul usul kendi düzeneklerini kuruyor, bir yandan da akıllarına tırmanan yeni planlara, dengeli ve şaşmaz adımlarla hayat veriyorlar. Böylelikle, yaptıkları her albüm de, yeni "millenia"ya vardığımızda 90'ların tanığı olmaya aday birer kara kutuya dönüşüyor. Daha önce de belirttiğimiz gibi, onlar için söyleyeceklerimiz ise –şimdiye kadar hep olduğu üzere– yine burada bitmiyor. ***G.P.***

Bir zamanların Juliette Gréco'su ne güzeldi. Kalın ve güzel bir sesi de vardı. Kendilerine 'egzistansiyalist' diyen siyah gömlekli ve kırmızı kravatlı ve dar pantolonlu gençlerle birlikte düşünülürdü. **ECE AYHAN**

Bugün aranan şey, organik bir denge durumu olan sağlık yerine, bedenin parıldaması. İdeal bir durumdan çok, performans aranıyor. **JEAN BAUDRILLARD**

Oysa nedir ki bir adam, kötü bir alışkanlıktan başka? **ENİS BATUR**

Şişede durduğu gibi durmaz ki kâfir / Tutar insana yaşamayı sevdirir **METİN ELOĞLU**

Bu arada zaman ter gibi boşanıyor, dakikalar bir sızıntı ve sel kavşağında birlikte coşarak büyük bir karmaşa içinde akıp gidiyordu. SAMUEL BECKETT, Malone Ölüyor

Burjuvazinin tek zevki bütün zevklerin düzeyini düşürmektir 68

Yalnızca sevmek için eğil. Ölürsen hâlâ seviyorsundur. RENÉ CHAR

This Is Hardcore

PULP

(PolyGram)

Bu kapalı devre alem Pulp'ın duruşu için biraz ufak geliyor. Başroldeki Jarvis Cocker gibi elini, ayağını nereye koyacağını bilmez bir müzik elimizde duran. Rock'a yamayamazsınız, brit-pop'a pabucu bile sığmaz, popsa hikaye! Biraz zorlamayla belki Marc Almond ilginçliğinde diyebiliriz. Ama siyah beyaz bir hüznün aydınlık kıldığı Cocker, Almond'ın aksine hüznü pek de sevmiyor. Bir hayli zor ve sürünerek geçen on yılı aşkın bir sürenin sonunda çıkarabildikleri "His'n'Hers"de ışıyan bu parıltı, 95'teki "Different Class" ile önce adanın, sonra da ulaşabildiklerinin gönlüne düştü. Ne güzel ki geçen ay yayınlanan yeni albümleri bu ışığı kısmak şöyle dursun, çarpıcı bir voltaj bile yüklüyor dinleyenine... Brits skandalından (bildiğiniz gibi Jackson sahnede dans ederken aniden Jarvis'in hareket / hakaretlerine maruz kalmıştı) bu yana, grubun şalterleri de inikti. Bu nedenle elimizdeki "This Is Hardcore"un bir hayli bekleyeni var. Ne de olsa, üç yıl önce Oasis - Blur çekişmesinin orta yerinden öne fırlattıkları "Different Class" beğenilerin maksimum derecesini zorlanmadan elde etmişti. Belki okumuşsunuzdur, "This Is Hardcore"un yaşlılığa ilişkin bir temaya sahip olduğu yazıldı, çizildi. Kızlardan, oğlanlardan, sıradan ve farklı sınıftan insanlardan sonra iş artık bu noktaya dayanmış demek ki... Peki, konsepte uygun bir olgunluktan söz edebilir miyiz? Merak etmeyin, Jarvis ve Pulp arkadaşlarının elekleri hâlâ ellerinde, duvarları da halen boş. Hâlâ da tedirgin, hisli, nereye varacağı kestirilemeyen ruh iklimlerinde çakılı duruyorlar. Girişteki "The Fear", bir önceki albümle bu albümün dirsek temasını sağlamış. Sonra albüm, öncekilerde olduğu gibi gene açılmaya başlıyor ve hiçbir hayal kırıklığına uğratmadan yükseliyor ardından çekip gidiyor. Çekilme olayını mecaz olsun diye kullanmadık, albüm sonunda bir hayli uzun süren –"Purple Rain"in bitişinden bile uzun dersek daha kolay anlaşılır– bir outro yer alıyor. Bu albümden muhtemel ki "Common People" gibi bir bayrak şarkı çıkmayacaktır. Bu da grupları, albümleri tek parçayla hatırlama ihtisası yapanlarca pek hoş karşılanmayacak. Bizce, parçalar arasındaki bu yakın mesafe albümün ateşini yükseltmeye yaramış, iyi olmuş. Albüme adını veren "This Is Hardcore"da bu sıcaklık kırk bire vuruyor. Neyse ki ardından gelen "Tv Movie", teskin edici birkaç marifetiyle albümün ve bizim dengemizi yeniden kurgulamakta gecikmiyor. Bazı parçalarda ise Jarvis'in heykelini alıp Bryan Ferry'ninkinin yanına dikmek isteyebilirsiniz. Pulp ve Jarvis Cocker, müzikal mirasla beraber tavrıyla da paralel bir çizgiyi en çok Roxy Music ve Bryan Ferry ile tutturuyor galiba... Aynı onlar gibi yukarıya doğru incelen bir uzunluktalar. Müziklerini ve kimliklerini –imaj dememizin sakıncası yok– kendilerine ait zarif, puslu, beyefendi ve sinsi bir simle kaplıyorlar. Dinleyicilerinden bekledikleri de, bu niteliklerin yanısıra, özenli ve ilgili bir yakınlık olsa gerek. Bedelini şimdiden ve peşin olarak ödemiş durumdalar. Bu sese kulak vermezsek, yaşlandığımızda içimizdeki kumbarayı tamtakır bulabiliriz. ***A.A.***

virgül

• MAYIS SAYISI TÜM KİTAPÇI VE BAYİLERDE •

YUNANİSTAN VE KIBRIS **David Konstan** *Herodotos'un Aynası*'nı, **Yorgo Benlisoy** *Küçük Asya Rumları*'nı, **Foti** ve **Stefo Benlisoy** *Modern Yunanistan Tarihi*'ni, **Kerem Ünüvar** *Yunan Ulusunun Doğuşu*'nu, **Gündüz Vassaf** *Bizans Festivali*'ni konu alan yazılarında, hem Yunan ulusunun tarihini inceliyorlar hem de 'öteki' Osmanlıların Türkiye'nin tarihinden dışlanmasının yol açtığı yoksullaşmayı tartışıyorlar. **Sezai Sarıoğlu** *Nevzat ve Ben*'i **Ali Bizden** *Uzak Ülke: Bir Kıbrıs Çocukluğu*'nu, **Tamer Öncül** *Şiirin Vaktine Mezmur*'u, **Feza Kürkçüoğlu** *Oğlum Savaş'a Mektuplar*'ı ele aldıkları yazılarında, Kıbrıs'ın siyasal tarihini, adanın gündelik yaşamına tümüyle hâkim kılma çabalarına itiraz ediyorlar. **FUTBOL** **Hakan Dilek** *Futbol Asla Sadece Futbol Değildir*'i, **Bağış Erten** *Gölgede ve Güneşte Futbol*'u tanıtan yazılarında, futbolun sadece yönetenlerin elindeki etkili bir manipülasyon aracı olmadığına aynı zamanda bir 'varoluş şeklini', bir kültürü de temsil ettiğine işaret ediyorlar. **AYRICA** **Tanıl Bora** *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*'i, **Necmi Sönmez** *Çallı ve Atölyesi*'ni, **Yücel Kayıran** M. Erdost'un *İkinci Yeni Yazıları*'nı, **Yaşar Çabuklu** Haldun Bayrı'nın denemelerini, **Alpay Asar** *Gülmenin Özü*'nü, **Behçet Çelik** *Geçmişe Açılan Pencere*'yi tanıtıyorlar... **İskender Savaşır** kendi kahramanları *Narziss ve Goldmund*'u anlatıyor. **Selahattin Özpalabıyıklar** ve **Sibel Özbudun** ise polemik yazılarıyla *Virgül*'de...

Pusula Yayıncılık Tel: 0.212. 252 42 80 Fax: 0.212. 293 15 44

gölgesini gölgesizler mezarlığında / bizzat ben toprağa veriyorum / öfkemin büyüsünü içerken / kristal bir paşabahçe bardağından / faili malum bir cinayeti / kaptanı meçhul bir gemiye / işte böyle yüklüyorum **REHA YÜNLÜEL**

etlerimiz buzdolabındadır

Geçen ay bu sayfalardaki Squirrel Nut Zippers yazısında "kolaj tarzı albüm kapağından" sözediliyordu. Kolaj değil, dekolaj olacak. Dizgi servisi hatasıdır. Herkesten özür.

İstanbul'da bahar değneğe sarılmış bir dizi kirazla biter
AHMET HAMDİ TANPINAR

Osman İşmen, geçen ayki Roll'da *"Biz Türkiye'nin aşağı yukarı birinci kuşak aranjörlerindeniz: Norayr Demirci, Esin Engin, Onno Tunç, Garo Mafyan, Attila Özdemiroğlu, ben ve Timur Selçuk. Üçünü kaybettik. Allah kalanlara sağlık versin"* diyordu. Halbuki kayıp üç değil, iki. Esin Engin ve Onno Tunç dışındakiler hayattalar. Düzeltir, özür dileriz.

Walking Into Clarksdale

JIMMY PAGE & ROBERT PLANT

(PolyGram)

Adamları dünya gözüyle görme fırsatını yakaladık ya, Page ve Plant'in "No Quarter"dan sonra ne gibi bir albümle karşımıza çıkacaklarını merak etmekteydik. Nihayet "Walking Into Clarksdale" piyasada... Merak sona erdi, takdir hislerimiz ayaklandı... İngiliz dergilerinden bir-ikisine göz attık, bu yeni albüm için bol yıldız vermişler ve "Physical Graffiti'den bu yana yapılmış en iyi Led Zeppelin albümü" türünden sözler etmişler. Dile kolay, Led Zeppelin dağılalı 18 yıl oldu. "No Quarter" için bir araya gelen Page ve Plant'in arası tam 14 yıldır limoniydi (bildiğimiz kadarıyla). Led Zeppelin repertuarının Kuzey Afrika esintileriyle yorumlanmış halinden ve bir-iki yeni şarkıdan oluşan "No Quarter", bu birleşmenin, alışıldık "hadi bir araya gelip biraz para vuralım" birleşmesi olmadığını gösteriyordu. Ama yeterli değildi. Benzin eski, motor yeniydi. "Walking Into Clarksdale" çıkana kadar, bugünkü benzinlerinin kaç oktan olduğunu anlayamayacaktık. Gerçi konserde "Walking Into Clarksdale" ve "Burning Up" gibi parçaları dinlemiştik ama, dediğimiz gibi, albüm çıktı, resmin tamamı göründü. Her şeyden önce, yeni albüm. "No Quarter"ın tekrarı değil. Page ve Plant tekrar dört kişilik çekirdek kadro anlayışına dönerek, merkezinde Page'in gitarı ve Plant'in sesi olan bir albüm yapmışlar. Kuzey Afrika esintileri "No Quarter"daki kadar sert değil, müziğin içine yedirilmiş. Page'in gitarı alışık olmadığımız hareketler çekiyor. Plant ise sesini yaşına göre değiştirmiş, etrafta gördüğümüz diğer kıçı ağarmış adamlar gibi 20 yaşında çıkardığı sesleri çıkarmaya çalışmaktansa, daha mutedil, daha dingin bir vokal tutturmuş. Ama albümün en ilginç yönü başka bir yerde yatıyor: Bu albüm için bir Led Zeppelin albümü diyenler çok da abartmıyorlar, ama bu bir Led Zeppelin albümü olduğu kadar, bir Yardbirds, bir Cream, bir Who albümü de sayılabilir. Grup isimlerinden ziyade, "Walking Into Clarksdale", 65-70 arası döneme ait bir albüm. Formatların henüz net çizgilerle ayrılmadığı, rock müziğinin hiçbir zaman olmadığı kadar deneysel ve "moody" olduğu bir döneme... Albümü dinlediğinizde, bu dönemden kalma bir albüm dinliyormuş hissine kapılmamanız mümkün değil. İkili, prodüktör olarak Steve Albini'yi seçtiğinde garipsenmişti, ama Albini'nin ekolayzır ve diğer teknolojik harikalara yüz vermeyen, doğrudan çalan müziği kaydetmekte ustalaşmış bir "kayıt" adamı olduğu düşünülürse, doğru bir karar verdiklerini kabul etmek lazım. Bu sound, şarkıların esnekliğini destekliyor. En az ilk Zeppelin albümleri kadar eklektik ve tarzlar arasında uçuşan şarkılardan oluşuyor albüm. Denebilir ki, Page ve Plant sıfır noktasından başlamayı göze almışlar. Çok işkilliyseniz, her bir şarkı için Zeppelin repertuarından bir parçayı hatırlattığını söyleyebilirsiniz, ama bu tür bir bulmaca yarışına girmenin çok da anlamı yok. Bu albümdeki her şarkı kendi başına ayakta durmaya muktedir, Led Zeppelin şarkılarının desteğine ihtiyaçları yok. Albümde "No Quarter" tarzını hatırlatan tek parça "Most High". Tipik bir hard rock parçası diye nitelenebilecek tek parça da "Burning Up". Blues'un doğum yeri kabul edilen Mississippi yöresinden Clarksdale'e ithaf edilmiş "Walking Into Clarksdale" ya da "Blue Train" gibi sıradışı blues havalarıyla, "House Of Love", "Please Read The Letter", "Sons Of Freedom" ("Immigrant Song"u hatırlayacaksınız) gibi tarzlar arasında dolanan şarkılar arka arkaya geliyor. Eğer bu albümden bir Led Zeppelin tekrarı beklemiyorsanız, emin olabilirsiniz ki, hiçbir şarkıda hayal kırıklığına uğramayacaksınız. "Walking Into Clarksdale", bu yaşa gelmiş iki eski star'dan kolay kolay beklenmeyecek cesur bir albüm. Dahası, alttan alta drum'n'bass, tekno etkileri de hissedilmiyor değil. Bu beraberlik devam edecek olursa, bir sonraki albümün çok daha farklı ve şaşırtıcı olacağının ipuçları da mevcut. Albümü dinlediğinizde, birçok yeni ismin ruhen ortalıkta dolaştığını hissedeceksiniz: Jeff Buckley, Transglobal Underground, Natacha Atlas vs... Son söylenebilecek şey, artık Led Zeppelin'in bittiği, Jimmy Page-Robert Plant ikilisinin taze bir müzikle doğduğu... Benzinleri de yüksek oktanlı, emin olabilirsiniz. ***O.G.***

Semi-Detached

THERAPY?

(PolyGram)

"Infernal Love"ı nasıl devam ettirecekleri, üzerine ne koyabilecekleri, yumuşayacakları, sertleşecekleri... Pek çok soru pek çok insanı meraklara gark ettirdi. Evvelemirde şunu söyleyelim: İngilizce biliyorsanız ve "Therapy?'nin müziği güzel de, tek başına kesmez; bize, devre ve hayata dair ne kelam etmişler" gibi dertleriniz varsa, bukletin başına bir küçük aynayla oturun, şarkı sözlerini aynaya tutup da okuyun. İnsanı hasta edecekler, sözleri ters yazmışlar. Allahtan müziklerinde eksik gedik yok da, o kadar sinirlendirmiyorlar, şakayı tadında bırakıyorlar. "Semi-Detached", "Infernal Love"dan daha ince elenmiş sık dokunmuş, daha detaylı bir albüm. Gitarlar mesela, sert ve çiğ ama, etraflarına yerleştirilen ince ayrıntılar da şarkıları hepten ham olmaktan kurtarıyor. Bu o kadar kötü bir şey değil elbette, "Infernal Love" da hem çiğ, hem sert, hem melodik, hem sade olmayı başarabiliyordu ve bir "duygu" uyandırabiliyordu. "Semi-Detached" bunların hepsini yapmaktan aciz değil, dolayısıyla grubun kemik takipçileri hayal kırıklığına uğramayacaklar. Bilakis, mükemmel bir albümle karşı karşıyalar. "Tramline"ın Prodigy hardcore'una ayarlı deşarj tonlu davulu, yerinde vokal ve zorlu gitar, herkesi tatmin edebilir. Kendilerinden beklediğimiz öfkeli, kavgacı, dingin, kederli ve acılı "metropol dertleşmesi"ni bu albümde tekrar bulabilirsiniz. ***M.E.***

İkinci el
plak & kitap
Meral Altındal

Beyoğlu Sahaflar Çarşısı
Aslıhan No: 49
Meşrutiyet Caddesi
Galatasaray - İstanbul
Telefon: (0-212) 252 68 77

Altı üstü
bir karanlık uykudur,
bu dünyanın...
Tümüyle yokluk.
Bir yokluk çölü!
Üstte gelenler
Altta gidenler!
ÖMER HAYYAM

Bulmaktan korktukları şeyi aramaya yazgılı kadınlarına hazdan değil, acıdan şehvet duymayı buyuran kentti bu!
LAWRENCE DURRELL, İskenderiye Dörtlüsü, *Justine*

Katılmak fiilinin çekimi: Ben katılıyorum, sen katılıyorsun, o katılıyor, biz katılıyoruz, siz katılıyorsunuz, onlar kazanıyor

Gidip gelme bir ölüm verin beye
CAN YÜCEL

İzleyici ne kadar çok seyrederse o kadar az yaşar; kendisini egemen ihtiyaç imajlarında bulmayı ne kadar kabul ederse kendi varoluşunu ve kendi arzularını o kadar az anlar. Gösterinin etkin insan karşısındaki dışsallığı, kendi davranışlarının artık bu insana değil, bu davranışları ona sunan bir başkasına ait olması gerçeğinde ortaya çıkar. İşte bu yüzden izleyici hiçbir yerde kendini evinde hissetmez, çünkü gösteri her yerdedir. **GUY DEBORD**, Gösteri Toplumu

Moon Safari
AIR
(Virgin / Kent)

Ay yüzeyine biraz dikkatli baktığımız vakit, kraterlerden, ayak izlerinden ve tanınmış bir ülkenin bayrağından başka hareket halinde iki Fransız müzik gezginini göreceğimiz söyleniyor bugünlerde. Meğer, bir süredir müzik kanallarında "Sexy Boy" klibi ile boy gösteren "Air" ikilisinden söz ediliyormuş...

Geçen senenin başlarında Daft Punk'ın "Da Funk"ını duyduğumuzdan beridir, yüksek dozda bir "elektronika" patlamasına tanık oluyor Paris müzik alemi. Bugün ön saflarında Daft Punk, Laurent Garnier, DJ Cam ya da Dimitri From Paris gibi isimleri gördüğümüz "dance - act" bağlantılı akım, günbegün yeni Parizyen'leri çekiyor kendine. İşte Nicolas Godin ve Jean-Benoit Dunckel ikilisinden kurulu Air de bu saflara yeni katılan starlardan. Ancak onlar, her ne kadar gençliklerinde gürültülü bir indie gitar grubu kurmaya teşebbüs etmişlerse de, bugün bu patlamanın en "hafif" gerilimli hatlarını kullanmayı seçen iki mutedil Fransız müzisyeni. İzledikleri yol da, diğerleri gibi sert ritmlerle ağlarına düşüren bol tekrarlı dans müzikleri değil. Aksine, easy listening sınırlarına temas eden ve eski "uzay çağı" müziklerine göndermelerle yüklü, esenlik verici bir yolda ilerliyor ikili..

"Moon Safari" grubun ilk albümü. Albüm adeta uzay ve onun sembolü olarak gördükleri "ay" üzerine bir güzelleme. Yer yer boşluğa bırakılmış melodilerle karşılaşsak da, yarattıkları atmosfer, 70'lerin saykodelik moog seslerinden bugünün lazer ışıklarına uzanan incelikli bir elektronik masal gibi. Dediklerine göre, insanları bu "futuristik" seslerle düşsel ay yolculuklarına çıkarma fikri ikilinin çok hoşuna gidiyormuş. Fakat aynı zamanda moog, org gibi bütün güzel eski zaman tuşlularının hakimiyetinde, melotron, akustik gitar ve tamburinle zenginleşmiş bir albüm "Moon Safari". Tabii derinlerdeki elektronik tınısını yitirmeden...

Önümüzdeki günlerde teleskoplara daha fazla takılmasını beklediğimiz Air'in bu fantazi müziği, bir zamanlar alet-edevatının eskiliğine aldırmadan seyrettiğimiz uzay dizilerini hatırlattı bize. Olaylar orada da amatör bir hi-tech ortamda geçer fakat bizi hemen içine çekiverirdi. Air ikilisi de, "Moon Safari" albümüyle çıkardığı fiktif ay gezintileri esnasında kolayca başarıyor bunu. ***G.P.***

Contacto Especial Con El Fercer Sexo
SUKIA
(Mo'Wax)

"İkiz Tepeler"in gizemli atmosferinde oflaya puflaya tırmanan bir Bart Simpson tahayyül edebilirsiniz ya da "Rezervuar Köpekleri"ni Tindersticks elemanlarının canlandırdığını, kendinizi Sukia'yı dinlemeden anlamış sayabilirsiniz. Sukia böyle ikilemlerin çarpışması neticesinde açığa çıkan elektriğin müziğini yayıyor çevresine. Roll'un geçen sayılarından birinden öğrenmiştik ki, Beck'in başucu albümlerinden biriymiş bu. Yakışır. Sukia elemanları da, Beck gibi, önümüzdeki yüzyıla hazırlık bir ses galerisini inşa ediyorlar kendilerince. İçinde de o günler için özenle işlenmiş, dikkatlice saklanmış dantel işlemeli parçaları şimdiden sergilemekteler. Bu tarz çalışmalar kimilerince "çöplük" olarak adlandırılan bir türe sokulsa da, Sukia elindeki kalıntıları dezenfekte etmeyi unutmamış. Bundan dolayı bu galerideki seslerin renkleri, kokuları da pek hoş. Bu "çeyiz sandığı" albümü oluşturan "Gary Super Macho", "Amok", "Vaseline and Sand" gibi ilginç isimlere sahip 11 parçanın sonunda "The Dream Machine" adındaki parçalarının dört ayrı miksi yer alıyor. Ama bunlar da hünerli ellerin marifetleriyle bir başka parça olup çıkmışlar. Pop kültürün albüm boyunca kendi mazisiyle yüzleşmesine de hazırlıklı olmalısınız. Frankie'lerden Blondie'ye, Visage'dan Portishead'e popun birçok istasyonu size uzaktan el edip duracak çünkü. Ama bütün bu isimleri bilip bilmemenizin, sevip sevmemenizin de önemi yok, çünkü "Contacto Especial Con El Fercer Sexo" –albüm ismini saklamamızın nedeni de böylece anlaşılmış oluyor– sonuçta hiç sıkmadan, monotonlaşmadan, durulmadan, tıkır tıkır işleyen, diyar diyar gezdiren lolipop tadında bir albüm. Hem de bitiş noktasına dek, sizi geriye dönmeye ikna edecek kadar "suspayı şekerleme"yi de yan cebinize koymayı ihmal etmiyor. ***A.A.***

Chupacabra
IMANI COPPOLA
(Sony Türkiye)

Çayır çimene uzanmış, Björk'ü aratmaz bir tavırla poz verdiğine bakarak meraların müziğini yaptığını düşünmeyin Imani Coppola'nın... Kendi isminden albüm ismine kadar "gözümüze sokulan bir enteresanlık" (Chupacabra'nın İspanyolcada meme emmeye ilişkin bir anlamı varmış), Imani üzerine yazılıp çizilenlerle de sürüyor. Henüz 19 yaşında olmasına rağmen bir hayli gelişmiş bir kızımız olan Imani, bize –kendi tabiriyle– "biraz düzülmüş, biraz uyuşturulmuş" bir ruh halinde teslim ediyor kendini... Bahsettikleri arasında karma, barış, UFO ve her nedense kadın gücü (yeah, Girl Power) gbi sakız mevzular yer alıyor. Tahminen LSD tripleri arasında daldığı kendi dünyasında tanıştığı uzaylılara müzikler yapıyormuş gibi geldi bize. Ama bunların hepsi vitrinde sergilenenler sayılır. Peki ya raflarda neler mevcut diye sorarsanız o zaman durum değişiyor. Imani Coppola, müzikal ilgiye değer bir ilk çalışma koymuş ortaya. Sanki geçerken bir kovboy filmine yolu düşmüş bir beyaz kız, kendini kaybedip kasabanın zencileriyle rap söylemeye başlıyor ve derken olaylar gelişiyor. Bunu, Beck'i De La Soul'la kaynatıp şurubunu süzmüşler diye adlandıranlar da var. Imani'nin müziği gerçekten de ilk dinleyişte insana Beck'i anımsatan, sonrasında farklılıkların ayırdına varınca bu benzerliği düşündürtmeyen kıvamda. "I'm A Tree" (ha, kendini ağaç sanıyormuş), "Legend Of A Cowgirl", "Karma and The Blizzard" ve "One Of These Days" gibi gerçekten iyi tasarlanmış besteler (günümüzde müziğin bestelendiğini düşünen pek kalmadı) bundan sonrası için Imani'ye yüksek miktarda bir kredi açmamızı sağlıyor. Nihayetinde dinlenmesi insana zevk veren, çoğunluğu doğal seslerden kotanlmış "light" bir müzik –hem hafiflik, hem parlaklık açısından– barındırıyor "Chupacabra"... Gene de bu hafifliğe aldanıp aşırı dozda almaya kalkarsanız, düzülmüş ve uyuşturulmuş bir vaziyette, Imani'nin kollarında "chupacabra" vaziyetlerinde bulabilirsiniz kendinizi... ***A.A.***

Bliss
VARIOUS ARTISTS
(Real World / Kent)

Bu ay söyleşi yaptığımız müzisyenlerden Ahmet Koç haksız değil, "dünya Doğuya gidiyor" derken. Etnik müzik pazarına nur yağıyor. Peter Gabriel bu işi yıllar önce görenlerden. Gabriel, hem kurduğu müzik şirketi Real World'le, hem de kendi müziğindeki etnik tadlarla "Doğu"ya kapılarını yıllar önce açmıştı. Giderek daha da belirsizleşen "world music" kavramının dayandığı yerlerden birisi de o kapılar oldu. Gabriel'in çözüm yolu basitti: Pek çok ülkeden sağlam vokalistleri buluyor (ama bunlar gırtlak yapıları itibarıyla çok iyi olmalılar), bir yandan o şarkıcılara geleneksel müziklerini yaptırıyor, diğer yandan da Michael Brook gibi aranjörlerin yumuşak ama iyi düzenlemeleriyle geleneksel müzikleri besliyordu. Sonuçta Gabriel "gerçek dünya"nın anahtarını, Doğunun "gizil" coğrafyasına sunuyordu. (Buradaki "doğu"ya Afrika içlerini, Kuzey ülkelerini ya da Amerika'nın bilinmeyen köşelerini de alabilirsiniz!) Gerisi, ortaya çıkan ürünün "imaj"ının yaptıklarına bakıyordu. "Bliss" albümü, Real World'un daha önce yayınladığı albümlerden seçilmiş şarkılardan oluşan bir "best of". Hangi açıdan yaklaşırsanız yaklaşın, pek çok güzellik var albümde. Kimi şarkıları ve şarkıcıları şöyle geçebiliriz: Nusrat Fateh, "Mustt Mustt" albümünde yer alan "Fault Lines" adlı şarkısıyla "Bliss"i başlatıyor. Michael Brook yine eşlikte. Sonra Peter Gabriel'in meşhur "Passion" albümünden "Zaar" geliyor. Dünyanın her yöresinden melodiler barındıran bir şarkı. Bir yanda Mısır usulü darbuka, hollo sesleri, diğer yanda İrlanda'dan kemanlar ve dipten giden distorsion gitarlar... İşin garibi, Peter Gabriel bu güzel şarkının neresinde hiç belli değil. Sarmila Roy, Hindistan'dan geleneksel bir şarkı söylüyor albümde. Neredeyse yok denebilecek altyapıyla muhteşem sesini konuşturuyor. Roy'a, Nusrat Fateh'in dişisi diyebilirsiniz. "Kothbiro", Ayub Ogada'nın gitarlar üstünde söylediği bir Kenya şarkısı. Ogada da muhteşem bir performans gösteriyor şarkı söylerken. The Tsinandali Choir grubunun söylediği "Orovela", Kafkasya'dan geliyor. Duduklar, balabanlar öttükçe ötüyor... "Orovala" geleneksel bir Gürcü halk şarkısı. The Guo Brothers & Shung Tian "Soldiers Of The Long March" şarkısıyla Çin'den sesleniyor. Yürekten yaralı bir şarkı... Görülüyor ki Real World, "sisli" coğrafyanın hüzünlü güzelliklerini bir araya getirmiş. Seçki güzel, sesler güzel. Mutlaka arşivde bulunması gereken bir albüm "Bliss". Ama serde sorular var, geçilmiyor: Bunca güzellik içinde neden Peter Gabriel "siste" kalıyor? Neden şarkısında bile "yüzü" yok? Nedir "real"? Niye doğu? Kime? ***U.Ö.***

The Best Of
JAMES
(PolyGram)

Malum, çiçekli tişörtleriyle James grubu, şahane şarkılar üretmiş bir topluluk. Brian Eno'yla ortaklaşa kotardıkları "Laid" albümleri şahyapıtları ama, "The Best Of..." da onların Eno'dan önce ve sonra ve onsuz da harika işler yaptıklarının delili. Albüm, Manchester'ın aleme en çok nam salmış raks rock grubunun külliyatını topluyor 18 şarkıyla. Gitarcı Paul Gilbertson'ın Tim Booth'u dansçı ve geri vokalist olarak grubuna çağırmasıyla tohumları atılan James'in seyri, bugünden bakıldığında hiç de karavana kurşun intibaı uyandırmıyor. Ama Allah bilir, yıllar Booth ve arkadaşlarının içine de pek fazla sinmiyor. Her ne kadar Morrissey, onları vakt-i zamanında "dünyanın en iyi grubu" olarak nitelendirmişse de, James elemanları bu iltifatın toplumsal karşılığını bir türlü göremiyor. Grubu herkes sevse de, herkes albümlerini alsa da, "vazgeçilmezler" hanesine bir türlü James için bir kertik atılamıyor. Bir sürü grubun, bir sürü müzikal arayışın önünü açan James, sanki arada kaynayıp gidiyor. Bu toparlama –aynı zamanda toparlanma– albümü bir şeyi değiştirir mi bilinmez ama, görünen o ki, son stüdyo eserleri "Whiplash"ın İngiltere'de ancak 150 bin civarlarında satmasına mukabil, "en iyi şarkılar" zirveleri zorluyor... "Sit Down", "Sound", "She's A Star", "Come Home", "Born Of Frustration", "Out To Get You" dahil olmak üzere, "Destiny Calling" ve "Runaground" isimli iki yeni şarkıyla süslenmiş bu Manchester güldestesini ihmal etmeyin. Bakın Brian Eno ne diyor: "James'in müziği, egzantrik, romantik, duyarlı, çılgın ve vecdî arasında bir yerlerde, bir geçmiş/gelecek arazisinde vücut buluyor. Bu yeri keşfettiklerini düşünüyorum..." ***M.E.***

Underground'ı müzik olarak ve anlam olarak insanoğlunun bir çeşit boşalım aracı olarak nitelendirebilirsiniz. Yıllardan beri huzuru, sulhu arayan nesiller bunu gerçek hayatlarında bulamayınca, aynı özgürlüğü müziklerinde, sanatlarında aramaya başladılar. İşte böylece psychodelic ve underground dediğimiz alabildiğine özgür müzik akımları meydana geldi. **Erkin Koray**
20 Mart 1971, Şişli Terakki Lisesi'nde "Underground Müzik" konulu söyleşiden

Çürüyen bir toplumda, gerçek sanatın çürümeyi de yansıtması gerektiğine inanıyorlar. Bu düşünceyle, bir dansçının da nasıl dansettiğinden çok, ne gördüğü ve ne gösterdiği ile ilgilenenleri **Dans Tiyatrosu** çalışmalarına bekliyorlar. *Tel: 251 68 25*

Elinde Page/Plant İstanbul konserlerinin ve Ian Gillan 92 İstanbul konserinin kayıtları bulunanlar beni acilen arasınlar. Ayrıca çok önceleri Korsan Yayınlarınca yayınlanan Jethro Tull kitabını da arıyorum. Tarık Burçoğlu 0232 347 10 87

68 Gerçekçi olun, imkansızı isteyin

The Best of...
NICK CAVE & THE BAD SEEDS
(Mute / KodMüzik)

Avustralya kıtasının yetiştirdiği müstesna ses Nick Cave, müzik kariyerinde önemli bir dönüm noktasına imza atarak, ilk "best of" albümünü yayımladı. Albüm, Cave'in The Bad Seeds dönemindeki 10 albümünden seçilmiş 16 tane parçayı içeriyor... Melbourne kentinin sokaklarındaki ilk gençlik günlerinde, Boys Next Door adı altında gümbür gümbür punk yapan Cave ve şürekası, daha sonra tası tarağı toplayıp Londra'ya taşınmışlar, The Birthday Party adıyla bir sürü albüm yayınlamışlardı. Bu grup da dağılınca, 1984 yılında The Bad Seeds adıyla yeniden tezahür edip, bugüne kadar geldiler. Ve sanırız, bugünlerde en azından müzik tarzları açısından, önlerinde yeni bir sayfa açılıyor. Aldığımız haberlere göre, şu anda bir dünya turnesini sürdüren Cave, 1997 tarihli "The Boatman's Call" albümünü bir dönemin kapanışı olarak değerlendiriyormuş ve bir "best of" ile eski günlere selam çaktıktan sonra, yepyeni bir sound'a doğru yelken açacakmış...

Şimdiye kadar yaptığı en kıyak şarkının hangisi olduğu sorulduğunda hiç düşünmeden "Tender Prey" albümündeki "Deanna"yı gösteren Cave, "best of" albümünün açılışına da bu parçayı koymuş... Yine aynı albümden alınma başka bir kıyak parça ise, elektrikli sandalyede öldürülmeyi beklerken "Pişman değilim! Göze göz, dişe diş!" diye bağıran bir adamın öyküsünün anlatıldığı "The Mercy Seat". Dikkat çeken diğer bir şarkı "Straight To You" ise, altı yıl önce Türkiye'de yayınlandığında ancak birkaç yüz tane satan "Henry's Dream" albümünden seçilmiş... "The Bad Seeds" adıyla yayınladıkları ilk albüm olan "From Her To Eternity"den ise iki tane parçaya yer verilmiş: Cohen'i bile geride bırakan bir "kasvet şaheseri" olan "Tupelo" ve sonradan Wim Wenders'in "Berlin Üzerinde Gökyüzü" filminde kullandığı, albümle aynı adlı parça... Brezilyalı karısından ayrıldıktan sonra çıkarttığı "Let Love In" albümündeki "Nobody's Baby Now"da "Dünyayı dolaştım, bilgelerle konuştum, kitaplar devirdim, yine de anlayamadım o kadından niye ayrıldım!" diye ağlayan Cave, bu hüzünlü baladı da toplamaya almayı ihmal etmemiş. Tıpkı "Let Love In"in açılış parçası "Do You Love Me?" gibi... Genellikle Nick Cave dinlemeye yeni başlayacaklara tavsiye edilen, en "pürüzsüz ve aklı selim" albümlerinden biri olan "The Good Son"dan da iki parça var: "The Wheeping Song" ve "The Ship Song". "Hayatımıza müdahale eden bir Tanrının varlığına inanmıyorum... / Eğer bu dünyada melekler varsa, saçının teline bile dokunmamaları için dikilirdim karşılarına..." dediği "Into My Arms" adlı parça ise, Cave'in artık kemale erdiği ve "Allahım, neydi günahım?" dediği son albümü "The Boatman's Call"un açılış parçası. Şarkıların kronolojik olarak değil, ama Cave'in keyfinin kâhyası tarafından sıralandığı "best of" albümünde, 1996 tarihli "Murder Ballads" albümünden üç şarkı var, ki bunların ikisi popüler bile oldular bir zamanlar: Cave'in PJ Harvey ile düet yaptığı "Henry Lee" ve klibinde Kylie Minogue'u öldürdüğü "Where The Wild Roses Grow"...

Nick Cave'in yazdığı şarkı sözleri, İngiliz Filolojisi okuyanların "analiz malzemesi" olarak kullanabilecekleri kadar usta işi. Cave'in "King Ink" adlı kitabındaki şiirlerini ve bazı şarkı sözlerini T.S. Eliot ya da W. Butler Yeats ile karşılaştıran yazarlar var. "Ölüm kendisini hiç bulmayacakmış gibi" yaşayan ve "içindeki şeytanı çıkartmaya çalışan" Cave, günümüzün en zeki müziklerinden birini yapıyor. Bu müzik ve edebiyat dehasının 16 başyapıtını bir arada bulabileceğiniz, "her eve lazım" bir toplama albüm var karşımızda. Israrla isteyin! ***M.K.***

1965

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Massive Attack** Mezzanine
2. **Robbie Williams** Life Thru A Lens
3. **Céline Dion** Let's Talk About Love
4. **James** The Best Of...
5. **"Titanic"** Soundtrack
6. **The Verve** Urban Hymns
7. **George Martin** In My Life
8. **Madonna** Ray Of Light
9. **George Benson** Essential
10. **Page & Plant** Walking Into Clarksdale

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **George Martin** In My Life
2. **Arab Strap** Philophobia
3. **Morcheeba** Big Calm
4. **Bernard Butler** People Move On
5. **The Charlatans** Melting Pot
6. **The Shamen** The Shamen Collection
7. **Space** Tin Planet
8. **Senser** Asylum
9. **Propellerheads** Decksandrums...
10. **Stereophonics** Word Gets Around

AMERİKA ALBÜMLER

1. **"Titanic"** Soundtrack
2. **Céline Dion** Let's Talk About Love
3. **"City Of Angels"** Soundtrack
4. **Savage Garden** Savage Garden
5. **Backstreet Boys** Backstreet Boys
6. **"I Got The Hook Up!"** Various Artists
7. **K-Ci & JoJo** Love Always
8. **Madonna** Ray Of Light
9. **Shania Twain** Come On Over
10. **Natalie Imbruglia** Left Of The Middle

ROLL DİSKO

Arif Sağ Bebek
Cake Fashion Nugget
Can Ege Bamyası
Cheb Mami Meli Meli
The Clash Sandinista
Come Gently Down The Stream
Embryo Embryo's Reise
Ferdi Tayfur Sen de mi Leyla
Françoise Hardy Tous les garçons et les filles
John Mellencamp The Best That I Could Do
Mısırlı Ahmet Oriental Dance & Percussion
Neil Young & Crazy Horse Year Of The Horse
Nick Cave & The Bad Seeds Henry's Dream
Page & Plant Walking Into Clarksdale
Prince Sign 'O' The Times
Pulp This Is Hardcore
Serdar Ateşer Avdet Seyri
Soledad Bravo Hasta Siempre
Tori Amos From The Choirgirl Hotel
Wax Poetic Three

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Crunch** The Love Album
2. **Athena** Athena
3. **Lisa Gerrard** Duality
4. **Goldie** Saturnz Return
5. **Wax Poetic** Three

ÇALINTI / Atlas

1. **Nils Petter Molvaer** Khmer
2. **Stephen Micus** The Garden Of Mirrors
3. **Oregon** Northwest Passage
4. **Michael Blake** Kingdom Of Champa
5. **Ralph Towner** Ana

D-TONE / Atlas

1. **Serge Gainsbourg / Jane Birkin** Je t'aime... moi non plus
2. **Delicatessen** Hustle Into Bed
3. **Money Mark** Mark's Keyboard Repair
4. **Club Ska '67** Whine and Grine
5. **"I Shot Andy Warhol"** Soundtrack

MEMLEKETTE EN ÇOK SATANLAR

YABANCI

1. **Ricky Martin** Vuelve
2. **Emma Shaplin** Carmine Meo
3. **Madonna** Ray Of Light
4. **"Titanic"** Soundtrack
5. **Celine Dion** Let's Talk About Love
6. **Rachid Taha** Diwan
7. **Loreena McKennitt** The Book Of Secrets
8. **Gala** Come Into My Life
9. **Eric Clapton** Pilgrim
10. **Ricky Martin** A Medio Vivir
11. **Spice Girls** Spiceworld
12. **Ricky Martin** A Medio Vivir
13. **Metallica** Re-load
14. **Aquarium** Aqua
15. **"Great Expectations"** Soundtrack
16. **Kenny G** Greatest Hits
17. **Eros Ramazotti** Eros
18. **Backstreet Boys** Backstreet's Back
19. **Natalie Imbruglia** Left Of The Middle
20. **Iron Maiden** Virtual XI

YERLİ

1. **İbrahim Tatlıses** At Gitsin
2. **Orhan Gencebay** Klasikler
3. **Ahmet Kaya** Dosta Düşmana Karşı
4. **Zülfü Livaneli** Nefesim Nefesine
5. **Muazzez Abacı** Cesaretim Var
6. **Ebru Gündeş** Sen Allahın Bir Lütfusun
7. **Hakan Taşıyan** Gözün Sevem
8. **Athena** Athena
9. **Edip Akbayram** Dün ve Bugün
10. **Grup Gündoğarken** Mest Of...
11. **Nalan** Usul Usul
12. **Kayahan** Emrin Olur
13. **Grup Laçin** Bekar Gezelim
14. **Fatih Kısaparmak** Olur mu Böyle
15. **Muazzez Ersoy** Nostalji 3
16. **Azer Bülbül** Zordayım
17. **Levent Yüksel** Adı Menekşe
18. **Şükriye Tutkun** Sevin Gayrı
19. **Sibel Can** Bu Devirde
20. **Cem Karaca** Best Of Vol. I

60'lı yıllardan bir kısım protest song

Abraham, Martin and John - **Dion** • Alice's Restaurant - **Arlo Guthrie** • Bad Moon Rising - **Creedence Clearwater Revival** • Big Boss Man - **Jimmy Reed** • Blowin' In The Wind - **Bob Dylan** • A Change Is Gonna Come - **Sam Cooke** • Choice Of Colors - **The Impressions** • Don't Call Me Nigger, Whitey (Don't Call Me Whitey, Nigger) - **Sly And The Family Stone** • Don't Look Now (It Ain't You Or Me) - **Creedence Clearwater Revival** • Everyday People - **Sly And The Family Stone** • For What It's Worth - **Buffalo Springfield** • Fortunate Son - **Creedence Clearwater Revival** • Games People Play - **Joe South** • Get Off Of My Cloud - **The Rolling Stones** • Get Together - **The Youngbloods** • Give Peace A Chance - **The Plastic Ono Band** • A Hard Rain's A-Gonna Fall - **Bob Dylan** • It Ain't A-Marchin' Anymore - **Phil Ochs** • I Don't Live Today - **The Jimi Hendrix Experience** • If I Can Dream - **Elvis Presley** • If 6 Was 9 - **Jimi Hendrix** • Is It Because I'm Black? - **Sly Johnson** • Laugh At Me - **Sonny** • The Lonesome Death Of Hattie Carroll - **Bob Dylan** • My Generation - **The Who** • People Get Ready - **The Impressions** • People Got To Be Free - **The Rascals** • Pride Of Man - **Quicksilver Messenger Service** • Revolution - **The Beatles** • Something In The Air - **Thunderclap Newman** • Street Fighting Man - **The Rolling Stones** • Thank You Falettinme Be Mice Elf Again - **Sly And The Family Stone** • This Is My Country - **The Impressions** • The Under Assintant West Coast Promotion Man - **The Rolling Stones** • Viet Nam - **Jimmy Cliff** • We Gotta Get Out Of This Place - **The Animals** • We're A Winner - **The Impressions** • Who'll Stop The Rain - **Creedence Clearwater Revival** • With God On Our Side - **Manfred Mann** • The Young Mod's Forgotten Story - **The Impressions**

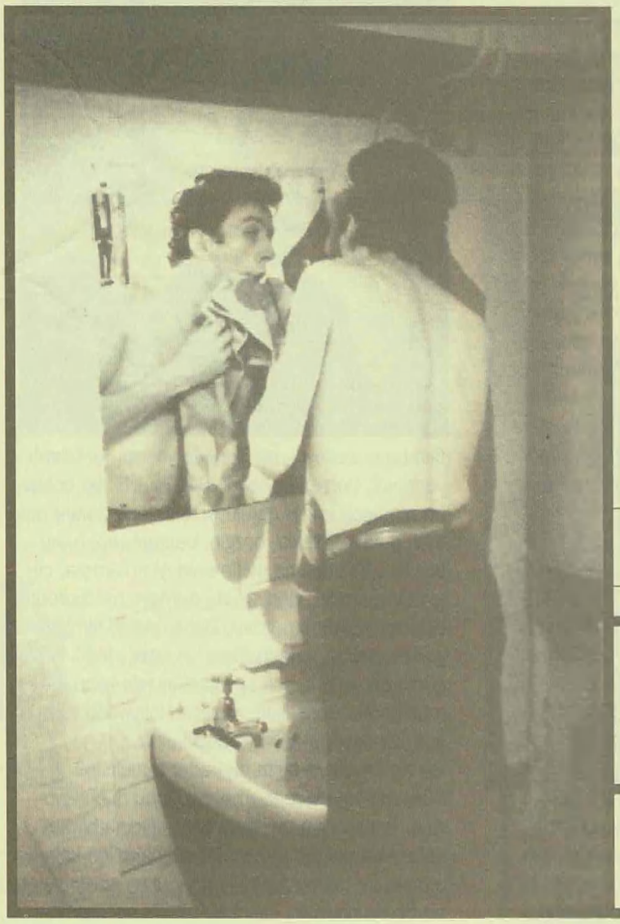

Her ne kadar adı "no future" kuşağının bir simgesi gibi anılsa da aslında "isyan"ı bir "yazgı" gibi yaşayan ender güzel insanlardan biri Joe Strummer. Ait olduğu zamanın, takvimin önemi yok. 40'lı yıllarda doğmuş olsa, bir gün kesinkes eline bir tahta gitar alacak, Dylan gibi protest-song'lar söyleyecekti. 70'lerde doğmuş olsa bugün Prodigy'ninkine benzer bir ateş yakacaktı... 1952'de doğdu, isabet oldu, gençliği punk yıllarının tam göbeğine denk geldi... Üç arkadaşıyla beraber Clash tarihini yazdı, punk'ı reggae'ye buladı, yoksulların, işsizlerin, yabancıların sesi oldu. "Irkçılığa karşı", "zenginlere karşı" rock yaptı. Sonra geri çekildi. Adını çok az duyar olduk. Ama Les Inrockuptibles dergisindeki yeni söyleşisini okuyunca farkettik ki onu çok özlemişiz... Joe Strummer o günleri ve bugünleri anlatıyor...

Joe Strummer GERİ ÇEKİLMEYİ BİLMEK

Clash zamanında en göz önünde müzisyenlerden biriydin. 15 küsur yıldır karanlıkta yaşıyorsun. Bu kadar şiddetli ışığın altından birdenbire neredeyse mutlak bir inzivaya geçiş nasıl oluyor?

Joe Strummer: Bu soru benim de kafamı az kurcalamadı ve şu sonuca vardım: Söyleyeceğim ne varsa söyledim ben. Benim dönemim geldi ve geçti, eteğimdeki taşı döktüm. Hepsi bu. Bu son derece doğal bir süreç bence. Arkadaşlarla iki tek attığımızda ve diller çözülünce, mutlaka bu konuda kafamı ütülüyorlar: "Hadi Joe, yapma, geri dönmelisin, tekrar sahneye çıkmak için ne bekliyorsun allah aşkına?" Hep çok nazikçe cevaplar veriyorum, ama çoğunlukla, içimden "Kapayın çenenizi, beni rahat bırakın! Siz ne biliyorsunuz ki? Benim yerimde değildiniz" demek geçiyor. Clash tamamen zamanının grubuydu, dönemine sıkı sıkıya bağlıydı. Clash ne daha önce, ne de daha sonra varolabilirdi. Zamanımız geçtikten sonra, tıpkı dalga çekildikten sonra karaya vuran gemilere dönerdik: Plajda, kumların üstünde, varını yoğunu kaybetmiş bir vaziyette, bitap bir şekilde tek başına kalırsın... Denizse uzaktadır.

Belki de bilgisayarlara alaka göstersem iyi olacak. Bugün bakıyorum, şip şak, birkaç dakikada bir albüm yapabiliyorsun... Bu aynı zamanda, punk zihniyetinin de bir uzantısı; müziği bütün bu aşırı güç sahibi çokuluslu şirketlerin pençesinden kurtarmayı mümkün kılıyor.

Yine de, 88'de "Earthquake Weather" adında bir solo albüm çıkardın.

Yeniden başlamayı, yeni müzisyenler bulup yeni bir grup kurmayı, yeniden dünya turnesine çıkmayı denedim. Ama öyle bir ruh halinde değildim, bir şeyler aksıyordu, olmuyordu. Amerika'daki bu turne sırasında tişört basılmıştı –her zamanki zırvalık. Tişörtlerin üstünde "Joe Strummer" baskısını görmek beni feci rahatsız ediyordu. The Who, The Doors ya da The Clash gibi grupların adını tişört üzerinde görmek önemli ve sıradandır, ama benim kendi adım... Olacak iş değil, sanki ismin bir çamaşır deterjanı markası haline gelmiş gibi. Kendimi çok huzursuz hissediyordum. Ve yine ilk düşünceme geri döndüm: Clash dönemini kapamıştı, söyleyeceğimizi söylemiştik, geri çekilmeyi, arkadan gelenlere yer açmayı bilmek gerekiyordu, onların da söyleyecek lafı vardı. Herkes Elton John ya da Rolling Stones gibi olamaz, bu işi ilelebet sürdüremez. Zaten herkese yetecek kadar yer yok, birilerinin kenara çekilmesi lazım. Ben bir şekilde kenara itildim, ama kendim de gönüllü olarak buna katkıda bulundum. Clash bittiğinden beri, bir hedef, bir yön, anlamlı bir amaç arıyorum... Zaman zaman, kitap yazacağım diyorum kendi kendime, bilmiyorum... En ilginç, en doğru, en anlamlı ne olur, onu arıyorum. Bu arada da, mütevazı projelerle hayatımı sürdürüyorum: Orda bir rol, şurda küçük bir müzik, burda bir film müziği filan falan... Örneğin Pogues'un turnesine eşlik ettim, bu da beni iki-üç yıl meşgul etti. Neden bilmiyorum ama, büyük kalabalıkların önünde çalmayı, ünlü bir rock yıldızı olmayı hiç özlemiyorum. Öyle sanıyorum ki, bu çok normal bir davranış değil, çünkü arkadaşlarım bana inanmıyor... *(gülüyor)*

Genellikle, senin durumundaki müzisyenler ya parasal nedenlerle ya da ego meseleleri yüzünden yeniden kendi gruplarını kuruyorlar...

İnsanın egosunun zaman zaman aklını çeldiği doğru, ama hakikatle yüzyüze gelmem ve şansımı tükettiğimi, Clash'ı bütün gücümle sonuna kadar, anıtsal bir kariyere sürüklemediğimi kabullenmem gerekiyor. Ama çocuklarıma bakıyorum ve kendi kendime soruyorum: "Clash ayakta kalsaydı, babalarıyla daha fazla gurur duyarlar mıydı? Babalarını daha fazla severler miydi?" Açıkçası, öyle olacağını sanmıyorum. Hem ayrıca, benim "kariyerim" henüz sona ermedi: Başka yollara saptı, başka bir ritm tutturdu.

Bile isteye, hiç tereddüt etmeden statüsünü ve ayrıcalıklarını terk eden ender rock yıldızlarından birisin...

Sözcü olmama yetecek kadar kültürlü, bilgili olmadığım için kendime kızıyorum. İki çift lafı olmayan insanların, çoğu zaman ipe sapa gelmez şeyler söyleyerek, sürekli yüksek sesle konuşması çok tehlikeli. "Mikrofonu bana verin, beni dinleyin" diye zırıldayarak dünyanın dört bir yanında dolaşmak için yeteri kadar kültürlü ve bilgili olmadığımı düşünüyorum. Bizi kuşatan dünyada şarkı söylemezden önce aklı başında, tutarlı bir birikime sahip olmak daha doğru olur. Ben bu birikimi oluşturmayı ve zamanımı, kültürümü genişletmekle, eksiklerimi tamamlamaya çalışmakla geçirmeyi tercih ediyorum. Bu beni çok daha mutlu ediyor. Bir ara futbolu kendime örnek almaya karar vermiştim. Bir futbolcu oyuncu olarak kariyeri sona erdiğinde ne yapar? Kimi antrenör olur, kimi kulüp menejerliği yapar, kimi yorumcu olur vs... Bu prensibi müziğe uygularsak, müzisyenler de örneğin prodüktör olurlar. Böyle düşününce de, teknoloji mevzuunda hiçbir şey bilmediğimi, kara cahil olduğumu fark ettim. Şarkı yazabiliyordum, gitarımı tıngırdatabiliyordum, ama stüdyoda, bütün bu mikrofonlar, kayıt aletleri, işte ne

→57

var ne yoksa bunlardan tamamen bihaberdim, sıfır! Ben de bütün bunları öğrenmeye karar verdim. Ama her zaman olduğu gibi, tam da yapılmaması gerektiği şekilde yaptım her şeyi... *(gülüyor)* Kursa gideceğime, her şeyi tek tabanca yaptım, kendi kendimi yetiştirmeye çalıştım. Son yıllarım büyük ölçüde bununla geçti: bir 4-kanalla çalıştım, sonra 8-kanalla, şimdiyse evimin bodrumunda 24-kanalla çalışıyorum, bütün bu aletleri kullanmaktan zevk almaya başladım. Bütün mesele, bu uzun çıraklık döneminin ortasında bilgisayarlar her şeyi alt üst etti! Şu ana kadar öğrenmiş olduğum şeylerin hiçbirinin pratikte bir anlamı kalmadı. Teknoloji benden çok daha hızlı ilerliyor. Ama ben teyplerimle yola devam etmeye karar verdim, şimdi artık onlara hakim olabiliyorum. Ayrıca, kayıtlarda kusurları, hataları seviyorum. Dijital teknolojiyle birlikte, müziğin homojen hale gelmesi, bütün albümlerin sound'unun aynılaşması, hepsinin fabrika mamulu yoğurtlar gibi olması beni endişelendiriyor doğrusu. Müziğin fazla mükemmel olması yeni teknolojilerin bir riski.

Rock'la alakanı hiç kesmedin. Ama artık albüm çıkarmamak, olayın içinde olmamak zaman zaman bir mahrumiyet duygusu uyandırmıyor muydu? İlla bir star olmadan, sadece düzenli olarak çalışan bir sanatçı olmayı arzu etmiyor musun?

Düzenli olarak bir şeyler yaptım zaten: Bir solo albüm yaptım, Pogues'la turneye çıktım, teknolojiyi öğrendim, Jim Jarmusch'un bir arkadaşı olan Sarah Driver'ın "When Pigs Fly" adlı filminin müziğini yaptım. Sırf bu filmin müziği neredeyse bir yılımı aldı.

Bilinçaltında da olsa, benimsediğin bu geri çekilme tavrının Clash'ın etiğine bir şekilde uygun davranma arayışıyla bir ilgisi olduğunu düşünüyor musun?

Hayır... Bunun daha ziyade benim Clash'ın değerini bilmemle alakası var... Yani... "Daha iyisini yapamıyorsan, hiç yapma". Clash kadar devasa bir şeyin nasıl sürdürülebileceğini bilmiyordum. Solo albümümü yaptığım zaman, tek başıma asla Clash'dan daha iyisini yapamayacağımı fark ettim. Biraz zamanın akışına bırakmayı tercih ettim, müziğimin gelişmesini bekliyorum; çünkü Clash'ın müzikal sürecinde benim hiçbir manevra alanım yoktu. Clash fazlasıyla kesin, olmuş bitmiş, aşılmaz bir şeydi. O halde, ben de bekliyorum... Müziğimin gelişmesini, sağlam bir hatta girmesini bekliyorum. Dünya fuzuli, ipe sapa gelmez, vasat albümlerle tıka basa dolu zaten. Müziğimin belli bir olgunluğa eriştiğinden, hakiki bir yönde gittiğinden, öyle mevsimlik bir kapris olmadığından emin olmayı tercih ediyorum. Ve şimdiye kadar da bundan hiç emin olamadım, işte bu nedenle de yeni bir şey çıkarmamayı tercih ettim. İnsanlara zaman kaybettirmek istemiyorum. Ayrıca, şimdi mesela turneye çıksam ve size Joe Strummer bileti satsam, siz "London Calling"i dinlemek isteyeceksiniz. Bu çok normal. Ben de sizin gibi davranırım: Mesela, Bee Gees'i dinlemeye gidecek olsam, "Massachusetts"i isterdim... *(gülüyor)* Ama tıpkısının aynısı bir "London Calling" çalmak gibi bir arzu duymuyorum. Kıskaca sıkışmış gibiyim. Burada bilgisayarlar devreye giriyor: Onlar müziğin özünü, temelini değiştirdiler. Hip-hop'ta, teknoda vs. müthiş şeyler var, belki de uzak duracağıma bilgisayarlarla kaynaşmaya başlasam, dijital teknolojiye alaka göstersem iyi olacak. Aynı zamanda, bilgisayar teknolojisine karşı şüpheciliğimi de her zaman koruyacağım herhalde. Bugün bakıyorum, şip şak, birkaç dakikada bir albüm yapabiliyorsun... Biraz fazla hızlı değil mi, ha? Ama bu aynı zamanda, punk etiğinin, bu zihniyetin de bir uzantısı; müziği bütün bu aşırı güç sahibi çokuluslu şirketlerin pençesinden kurtarmayı, o ultra donanımlı, müthiş pahalı stüdyolardan çıkarmayı mümkün kılıyor. Son zamanlarda müzikteki en iyi şeylerden biri "house".

Oyunculuğun sana göre olmadığını düşünmene rağmen, niçin "Doctor Chance"de rol almayı kabul ettin?

Ossang'a "evet" demeye adeta mecburdum çünkü ona "hayır" dememi kesinlikle kabul edecek gibi değildi. Önce telefonda "hayır" dedim. O da yüz yüze görüşmek için Londra'ya geleceğini söyledi. Ona rica ettim, yalvardım: "Hayır, lütfen gelme!" Sonuçta geldi, beraber yemeğe çıktık... Sürekli aklı

fikri bu projedeydi, bu fikirlerle yaşıyordu, takıntı yapmıştı. Çok etkileyiciydi. Bugün artık bu coşku, bu ateş çok ender görülüyor. Herkes o kadar normal, o kadar bıkkın, bezgin, basmakalıp, tutkusuz ki... Ve karşıma, kelimenin iyi anlamıyla, çılgın biri çıkmıştı. Ona "evet" demeye mecburdum, başka türlü yapamazdım. Daha önceki filmlerini görmemiştim, ama İngiltere'de ilginç, farklı filmler gösteren yerlerin çok az olduğunu da kabul etmek gerek. Genellikle, sadece Hollywood tarzı son dönem filmleri seyredebilirsiniz.

Bu tür önerilere niçin bu kadar kapalısın?

Dünyada yeterince kazma olduğunu düşünüyorum. Benim işim bu vasat işler yığınına bir kat daha eklemek olmamalı: Bu küçük rolleri kabul etmemem lazım, çünkü ben oldukça sınırlı, yetersiz bir oyuncuyum, vasat bir albüm de yapmamam lazım... Dünyada zaten haddinden fazla kötü albüm, kötü film ya da kötü kitap var. Bu durumda en iyisi, insanın kendisini sağlam, uzun soluklu bir işe adaması. Birçok şarkıcı oyuncu oluyor, bu son dönemlerde çok yaygın bir süreç. Ama Jim Jarmusch'un "Mystery Train"inden sonra bu tür heveslere kapılmamaya karar verdim. Sonra Londra'da Aki Kaurismaki'ye rastladım: Yine feci tutkulu, müthiş parlak, olağanüstü bir insan! Ve filminde küçük bir rol aldım. Ama kafamın içinde hep "hayır, hayır, hayır!" sesi yankılanıyordu. Bugün "Doctor chance"da yer almış olmaktan çok memnunum. Bu film hakikaten bir şey işte!

Sence yönetmenler niçin Joe Strummer'ı istiyor?

Belki de bağımsız sinemaya yakın bir alanda çalıştığımı fark ettikleri içindir... Belki de suratım, halim, tavrım onların o 'film noir' dünyalarına gidiyordur. Ayrıca, pahalı olmadığımı da biliyorlar... *(gülüyor)*

Sende buldukları, bir oyuncudan ziyade bir "ikon" olamaz mı sence?

Hiç şüphesiz. Ben nerdeyse bir çizgi film tiplemesi gibiyim... Çizgi film kahramanı olmanın hoşuma gittiğini söyleyemem ama, bazen de insan bunun önüne geçemiyor. Bu bir yana, Ossang çok geniş bir görüşe sahip, bir çizgi filmden çok

Punk'ın en hızlı ekiplerinden biriydiler. Gitarda Mick Jones, basta Paul Simonon, davulda Nicky 'Topper' Headon, mikrofonun önünde de Joe Strummer vardı. "White Riot"tan "Rock The Casbah"a, "Should I Stay Or Shuld I Go"ya kadar onlarca punk klasiği yarattılar ama 80'lerin ortasını bile göremeden dağıldılar... Ama neredeyse her sene "Clash yeniden toparlanıyor" dedikoduları yayıldı. Hatta 94'deki "Woodstock 2" festivalinin sırf Clash'ı toplanmaya razı etmek için organize edildiği bile söylendi... Ama tabii ki olmadı. Sevindirici bir haber verelim, 82'de New York Shea stadyumunda verdikleri konserin kayıtları (yani ilk legal konser albümleri) yakında yayınlanacak. Şimdilik eskilerle idare edelim: "The Clash" (77), "Give 'Em Enough Pope" (78), "London's Calling"(79), "Sandinista" (80), Combat Rock (82), Cut The Crap (85).

daha zengin bir muhayyilesi var. Ondan çok şey öğrendim. Onun kültürel dağarcığı, Avrupa kültürü hakkındaki ansiklopedik bilgisi kesinlikle bende yok. Her gün bana, mesela Georg Trakl'ın şiirlerinden, Murnau'nun filmlerinden, Kokoscka'nın resimlerinden falan bahsediyordu. Ben de ona "Ha, o da kim?" diyordum. Ossang aslında hepimizin sahip olması gereken derin bir kültüre sahip... Ayrıca, rock'n'roll'u da çok iyi biliyor. Öğrendiğim en önemli şey, II. Dünya Savaşı'ndan bu yana İngiltere'nin Amerikan kültürü tarafından nasıl istila edildiği oldu. Amerika bize büyük albümler, büyük filmler gönderdi, ama bunların sel gibi akması İngiliz kültürünü boğdu, nefessiz bıraktı. Kuşkusuz dilin ortak olmasının da bunda rolü var, ama mesela Fransa'da hükümetler Fransız kültürünü koruyorlar, Fransız sinemasına destek oluyorlar, sübvansiyon veriyorlar; İngiltere'de sinemanın yavaş yavaş can çekişmesine seyirci kalındı. Rus şairlerini, Alman sinemacıları, İtalyan romancıları, bütün bu dahi, ama Amerikan mega kültürünün gömdüğü, unutulmaya terk edilen Avrupalı sanatçıları hiç de tanımadığımı fark ettim.

Söyleyeceğimizi söylemiştik, geri çekilmeyi, arkadan gelenlere yer açmayı bilmek gerekiyordu, onların da söyleyecek lafı vardı. Herkes Elton John ya da Rolling Stones gibi olamaz, bu işi ilelebet sürdüremez. Zaten herkese yetecek kadar yer yok, birilerinin kenara çekilmesi lazım.

Martin Scorsese, "The King of Comedy"nin bir sekansında Clash'e yer vermişti. Nasıl olmuştu bu?

Amerika turnelerimizden birinde, onun "Kızgın Boğa"nın ("Raging Bull") montajını yaptığı sıralarda tanışmıştık. Bir gökdelenin 100. katında, tavandan tabana cam kaplı ofisinde... Daimi montajcısı Thelma Schoonmaker'la birlikte "Kızgın Boğa" üzerinde çalışıyordu. Filmin ilk beş dakikasını bize gösterdiler. Kafasında yeni bir film vardı, "Kings of New York"... 1950'lerdeki sokak çetelerine dair bir film. Bu projeyle ilgili olarak birkaç kez buluştuk. Vahşi, sert bir müzik istiyordu. "Kings of New York" hayat boyu süren projelerden biri galiba. Hâlâ o filmi çekeceğini söylüyor ama, henüz ortada bir şey yok. Bir gün De Niro'yla birlikte çaldığımız kulübe geldi ve "The King of Comedy"deki bir sokak sahnesinde görünmemizi istedi.

Amerika'ya ilk gidişiniz ne zamandı?

Galiba 1978'di. Çok iyi reaksiyon almıştık. Dansinglerde, kulüplerde çalıyorduk. En fazla bin kişilik kapasitesi olan küçük yerlerde... Otobüse binip o kulüp senin, bu bar benim çalıyorduk. O günler MTV öncesi zamanlardı, Hank Willams gibi yollara düşmek gerekiyordu. "London Calling", Amerika'da sadece 300 bin satmıştı. Bugün Pearl Jam 9 milyon satıyor.

Plak şirketiniz Amerika turnenizi desteklememişti, sebebi "Sandinista" albümü müydü?

Hayır, mesele "Sandinista" değildi. Mesele, Bruce Sprinsteen'in de aynı frekansı yakalamış olmasıydı. "The River"ı yeni çıkmıştı. Aynı talebe üç ayrı albüm arz etmek işlerine gelmiyordu. Halbuki "Sandinista" başka albümlerin yolunu kesecek bir çalışma değildi. Daha çok bir "taraftar" albümüydü. Çok satmayacağını biliyorduk. Bizi sadece yaptığımız müzik ilgilendiriyordu. Fakat zamanla müziğimiz kontrolümüzden çıktı.

Clash'ı anlatan, kısmen belgesel, kısmen kurgu "Rude Boy", sende sinemayı bir ifade aracı olarak kullanma arzusu uyandırmış mıydı?

Evet, ama bu meseleyi hemen hallettim. O vakitler, yani 79 ya da 80'de, siyah beyaz ve sessiz olarak kendi 16 mm'lik filmimi çekmeyi denedim. Ve her şeyi rastgele, doğru dürüst düşünmeden yaptım. Bir senaristle, görüntü yönetmeniyle çalışmak, filmin finansmanı falan gibi şeyler aklıma bile gelmemişti... 16 mm'lik bir kamera satın aldım, aptal bir senaryo müsveddesi yazdım, sonra da kendi kendime çekip montajını yaptım... Korkunçtu, o film hakikaten berbattı. Tuhaf, fazlasıyla vasat bir gangster hikayesi; bu feci filmde, Paul (Simonon), Mick (Jones), eş dost, sevgililerimiz oynamayı kabul etme gafletinde bulundular *(gülüyor)*... Filmin negatifi çok tanınmış büyük bir laboratuardaydı. 10-15 yıl sonra, bir gün, filmin akıbetini öğrenmek için laboratuarı aradım, meğerse laboratuar kapanalı sekiz ay oluyormuş! Benim negatife ne olduğunu soruyordum; hak sahipleri tarafından aranıp sorulmayan bütün negatifler laboratuar kapatıldıktan üç ay sonra imha edilmiş! Benim filmimi imha etmişler! Bunu duyduğum anda... müthiş mutlu oldum, sırtımdan ağır bir yük iniverdi... *(gülüyor)* Bu tecrübeyle, sinemacılık mesleğinin hiç bana göre olmadığını anladım.

Clash'dan önceki hayatın nasıldı, nasıl bir sosyal ortamda yaşıyordun?

Tuhaf bir hayatım oldu. Babam Hindistan'da yetim kalmış. Anne babası Hindistan'da demir yolları işletmesinin temsilcisiymişler, orada ölmüşler. Babam vefat ettiğinde, ona ait bir sürü kişisel evrak buldum ve o arada babamın ben doğmazdan sadece iki sene önce Britanya yurttaşı olduğunu öğrendim –hiç şüphesiz anne babasının vaktinden erken ölümü nedeniyle. Bu geç gelen yurttaşlık yüzünden babam İngilizden daha İngiliz kesilmişti. Savaştan sonra "Foreign Office"e girmiş, ama en alt dereceden. Dünyanın neredeyse her yerinde yaşamış. Ben Ankara'da doğdum, iki yıl Türkiye'de yaşadıktan sonra Kahire'ye gittik, iki sene orada yaşadık, sonra iki sene Mexico, ardından iki sene Bonn... Sekiz-dokuz yaşlarındayken, babam beni ve erkek kardeşimi İngiltere'de bir yatılı okula gönderdi. İlk defa o zaman İngiltere'ye ayak bastım. O arada, babam beş yıllığına Tahran'da bir göreve gönderilmişti. Şartlar zordu, çünkü hükümet yılda sadece bir gidiş-dönüşün parasını veriyordu: Bu dönemde, birdenbire annemle babamı yılda bir kere görür olmuştum. Bütün bunlar, onlarla aramda tuhaf bir ilişkinin doğmasına neden oldu. Okulda pek iyi bir öğrenci değildim, pencereden dışarıyı seyredip hayal kuran cinstendim. Babam okulda çok disiplinli bir öğrenciymiş, bu konularda fazla katıydı. Bana karşı oldukça hoşgörüsüz ve sabırsızdı. Kırk yılda bir görüştüğümüzde, karnemin kötü olması nedeniyle aramız hiç iyi olmazdı. Onları sık görmemeye alışmaya başlamıştım, yola çıkma anı geldiğinde gitmeye pek istekli olmazdım, tuhaf... Okulda, arkadaşlarımla daha fazla eğleniyordum.

Bu yatılı okul döneminde mi rock'n'roll'u keşfettin?

Ahh evet, evet, müthiş fanatiktik! Mesela Captain Beefheart'ın "Trout Mask Replica"sını günde yirmi-otuz kere dinlediğimizi hatırlıyorum. Benim en yakın arkadaşım, sonradan 999'ın bateristi oldu. Müzikle kafayı yemiştik. Aynı zamanda resimle de çok ilgileniyordum. Daha sonra bir güzel sanatlar okuluna gittim, ama çok yetenekli değildim. O devirde LSD almaya başlamıştım ve birden okuldaki hocalarım sanatçıdan çok, akademisyen gelmeye başladı bana. Sanki bütün öğrencilerin resimleri

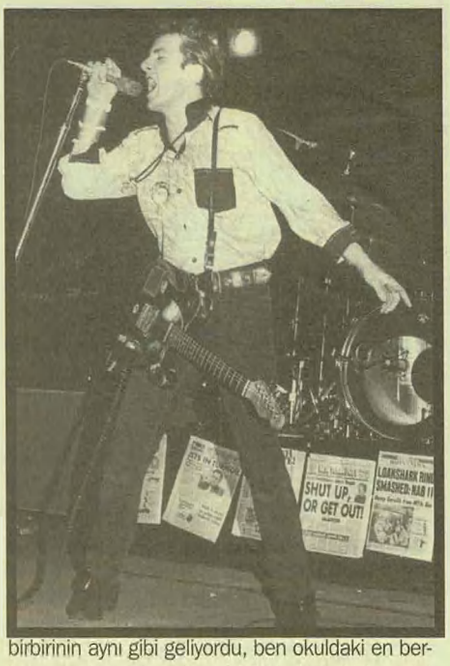

birbirinin aynı gibi geliyordu, ben okuldaki en berbat çeteyle takılıyordum, LSD'yle kafa buluyorduk. Sonunda, okulu bıraktık.

O zamanlar belli bir hedefin, bir tutkun var mıydı?

Şu kesin ki, müzisyen olmayı bir saniye bile aklımdan geçirmemiştim. Okuldayken, bir gitarımız vardı ve tıngırdatıyorduk. O dönemin grubu Cream'di. Clapton'ın soloları her yöne gidiyordu. Biz de "Spoonfull"u çalmaya çalışıyorduk, bize çok temel geliyordu: dum, dam, dum, dam... Hemen arkasından da Cream'in versiyonunu dinliyorduk: whizzzzbloooomzzzzwooooshshebaaaang! Ve tabii ki, kendi kendimize "Orospu çocuğu, biz hiçbir zaman beceremeyeceğiz!" diyorduk. Sanat okulu hikayesinden sonra, Timon Dogg adında bir tipe rastladım. Londra metrosunda el açan müthiş bir müzisyendi. Bunlar, sanki Mississippi'de geçen bir blues hikayesi gibi biraz. İlk başlarda, o çalıyordu, ben de paraları topluyordum, sonra bana birkaç akor öğretti ve ben de ritm gitarla ona eşlik ettim... Tam olarak böyle başladım işte müziğe. Hatta ukuleleyle bazı Chuck Berry parçaları bile çaldım, ukulelenin sadece dört teli vardır, yani ilk başlarda öğrenmesi en kolay şey. Timon Dogg'la Paris sokaklarında bile çaldık. Şartlar zordu, Vert-Galant meydanında, sokakta uyuyorduk. Dönüş için vapur biletimizi alabilecek parayı biriktirmemiz tam bir ay sürdü.

Bütün bu ergenlik döneminde kendi kendine, ailenin desteği olmadan mı başının çaresine bakıyordun?

Evet. Afrika'daki son bir görevden sonra, İngiltere'ye döndüklerinde, ben kötü evlat durumundaydım. Ayrılığımız fazla uzun sürmüştü. Ayrıca, kardeşim 16 yaşındayken intihar etmişti. Aile yuvası kavramı benim için hiçbir zaman olmadı. Ayrıca bir mahalleye ait olmak gibi çok temel bir kavramı da hiç tanımadım. Pek çok çocuk bir mahallede büyür, komşuları tanır, beraber büyüdükleri uzun yıllara dayanan dostları vardır... Onlarda bir cemaat, topluluk duygusu vardır. Ailem geri döndüğünde, Croydon'da küçük bir eve taşındılar. Benim için orası tam bir fakirhane ve hiçbir özelliği olmayan, herhangi bir sokaktı. Ben Londra'da sürtmeyi tercih ediyordum.

Peki Londra'da sürttüğün sıralarda mı kendini daha sonra punk sahnesine dönüşecek dünyanın içinde buldun?

Paris'ten döndükten sonra, Londra'da tekrar sokaklarda el açarak müzik yapmaya başladık.

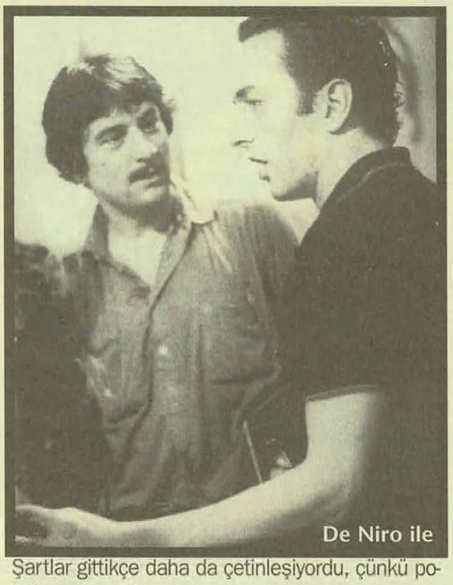

De Niro ile

Şartlar gittikçe daha da çetinleşiyordu, çünkü polis başımızı ağrıtıyordu ve metroda çalmamıza izin vermiyordu. Hep kulağımız kirişteydi, her an tabanları yağlamaya hazırdık. Bunun üzerine, ben de artık bir grup kurmak daha iyi olur diye düşündüm.

O dönem ayakta kalmayı nasıl başarıyordun, hayatını nasıl kazanıyordun?

Ufak tefek, hakikaten en pislik işlerde çalışıyordum; mesela, Opera'nın keneflerini temizlemek gibi... O işle ilgili en kötü anım, pisuarların içine atılan puro izmaritleriydi. Pisuarın sağında bir kül tablası, solunda bir kültablası vardı, ama hayır: Herifler allahın cezası izmaritlerini pisuarın içine atıyorlardı! Mesele izmaritleri toplamak değil; insanın tahammül edemediği, bu tavır, şu "güçlü ve zenginsen her şeyi yapmaya hakkın vardır" olayıydı. Sonra bütün gün operacıların ses çalışmalarını işitiyordum: O günlerden beri operaya tahammülüm yoktur.

Sözlerimizin ruhu sosyalist ideale dönüktü, hümanist bir marksizmin, eşitliğin, toplumsal adaletin hayalini kuruyorduk. Oysa reel sosyalizm Stalin'i, Mao'yu, despotları üretmişti. Şarkı sözlerimizdeki esas sorun buradaydı. Hiç şüphesiz, sistemi değiştirmek istiyorduk. Ama yerine ne koyacaktık? Bu ideolojik çıkmaz yüzünden Clash sonunda parçalandı.

Günübirlik mi yaşıyordun, yoksa bir şeylerin olmasını mı bekliyordun?

Bu opera döneminde bir planım vardı: Kendi grubumu kurmaya karar vermiştim, 101ers. Sadece doğru dürüst bir gitara ihtiyacım vardı. Para biriktirmeye çalışıyordum, ama bu düşük ücretli işlerle imkansızdı. Sonunda, bir sahte evlilik yaptım, bu sayede elime 100 papel geçti. Bu parayla bir Telecaster Fender satın aldım. O günden beri de o Fender'den hiç ayrılmadım, çok değil, daha geçen hafta onunla çalışıyordum. Bu gitarla beraber grubumuz daha doğru bir sound yakalamaya başlamıştı. Aletlerimizi kendimiz yapıyorduk. Mikrofonumun ayağı, çöplükten bulunma bir zımbırtının üzerine geçirdiğim bir süpürge sapıydı! Her şeyi iki tuğla sayesinde ayakta tutuyordum. Süpürge sapını, tuhaf tuhaf yedek parçaları, tuğlalarımı alıp konsere gidiyordum... İnsanlar bize ters ters bakıyorlardı: "Bu herifler de neyin nesi?!" *(gülüyor)* Büyük çaplı bir torbacıdan borç para almıştım, ampli alabilmemizin tek çaresi buydu. O parayı ödeyinceye kadar anamız ağladı... *(gülüyor)*

Daha o zamanlarda kendi şarkılarını yazmaya başlamış mıydın?

Telecaster'ı aldıktan sonraki ilk şarkım "Keys To Your Heart" oldu. İnsanın yaptığı ilk şarkı işin temeli, çok önemli bir anlam taşıyor: Bir hamlede çok müthiş bir adım atıyorsun. Onun ardından, sonraki şarkılar daha kolay çıkıyor. "Keys To Your Heart" idare ediyordu, bu çok büyük bir rahatlama, büyük bir tatmin oldu. Mahalledeki barın birinci katını kiraladık, konser ilanımızın fotokopilerini çektik ve dört bir tarafa, bütün kapılara bu afişi yapıştırdık. İşte böyle böyle öğrendik: İnsanların karşısında çala çala. İlk çarşamba altı parça biliyorduk; bir sonraki çarşamba buna iki parça daha eklendi, sonraki çarşamba repertuarımızda on parça vardı... İlk başlarda beş seyircimiz vardı, bir ay sonra bar hıncahınçtı.

Punk hareketini yüzde yüz içinden yaşadın mı, yoksa olaya biraz mesafeli mi duruyordun?

101ers zamanında daha punk diye bir şey yoktu ki, daha kesin olarak söylemek gerekirse, biz "pre-punk" bir gruptuk. Çok iyi hatırlıyorum, "punk" kelimesini ilk defa Time Out dergisinden Eddie & The Hot Rods'la ilgili olarak duymuştum. "Bu da ne demek?" diye kendi kendime düşünmüştüm. Cümle tam olarak şöyleydi: "Eddie & The Hot Rods Londra'daki en iyi punk gruplarından biri." Sene 1975 filandı. Kısa bir süre sonra, Sex Pistols adında bir grupla karşılaştım. Soundcheck yaparlarken gördüm onları. Biz 101ers, gece gündüz eşekler gibi çalışıyorduk ve elde var sıfır; yollara düşüyorduk, provalar yapıyorduk; Londra-Sheffield, Sheffield-Londra... Mekik dokuyorduk, iki yıldır sürekli kıçımızdan ter damlıyordu, ama bir arpa boyu yol katedemiyorduk. Bir şey aksıyordu, ama ne, bilmiyordum. Sex Pistols'ın bizden önce konserini seyrederken, bizim bittiğimizi anladım. Biz sadece bir bar topluluğuyduk, bir pub-grup! Sex Pistols'ın bir dakika sahnede gözükmesi bizi tedavülden kaldırmaya yetmişti! 101ers'in öteki üyeleri durumu anlamadılar, kabullenmek istemediler. Ben punk'ın filizlenmeye başladığı 100 Club'a takılmaya başlamıştım, ve Clash'ın müstakbel elemanlarıyla da orada tanıştım. 101ers'deki arkadaşlarım punk'tan hiç hazzetmiyordu, iğrenerek bağırıyorlardı, "bunlar üç notayı peş peşe getiremiyor!" falan, işte bildik laflar, aşağılamalar.

Sen punk'ın özünü hemen kavramış mıydın?

Öyle uzun boylu analizlere ihtiyaç yoktu. Punk'çıların zamanın hakikatine ve enerjiye sahip oldukları, enstrümantal tekniklerinse konu dışı olduğu aşikardı. Punk gruplarını dinlediğinizde hemen şöyle düşünüyordunuz: "Tabii, işte, olay bu!"

Bugün o zamanların Joe Strummer'ı hakkında ne düşünüyorsun?

Bu tür sorulara pek kafa yormuyorum. Bazen kendi kendime, salonda milletin birbirine girdiği ve bizim ısrarla çalmaya devam ettiğimiz anlarda olduğu gibi, Clash'ın olağanüstü anlar yaşadığını söylüyorum. Bazen de, belli zamanlarda yaptığımızın tam tersini yapmamız gerekirdi diye düşünüyorum... Sonuçta, Clash'la, albümlerimizle, temsil ettiğimiz şeyle büyük gurur duyuyorum. "Business" bakımından fazla saftık, ama asıl önemli olan alanda, sanat bakımından hakikaten pişmanlık duyduğum bir şey yok.

Bu konuda hırslı mıydın, Clash'ın dönemine damgasını vurmasını istiyor muydun?

Sık sık kendi kendime şu soruyu soruyorum: "Ünlü olmayı niçin istiyordun?" 101ers'le rhythm'n'blues çaldığım zamanlar, Londra'nın Batı yakasında caddede yürürken insanların dönüp birbirlerine beni göstererek "Bak, bu o gruptaki oğlan" demelerini hayal ettiğimi çok iyi hatırlıyorum. Ama birkaç sene sonra, Clash zamanında, Westbourne Park Road'da yürürken tam tersini düşünüyordum: "İnsanlar durup durup bana bakmayı, kafamı sikmeyi bir kesseler..." *(gülüyor)*

Clash'ın olağanüstü başarısını nasıl karşıladın?

Öyle bir yere geldiğinizde, onun o kadar da farkında olmuyorsunuz. Dünyanın hangi şehrine gidersek gidelim, orada tanınıyorduk, hatta ünlüydük, ama buna şaşırdığımı hiç hatırlamıyorum. Hem sonra, o kadar çok çalışıyorduk ki, kendimizi tepelerde görmüyorduk, hiç zamanımız yoktu. Bir dakikalığına olsun, biraz geri çekilip gözlemci olarak olaya bakabilmeyi, üzerine düşünebilmeyi, eleştirebilmeyi isterdim. Ama kafamızda tek bir şey vardı: daha sonra ne yapacağımız, bir sonraki şarkı, bir sonraki konser... Dur durak bilmeden çalışıyorduk. "London Calling"in Amerika turnesinden döndüğümüz günün ertesinde, "Sandinista"nın kayıtları için stüdyoya giriyorduk. Ve gece

Ginsberg ile "Combat Rock"un kayıtlarında

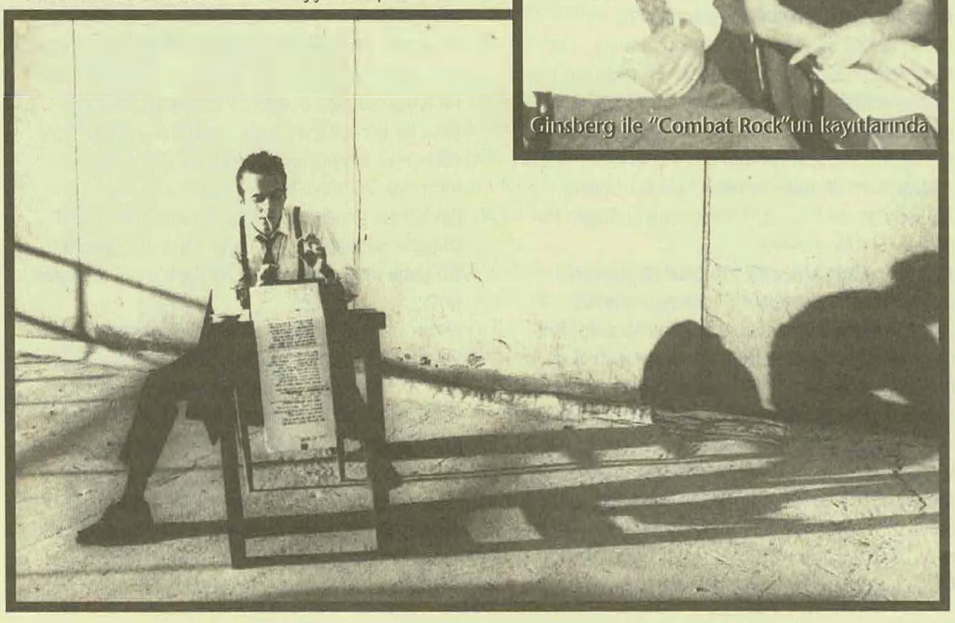

gündüz stüdyodan hiç çıkmıyorduk.

"London's Burning"den "London Calling"e, oradan da olağanüstü bir 'patchwork' olan "Sandinista"ya nasıl bir seyir izlediniz? Temel olarak bir punk gruptan son albümlerinizdeki müzikal zenginliğe nasıl geçtiniz?

Bunun ilk nedeni bateristimiz Topper Headon'dır. Topper daha 15 yaşından beri İngiltere'de gece klüplerine turneye gelen Amerikalı siyah soul gruplarıyla çalmış. Punk'la birlikte bateristlerin etkisi ancak çok sert ve minimum düzeydeydi, oysa Topper'ın çok ince bir tekniği vardı. Bu bizim için olağanüstü bir şanstı, o olmasaydı bu kadar çok farklı şeye kalkışmayı ve bu kadar hızlı ilerlemeyi tahayyül edemezdik. İkinci neden, hepimizin kulaklarının etrafa fazlasıyla açık olmasıydı: sürekli müzik dinliyorduk. Üstelik, Mick Jones çok parlak bir aranjördü, kimin neyi, ne zaman çalması gerektiğini bilen bir dehaya sahipti. Albümlerimizin kalitesini, büyük ölçüde Mick'in düzenlemelerine, onun sound hissine borçluyuz. Müziğimiz açıldığında, özellikle "London Calling"de, bir sürü insan bizi lanetledi. Çok iyi hatırlıyorum, Helsinki'de, bir neo-nazi çetesinin saldırısına uğramıştık. İçlerinden biri boğazımı sıkıp beni duvara yapıştırmıştı... Ve ağlıyordu: çünkü büyükannesi bunu seviyormuş!!! Bu türden çok tepkiyle karşılaştık.

Kendini bir sözcü olarak görmediğini söylüyordun. Bugün Clash'ın siyasi yönü için, angaje şarkı sözleriniz için ne düşünüyorsun?

İşte orada büyük bir sorun var sanırım. Bu biraz karmaşık bir durum. Sözlerimizin ruhu sosyalist ideale dönüktü, ama sorun şu ki, komünist deneyim polis devletlerine, diktatörlüklere vardı. Buna verecek cevabımız yoktu. Biz hümanist bir marksizmin, eşitliğin, toplumsal adaletin hayalini kuruyorduk. Oysa reel sosyalizm Stalin'i, Mao'yu, despotları üretmişti. Şarkı sözlerimizdeki esas sorun buradaydı. Eğer politik şarkılar söylemeye yelteniyorsan, insanlara çözümler göstermen iyi olur. Tabii çok gençtik, toyduk, ateşliydik, büyük düşünürler değildik... Buna rağmen, dinleyicilerimize çıkış yolları önermemiz gerekirdi, sözlerimiz bir yere varmalıydı. Ben İsveç'teki sosyal demokrasiye hayranlık duyarken, İsveçliler hayatlarının ne kadar boğucu olduğunu göstererek benimle dalga geçiyorlardı. Turneler çok faydalıydı: Her ülkeden, her kültürden bir sürü insanla tanışıyorduk, dünya hakkında bir dolu şey öğreniyorduk. Ama bir süre sonra, ideal siyasi ya da toplumsal sistemin hangisi olduğunu bilmediğimi kabul etmem gerekti. Hiç şüphesiz, sistemi değiştirmek istiyorduk. Ama yerine ne koyacaktık? Bir sistemi yıkmak istediğinde, geçerliliği olan bir çözüm yolu önermen gerek. Yine de, utanıp gizleyecek halim yok: Belki de bu kafa karışıklığı, bu ideolojik çıkmaz yüzünden Clash sonunda parçalandı. Her şeyi söylemiştik, toplumumuzda aksayan şeylere karşı tiksintimizi tükürmüştük, ama daha uzağa gidemiyorduk, yapıcı bir çözüm önerimiz yoktu. Sonsuza kadar boşluk içinde kendini tekrarlamaktansa, bitirmek daha iyidir. Belki kendim ve grup hakkında biraz fazla katı bir yargı ama, bunun bilinçli bir değerlendirme olduğunu sanıyorum.

En pislik işlerde çalışıyordum; Opera'nın keneflerini temizlemek gibi... Pisuarın sağında bir kül tablası, solunda bir kültablası vardı, ama hayır: Herifler allahın cezası izmaritlerini pisuarın içine atıyorlardı! Mesele izmaritleri toplamak değil; insanın tahammül edemediği, bu tavır, şu "güçlü ve zenginsen her şeyi yapmaya hakkın vardır" olayıydı.

Bu çıkmazlara rağmen, şarkı sözlerinizin İngiliz gençliğini uyandırdığını ve Thatcher'lı yılları çok iyi yorumladığını düşünmüyor musun?

Hiç şüphesiz. Thatcher'lı yıllar açgözlülük, sahtekarlık yıllarıydı. Marksizm, hümanizm kesinlikle tedavülden kalkmış değerlerdi. Mali başarı etrafında dönen bu dünyada kendimi kaybolmuş hissediyordum. Ve bir an geldi, çenemi kapayıp kendi inime çekilmenin daha iyi olacağını düşünmeye başladım. Bu şarkı sözleri sorunu, toplumla ilişkiler, sanatçının rolü meselesine geliyor. Dünyanın daha iyi, daha güzel, daha adil, daha az şiddetli olması için çözüm yolları önermek müthiş bir sorumluluk, büyük bir yük. Bu yük sanatçı için fazla ağır değil mi? Hepimiz durumu bir şekilde tasvir edebiliriz; ama iş çözüm önermeye gelince?.. Bu nedenle de sanatçının rolünün dönemini tasvir etmek, unutmamaları için gerçeği insanların gözüne sokmak, halkın sürekli uyanık olması için çabalamak olduğunu düşünüyorum. Ama dünyanın meselelerine reçeteler önermek sanatçının işi değil. Bu çok karmaşık, çok zor bir görev, tek bir kişi için fazla ağır.

Bütün bunlara karşın, Clash'ın yine de bir şeyleri değiştirdiğini düşünmüyor musun?

Tabii ki, ama nasıl ya da ne düzeyde olduğunu tam olarak bilemiyorum. Sadece hayranlarımızın tepkilerini veri alabiliyorum. Binlerce insandan şu sözleri işittim: "Clash'ı dinledikten sonra hayatım değişti..." Grubun bazı kişilerin hayatında etkileri oldu. Ama öyle dünyayı falan değiştirmedik.

Sex Pistols senin müziğe bakışını değiştirdi. Ama hayatın cilvesi, Clash daha yoğun, daha zengin ve hiç şüphesiz rock tarihinde Pistols'dan daha önemli bir grup oldu.

Bir karşılaştırma yapılabilir mi bilmiyorum. Pistols kısa ama çok parlak bir patlama oldu ve rock üzerindeki etkileri çok büyüktü. Onların izlerinin silinmeden kalacağını düşünüyorum. Bizim durumumuza gelince, daha az patlayıcı, daha uzun süreli bir şekilde gelişti, şarkı sözlerimiz daha az nihilistti, müziğimiz daha çeşitliydi... İki grup da rock tarihinde kalacaklar. Clash bir şans hikayesi, uygun durumların bir araya gelmesi: Doğru zamanda, doğru yerde! Bunları söylüyorum ama, kendi payımızı da yok saymıyorum, kürek mahkumları gibi çalışıyorduk. Bugün bir seyirci Clash'ın zirvede olduğu zamanlardaki bir konserini görse neye uğradığını şaşırır, elektro şok verilmiş gibi olur.

Clash'ın üyeleriyle bugün ilişkilerin nasıl?

Topper Headon'la temasım kayboldu, ama Mick'le Paul'ü sık sık görüyorum... Herkes iyi, hepimiz bir sürü çocuk yaptık.

Bugünün müzik dünyası hakkında ne düşünüyorsun? Clash gibi siyasi bir grubun eksikliği duyulmuyor mu?

Birçok ilginç insan var. Hiç kimseyi eleştirebilecek durumda görmüyorum kendimi. Bugünkü, demir perde-sonrası dünyada müziğe başlıyor olsaydım, ben siyasi şarkılar yazabilir miydim bilmiyorum. Bizde, İngiltere'de İşçi Partisi muhafazakar partiden daha fazla muhafazakar! Amerika'da cumhuriyetçilerle demokratlar, aşağı yukarı aynı şey. Bugün siyasi dünyayı deşifre etmek, pozisyon almak çok zor. Bir adam seçilir seçilmez, hangi partiden olursa olsun, iktidar içine işleyiveriyor. Blair Major'dan daha kötü, çünkü ona inanıyorduk. İngiltere'de insanlar şimdi şöyle demeye başladı: "Thatcher zamanında en azından kiminle karşı karşıya olduğumuzu biliyorduk, bizi aldatmıyordu." Seçilebilmek için, siyasetçiler mümkün olan en geniş seçmen kitlesini ikna etmek zorundalar. Bu da, Blair'in temelde muhafazakar insanların da oylarıyla seçildiği anlamına geliyor. Dolayısıyla o da, çok sayıda insanın hoşuna gitmeyi sürdürmek için şarabını sulandırmak, politikasını gevşetmek zorunda. Ama bu süreçten mutlu olanlar bir tek Tony Blair ve adamları! Eminim ki Churchill hakiki bir insandı, basmakalıp naylon bir dil kullanmazdı, halk ondaki insani yanı hissederdi. Bugün Blair 25 danışmanı tarafından yazılan ve tekrar yazılan söylevleri okuyor. İnsan Blair'in bir hologram olduğu hissine kapılıyor. Ben, açıkçası, hakiki bir adama oy vermeyi tercih ederim.

Şu sıralar neyle uğraşıyorsun?

Londra Festivali'nde "Doctor Chance"ı gördüm ve bu filmin İngiltere'de hiçbir zaman gösterilmeyeceğini fark ettim, çünkü yeterince denemeye yönelik, sanata yönelik salonumuz yok. Bu beni çok melankolik yaptı: Eğer ülkemiz böyle filmleri oynatamıyorsa, bu demektir ki biz kendi kendimizi tüketiyoruz, kültürümüzü ve kültürel açılımımızı kaybediyoruz. Buna bir çare bulmak isterim, en azından kendi çapımda. Julian Temple'la birlikte "The Black Lamp"ı kurmaya karar verdik. Becerebilir miyiz bilmiyorum ama, düşüncemiz bir film makinasıyla bir perdeyi bir kamyona yüklemek ve bütün ülkeyi baştanbaşa kat ederek terk edilmiş depolarda, kullanılmayan hangarlarda sanat filmleri göstermek; bu tür yerlerden her yerde bir sürü var. Bir tür gezici korsan sinema. Ama becerebileceğimiz konusunda şüphelerim var: Bir sürü ticari ve hukuki engeli aşmak, çıkar çatışmalarının üstesinden gelmek falan gerekiyor. Ama kesinlikle denemeye değer. Bunun dışında, Julian Temple'ın yeni filminin müziğini yapacağım, bu benim birkaç ayımı alır. Ayrıca, bir sürü değişik değişik kayıt var, Horace Andy ya da The Grid'in lideri gibi adamlarla kaydettiğim parçalar; bunlardan bir albüm çıkarmayı deneyeceğim. İyi şeyler var ama, çok çeşitli, neredeyse her stilde, henüz güçlü bir eksen, bu parçaları bir araya getirecek bir bütünlük bulamadım... Üzerinde çalışmam lazım, çünkü onları hiçbir zaman çıkaramazsam hakikaten yazık olacak. Genellikle kabul etmiyorum ama... Bütün bu sürüklenen, askıda bekleyen projeler bazen insanda bir mahrumiyet duygusu uyandırıyor: Çalışıyorum, müzik yapıyorum ve hiçbir şey çıkmıyor. Bunları dinleyicilere sunmak isterdim.

Çeviren: **S.İ.**

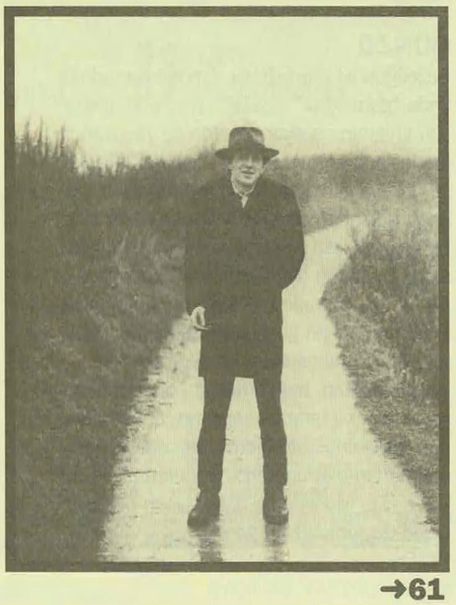

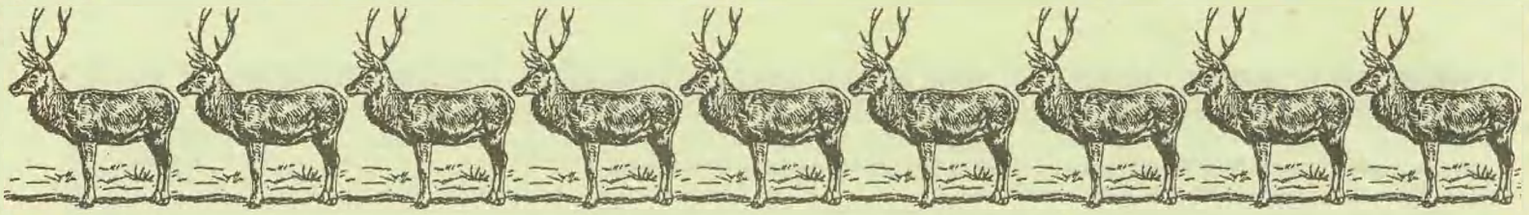

a→

ATHENA

Zeus'un kızı ve 12 Olympos tanrısından biri. Bir efsaneye göre, babası Zeus'un kafasından silahlı ve elinde kargısı olarak çıkmıştır. "İlyada"da savaş tanrıçasıdır, taraf tutar, kötüdür, tuzaklar kurar. "Odysseia"da akıl ve erdem tanrıçasıdır, iyi ve müşfiktir. Atina şehrinin kurucusu ve koruyucusudur. Kız oğlan kız oluşu ve bu niteliğini yitirmekten çekinmesi, huylanması, bazı tuhaf masalların doğmasına yol açmıştır.

f→

FÜG

Kontrapunta (birden çok sesi birleştirme kuralları) tekniğiyle yazılan müzik yapıtı biçimlerinden biridir. Ana tema (ya da konu) bir seste sunulur ve sonra öbür sesler birbiri ardından benzetiş yoluyla birbirini izler. "Fuga" sözcüğü latince kaçmak anlamına gelir. Nitekim füg eserlerinde seslerin birbiri ardına sıralanması, kovalamayı andırmaktadır. Ortaçağ polifonisinin vardığı önemli noktalardan biri olan füg, altın çağına Bach'la birlikte ulaştı. Hatta Bach hayatının son yıllarında "Füg Sanatı" adında bir de öğretici kitap yazdı, ancak tamamlayamadı. Beethoven füge yeni bir ruh getiren bestecilerden biri oldu. Mendelsohn, Franc gibi besteciler de fügler ürettiler. 20. yüzyılda Bela Bartok ve Stravinski'nin yapıtları arasında da füglere rastlandı.

g→

GONZO

Sözcüğün iki kaynağı var. Fransız-Kanada dilinde "gonseaux" sözcüğü, parlayan, ışıldayan anlamına geliyor. Boston'da yaşayan İrlandalıların argosunda ise, "gonzo" sözcüğü, içki yarışının sonunda ayakta kalan sarhoşu adlandırmada kullanılıyor. Gonzo tarzı bir gazeteciliğin yalnızca 1960'ların dünyasında mümkün olabileceğini düşünebilirsiniz. Ancak dikkatle bakıldığında, bunun köklerinin Amerikan gazetecilik tarihinde, öznelliği daima öne çıkaran, her şeyi abartılı biçimde anlatan, beğenmediği politikacılara hakaretler ve lanetler yağdıran, onların neden böylesine kötü olduklarına dair kanıt sunmadan okurun kendine inanmasını bekleyen H.L. Mencken'e dek uzanan bir geleneğin devamı olduğu görülür.

j→

JARRY, ALFRED

Fransız oyun yazarı, romancı, şair. 1873'de Laval'de doğdu. 1888'de Rennes lisesinde okurken ünlü eseri "Kral Übü"yü ("Ubu Roi") yazdı. 1890'da Paris'e gelerek Mercure de France dergisinin çevresinde toplananlara katıldı. 1896'da yayınladığı ve birkaç ay sonra sahneye koyduğu "Kral Übü", ilk oynandığı gece büyük bir gürültü kopardı. Jarry, bir yandan aynı tiyatroda, diğer yandan bir dergide çalışıyordu. 1902'den sonra derginin kapanmasıyla Jarry, güç bir duruma düştü. Geçimini çevirilerle sağlamaya çalıştı. İçkiye düşkünlüğü yüzünden yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak 1907'de, Paris'te öldü.

Jarry, oyunlarında pandomim, kaba konuşma, okul çocuğu argosu ve grotesk söyleşiye dayanan üslûplaştırılmış bir dil ve doğaçlamaya açık bir biçimden yararlandı. Önce kukla tiyatrosu olarak gerçekleştirilen, daha sonra Toulouse-Lautrec gibi sanatçıların tasarımlarıyla Gemier tarafından oynanarak gündeme gelen "Kral Übü" oyunuyla tiyatroda çığır açtı. "İnsanlığın başına geçmiş olan burjuvazinin evrensel budalalığını, açgözlülüğünü, korkunç utanmazlığını ve canavarlığını" taşlayan kanlı canlı dev bir kukla boyutuyla Rabelais'nin "Gargantua"sına benzeyen Übü, kara mizah tiyatrosunun ve avangard tiyatronun babası olarak ünlendi. Özdemir Nutku'nun "Dünya Tiyatrosu Tarihi"ne göre "Kral Übü", *"...Yazıldığı tarihten bugüne gerçekten de mitolojik bir konu gibi yaşadı. Yazar, bu oyunu lise öğrenimi sırasında Peré Hèb denilen öğretmeni Hèbert'i düşünerek yazdı. Böylece Hèb babadan Übü baba doğdu. Übü tipi, bir lise öğrencisinin gözünden budala, bencil bir burjuvanın görünüşünü getiriyordu. İnsanın hayvansal yanını simgeleyen bu acımasız tip, oyunda Polonya kralı oluyor, öldürüyor ve işkence ediyordu, ve sonunda da ülkeden kovuluyordu. Bu bayağı, zorba, acımasız canavar tipi, 1896 için bir abartma olarak görülüyordu, oysa II. Dünya Savaşı'nda varolduğunu kanıtladı. Bu tiple Jarry, insanoğlunun evrensel budalalığını, evrensel zorbalığını ve canavarlığını çocuksu bir görünüşle veriyordu. Oyun, açık biçimi, hızla değişen sahneleri ve grotesk tipleriyle insanlığın başına geçmiş olan burjuvanın taşlamasını getiriyordu. Jarry, 1899, 1901 ve 1902 yıllarında Übü serisinin diğer oyunlarını yazdı. 'Kral Übü'yü genişletti ve 1900'de 'Zincire Vurulmuş Übü'yü (Ubu Enchaîné) ortaya çıkardı..."*

Jarry, tiyatrosuyla dadacılığı ve Artaud'nun Vahşet Tiyatrosu'nu etkiledi, Saçma Tiyatro üzerinde derin etkiler bıraktı. Gerçeküstücüler, Jarry'i, burjuva düzenine karşı alaycı başkaldırışı yüzünden öncüleri arasına aldılar. Bréton, gerçeküstücülüğün ateşli günlerinde "Kral Übü" için "Shakespeare'in ve Rabelais'in bütün eserlerini verebilirim bu yüce eser için..." diye yazdı. Amerikalı gitarist-şarkı yazarı David Thomas, 80'li yıllarda Übü karakterinden esinlenerek grubunun ismini Pere Ubu koydu...

"Kral Übü" için hazırlanan ilk duvar afişlerinden biri

k→

KAHİRE

Kahire'nin insanın yaşamını bitirmek isteyeceği pırıl pırıl bir kent olduğunu söylesem yalan söylemiş olurdum –kimse de inanmazdı. Yazık ki, bu kent de Mexico, Kalküta, hatta Cezayir gibi Üçüncü Dünya metropollerinin hastalığının pençesine düşmüş: Maddi altyapısı katlanılmaz bir nüfus akımı altında ezilmiş. Bu kentlerden biri maddi olarak –sokakların genişliği, toplu taşıma araçları, kamu hizmetleri, hatta yalnızca konutlarıyla– iki milyon insan almaya elverişli olduğu, ama on milyonu barındırması gerektiği zaman kargaşa başlar. Mısırlıların kibarlığı, gülmece duygusu ve kolay ilişki kurmalarıyla büyük ölçüde dengelense bile, Kahire bir bakıma oturulmaz bir yerdir. En tahripkar durumları aşmak için yalnız Kahire'ye özgü bir gülümseme biçimi vardır. Tek bir örnek anacağım. Birkaç yayayla birlikte bir kaldırımın kenarında bekliyor, otobüslerin tıka basa geçtiğini görüyoruz. Kapılara, tamponlara, üst bagaja insan salkımları asılmış. "Ama bu korkunç! Ölümler olur!" diye haykırıyorum. Söylediklerimi işitmiş olan bir yolcu yanıt veriyor: "Ah efendim, yalnız ölümler olsa, gene neyse! Bazı bazı doğumlar da oluyor!"

Michel Tournier

t→

TİPLİ PARLAMENTO

Türkiye İşçi Partisi adına Genel Yönetim Kurulu üyesi Yaşar Kemal konuşacak:

İşçiler, köylüler, arkasız memurlar, esnaflar, topraksızlar, kazanında et yerine dert kayna-

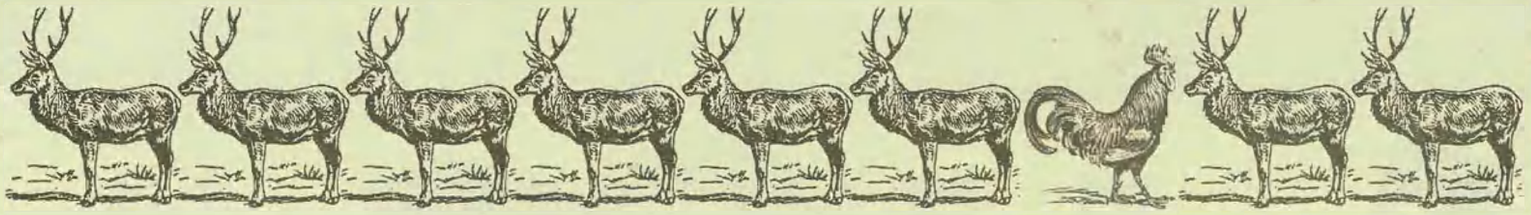

yan analar, yani alın terinden, göz nurundan başka servetleri olmayanlar, size söylüyorum, sözüm sizedir!
Bir seçim daha geldi çattı, gene partiler senden rey istemeye çıktılar, gene binbir yalan dolanla göz boyamaya, senin alın terini, göz nurunu çalabilmek için bin dereden su getirmeye başladılar. Biz geçen seçimde de karşına çıktık. Buradan sana seslendik. Türk tarihinde sana ilk defa fakir fukaranın, yoksulun, emeği yenmişin, hor görülmüşün sesini duyurduk. Yeter gayri çektiğimiz bunca acılar, bunca yoksulluklar yeter gayri dedik. Sebebini de bir bir söyledik. Seni bir lokma ekmeğe, bir karış toprağa hasret kılan bu zengin partileridir dedik. Artık aldanma, onlara rey verme, kendini de, memleketini de bunların elinden kurtar dedik. Sanki biz böyle dememişiz, doğruyu söylememişiz gibi, götürdünüz reylerinizi, o zenginlere verdiniz. Hem de zengin partilerinin en azgınına teslim ettiniz hükümeti. Teslim ettiniz de başınız göğe erdi. Alın işte! Alın işte! Sekiz aydır hükümetteler; gördünüz mü marifetlerini? Alın işte! Alın işte, size mübarek olsun! Bize gelip de başınıza dokunun. Sekiz ayda meclisi bir dövüş meydanına çevirdiler. Fiyatlar fırladı ki, ardından ulaşılmaz. Sen gittikçe yoksullaştın, zengin gittikçe zenginleşti. Hükümet bunların elinde kaldıkça, bekle arkadaş, bekle köylü, bekle işçi, daha beterin beteri var. Görünen köy kılavuz istemez; bunlar bu vatanı beladan belaya sokacaklar. Hele azıcık bekleyin. Ama "dur" demek de elinizde; bir tek reyin başında. Reyini onlara verme! Bu memleketin kurtulması da, yıkımı da sana bağlı. Bir iyice düşün. İşte buradan sana söylüyorum; yoksul bir köylü çocuğu olarak, işçinin, köylünün yazarı olaraktan, sana gene sesleniyorum: Bu demokrasi büyük bir nimettir; kendi alın yazını da, memleketin alın yazısını da değiştirebilirsin. Ama bir tek reyinin kıymetini bilmen gerek. Bu bir tek rey üstünde günlerce düşünmen gerek. Bu bir tek rey, bir milleti batırır da, çıkarır da. İşte gördün verdiğin reyin sonucunu: Memleket uçurumun ucunda. Bütün kötülüklerin başı, zenginlerin gittikçe zenginleşmesi, fukaraların gittikçe fukaralaşmasıdır. Bunu da yapan, işte rey verip de başımıza getirdiğin zenginlerin partisidir. Onlar binlerce dönüm toprağa sahiptir, senin bir mezarlık toprağın da yok. Onların kat kat apartmanları var, sen derme çatma bir kulübeyi bile bulamazsın. Onlar kuş tüyü yatakta yatarlar, sen kuru yeri bile bulamazsın. Onların sofralarından kuş sütü eksik değil, senin sofran mırmırık çorbası yüzü görmüyor. Sen çalışıp çabalarsın, çoluk çocuğunun karnını doyuramazsın. O yan gelip yatar, elini ılıktan soğuğa vurmaz, bir eli yağda, bir eli baldadır. Bir de sen götürür arkadaş, üstelik de reyini bu padişah hayatı sürenlere verirsin. Olur mu? Benim bu fukara kısmının gidişine de, davranışına da aklım ermedi gitti. Dünyanın neresinde görülmüş, fakir fukaranın gidip de zenginlere, kendi kanını somuranların partisine rey verdiği? Bu ne acayip iştir, bu ne akıldır? Bütün dünyanın her yerinde fukaralar kendi partilerine, zenginlerse kendi partilerine rey verirler. Bizim Türkiye'nin fukaraları başka. Dünyaya yeni bir icat çıkarıyorlar, götürüp de reylerini zengin partilerine veriyorlar. Bütün dünyada şunu herkes bilir ki, zengin zenginden yana, fukara fukaradan yana yontar. Bunu bilmeyecek, bunu düşünmeyecek ne var? Bunu düşünemeyecek, bunu anlamayacak bir şey yok ya! Bana öyle geliyor ki, bu zengin partileri bizim köylüyü, işçiyi bir iyice şaşırtıyorlar. Köylüler, işçiler işi anlayıp da uyanmasınlar diye işi karman çorman edip milletin aklını karıştırıyorlar. Bize akla hayale gelmedik iftiralar ediyorlar, üstümüze en iğrenç yalanları kusuyorlar. Bize komünist diyorlar...
(Konuşma kesiliyor, müzik...)

Türkiye Radyoları, 1962

TRAKL, GEORG

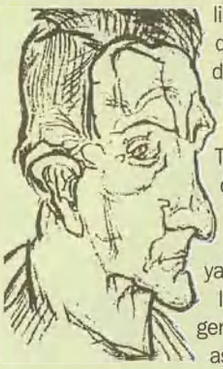

Şair. Dışavurumculuğun Almancadaki önemli temsilcilerinden. 1887 yılında Salzburg'da (Avusturya) doğdu. 1906'da, ilk yazdığı oyunlar "Totentag" ve "Fata Morgana", Salzburg Devlet Tiyatrosu'nda sahneye kondu. 1909'da ilk şiir kitabı "Gedichte" (Şiirler) yayınlandı. Trakl, şiirlerinde iç dünyasını görsel imgeler ve renklerle dile getiriyordu. Düşle gerçek arasındaki şiirlerinde, aşırı derecede kullandığı uyuşturucunun da etkisi vardı. *Mavi manton kuşatıyordu düşeni; / Dostunun cinnetine basıyordu mührünü o kızıl dudakların.* 1910 yılında Eczacılık Fakültesi'ni bitirdi. Innsbruck Garnizon Hastanesi'nde çalışırken "Brenner" dergisinin yayımcısı Ludwig von Ficker'le tanıştı ve bu dergide düzenli olarak şiirler yayınlamaya başladı. *Işıltılı kolların merhameti / Kuşatır kırılan bir yüreği.* (Ludwig von Ficker'e adadığı bir şiirden) Şiirlerinde yalnızlık ve hüzün ağır basan motiflerdi. *Çevremde sırf gece ve yalnızlık, / Ve ruhumun yansıması - rüzgar! / Alay eder de eder: Ey çılgın! Ey deli!* Bir yandan da ilişkiye girdiği en küçük kızkardeşi Margarethe'yi anlatıyordu. *Çoktan geldi sonbahar / Kızkardeşin bahçesine sessiz sakin; / Orda artık melek var.* 1914 yılında "Sebastian im Traum" (Sebastian Düşte) başlıklı şiirlerini yayınevine teslim ettikten sonra, Birinci Dünya Savaşı başlayınca askeri eczacı olarak Polonya'nın Galiçya bölgesine gitti. *Ölü kahramanların görüntüleriyle / Doldurursun sen ay / Suskun ormanları...* Savaşın ilk günlerinde ruhsal bunalıma düşüp hastaneye yatırıldı. Aynı günlerde kokain zehirlenmesinden öldü ya da intihar etti. Üç yıl sonra da kızkardeşi Margarethe intihar etti. *Ah ne kadar da asık suratlıdır sevgili ölüler / Ama yine de sevindirir ruhu erdemli bir bakış.*

zap→

KENDİNİ YAKAN RAHİP

15. sayıdaki hatamızı gecikmeli olarak düzeltiyoruz. Rage Against The Machine'in ilk albümlerinin kapak fotoğrafındaki rahibin Tibet'le alakası yok. Olay 1963'de Vietnam'da geçiyor. Ngo Dinh Diem rejimini protesto eden keşiş Quang Duc herkesin gözü önünde üzerine benzin döküyor ve kibriti çakıyor. Vücudu alev alev yanarken, on dakika boyunca orada hareketsiz kalıyor. Ardından, kömüre dönmüş vücudu yola devriliyor.

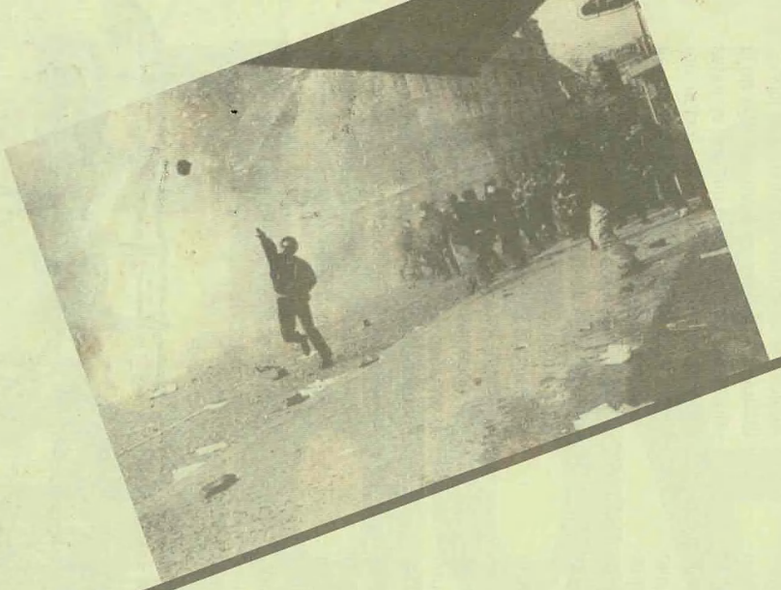

Sanırım 1968 yılı özgürlüğün bilincine varıldığı, ama sonradan yitirildiği bir an olmuştur. Fakat bu an önemli ve güzel, gerçeküstü ve gerçekti. Bu öyle bir eylemdi ki, kollektif bir özgürlüğün tüm bireysel özgürlüklerin bir araya gelmesinden daha başka bir şey olduğunun bilincine varıldı. 1968'in anlamı bu oldu işte.

J. P. Sartre

Taşların altında kumsal var